

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Müzik Eğitimi Bilim Dalı

Doktora Tezi

BEDENSEL ENGELLİ BİREYLERE İNTERNET YOLUYLA UZAKTAN
KEMAN EĞİTİMİ MODELİ

Yakup AKSOY

Danışman
Prof. Dr. Aynur ELHAN NAYİR

Bu tez çalışması Necmettin Erbakan Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi
Koordinatörlüğü tarafından 201410001 numaralı Doktora tez projesi olarak
desteklenmiştir.

Konya 2021

ÖN SÖZ

Ludwig van Beethoven, işitme duyusunu kaybetmesine rağmen beste yapmaya devam etmeseydi dünyanın gelmiş geçmiş en iyi bestecileri arasına girebilir miydi? Müzikte bir dönemi açıp, bir dönemi kapatabilir miydi? Mesela 9. Senfoni olur muydu? Niccolo Paganini; “Marfan Sendromu” olarak bilinen “Genetik Bağ Dokusu” hastalığının neden olduğu esnek kemiklerini avantaja dönüştürmeseydi, dünyanın gelmiş geçmiş en iyi keman virtüozu olarak gösterilebilir miydi? Itzhak Perlman; dört yaşında yakalandığı çocuk felci rahatsızlığı sonucunda kemana olan ilgisini, sevgisini yitirseydi ya da keman eğitimine tekerlekli sandalyede devam etmeseydi bugün yaşayan en iyi keman virtüozları arasında olur muydu? Aşık Veysel Şatıroğlu; küçük yaşta geçirdiği çiçek hastalığı sonucu görme duyusunu kaybetmesine rağmen evrene kalp gözü ile bakmasaydı, gördükleri diline dökülmeseydi, sazıyla sözüyle bir medeniyeti okumasaydı, o medeniyet eksik kalmaz mıydı? Yukarıda sadece birkaç bahsedilen müzisyenler bir taraftan engellerinin getirdiği çeşitli zorluklarla mücadele ederken diğer taraftan müzik alanında çığır açmış, kültürel ve sanatsal büyük bir miras bırakmışlardır. Bu müzisyenler, engellere rağmen neler yapılabileceğinin en güzel örneklerinden bazılarıdır.

Eğitim bütün insanlar için temel bir haktır ve eğitime erişme fırsatı her bireye eşit olarak sunulmalıdır. Bedensel engelli bireylerin sosyal ve fiziki engellerden dolayı müzik eğitimine erişememe durumları ve müzik eğitiminde fırsat eşitliği sunma ideali beni bu çalışmaya iten en önemli nedendi. Amacım, yaşam alanından çıkmakta zorlanan ya da çıkması imkânsız engelli bireylere uzaktan müzik eğitimi sunmak ve hayatlarına dokunmaktır.

2017 yılında engelli bireylere yönelik uzaktan eğitim kapsamında başladığım bu çalışmanın yolları, 2020 yılının başlangıcında bütün dünyayı etkisi altına alan yeni tip Coronavirüs Covid-19 pandemisi ile kesişti. Pandemiyle birlikte bir anda dünyanın birçok ülkesinde milyonlarca öğrenci ve öğretmen yüz yüze eğitime erişemez hale geldi. Hepimiz karantina ve kısıtlamalar nedeniyle evlerden çıkamazken bir nevi engelli olduk. Pandemi bir anlamda yüz yüze eğitime hiçbir zaman kavuşamayacak bireyleri anlamamıza yardımcı oldu. Bu süreçte uzaktan eğitim bütün dünyada ihtiyaçtan öte zorunluluk haline geldi. Bu yazıyı yazarken dahi önümüzdeki yıllarda eğitimin ne yöne evrileceğine dair net bir fikrimiz yok ama uzaktan eğitimin aktüalitesinin tarihinde

olmadığı kadar arttığını biliyoruz. Sonuç olarak sadece engelli bireyler için başladığım bu çalışma, pandemi nedeniyle bir anda bütün dünyayı kapsayacak bir anlam kazandı. Uzmanlar pandeminin birkaç sene içerisinde etkisini kaybedeceğini öngörmektedir yani tam anlamıyla yüz yüze eğitime dönüş başlayabilir. Bizler, yani diğerleri bir gün yüz yüze eğitime dönebiliriz fakat yüz yüze eğitime hiçbir zaman ulaşamayacak olan engelli, hasta, dezavantajlı, vb. bireylerin her zaman olacağını unutmamız gerekli.

Bu çalışmanın öncelikle engelli bireyler olmak üzere dezavantajlı gruplara, hastalara, yaşlılara, marjinal gruplara, afet, felaket, salgın vb. durumlarda yüz yüze eğitim-öğretim imkânının geçici ya da sürekli uygulanamayacağı durumlarda öğrencilere, öğretmenlere, araştırmacılara, teknoloji üreticilerine ve kanun yapıcılara fayda sağlamasını dilerim.

Araştırmanın başlangıcından sonlanmasına kadar her aşamada beni destekleyen, sahip olduğum mesleki bilgi ve deneyimlerde çok büyük payı bulunan, bilgi ve birikimiyle bana her zaman yol gösteren, öğrencisi olma gururunu her zaman yaşayacağım değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Aynur Elhan Nayir'a, araştırmanın yöntem kısmında ve istatistik analizinde yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Füsün Gülderen Alacapınar'a, tezin birçok kısmında fikirlerine ve yardımına başvurduğum maddi manevi desteğini her zaman hissettiğim Dr. Öğr. Üyesi Önder Mustul'a, çalışmama katkılarından dolayı Prof. Dr. Uğur Alpagut'a, Prof. Dr. Nihan Yağışan'a, Prof. Dr. Zehra Guliyeva'ya, Prof. Dr. Öznur Öztosun Çaydere'ye, Prof. Dr. Oğuz Karakaya'ya, akademik hayatımda desteğini her zaman hissettiğim değerli Hocam Prof. Dr. Sema Sevinç'e değerli fikirlerinden yararlandığım Doç. Dr. Onur Güçlü'ye, Necmettin Erbakan Üniversitesi engelsiz üniversite biriminden Dr. Öğretim Üyesi Yahya Çıkılı'ya, Selçuk Üniversitesi'nden Cemil Paslı'ya, ders materyallerinin temini noktasında araştırmamızı destekleyen, mensubu bulunduğum Necmettin Erbakan Üniversitesi'ne, değerli idarecilerine, Bilimsel Araştırmalar Projesi Koordinatörlüğü'ne, Eğitim Bilimleri Enstitüsü çalışanlarına, Mehmet Selim Orhan'a NEÜ Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü'ne yine ders materyallerinin temini noktasında destek veren İbrahim Kalay'a, Mustafa Nayir'a ve Yusuf Orhan'a, Ümit Kılıç'a, Ömer Esendere'ye, bu araştırmanın kahramanları değerli çalışma grubuma ve tez aşamasında kendilerini ihmal etmediğim, beni her zaman destekleyen hayatımın kıymetlileri eşim Sevim Aksoy ve biricik kızım Arya Aksoy'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu tez çalışması engelli bireylere adanmıştır...

“Engelliliğin başarının önünde engel olması söz konusu değil. Bütün yetişkin yıllarımı motor nöron hastalığıyla geçirdim. Ama bu hastalık astrofizikte parlak bir kariyer elde etmemi ve mutlu bir aile yaşamı sürmemi engellemedi.” Stephen Hawking (Dünya Engellilik Raporu, 2011).

Yakup AKSOY
KONYA- 2021

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	İİ
İÇİNDEKİLER	V
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	Vİİ
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ.....	Vİİİ
SİMGELER VE KISALTMALAR	İX
ÖZET	X
ABSTRACT.....	Xİ
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	7
1.3 Araştırmanın Önemi.....	8
1.4 Sayıtlılar	10
1.5 Sınırlılıklar	10
1.6 Tanımlar.....	10
2 ALAN YAZIN	12
2.1 Engellilik ve Eğitim	12
2.1.1 Engelliliğin tanımı ve çeşitleri	12
2.1.2 Engelli bireylerin fiziksel çevre sorunları	15
2.1.3 Engelli bireylerin sosyal dışlanma durumları	17
2.1.4 Engelli bireylerin sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma durumları	18
2.1.5 Engelli bireyler ve müzik eğitimi	20
2.1.6 Engelli bireylerin eğitim hakkı	22
2.1.7 Engelli bireylere yönelik evde eğitim hizmetleri.....	27
2.2 Uzaktan Eğitim	29
2.2.1 İletişim, internet ve uzaktan eğitim.....	29
2.2.1 Uzaktan eğitimin yararları ve sınırlılıkları.....	39
2.2.2 Uzaktan eğitimde roller.....	41
2.2.3 Uzaktan eğitimde öğretim tasarımları.....	44
2.2.4 Hayat boyu öğrenme	46
2.2.5 Engelli bireyler ve uzaktan eğitim	48
2.3 Uzaktan Keman Eğitimi.....	52
2.4 İlgili Araştırmalar.....	66
2.4.1 Uzaktan müzik eğitimi ile ilgili araştırmalar	66
2.4.2 Engelli bireylerde uzaktan eğitim ile ilgili araştırmalar	73

2.4.3 Engelli bireylerde uzaktan müzik eğitimi ile ilgili araştırmalar	74
3 YÖNTEM	77
3.1 Araştırmanın Modeli	77
3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu	81
3.3 Veri Toplama Araçları	82
3.3.1 Keman çalma becerisi gözlem formu (KÇBGF)	82
3.3.2 Görüşme formu	86
3.3.3 Konser günlükleri.....	88
3.3.4 Geçerlik ve güvenilirlik.....	88
3.3.5 Araştırmanın etiği	89
3.3.6 Deneysel işlemler.....	90
3.4 Verilerin Toplanması	105
3.5 Verilerin Çözümlemesi	107
4 BULGULAR.....	109
4.1 Nicel Boyuta İlişkin Bulgular	109
4.1.1 Birinci denenceye ilişkin bulgular	109
4.1.2 İkinci denenceye ilişkin bulgular	112
4.1.3 Üçüncü denenceye ilişkin bulgular	115
4.1.4 Dördüncü denenceye ilişkin bulgular	118
4.2 Nitel Boyuta İlişkin Bulgular.....	121
4.2.1 Birinci alt probleme ilişkin bulgular	121
4.2.2 İkinci alt probleme ilişkin bulgular.....	132
5 TARTIşMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	147
5.1 Tartışma	147
5.2 Sonuç.....	156
5.3 Öneriler	157
KAYNAKÇA.....	159
EKLER.....	170

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Bedensel Engelli Bireylere İnternet Yoluyla Uzaktan Keman Eğitimi Modeli başlıklı tez çalışmamın İç Kapak, Özetler, Ekler ve Ana Bölümlerden (Giriş, Alan Yazın, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler) oluşan toplam **196** sayfalık kısmına ilişkin, 18/03/2021 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **% 19** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez kabul sayfası hariç,
2. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç,
3. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç,
4. Önsöz hariç,
5. İçindekiler hariç,
6. Simgeler ve kısaltmalar hariç,
7. Kaynakça hariç
8. Özgeçmiş hariç,
9. Alıntılar dâhil,
10. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

18/03/2021

Yakup AKSOY

Prof. Dr. Aynur Elhan NAYİR

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynakça listesine eklendiğini beyan ederim.

18/03/2021

Yakup AKSOY

SİMGELER VE KISALTMALAR

A.U.: Alan Uzmanı

CD: Kompact Disk

KÇBGF: Keman Çalma Becerisi Gözlem Formu

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

TV: Televizyon

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

YÖK: Yükseköğretim Kurumu

ÖZET

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Müzik Eğitimi Bilim Dalı
Doktora Tezi

BEDENSEL ENGELLİ BİREYLERE İNTERNET YOLUYLA UZAKTAN KEMAN EĞİTİMİ MODELİ

Yakup AKSOY

Engelli bireylerin erişilebilirlik problemi yaşadıkları herkesçe bilinmektedir. Bu problem engelli bireylerin hayata tam ve etkin olarak katılmalarını zorlaştırırken diğer taraftan eğitimde fırsat eşitliğini de zedelemektedir. Teknolojik gelişmelere koşut olarak kapsamını ve etkisini sürekli artıran uzaktan eğitim bu bireylerin önündeki erişilebilirlik problemlerine çözüm üretme noktasında büyük fırsatlar sunmaktadır. Bu araştırmanın amacı internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin bedensel engelli bireylerin keman çalma becerilerine etkisini incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu tekerlekli sandalye kullanan 3 bedensel engelli birey oluşturmaktadır. Bir karma yöntem araştırması olan bu çalışmanın nicel boyutunda deneysel desenlerden tek gruplu ön test-son test desen kullanılmıştır. Çalışma grubu ile 12 hafta boyunca haftada birer ders olmak üzere Skype uygulaması ile eş zamanlı modelde, WhatsApp uygulaması ile eş zamanlı olmayan modelde uzaktan başlangıç aşaması özenen keman eğitimi uygulaması yürütülmüştür. Çalışmada yurt içi ve yurt dışından keman çalgısı alan uzmanları ile 3 farklı çevrimiçi masterclass gerçekleştirilmiştir. Deneysel çalışma sonunda çalışma grubu ile Youtube üzerinden canlı, çevrimiçi bir konser düzenlenmiştir. Araştırmadaki nicel veriler “Keman çalma Becerisi Gözlem Formu” ile nitel veriler ise öğrencilerin ve alan uzmanlarının modele ilişkin görüşleri ve öğrenci günlükleri alınarak toplanmıştır. Elde edilen nicel veriler bağımlı gruplar t testi ile analiz edilmiştir. Toplanan nitel verilerinin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutuna ilişkin bulgular incelendiğinde internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin bedensel engelli bireylerin keman çalma becerilerine olumlu yönde etki yaptığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin modele yönelik görüşleri incelendiğinde internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin erişilebilirlik problemini ortadan kaldırarak eğitimde fırsat eşitliği sunduğu, yaşam boyu öğrenmeyi desteklediği, uygulamaya katılan bedensel engelli öğrencilerde ruhsal bir sakinleşme, daha az sinirlenme, keman çaldığı zaman mutlu olma, özgüven ve motivasyon artışı, toplum tarafından kabul edilme, ön plana çıkma ve beğenilme, çevre ile olumlu yönde iletişim kurma duygu ve kazanımlarının oluştuğu tespit edilmiştir. Öğrencilerle masterclass gerçekleştiren keman çalgısı alan uzmanlarının modele yönelik görüşleri incelendiğinde internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin özelde bedensel engelli genelde ise dezavantajlı bireylerde eğitimde fırsat eşitliği sağlayarak erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik sağlama bakımından önemli olduğu, bu modelin öğrencilerin ruhsal, bedensel ve sosyal gelişmelerine olumlu yönde etki yapacağı, bu modelin internet hızına bağlı olarak henüz çok sesli eş zamanlı çalışmalara olanak tanımadığı, başlangıç aşaması keman eğitiminde faydalı olabileceği fakat ileri seviyedeki öğrencilerde tını, ton ve dinamik gibi unsurlarda yetersiz kalabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda bu modelin erişilebilirlik problemi yaşayan bedensel engelli bireylerde, marjinal ve dezavantajlı gruplarda ve afet, salgın ve pandemi gibi yüz yüze eğitime ara verilen durumlarda kullanılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Bedensel engelli birey, uzaktan eğitim, keman eğitimi, erişilebilirlik, uzaktan keman eğitimi.

ABSTRACT

Department of Fine Arts Education
Music Education Program
Doctoral Thesis

DISTANCE VIOLIN EDUCATION MODEL FOR PHYSICAL DISABLED INDIVIDUALS THROUGH INTERNET

Yakup AKSOY

It is known by everybody that disabled people have accessibility problems. While this problem makes it difficult for disabled individuals to participate fully and effectively in life, it also harms the equality of opportunity in education. Distance education, continuously increasing its scope and effect in parallel with technological developments, provides great opportunities to find solutions to accessibility problems in front of these individuals. The aim of this study is to examine the effect of distance violin education model via the internet on the violin playing skills of physical disabled individuals. The study group of the research consists of 3 physical disabled individuals using wheelchairs. In the quantitative dimension of this study, which is a mixed method research, one-group pre-test-post-test design, which is one of the experimental designs, was used. With the study group, a voluntary violin education practice at the beginner stage was carried out in a synchronous model with the Skype application, and in the asynchronous model with the WhatsApp application once a week for 12 weeks. In the study, 3 different online masterclasses were carried out with violin experts from Turkey and abroad. At the end of the experimental study, a live and online concert was organized with the working group on Youtube. The quantitative data in the study were collected using the "Violin Playing Skill Observation Form" and the qualitative data were collected by taking opinions of students and field experts about the model and the data of student diaries. The quantitative data obtained were analyzed by dependent groups t-test. Descriptive analysis technique was used in analyzing the collected qualitative data. When the findings regarding the quantitative dimension of the study were examined, it was determined that the distance violin education model via the internet had a positive effect on the violin playing skills of physically disabled individuals. When the opinions of students on the model were examined, it was observed that the distance violin education model via the internet offers equal opportunity in education by eliminating the accessibility problem, supports lifelong learning, and the physically disabled students who participated in the practice had the senses and achievements of a spiritual calmness, less irritability, being happy when playing violin, increased self-confidence and motivation, being accepted by the society, coming to the forefront and being liked, and having a positive communication with the environment. When the opinions of violin experts about the model, who performed masterclasses with students, are examined, it was concluded that the distance violin education model via internet is important in terms of providing accessibility by providing equal opportunity in education especially for physically disabled individuals and generally for disadvantaged individuals, this model will positively affect mental, physical, and social development of students, this model does not yet allow polyphonic simultaneous work due to the internet speed, and it may be useful in beginner violin education, but may be insufficient in elements such as timbre, tone, and dynamics in advanced students. It can be suggested as a result of the study that this model should be used in physical disabled individuals who have accessibility problems, marginal and disadvantaged groups, and in situations where face-to-face education is interrupted such as disaster, epidemic, and pandemic.

Keywords: Physically disabled individual, distance education, violin education, accessibility, distance violin education.

BÖLÜM 1

1 GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Bilgiye sahip birey ve toplumların diğerleri üzerinde daha fazla etkiye sahip olduğu günümüzde eğitim dünden daha çok önem arz etmektedir. “Eğitimin tanımı, farklı görüşlerdeki eğitimcilerce değişik biçimlerde yapılmış olsa da genel olarak bireylerde istenilen yönde olumlu davranış geliştirme süreci olup başka bir ifadeyle, insan davranışlarında bilgi, yeti ve yeteneklerin gelişimini sağlamak amacıyla yürütülen etkiler sistemidir” (Ünalın, 2005, s.3). Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde eğitim; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin her bireyin hakkı olarak tanımlanmıştır (BM, 1948). Açıkça anlaşıldığı üzere eğitim herkes için temel bir haktır fakat bu hakka her birey eşit miktarda ulaşmamaktadır. Örneğin kentte yaşayan bir öğrenci ile kırsal alanda yaşayan bir öğrenci, zengin bir öğrenci ile fakir bir öğrenci, bir erkek öğrenci ile bir kız öğrenci ya da sağlıklı bir öğrenci ile engelli bir öğrenci aynı eğitim fırsatlarına sahip olamamakla birlikte bu ve buna benzer durumlar eğitimde fırsat eşitliğini bozmaktadır.

Engellilik kavramı; Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’de (BM, 2008) diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişileri içermektedir. “2012 yılındaki hesaplamalara göre engelli nüfusu, dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 15’i nispetinde bir büyüklüğe sahiptir. Bir milyara tekabül eden bu sayı ile engelliler, dünyanın en fazla ihmal edilmiş en büyük topluluğu konumundadırlar” (Kamuda Engelli İstihdamı, 2015, s.19). Dünya Sağlık Örgütü’ne göre 2050 yılına kadar dünyadaki engelli birey sayısının 2 milyara çıkması beklenmektedir (WHO, 2020). Devlet İstatistik Enstitüsü’nün 2002 yılında hazırladığı Türkiye Özürlüler Araştırması sonuçlarına göre; ülkemizde toplam nüfus içinde engellilerin oranı % 12,29’dur (DİE, 2004).

Birleşmiş Milletler tarafından 2006 yılında kabul edilen ve ülkemizin de imzaladığı Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin 9. maddesinde taraf devletlerin engellilerin bağımsız yaşayabilmeleri ve yaşamın tüm alanlarına etkin

katılımlarının sağlamak için diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, bilgi iletişim olanaklarına, hizmetlere erişimi noktasında uygun tedbirleri alması gerektiği ifade edilmektedir (BM, 2008). Ülkemizde erişilebilirlik binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olması şeklinde tanımlanmıştır. Erişilebilirlik hem temel bir hak hem de diğer hakları kullanabilmenin en önemli aracı olarak bağımsız yaşamın ve toplumsal yaşamın tüm alanlarına tam katılımının en temel şartıdır (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2020).

Yetkililer ve toplumdaki bireylerin farkındalığının artmasına ve özellikle son yıllarda çabalarına rağmen engelli bireylerin erişilebilirlik ile ilgili problemlerinin tam olarak çözülemediği herkesçe bilinen bir gerçektir. “Engelli bireylerin erişilebilirliğin yanında eğitimden sağlığa, iş ve mesleki rehabilitasyondan kültür, sanat, spor ve kent yaşam standartlarının iyileştirilmesine, ulaşımdan psikolojik desteğe, bireysel ve aile danışmanlığı hizmetlerinden evde bakım hizmetlerine kadar, çok ciddi ve çözüm bekleyen sorunları bulunmaktadır” (Gökcan, 2008, s.42’den aktaran Kamuda Engelli İstihdamı, s.27). Gelişmiş ülkelerde engelli nüfusunun artması ile engellilerin sosyal durumlarını iyileştirmek için çeşitli çalışmalar yapılarak yaşam kalitelerini ve erişilebilirliklerini arttırmak amaçlanmaktadır (Tellioglu ve Şimşek, 2016). Ülkemizde de engelli bireylerin sosyal durumlarını iyileştirmek, erişilebilir bir çevre ve sistem kurarak toplumsal yaşama katılımlarını artırmak adına her geçen gün dünden daha fazla adımlar atılmakta olup engelli bireylerin kendilerini gerçekleştirmek için gerekli olanaklara sahip olabilmesinin önü açılmaya çalışılmaktadır. Çünkü her insan için olduğu gibi engelliler içinde toplumsal yaşama katılarak kendini gerçekleştirmek, hem bir gereksinim hem de bir haktır. Bu gereksinim karşılanmadığında, bireyde doyumsuzluk ve yetersizlik duygusu gelişmektedir ki engelliler için bu etki daha da belirgindir (Karataş, 1998).

Engelli bireylerin diğer bireyler gibi sahip olduğu haklardan birisi de eğitim hakkıdır. T.C. Anayasa’sının (1982) 42. Maddesinde; Kimsenin, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılmayacağı, devletin, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapacağı ve durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alacağına değinilerek özel eğitime ihtiyacı olan bireylerle ilgili

devlete tedbir alma yükümlülüğü getirilmektedir. Maddede açıkça görüldüğü gibi engelli bireylerin diğer bireylerle eşit olarak eğitim hakkı bulunmaktadır ve yetkili organlar engelli vatandaşlarının eğitimlerini sağlamakla yükümlüdür fakat bu bireylere yüz yüze eğitim ortamlarında ulaşmak ya da bu bireyleri yüz yüze eğitim ortamlarına ulaştırmak bazen zor bazen imkânsız bazen de gereksiz bir hâl alabilir. Bu bağlamda, uzaktan eğitim ve çevrimiçi öğrenme; erişilmemiş, marjinalleştirilmiş, dışlanmış vatandaş gruplarına ulaşma ve onların eğitim fırsatlarını artırmaya yönelik alternatif bir yaklaşım olarak kullanılabilir (Osuji ve Amadi, 2020). Tian'a (2019) göre engelliler için uzaktan eğitim kendilerini gerçekleştirme beklentilerini karşılamakla beraber, toplumumuzu daha medeni ve uyumlu hale getirebilir ve eğitimde adaleti destekleyebilir. Tian uzaktan eğitim yönteminin engelli bireylere yönelik üç olumlu etkisine değinmiştir: Birincisi, bilgi edinen engellilerin yetenekleri gelişerek ruhsal yönden zenginleşirler. İkincisi, eğitim düzeyleri yükselen engelliler fiziksel ve zihinsel olarak buldukları toplumun gelişmesine katkı sunar. Üçüncüsü de, eğitim fırsatı sağlanan engellilerin eğitim ve yeteneklerinin gelişmesi sosyalist toplumun inşasını sağlar.

İnternet üzerinden gerçekleştirilen çevrimiçi uzaktan eğitim son yirmi yılda canlı olarak gelişen bir araştırma ve uygulama alanı haline gelmiştir ancak daha geleneksel basılı ve yayın medya teknolojilerini kullanan uzaktan eğitim çok daha uzun bir tarihe sahiptir (Koutsoupidou, 2014). “İlk uygulaması 1728 yılında posta/mektup ile gerçekleştirilen uzaktan eğitimde” (İşman, 2011, s.3) iletişim teknolojilerinin gelişimine koşut olarak radyo, televizyon, ses ve görüntü kaseti, Cd, bilgisayar gibi araçlar kullanılmış olup günümüzde daha çok internet teknolojisi tercih edilmektedir. Uzaktan eğitim terimi ilk olarak Wisconsin Üniversitesi'nin 1892 Yılı Kataloğunda geçmiş ve yine ilk kez aynı üniversitenin yöneticisi William Lighty tarafından 1906 yılında yazılan bir yazıda kullanılmış olup 1960'lı yıllardan başlayarak yaygın bir kullanım alanı kazanmıştır (Adıyaman, 2002).

Genel olarak öğrencinin içerik veya eğitimci ile aynı mekânda iletişime ve etkileşime geçemediği durumlarda işe koşulan uzaktan eğitim için farklı tanımlar getirilmiştir. Mshvidobadze ve Gogoladze'ye (2012) göre uzaktan eğitim, öğrencinin öğrenme sürecinin çoğunun ya da tamamının yazılı kaynaklar, video, telekonferans, bilgisayar temelli öğrenme veya internetteki çevrimiçi kurslar aracılığıyla geleneksel

sınıfın dışında gerçekleştiği yerdir. Yurdakul (2019) uzaktan eğitimi, öğretim hizmetini sağlayanlarla bu hizmetten yararlanan öğrencilerin aynı zaman ve mekânda olmalarına gerek kalmadan, uzaktaki bir merkezin öğretim süreçlerinin tasarımı, uygulamasını, değerlendirmesini ve geliştirmesini; birimden uzakta bulunan öğrencilerin ise, kendisine sunulan etkileşimli veya etkileşimsiz öğretim süreçlerinden bireysel özellikleri ya da içinde bulunduğu koşulları elverdiği ölçüde yararlanmasını sağlayan bir sistem olarak tanımlamaktadır. Bozkurt'a (2017, s.87) göre "uzaktan eğitim öğrenen, öğreten ve öğrenme kaynakları arasındaki sınırlılıkları ortadan kaldırmaya çalışan, bunu gerçekleştirebilmek için mevcut teknolojileri pragmatist bir yaklaşımla kullanan disiplinler arası bir alandır." Adıyaman'a göre (2002) Uzaktan eğitim, eğitimdeki tüm sınırları, duvarları ortadan kaldırmıştır. İsteyene, istediği yaşta, istediği yer ve zamanda, istediği hızla, istediği ortamı kullanarak öğrenme olanağı sağlamaktadır. Uzaklık, zaman, yer, yaş, sosyo-ekonomik durum, fiziksel engelli olma, vb. özellikler uzaktan eğitimi ve yaşam boyu öğrenmeyi sürekli gündemde tutmaktadır.

"Tarihi süreç içerisinde uzaktan eğitimin genellikle yükseköğretim aşamasında yüz yüze eğitimini ekonomik, fiziksel vb. nedenlerden dolayı tamamlayamamış yetişkinler tarafından tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca, mesleki pozisyonlarından dolayı zaman sınırlılığı yaşayan yetişkinler ile fiziksel durumlarından dolayı örgün eğitime katılamamış engelli bireyler ve aile baskısından dolayı okula gidemeyen kadınların bu eğitim türünü tercih ettikleri birçok araştırmada kanıtlanmıştır (Elitaş, 2018). Günümüzde ise Coronavirüs Covid-19 pandemisi nedeniyle bütün dünyada yüz yüze şekilde gerçekleştirilen eğitim-öğretim faaliyetleri sekteye uğramıştır. Bu ani durum karşısında dünyanın birçok yerinde acil olarak uzaktan eğitime geçilmiş, diğer bir ifadeyle uzaktan eğitim tercih olmaktan çıkarak zorunluluk haline gelmiştir.

Uzaktan eğitimin sunduğu fırsatlar zaman içinde diğer alanlarda olduğu gibi müzik eğitimcilerinin de ilgisini çekmiştir. Alan yazın tarandığı zaman uzaktan müzik eğitimi örneklerinin tek yönlü ya da çift yönlü olarak, eş zamanlı ya da eş zamanlı olmayan modellerde gerçekleştiği görülmektedir. Tarihsel süreç içerisinde ilk olarak mektupla başlayan uzaktan müzik eğitimi uygulamalarında teknolojik gelişmelere bağlı olarak televizyon, ses kaseti, videokaset ve video cd gibi araçlar işe koşulmuştur. İnternet teknolojisinin hayatımıza girmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte uzaktan müzik

eğitimi yoğunlukla web siteleri üzerinden ya da video konferans yöntemi sunan platformlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Uzaktan müzik eğitimine yönelik yurdumuzdaki örnekler tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde, 1933 yılında yayınlanan “Nota Musiki Mecmuası” adlı dergide yer alan alaturka keman derslerine rastlanmıştır. Tek yönlü uzaktan eğitim kapsamına alınabilecek derginin her sayısında başlangıç aşamasından başlayarak keman çalmaya yönelik bilgiler ve etkinlikler verilmiştir (Tutuş ve Türkmen, 2011). Ülkemizde uzaktan müzik eğitimi alanında bilinen ilk uygulamalardan birisi 1974-1975 yılında Ali Uçan ve Edip Günay tarafından Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Enstitüleri Müzik Bölümleri için hazırlanmış olan “Mektupla Keman ğretim” metotlarıdır. Bu mektupla keman ğretimi uygulaması aynı zamanda dünyada bilinen ilk ve tek örnek olma özelliğini taşımaktadır (Canbay ve Nacakcı, 2011). Mektupla yürütülen uzaktan müzik eğitimi çalışmalarına Mektupla ğretim Merkezi’nin 1975 yılında algı Yapım ve Onarım Dersi ve Yaykur’un (Yaygın Yükseköğretim Kurumu) 1976 yılında Müzik Teorisi dersi örnek gösterilebilir. Hikmet şimşek tarafından Türkiye devlet televizyonu TRT’de sunulan “Pazar Konserleri”, Muammer Sun’un çocuklar için TRT’deki müzik eğitim programları da tek yönlü uzaktan müzik eğitiminde değerlendirilebilecek, yurdumuzda yapılmış örneklerdendir (Sağer, Eden ve şalliel, 2014). Yurt dışındaki uzaktan müzik eğitimi çalışmaları incelendiğinde radyo, ses kaseti, videokaset, televizyon, bilgisayar ve internet gibi çeşitli teknolojilerin kullanıldığı görülmektedir. Keman algısı özelinde; yaylı algılar pedagogu Joseph Maddy 1932 ve 1948 yıllarında radyodan, Nebraska niversitesi 1949 yılında film şeritlerinden, Paul Rolland gibi sayısız keman ğretmeni filmlerden ve videokasetlerden faydalanmışlardır (Deverich, 1998). Zuckerman 2002 yılında Manhattan Müzik Okulu ve McGill niversitesi dâhil olmak üzere birçok kurumda internet üzerinden uzaktan keman masterclass (uzman tarafından verilen açık ders) gerçekleştirmiştir (McGill, 2002) Günümüzde Itzhak Perlman ve Maxim Vengerov, Hilary Hahn gibi keman sanatçıları ve eğitimcileri web siteleri, Youtube ve Twitter gibi platformlar üzerinden dünyanın çeşitli yerlerinden keman öğrencileri ile etkileşime girmektedir.

Milyonlarca alt ağdan oluşan ve ağlar içerisinde aktif olarak bulunan insanların tümünü yazılı, görsel ve işitsel olarak bir araya getirip etkileşim halinde bulunmasını sağlayan bir ağ protokolü olan internetin (Uşun, 2006, s.93) yaygınlaşmasına rağmen

müzik eğitimcileri muhtemelen şüpheciliğin, teknolojiye erişim eksikliğinin ve bilgisayar tabanlı uygulamaların nasıl kullanılacağını öğrenmedeki rahatsızlığın bir kombinasyonu nedeniyle internet temelli uzaktan eğitim sürecini benimsemeye yavaş davranmıştır (Rees, 2002). Bu şüpheciliğin nedenlerinden birisi müzik eğitiminin bir boyutu olan çalgı eğitiminin günümüze kadar yoğunlukla yüz yüze ortamda ve öğretmen ile öğrenci arasında geçen usta çırak ilişkisi (meşk sistemi) şeklinde süregelmesi olarak söylenebilir. Aksoy ve Nayir'in (2020, s.456) internet üzerinden keman eğitimine yönelik yaptığı çalışmada bir alan uzmanı uzaktan çalgı eğitimine yönelik görüşünü *“Ben ders verirken öğrencimle göz göze gelmek isterim, yüz yüze eğitimde öğrencime dokunma şansım oluyor. Bu, uzaktan eğitimde olmuyor.”* şeklinde belirtirken çalışmayı izledikten sonra *“Ama bu çalışmada yüz yüze eğitim olmasa bile başarının gelebileceğini çok açık ve net gördüm. Hatta öğrenciyle aranızda çok güzel bir iletişim ve ilişki var. Açıkçası bana sıcak geldi”* şeklinde uzaktan çalgı eğitimine yönelik baştaki olumsuz görüşü değiştirmiştir. Bu görüş değişikliğinin nedeni, internet yoluyla uzaktan gerçekleştirilen bir çalışmada öğrenci performansının başarıyla sonuçlanması denilebilir.

Alan yazın tarandığı zaman özellikle son on yılda internet yoluyla müzik eğitime yönelik çalışmaların daha çok yurt dışında olmakla beraber yurt içinde de hız kazandığı görülmektedir. Bu çalışmalarda kimi zaman eş zamanlı ya da eş zamanlı olmayan modellerin kullanıldığı kimi zamanda yüz yüze ve uzaktan eğitimin birlikte kullanıldığı harmanlanmış öğrenme modeline başvurulduğu görülmektedir. İnternet yoluyla uzaktan müzik eğitime yönelik çalışmaların giderek artmasının nedenleri: internetin yaygınlaşması, mobil cihazların internete entegre halde çalışması, eş zamanlı video konferans programlarının ses ve görüntü kalitesinin artması, uzak bölgelerde yaşayan öğrenci ve öğretmenlere daha az maliyetle ve daha hızlı ve zahmetsiz ulaşma isteği, uzaktan müzik eğitime yönelik olumsuz algıların zamanla değişmesi, teknolojiyi kullanan öğrenci ve öğretmenlerin artması şeklinde kısaca sıralanabilir. Bu çalışmalara ek olarak içinde bulunduğumuz dönemde meydana gelen Coronavirüs Covid-19 pandemisi nedeniyle birçok müzik eğitim kurumu zorunlu olarak uzaktan eğitime yönelmiştir.

Günümüzdeki Covid-19 pandemisi gibi durumları kapsam dışında tutacak olursak engeli olmayan her birey, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında genel, özgen

ve mesleki müzik eğitimine ulaşabilirken engelli bireyler fiziksel evre, ulaşım, iklim ya da ağır engel vb. durumlar nedeniyle diğer bireylerin aldığı müzik eğitimine erişmekte sorunlar yaşamaktadır. Bu nedenle genel, özengen ve mesleki müzik eğitimi almaları çok zor ya da imkânsız bir hal almaktadır. Evde eğitim her ne kadar engelliler için bir çözüm gibi görünse de her alanın uzmanını bu bireylerin yaşam alanına taşımak büyük zorluklar ve ciddi maliyetler ortaya çıkartacaktır. Ayrıca bazı hastalıklar yüzünden bu bireylerin dışarıdan gelen eğitmcilerle aynı ortamda bulunması hastalıklarının tedavi sürecini olumsuz yönde etkileyebileceği göz ardı edilmemelidir. Engelli bireylerin genelde eğitime, özelde müzik eğitimine erişilebilirlik problemlerini çözmeye yönelik bir alternatif de uzaktan eğitimidir.

2019 yılı Mart ayı itibariyle Web of Science, Ulakbim ve YK tez veri tabanlarında yapılan alan yazın taramaları sonucunda engelli bireylerin müzik eğitimine yönelik yapılan çalışmaların sınırlı sayıda ve yüz yüze ortamlarda gerçekleştirilen müzik terapi, müzik teorisi, besteleme ve çalgı eğitimi konulu çalışmalar olduğu belirlenmiştir. Engelli bireylere yönelik uzaktan müzik ve çalgı eğitimi ile ilgili çalışmalara nadir olarak rastlanmaktadır. Bu nedenle toplumun bir parçası olan genelde dezavantajlı özelde ise engelli bireylerin çalgı eğitimine erişilebilirliklerini sağlamak amacıyla internet yoluyla uzaktan eğitimin işe koşulduğu araştırmalara ihtiyaç vardır. Bu düşünceden hareketle araştırmanın problem cümlesi şu Şekilde oluşturulmuştur:

“İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin, bedensel engelli bireylerin keman çalma erişilerine etkisi nedir?” ve “ğrenciler ve alan uzmanlarının bedensel engelli bireylere yönelik internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli hakkındaki görüşleri nelerdir?”

1.2 Araştırmanın Amacı

Engelli bireylerin erişilebilirlik noktasında sorunları olduğu herkesçe bilinmektedir. Bu sorunlar bu bireylerin toplumdaki diğer bireyler gibi yaşamalarına ve yaşamın tüm alanlarına tam ve etkin olarak katılımlarına engel teşkil etmektedir. Engelli bireylerin keman eğitimlerine ilişkin erişilebilirlik problemlerini belirleyip uygulanabilir çözümler üretmek ve bu bireylerin kendi yaşam alanlarında konforlarını bozmadan internet yoluyla uzaktan keman eğitimi verilmesine yönelik bir modele ihtiyaç duyulmaktadır. Böylece bu bireylerin yaşadığı erişilebilirlik problemi ortadan kaldırılarak eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına katkı sunulabilir.

Bu araştırmanın amacını internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin bedensel engelli bireylerin keman çalma erişilerine etkisinin incelenmesi ve öğrencilerle masterclass gerçekleştiren keman çalgısı alan uzmanlarının modele yönelik görüşlerinin alınması oluşturmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki denenceler sınanmış ve alt problemlere cevap aranmıştır.

Denence 1: İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (1. ders) son test (12. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır.

Denence 2: İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (1. ders) son test (4. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır.

Denence 3: İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (5. ders) son test (8. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır.

Denence 4: İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (8. ders) son test (12. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır.

Alt problem 1: Öğrencilerin bedensel engelli bireylere internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeline ilişkin görüşleri nelerdir?

Alt problem 2: Öğrencilerle masterclass gerçekleştiren keman eğitimcisi ve keman sanatçısı alan uzmanlarının bedensel engelli bireylere internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeline ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Bu araştırma öncelikle evrensel hukuk ve T.C. anayasası çerçevesinde eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik katkı sunması bakımından önemlidir. Bu araştırma engelli bireylerin erişilebilirlik sorunlarına çözüm üretme noktasında katkı sunması bakımından önemlidir. Ayrıca bu çalışmada elde edilen bulguların, internet yoluyla uzaktan keman eğitimi verilen bedensel engelli bireylerin keman çalma erişilerinde bir farklılık gösterip göstermediğine dikkat çekeceği düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmanın bedensel engelli bireylere kendi yaşam alanlarındaki konforlarını

bozmadan keman eğitimi verilerek bu bireylerin sosyal faaliyetlere katılma durumlarına katkı sağlaması; bu bireylere bilişsel, psikolojik, devinişsel ve sosyal kazanımlar sağlaması; bu bireylerin eğitim maliyetlerini düşürmesi; ebeveyn, aile ve yakın çevrelerine psikolojik olarak olumlu yönde katkı sunması; toplumsal hayata katılımlarını sağlaması ve engelli bireylere, ailelerine, bu alanda çalışacak eğitimci ve araştırmacılara farkındalık yaratması beklenmektedir.

Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’de (BM, 2008) engellilerin toplumun refah ve çeşitliliğine yaptıkları ve yapabilecekleri olumlu katkıları ve engellileri insan haklarını ve temel özgürlükleri tam kullanmaya ve topluma tam katılmaya teşvik etmenin onların toplumsal aidiyetlerine, toplumun insani, sosyal ve ekonomik yönden kalkınmasına ve yoksulluğun azalmasına katkıda bulunacağı yer almaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada elde edilen bulgular, bedensel engelli bireylerin bir çalgıyı öğrenerek gerekli yeterliliği ulaştıktan sonra kurs vererek ya da konserlerde sanatçı olarak yer alarak müzik aracılığıyla toplumun bir parçası olduğunu hissetmesi, aidiyet duygularının kabarması, istihdam sağlaması ve hem engelli bireylere hem de ülke ekonomisine katkıda bulunması bakımından önem taşımaktadır. Bu araştırmada elde edilecek bulguların, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının, T.C. devletinin ve dünyadaki diğer engelli bireyler ile ilgili faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası diğer kurum ve kuruluşların eğitim politikalarına katkı sağlaması bakımından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın; Web of Science, Ulakbim ve Yök veri tabanlarında “Bedensel engelli”, “Uzaktan eğitim” ve “Keman eğitimi” anahtar kelimeleri ile 03 Mart 2019 tarihinde yapılan aramalar sonucunda, bedensel engelli bireylere internet yoluyla, keman eğitimi vermeyi amaçlayan ilk çalışma olması, diğer disiplinlere de uygulanabilmesi ve onlara örnek teşkil etmesi bakımından sadece engelli bireylerin değil, diğer bireylerin de uzaktan müzik/ keman eğitimi alabilmelerine örnek bir model oluşturması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir. Ayrıca, bu çalışmanın bedensel engelli bireylerin uzaktan eğitim durumlarını geliştirmeye yönelik olarak yapılacak uzaktan müzik eğitimi araştırmalarına temel oluşturacağı düşünülmekte ve alan yazındaki engelli bireylerin uzaktan müzik/çalgi eğitimi ile ilgili boşluğa katkı sunması hedeflenmektedir.

1.4 Sayıtlar

1. Kontrol altına alınamayan istenmedik değişkenler, sonucu anlamlı derecede etkilememiştir.
2. Kapsam geçerliği için başvuru olan uzman kanısı yeterlidir.

1.5 Sınırlılıklar

1. Araştırma, 20-25 yaşları arasında, daha önce keman eğitimi almamış, keman çalmasına engel olacak şekilde fiziksel ve zihinsel engeli bulunmayan, asgari müzik yeteneğine sahip üç bedensel engelli birey ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın deneysel işlem süreci 2019-2020 akademik yılında, haftada bir ders (45 dk.) olmak üzere 12 hafta süren başlangıç seviyesi bireysel keman eğitimi ile sınırlıdır.
3. Araştırma özgen keman eğitimi ile sınırlıdır.
4. Araştırma, birinci konumda ve detache, legato ve staccato yay tekniklerini kapsayan, uzman görüşleri alınarak hazırlanmış başlangıç seviyesi öğretim programı ile sınırlıdır.
5. Araştırma, kullanılan teknolojik araçlar bakımından öğretmen, öğrenci ve masterclass gerçekleştiren alan uzmanlarının sahip olduğu bilgisayar, cep telefonu, tablet, bu araçların kamera ve ses sistemleri ile, internet hızının dersin gerçekleştirilebilmesi için yeterli olduğu coğrafyalarla, Skype ve WhatsApp uygulamalarıyla sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Bedensel Engelli Birey: Keman eğitimine erişilebilirlikte sorun yaşayan, tekerlekli sandalye kullanan ve keman çalmasına mani olmayacak fiziksel özellikleri taşıyan kişi.

Uzaktan Eğitim: Öğrencinin, öğretmen ya da içerik ile farklı mekânlardayken eş zamanlı ya da eş zamanlı olmadan teknolojik araçlar yardımıyla etkileşime girebildiği eğitim yaklaşımı.

Eş Zamanlı (Senkron) Uzaktan Eğitim Modeli: Öğrencinin, öğretmenin ve alan uzmanının birbirleriyle ve içerikle farklı mekânlardayken aynı anda etkileşime girdiği eğitim modeli.

Eş Zamanlı Olmayan (Asenkron) Uzaktan Eğitim Modeli: Öğrencinin ve öğretmenin birbirleriyle ve içerikle farklı mekânlardayken farklı zamanlarda etkileşime girdiği eğitim modeli.

Uzaktan Keman Eğitimi: Araştırmacı (öğretmen) ve öğrencilerin farklı mekânlardayken internet yoluyla eş zamanlı ve eş zamansız uzaktan eğitim modelleri kullanılarak gerçekleştirilen, araştırmacı tarafından hazırlanıp uygulanan ders planındaki kazanımları ve süreçleri kapsayan keman eğitimi.

Çevrimiçi Masterclass: Uzman keman eğitimcisi ve sanatçıların öğrencilerin performanslarını izlemek, bilgi ve dönüt vermek amacıyla farklı mekânlardan katıldığı eş zamanlı uzaktan keman eğitimi etkinliği.

Video Konferans: İnternet yoluyla eşzamanlı olarak programlar aracılığıyla sesli ve görüntülü iletişim şekli.

Skype: Uzaktan keman eğitiminin gerçekleştirildiği aynı zamanda derslerin anlık olarak kayıt altına alındığı eğitim öğretim ortamı.

Özengen Müzik Eğitimi: Müziğe amatörce ilgi duyanlara yönelik verilen müzik eğitimi türü.

Alt Beceriler: Keman çalmaya ilişkin “Ön Hazırlık”, “Bedensel Kurulum”, “Teknik Boyut” ve “Müzikal” boyutlarda yer alan ve öğrenciye kazandırılması hedeflenen davranışlar.

Genel Beceriler: Keman çalmaya ilişkin “Ön Hazırlık”, “Bedensel Kurulum”, “Teknik Boyut” ve “Müzikal” boyutlarda yer alan davranışların tümü.

BÖLÜM 2

2 ALAN YAZIN

Bu bölümde araştırmanın problemine bağlı olarak yapılan özgül literatür taraması kapsamında “Engellilik ve Eğitim”, “Uzaktan Eğitim” ve “Uzaktan Keman Eğitimi” kavramlarına ilişkin açıklamalar ve ilgili çalışmalar sunulmuştur.

2.1 Engellilik ve Eğitim

2.1.1 Engelliliğin tanımı ve çeşitleri

“Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) tanımına göre engellilik, sağlığın bozulması ve bedensel etkinliklerin kısıtlanmasını kapsayan genel bir kavramdır. Bu tanımın içine, vücut yapısındaki ve işlevlerindeki bir sorundan ileri gelen sakatlık, bir görevi yerine getirirken ya da bir hareketi tamamlarken karşılaşılan hareket kısıtlılığı ve hayata bağlılık ve yaşam şartlarına uyum bağlamında kişilerin yaşadıkları zorluklar da dahil edilebilir” (DSÖ'den aktaran Gürek, 2016, s.133). 2002 yılında yapılan Türkiye özürülüler araştırmasında engelli; “doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşal ve sosyal yetilerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, normal yaşamın gereklerine uyamayan kişiler” olarak tanımlanmaktadır (DİE, 2004, para.1). 5378 Sayılı Engelliler Hakkındaki Kanunda (2005) engelli; fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen birey olarak tanımlanmaktadır. Engellilik ve hakkındaki terimlerin zaman içindeki değişimini Çaha (2016) şu biçimde özetlemiştir:

“Birçok dilde fiziksel ve zihinsel yetersizlikleri bulunanları ifade etmek için kullanılan engellilik ve hakkındaki terimler, zaman içerisinde resmi ve toplumsal algılara bağlı olarak değişiklik göstermiştir. Örneğin İngilizce’de ilk zamanlar engelli bireydeki mevcut özür belirtilirken (kör, sağır vb.) sonraları “özürlü” kelimesi (handicapped) kullanılmaya başlanmış daha sonra engelli anlamına gelen disabled ve daha sonra ise engelli olan kişi anlamına gelen ‘people with disabled’ terimi kullanılmaya başlanmıştır. Geçtiğimiz yıllarda Amerikan Kongresi, bu kelimenin de engellileri rencide ettiğini ileri sürerek, farklı yetenekleri olan kişi anlamına gelen ‘the differently abled people’ terimini kullanmaya başlamıştır. Perju’ya (2011) göre şu anda engellilik kişinin

yürüyememesi değil, tekerli sandalye ile istediği yere erişiminin gerçekleşmemesi olarak ele alınmaktadır. Türkçe’de İngilizceye koştur olarak ilk zamanlar mevcut özür belirtilirken daha sonraları özürlü ve günümüzde ise engelli kelimesine dönüşmüştür” (s.125).

Engelliliği konu alan akademik çalışmalarda üç temel kuramsal yaklaşımın kullanıldığından bahsedilmektedir: Bunlardan ilki, tıbbi-bireysel modeldir. Bu modelde engellilik durumu bireyin doğumdan itibaren herhangi bir anda başına gelen talihsiz bir kaza, hatta bir eksiklik veya hastalık olarak görülmektedir. Zaman içerisinde bu modele alternatif olarak ortaya çıkan sosyal modelde sakatlık olgusunun bedensel değil, toplumsal olarak inşa edilen zihinsel bir süreç olduğunu, dolayısıyla sakat kişileri engelleyen toplumsal uygulamalar, kurumlar ve çevrenin başat etmenler olduğunu vurgulanmaktadır. Üçüncü ve son kuramsal yaklaşım olan yeti yitimi sosyolojisi modelinde ise sosyal modele benzer biçimde, engelli olmanın toplumsal olarak inşa edilen bir gerçeklik olduğu savunulur (Dikmen, Yardımcı ve Şentürk, 2011’den aktaran Kamuda Engelli İstihdamı, 2015, s. 19).

Dünya Sağlık Örgütü’nün 2011 verilerine göre dünya nüfusunun yaklaşık % 15’i bir tür engellilik deneyimi yaşamaktadır. Yaklaşık bir milyara tekabül eden bu bireylerin % 2,4’ü önemli zorluklarla yüz yüzedir (Dünya Engellilik Raporu, 2011). T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 2019 yılı Ulusal Engelli Veri Tabanında kayıtlı ve hayatta olan engelli sayısı; 1.389.042’si erkek, 1.072.786’sı kadın olmak üzere toplamda 2.461.828 kişidir. Ağır engeli olan kişi sayısı ise 701.742’dir bu bireylerin % 57’si erkek, % 43’ü kadındır (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni, 2019).

Karataş’a (2002) göre engelliliğin nedenleri dikkatli incelenirse, bunların çok önemli bir bölümünün önlenabilir ve kaçınılabilir nedenler olduğu görülecektir. Karataş engelliliğin kaynağına göre 3 süreçte sınıflandırmıştır. Bunlar: doğuştan gelen, doğum esnası ve doğum sonrasıdır. Karataş, doğuştan gelen nedenlerden bazılarını, birtakım genetik nedenler, akraba evliliği, gebelik sırasında annenin karşılaştığı travmalar, ilaç kullanımı, annenin alkol ve madde bağımlısı olması gibi nedenler olarak sıralamıştır. Doğum esnası ve sonrasında kazanılan engelliğe, kötü ve yetersiz koşullarda gerçekleştirilen doğumlar, travmalar ve yanlış uygulamalar nedenlerini gösteren Karataş, doğum sonrasında karşılaşılan nedenlerden bazılarını ise iş, ev trafik, kazaları, terör olayları, deprem gibi önlenabilir ve kaçınılabilir nitelikte nedenler olarak

belirtirken gerekli önlemlerin alındığında, bilinçli bir toplum yaratıldığında engelliliğin büyük oranda önlenebileceğini ifade etmiştir. Her ne kadar belirli başlıklar altında toplanmaya çalışılsa da sağlık durumlarının, kişisel ve çevresel faktörlerin etkileşiminden kaynaklanan engellilik deneyimi büyük farklılıklara bağlı çeşitlilik göstermektedir (Dünya Engellilik Raporu, 2011).

Devlet İstatistik Enstitüsü Türkiye Özürlüler Araştırmasında engelliler altı grupta ele alınmıştır.

Ortopedik Engelli: Kas ve iskelet sisteminde yetersizlik, eksiklik ve fonksiyon kaybı olan kişidir. El, kol, ayak, bacak, parmak ve omurgalarında, kısalık, eksiklik, fazlalık, yokluk, hareket kısıtlılığı, şekil bozukluğu, kas güçsüzlüğü, kemik hastalığı olanlar, felçliler, serebral palsi, spastikler ve spina bifida olanlar bu gruba girmektedir (DİE, 2004, s.10).

“Ortopedik engeller yetersizliğin derecesine göre (hafif, orta ve ağır derecede yetersizlikler) ya da yetersizliğin bulunduğu yere göre (sinir sistemiyle, kas-iskelet sistemiyle ya da sağlıklı ilgili yetersizlikler) sınıflandırılabilir. Hafif ortopedik yetersizlik içinde bulunanlar günlük yaşamlarını sürdürmek için herhangi bir alete ya da desteğe ihtiyaç duymadan bireysel gereksinimlerini bağımsız olarak karşılayabilirler. Orta derecede ortopedik yetersizliği olan bireyler az da olsa destek ve bireysel gereksinimlerini karşılamak üzere yardımcı aletlere (baston, koltuk değneği ya da yürüme cihazı gibi) ihtiyaç duyarken ağır derecede yetersizlik çekenler ise tekerlekli sandalyeye ve desteğe bağımlıdırlar” (Arslan ve Altıntaş, 2014, s.169).

Görme Engelli: Tek veya iki gözünde tam veya kısmi görme kaybı veya bozukluğu olan kişidir. Görme kaybıyla birlikte göz protezi kullananlar ve renk körlüğü, gece körlüğü (tavuk karası) olanlar bu gruba girer.

İşitme Engelli: Tek veya iki kulağında tam veya kısmi işitme kaybı olan kişidir. İşitme cihazı kullananlar da bu gruba girmektedir.

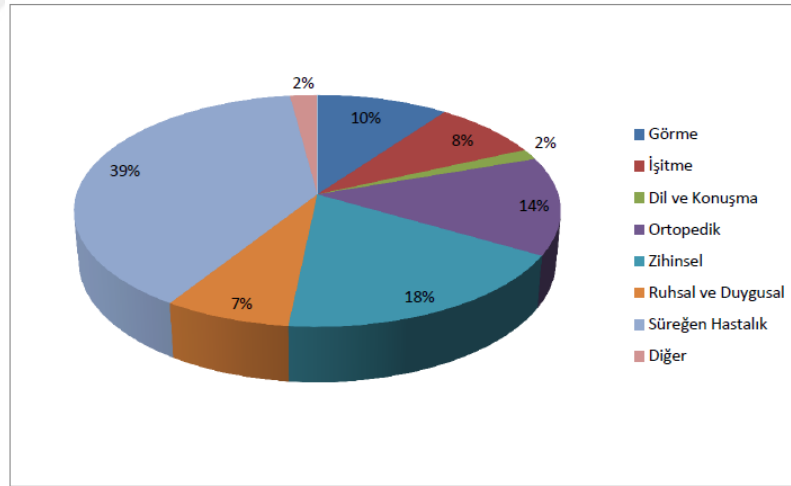
Dil ve Konuşma Engelli: Herhangi bir nedenle konuşamayan veya konuşmanın hızında, akıcılığında, ifadesinde bozukluk olan ve ses bozukluğu olan kişidir. İşittiği

halde konuşamayanlar, gırtlaklı alınanlar, konuşmak için alet kullananlar, kekemeler, afazi, dil, dudak, damak ve çene yapısında bozukluk olanlar bu gruba girmektedir.

Zihinsel Engelli: Çeşitli derecelerde zihinsel yetersizliği olan kişidir. Zeka geriliği (mental retardasyon), down sendromu, fenilketonüri (zeka geriliğine yol açmışsa) bu gruba girer.

Süreğen Hastalık: Kişinin çalışma kapasitesi ve fonksiyonlarının engellenmesine neden olan sürekli bakım ve tedavi gerektiren hastalıklardır. (Kan hastalıkları, kalp-damar hastalıkları, solunum sistemi hastalıkları, sindirim sistemi hastalıkları, idrar yolları ve üreme organı hastalıkları, cilt ve deri hastalıkları, kanserler, endokrin ve metabolik hastalıklar, ruhsal davranış bozuklukları, sinir sistemi hastalıkları, HIV vb.) olarak sınıflandırılmıştır (DİE, 2004, s.10).

Türkiye’de, T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının veri tabanında kayıtlı ve hayatta olan engellilerin engel gruplarına göre dağılımları Şekil 2.1’de gösterilmiştir. (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni, 2019).

Şekil 2.1 Kayıtlı ve hayatta olan engellilerin engel gruplarına göre dağılımları

Sağlık sorunlarından ekonomik sorunlara, topluma entegrasyondan eğitime kadar birçok sorunla mücadele eden engelli bireylerin karşılaştığı sorunlardan birisi de yaşanılabilir ve erişilebilir bir fiziksel çevredir.

2.1.2 Engelli bireylerin fiziksel çevre sorunları

Engelli bireylerin evlerinde ve dışarıda karşılaştıkları fiziksel ve toplumsal engeller erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik gibi iki önemli kavramın ortaya çıkmasına neden

olmuştur ki bu kavramlar aynı zamanda bu çalışmanın derin amacını ve hedeflerini bünyesinde barındırmaktadır. Bu kavramlardan erişilebilirlik, “engellilerin toplumdaki diğer bireyler gibi bağımsız yaşayabilmelerini ve yaşamın tüm alanlarına tam ve etkin katılımını sağlamak; fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemlerine eşit koşullarda sahip olmasını ifade etmektedir” (Tiyek, Eryiğit ve Baş, 2016, s.228). Bir diğer kavram olan ulaşılabilirlik ise “yaşamın tüm alanlarındaki hak ve hizmetlere ulaşabilmek ve bunlardan yararlanabilmek anlamına gelmektedir” (Yılmaz, 2012, s. 106’dan aktaran Tiyek, Eryiğit ve Baş, 2016, s. 228). Bir tanımda ise erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik kavramları tek çatı altında toplanarak herkesin istediği her yere ve her hizmete bağımsız ve güvenli olarak ulaşabilmesi, bunları kullanabilmesi olarak ifade edilmiştir (Erişilebilirlik, 2017).

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 2010 yılında yaptığı Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması’nın sonuçlarına göre; Ulusal Özürlüler Veri Tabanı’nda kayıtlı olan özürlü bireylerin % 66,9’u kaldırımların, yaya yollarının ve yaya geçitlerinin özürlü bireyin kullanımına uygun olmadığını düşünmektedir. Yaşadıkları yerdeki fiziksel çevre düzenlemeleri ile ilgili olarak, kayıtlı olan özürlü bireylerin % 66,3’ü oturdukları binanın, % 59,5’i dükkan, market, mağaza ve lokantaların, % 58,4’ü kamu binalarının, % 55,4’ü postane ve banka benzeri yerlerin özürlü bireyin kullanımına uygun olmadığını belirtmiştir. Yine aynı çalışmada, engelli bireylerin % 17,7’si fiziksel çevre ve ulaşım imkânları konusunda düzenlemelerin yapılması yönünde kamu kurum ve kuruluşlarından beklentileri olduğunu belirtmektedir (TÜİK, 2011).

Ergüden’e (2008) göre araştırmacılar, engelsiz insanlar için tasarlanmış çevrede engelli insanların fiziksel engellere uyum sürecinin stres yarattığını vurgulamaktadır. Fiziksel çevreden kaynaklanan engellerle beraber bireyin fiziksel işlevlerindeki bozukluk ve bunların hareket yeteneğinde meydana getirdiği eksiklik ve güçlük, onu toplumun diğer bireylerinden farklı kılar. Bu farklılık, yani alışılmamış özelliklere sahip olmak, engellilerin yaşadığı ayrımcılığında asıl nedenidir. Bu ayrımcılık bireyi toplumdan uzaklaştırırken toplumsal destek sistemlerinin yetersizliği, toplumun dışlayıcı tutum ve davranışları da engelli bireylerin topluma diğer bireyler gibi eşit olarak katılmasını önler (Karataş, 2002).

2.1.3 Engelli bireylerin sosyal dışlanma durumları

Engelli bireyler çoğunlukla sağlık bakım hizmetlerine, eğitim ve istihdam fırsatlarına eşit derecede erişememekte; ihtiyaç duydukları engellilik hizmetlerini alamamakta ve günlük yaşamın faaliyetlerinden dışlanmaktadır (Dünya Engellilik Raporu, 2011). Bu dışlanma politik, iktisadi, kültürel ve sosyal alanda olabilmektedir (Sarıgül, 2016). Sosyal dışlanma kavramı ilk defa 1960'larda Fransa'da gündeme gelirken, Silver'in çalışmasında, 1974 yılında Fransız Sosyal İlişkiler Bakanı Rene Lenoir, zihinsel ve fiziksel engelliler, alkolikler, suçlular, istismara uğramış çocuklar, tek ebeveynli aileler ve yaşlılar başta olmak üzere Fransızların onda birinin herhangi bir sosyal güvenceden yoksun olduğunu ve toplumdan dışlanmış olduklarını belirtmiştir (Silver, 1994, s.532'den aktaran Çaha, 2016, s.124).

Türkiye'nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'de (BM, 2008) çeşitli araç ve yükümlülüklerin varlığına rağmen engelli kişilerin topluma eşit bireyler olarak katılmaları önündeki manilerin halen var olmaya devam ettiği ve dünyanın her yerinde engelli bireylerin insan hakları ihlallerine maruz kaldıkları gerçeğinden bahsedilmektedir. Engelli bireylerin karşılaştıkları sorunlar sadece kendilerini değil aynı zamanda aile bireylerini ve yakın çevrelerini de etkilemektedir. "Aile için normal bir çocuğun doğumu bile aileye birçok yenilik getirirken engelli bir çocuğa sahip olmak, engeli ne olursa olsun birtakım özel zorlukları da (psikolojik, ekonomik, eğitim durumu, sosyo-kültürel ve boş zamanları değerlendirme etkinlikleri, aile ve sosyal çevre ile ilişkiler, çocuğun engel durumundan kaynaklanan sorunlar vb.) beraberinde getirmektedir" (Özüdoğru, 2010'dan aktaran Cangür, Gülşen, Seval, Mazhar, Hakan, Sezai, Emre, ve Handan, 2013, s.1). Anne ve babalar aşılması zor olan bu durum karşısında stres yaşayabilmekte ve günlük hayatın gereklerini yerine getirmekte de zorlanmaktadır (Efilti ve Çoklar, 2016). Yapılan bir çalışmada engeli olan bir kardeşe sahip çocuklar endişelerini; kardeşin rahatsızlığından dolayı suçluluk duyma, kardeşin davranış ve görünümünden utanma ve onunla iletişimden kaçma olarak sıralarken, kendisinde de aynı rahatsızlığın olabileceğine dair korku yaşadıklarını belirtmişlerdir (Meyer ve Vadasy, 2003'den aktaran Ataç ve Efilti, 2018, s.152).

Engelli bireylerde sosyal dışlanma ve sosyal içermeye internetin etkisine yönelik çalışmalar yeterli seviyede olmasa da son dönemde bilgi ve iletişim teknolojilerindeki

gelişmeler, akademisyenlerin eğilimi ve engelli bireylere yönelik toplumsal ve politik olumlu bakış açısının giderek artmasına bağlı olarak hız kazanmıştır. Bazı araştırmalar internet kullanımının engelli bireylerin eğitim, iletişim ve sosyalleşmelerine kolaylık sağladığı sonuçlarını ortaya koyarken bazı araştırmalar ise internet kullanımının olumsuz sonuçlar doğurduğundan bahsetmektedir. Örneğin, Müezzın, Arar ve Omaç (2018) tarafından yapılan bir araştırmada internet kullanımının bedensel engeli olan bireyler için sosyal içerilme açısından olumlu bir etkisinin olduğu belirtilirken Köten ve Erdoğan (2014) engelsiz bireylerde dahi eve kapanma, asosyalleşme ve sosyal dışlanma tehlikesi oluşturduğu düşünülen internetin engelliler içinde risk barındırabileceğine dikkat çekmiştir.

2.1.4 Engelli bireylerin sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma durumları

Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’de (BM, 2008) “Taraflar devletler engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında kültürel yaşama katılım hakkını tanır ve engellilerin kültürel materyallere, televizyon programlarına, filmlere, tiyatroya ve diğer kültürel etkinliklere erişimlerini sağlama için gerekli tüm tedbirleri almalıdır.”... “Taraflar devletler, sadece engellilerin yararı için değil, toplumu zenginleştirmek amacıyla da engellilerin yaratıcı, sanatsal ve entelektüel kapasitelerini geliştirme ve kullanma imkânına sahip olmalarını sağlayıcı gerekli tedbirleri alacaklardır.” ifadeleri engelli bireylerin kültürel yaşama, dinlenme, boş zaman aktivitelerine ve spor faaliyetlerine katılımlarının sağlanması amacıyla tarafların devletlerin gerçekleştirmesi gereken sorumluluklar açıkça belirtilmiştir.

Ulusal ve evrensel yasalarda engelli bireylerin sosyal faaliyetlere katılımlarının sağlanmasına dönük maddeler ve teşvikler yer almasına rağmen, dünya üzerinde ve ülkemizde engelli bireylerin karşılaştıkları çeşitli sorunlar yüzünden sosyal ve kültürel faaliyetlere katılımı istenilen ölçüde değildir. Türkiye Özürlüler Araştırması’nda (DİE, 2004) yer alan engelli bireylerin sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma durumları Tablo 2.1’de sunulmuştur.

Tablo 2.1 Ülkemizdeki engelli bireylerin sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma durumları

Genel Toplam	Sosyal ve Kültürel Etkinliklere Katılamadığını Belirten Engelli Sayısı	Engel Türü				
		Ortopedik Engelli	Görme Engelli	İşitme Engelli	Dil ve Konuşma Engelliler	Zihinsel Engelliler
1.772.315	696.354	202.533	111.630	145.888	102.679	133.624

Yukarıdaki veriler 1.772.315 engelli bireyin 696.354 tanesinin sosyal ve kültürel etkinliklere katılamadığını göstermektedir. Aynı araştırmada yer alan toplumun kendini kabullenmemesi, sokağa çıktığında kendini farklı hissetmesi, toplu taşıma araçlarına binmekte güçlük çekme, kamuya açık alanlarda sesli uyarı işaretleri ve çevre düzenlemelerinin yetersiz oluşu, Braille, sesli yayınların yeterli ve yaygın olmaması toplumun yardımcı olamaması gibi maddelerdeki veriler bu bireylerin dolaylı olarak sosyal ve kültürel etkinliklere katılamamalarının önündeki engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan anlaşılmaktadır ki engelli bireylerin sosyal ve kültürel etkinliklere katılmama/katılamama nedenleri arasında fiziksel engellerin yanı sıra birçok alt neden bulunmaktadır.

Ergüden'in (2008) gerçekleştirdiği bir araştırmaya katılan bedensel engelli bireylerin 1/5'i zamanının çoğunu evde geçirdiklerini belirtmiştir. Ergüden'e göre zamanının çoğunu evde geçirenlerin sayısı az gibi görünse de evin dışında zaman geçirdikleri mekânların dernek lokali ve işyeri olduğu unutulmamalıdır. Aksoy ve Nayir'in (2019) yaptığı bir başka çalışmada bedensel engelli katılımcılarda birisi, "Boş zamanlarınızı en çok nerelerde değerlendirirsiniz?" sorusuna "Tabi ki dernekte, başka gidecek yerimiz mi var?" şeklinde verdiği cevapla engelli bireylerin sınırlılıklarını gözler önüne sermektedir. Engellilikte sosyal dışlanmanın derecesi, engel türü ve derecesine göre değişiklik gösterebileceği gibi ayrıca engellideki cinsiyet farkı da maalesef önemli bir etken olmaktadır. Engelli birey, bir kadın ya da çocuksa toplum tarafından daha fazla dışlanmaya maruz kalabilmektedir. Nitekim Buz ve Karabulut'un (2015) yaptığı bir araştırmada, ortopedik engelli kadınların engelli olmalarının yanı sıra toplumdaki cinsiyetçi yaklaşımlar nedeniyle özellikle eğitim, istihdam, aile ve evlilik yaşamında sorunlar yaşadıkları ve toplumsal ilişkilerinde ayrımcılığa uğradıklarını düşündükleri görülmektedir.

T.C. Anayasa'sında (1982) "Kişinin ve toplumun huzur ve mutluluğunu sağlamak ve siyasal ekonomik ve sosyal engelleri kaldırarak insanın maddi ve manevi gelişmesi için gerekli şartların sağlanması" ifadeleri, devletin temel amaç ve görevleri arasında yer almaktadır. Kişinin maddi ve manevi olarak gelişmesi için gerekli olan unsurlardan biri de sosyal ve kültürel faaliyetlere katılımının sağlanmasıdır. Bu katılım özellikle engelli bireylerin hem maddi manevi gelişimini sağlayacak hem de toplumla iç içe yaşamalarına yardımcı olacaktır. Sarıgül (2016) sosyal faaliyetlere katılan engelli bireylerin sosyal faaliyetlere hiçbir zaman katılmayanlara göre daha az dışlandıklarını; bunun sonucunda sosyal faaliyetlerin, engellilerin dışlanmasını önleyici bir role sahip olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda sosyal bir faaliyet olan müzik yapma isteğini Debani isimli engelli şu şekilde belirtmiştir:

"Ben bir STK'nın mutfağında çalışıyorum, İşyerinde çok arkadaşım var. Hepimiz de zihinsel engelliyiz. Başka bir yerde çalışma seçeneğim yok; çünkü kimse benim gibi birini işe almak istemiyor. Daha fazla seçeneğim olsaydı ne yapardım bilmiyorum ama herhalde şarkı söyleyip dans etmek, müzikle uğraşmak isterdim." (Dünya Engellilik Raporu, s.254)

2.1.5 Engelli bireyler ve müzik eğitimi

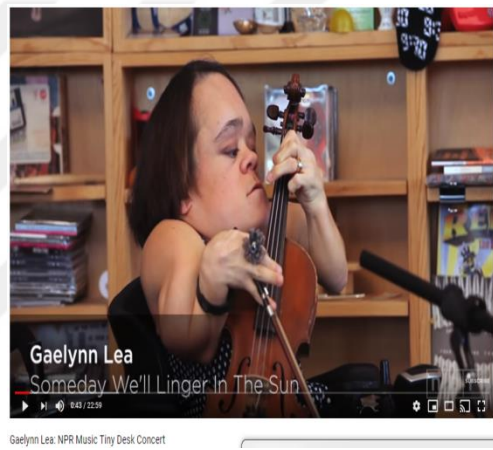
BM tarafından 1948 yılında ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 27. maddesinde "Herkes toplumun kültürel yaşamına serbestçe katılma, güzel sanatlardan yararlanma, bilimsel gelişmeye katılma ve bundan yararlanma hakkına sahiptir." ifadesi yer almaktadır (BM, 1948) Bu bağlamda engeli olsun ya da olmasın her bireyin güzel sanatların bir kolu olan müzik sanatından ve müzik eğitiminden yararlanması kişiye tanınmış evrensel bir haktır. Her bireyin müzik eğitimine erişmesi için gerekli önlemler alınmalıdır, özellikle de engelli bireylerin. Çünkü erişilebilirlik problemine bağlı olarak toplumun dışına sürüklenen engelli bireylere verilecek müzik eğitimiyle birlikte tedavi, rehabilitasyon, başarı, güven, motivasyon, beğenilme, kabul edilme, iletişim, etkileşim, işbirlikli çalışma, kendisinin ve çevresinin farkında olma, rekreasyon yönetimi ve mutlu olma gibi birçok olumlu çıktı beklenebilir. Yapılan araştırmalar ve bu konuda çalışan araştırmacıların ifadeleri incelendiğinde, müzik eğitimi engelli bireylerin sosyalleşme ve gelişim süreçlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Müzik eğitiminin engelli bireyler üzerinde geliştirici, değiştirici ve dönüştürücü bir özelliği bulunmaktadır ve müzik

eğitiminin bağlayıcı ve birleştirici rolü engelli bireyleri kendileriyle barışık sosyal ve engeliyle bütünleşmiş bir konuma taşıyabilmektedir (Baydağ, 2020).

Bireyin engeli olması müzik yapamayacağı anlamına gelmemelidir. Yakın ve uzak çevremizde ya da alan yazında birçok engelli müzisyenin büyük başarılarına imza attığına şahit olmaktadır. Şekil 2.2’de görme engelli Türk Halk Müziği besteci ve yorumcusu Aşık Veysel Şatıroğlu, Şekil 2.3’de bedensel engelli Amerikalı şarkıcı ve kemancı Gaelynn Lea, işitme engelli Ludwig Van Beethoven, görme engelli Ray Charles, Stevie Wonder, bedensel engelli keman virtüözü İtzhak Perlman gibi ismini sayamayacağımız birçok engelli müzisyen, müziğe, sanata ve buldukları toplumun kültürüne ve dünyaya büyük miraslar bırakmışlardır.

Şekil 2.2 Aşık Veysel Şatıroğlu

Şekil 2.3 Gaelynn Lea

Engelli bireylerin müzik eğitimine erişmelerinde yaşadıkları sorunlar bireyin engeline ve engelin derecesine göre değişiklik gösterebilir. Örneğin bedensel engelli bir birey daha çok eğitim merkezine ulaşımında sorun yaşarken görme engelli bir birey ulaşım ile birlikte daha çok materyallere erişimde sorunlar yaşamaktadır. Bu durumu örnekleyecek olursak, müzik eğitiminde en önemli materyallerden birisi de notalardır. Müzik eğitiminde etkili bir iletişim aracı olan notaların müziğe özgü semboller içeren görseller barındırması görme engelli bir birey için büyük zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Görme engelli birey bu notaları engeli olmayan birisine okutmak zorunda kalacaktır. Bu durum hem engelli birey hem de çevresi için kronik bir sorun olmaktadır ve bu sorun engelli bireyi isteksizliğe ya da başarısızlığı itebilir.

Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak engelli bireylerin karşılaştıkları çeşitli problemler giderek azaltılmaya çalışılmaktadır. EGED (Eğitimde Görme Engelli

Derneği) tarafından 2018 yılında başlatılan “Engelsiz Nota” projesi kapsamında mevcut notalar Braille alfabesi ile yazılarak görme engeli bireylerin hizmetine sunulmaktadır. Böylece görme engelli bireylerin dijital ortamda notalara erişerek hatta bazı programlar aracılığıyla onları dinleyerek engeli olmayan bireyler ile arasındaki müzik iletişim kanallarının açılması ve görme engelli bireylerin erişilebilirlik problemini ortadan kaldırarak kendi ayakları üzerinde müzik eğitimlerini devam ettirmelerinin sağlanması hedeflenmektedir (Alpaslan, 2020). Ulaşım, engelli bireylerin müzik eğitimine erişmelerinde karşılaştıkları büyük sorunlardan birisidir. Örneğin; çalgı eğitimi alan bedensel engelli bir öğrencinin çalgısıyla evinden çıkıp okuluna ya da kurs merkezine gitmesi, orada bulunması ve tekrar geri dönmesi çevresel koşullar ve iklim koşulları da eklendiği zaman o birey için büyük sorunlar oluşabilmektedir. Bu noktada yine teknolojinin sunduğu imkânları kullanarak uzaktan eğitimi işe koşmak engelli bireyin ulaşım problemine çözüm üretebilir.

Engelli bireylerin müzik eğitimine erişimlerinin teknoloji ile sağlanabilmesi için kullanılan teknolojilerin de yine engelli bireylerin engel durumları göz önünde bulundurularak bireyselleştirilmesi gerekecektir. Engeli olmayan bireylere göre tasarlanmış bir web sitesi engelli bireylerin erişilebilirlik problemini çözmeyeceği gibi çok karışık bir web sitesi de zihinsel engelli bir bireyin erişilebilirliğine katkı sunmayacaktır. Sonuç olarak müzik eğitimiyle engelli bireylerin hayatında birçok olumlu sonuç yaratılabilir. Bu olumlu sonuçlar zamanla sadece engeli bireyi değil aynı zamanda yakın çevresini ve toplumu etkileyecektir. Gerekli olan onların erişilebilirlik probleminin ortadan kaldırmaya dönük etkili faaliyetlere hız vermektir. Böylece eğitimde fırsat eşitliği sağlanarak evrensel bir hak olan genelde eğitim özelde müzik eğitimi hakkı kendilerine teslim edilmiş olacaktır.

2.1.6 Engelli bireylerin eğitim hakkı

BM tarafından 1948 yılında ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 26. maddesinde yer alan, “Her şahsın eğitim hakkı vardır” ifadesi ile tüm bireylerin kendi kişiliğini geliştirmesi yönünde eğitim almalarının bir hak olduğu vurgulanmaktadır (BM,1948). Ülkemizin de imzaladığı BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’de (2008) kapsamlı bir şekilde belirtilen engelli bireylerin “Eğitim Hakkı” ile ilgili bazı maddeler şu şekildedir:

1. madde: Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır ve bunun için aşağıdaki hedefleri amaçlar.

- (a) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması.
- (b) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması.

3. madde: Taraf devletler engellilerin toplumun eşit üyeleri olarak eğitime tam ve eşit katılımlarını kolaylaştırmak için yaşamı ve sosyal gelişim becerilerini öğrenmelerini sağlar.

5. madde: Taraf Devletler engellilerin genel yüksekokul eğitimine, mesleki eğitime, erişkin eğitime ve ömür boyu süren eğitime ayrımcılığa uğramaksızın diğer bireylerle eşit koşullar altında erişimini sağlar. Taraf Devletler bu amaçla engellilerin ihtiyaçlarına uygun makul düzenlemelerin yapılmasını temin eder.

5378 sayılı T.C. Engelliler Hakkında Kanun'un 15. maddesinde (2005) "Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez." ... "Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır." ... "Engellilerin her türlü eğitim, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak üzere kabartma yazılı, sesli, elektronik kitap; alt yazılı, işaret dili tercümeli ve sesli betimlemeli film ve benzeri materyal temin edilmesine ilişkin gerekli işlemler Millî Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığınca yürütülür." ifadeleri yer almaktadır. Türkiye Özürlüler Araştırması'nda (DİE, 2004) özürlü nüfusun okuryazarlık durumu incelendiğinde, altı ve daha yukarı yaştaki kişilerden okuma yazma bilmeyenlerin oranı ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel özürlülerde %36,33 iken süreğen hastalığı olanlarda %24,81 olduğu görülmektedir. Toplam nüfus için bu oran %12,94'tür. Ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel özürlülerde okuma yazma bilmeyenlerin oranı hem toplam nüfustan, hem de süreğen hastalığı olanlardan daha yüksektir. Toplam nüfus içerisinde her on kişiden yaklaşık bir kişi okuma yazma bilmemekte iken bu durum süreğen hastalığı olanlarda iki kişiye; ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel engelli olanlarda da dört kişiye çıkmaktadır. Eğitim durumları bitirilen okul

açısından incelendiğindeyse, engelli nüfusun (görme, işitme, dil ve konuşma, ortopedik ve zihinsel engelliler) %40,97'sinin ilkokul mezunu olduğu; %5,64'ünün ortaokul ve dengi meslek okulunu bitirdiği; lise ve dengi meslek okullarını tamamlayanların %6,90'a tekabül ettiği ve ancak %2,42'sinin üniversite okuyabildiği tespit edilmiştir. Bu veriler engellilerin eğitim almasında herhangi bir yasal kısıtlama olmamasına rağmen bu en temel kamu hizmetine ulaşabilme ve yeterince yararlanabilme konusunda sıkıntılar yaşandığını göstermektedir (Arslan ve Altıntaş, 2014). Tellioglu'na (2019) göre engelli bireylerin eğitim seviyesi gelişmiş ülkelerde dahi diğer bireylere göre daha düşüktür. Nitekim, Türkiye Özürlüler Araştırması'nda engellilerin kamu kurum ve kuruluşlardan beklentilerinden biride kendilerine eğitim olanaklarının yaratılmasıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 42. maddesinde "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz." hükmü belirtilmiştir. Aynı zamanda Anayasa'nın 10. maddesindeki "Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz." ifadesi ile engelli bireylere yönelik pozitif ayrımcılığın da önü açılmıştır (Kamuda Engelli İstihdamı, 2015). Bu pozitif ayrımcılık engelli bireylere yönelik özel bir eğitimin sunulması ihtiyacı ve gerekliliğini de beraberinde getirerek özel eğitim kavramını ortaya çıkarmıştır. Özel eğitim; özel eğitim gerektiren çocukların eğitimleri için özel olarak yetiştirilmiş personel ve bu çocuklar için geliştirilmiş programlar ile bu çocukların özürlerine ve özelliklerine uygun ortamda sürdürülen eğitim olarak tanımlanmaktadır (Karacaoğlu ve Çabuk, 2002, para.6).

Türkiye'de engelli bireylerin genel eğitimleri MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Engelli bireylere yönelik verilen eğitim hizmetlerinin usul ve esasları 31 Mayıs 2006 tarihli ve 26184 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Bu yönetmelik kapsamında özel eğitime ihtiyaç duyan engelli bireylerin eğitimlerini öncelikle diğer öğrencilerle birlikte aynı kurumda kaynaştırma eğitimiyle sağlanması amaçlanmış ve önerilmiştir. Kaynaştırma eğitimine uygun olmayan engelli öğrenciler için Özel Eğitim Sınıfları, Destek Eğitim Odaları, Hastane Sınıfları, Özel Eğitim Uygulama Merkezleri, MEB Açık Öğretim Okulları, Rehabilitasyon merkezleri işe koşulmuştur. Devlet ve Vakıf Üniversiteleri, Halk Eğitim Merkezleri, Belediyelerin açtığı kurslar, Türkiye İş Kurumu'nun meslek edindirme kursları ve son dönemde hızlı bir şekilde kurularak

etkili faaliyetler içerisinde bulunan “Engelsiz Yaşam Merkezleri” ülkemizde engelli bireylerin hem genel hem de mesleki eğitim öğretim ihtiyaçlarını giderme noktasında hizmet vermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre; örgün eğitimdeki özel eğitim okullarında, özel eğitim sınıflarında ve kaynaştırma sınıflarında görevli öğretmen sayıları, öğrenim gören öğrenci sayıları ve bunların yıllara göre dağılımları Tablo 2.2’de yer almaktadır (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni, 2019).

Tablo 2.2 Örgün eğitim alan engelli öğrencilerin sayısı

Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı			Toplam
			Özel Eğitim Okullarında	Özel Eğitim Sınıflarında	Kaynaştırma Eğitiminde	
2001-2002	342	2.834	17.320	6.912	29.074	53.306
2017-2018	1398	12.846	50.025	45.815	257.770	353.610

Tablo 2.2’de 2001-2002, 2017-2018 eğitim öğretim yıllarında engelli bireylerin örgün eğitim durumlarının görüldüğü tabloda öğretim yılı ilerledikçe öğrenim gören öğrenci sayılarında, okul sayılarında ve öğrenim veren öğretmen sayılarında belirli bir artış olduğu gözlenmektedir. Tablo 2.3’de ise yaygın eğitim kurumlarında eğitim alan öğrenci sayıları, görevli öğretmen sayıları, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yıllara göre verileri yer almaktadır.

Tablo 2.3 Yaygın eğitim alan engelli öğrenci sayısı

Yıllar	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (Yaygın Eğitim)
2006-2007	131.206	8.587	1.318
2016/2017	403.104	24.396	2.437

2006-2007 ve 2016-2017 eğitim öğretim yıllarında engelli bireylerin yaygın eğitim durumlarının görüldüğü Tablo 2.3’te öğretim yılı ilerledikçe öğrenim gören öğrenci sayılarında, okul sayılarında ve öğrenim veren öğretmen sayılarında belirli bir artış olduğu gözlenmektedir.

Ülkelerin geleceğine yön veren, toplumda önemli bir yere sahip olan çeşitli meslek elemanlarını yetiştiren, girişimci bireylerin ortaya çıkmasını sağlayan, bu bireylerin topluma her anlamda yararlı olmasını hedefleyen kurumlar olan üniversiteler, bireylerin ufuklarını genişletir, yeni fikirler üretmesinin önünü açar ve geleceğin

şekillenmesinde etkin rol oynar. Bu kurumlarda diğer bireyler gibi engelli bireyler de dilediği alanda eğitim alarak üretime katılma ve üniversitelerin sunduğu diğer olanaklardan yararlanarak sosyal yaşama dahil olma hakkına sahiptir (Sevinç ve Çay, 2017). 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’da “Üniversite öğrencilerinden engelli olanların öğrenime etkin katılımlarını sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurulu koordinasyonunda, yükseköğretim kurumları bünyesinde, engellilere uygun araç-gereç ve ders materyallerinin, uygun eğitim, araştırma ve barınma ortamlarının temini ile eğitim süreçlerinde yaşadıkları sorunların çözümü gibi konularda çalışma yapmak üzere Engelliler Danışma ve Koordinasyon Merkezleri kurulur” ifadesi yer almaktadır. Tablo 2.4’de yer alan YÖK (2020) ve (EGED, 2015) verileri ışığında Türkiye’deki Yükseköğretim kurumlarında 2012-2013 yıllarından 2018-2019 yıllarına kadar eğitim öğretim gören engelli öğrenci sayılarına bakıldığında neredeyse 3 katı oranında artış yaşandığı görülmektedir.

Tablo 2.4 Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında eğitim öğretim alan engelli öğrenci sayısı

Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam
2012-2013	4.854	10.481	15.335
2018-2019	14.807	32.944	47.751
Fiziksel Engelli Öğrenci Sayısı (2018-2019)	876	1.829	2.705

MEB ve YÖK’e bağlı kurumlarda öğrenim gören farklı yıllara ait öğrenci istatistikleri ışığında Türkiye’de zamanla engelli bireylerin eğitimine yönelik hem öğrenci hem öğretmen hem de okul sayılarında artış olduğu gözlemlenmektedir. Engelli bireylerin özellikle yükseköğretim aşamasında açık ve uzaktan eğitim sistemlerini de tercih ettikleri araştırmalarda belirtilmektedir. Kanun koyucuların kararlı ve etkili tutumları, okulların fiziksel imkânlarının daha iyi hale getirilmesi, diğer öğrenciler ve velileri ile okul yöneticisi ve öğretmenlerinin engellilere karşı olumlu bakış açısının engelli bireylerin okula gelmesinde etkili olduğu söylenebilir. Nitekim YÖK tarafından 2018 yılından bu yana yükseköğretim kurumlarındaki engelli bireylerin mekânlara, eğitsel imkânlara ve sosyo-kültürel faaliyetlere erişimleri konusunda farkındalık yaratmak ve iyi uygulamaları yaygınlaştırmak amacıyla düzenlediği “Engelsiz Üniversiteler Ödül Töreni” olumlu örneklerden biridir. Türkiye’de belediyeler de engelli bireylerin eğitimlerine yönelik faaliyet göstermektedir. Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun (2004) 7. ve 18’inci maddelerinde büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında “yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her

türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak.” yer almaktadır. Nitekim sınırlı sayıda olsa da belediyelerin engelli bireylere yönelik meslek edindirme ve sosyal kültürel kurslar açtığı görülmektedir.

Şen’e (2009) göre örgün ve yaygın eğitim kurumlarında engelli bireyler için yeterli eğitim materyali, deneyimli öğretmen ve uygun ortam sunulduğu söylenemez. Engelliler için kurulan özel eğitim kurumları da sadece engelli öğrencilere hizmet verdikleri için sosyal kaynaşmayı yeterince sağlayamamaktadır. Cangür ve diğerleri (2013) engelli çocuğun öz bakım yükünün tümüyle anneye bırakılmasını önlemek amacıyla engelli çocuğa eğitim veren kurumlar içerisinde engelli ailelerin bir araya getirilerek sorunları paylaşabilecekleri grup çalışmalarının yapılması tavsiye etmektedir. Türkiye’de son yıllarda engelli bireylerin sağlık durumlarından ekonomik durumlarına ve eğitim durumlarına kadar olumlu yönde adımlar atılsa da pozitif ayrımcılık kapsamında engellilere yönelik daha fazla gayret gösterilmesi elzemdir. TÜİK’in 2010 yılında yaptığı “Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması”nın sonuçlarına göre; engelli bireylerin % 25,6’sı kamu kurum ve kuruluşlarından eğitim olanaklarının artırılmasını istemesi bu ihtiyacı gözler önüne sermektedir (TÜİK, 2011).

2.1.7 Engelli bireylere yönelik evde eğitim hizmetleri

Eğitimde fırsat eşitliği bağlamında engelli bireylerin en az diğer bireyler kadar eğitim imkânlarına erişebilirlikleri sağlanmalıdır. Bu kapsamda engelli öğrencilerin okullarına daha kolay erişimlerinin sağlanması, okula gitme oranlarının artırılması, eğitim ve öğretime teşvik edilmesi, engelli öğrencilerde okul sevgisinin oluşturulması, öğrencilerin ulaşımda yaşadıkları sorunların giderilmesi ve sonuç itibarıyla engelli bireylerin eğitilerek sosyal hayatın her safhasında kendilerine yer bulabilmesi amacıyla Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle özel eğitime gereksinim duyan engelli öğrencilerin okullarına ücretsiz olarak ulaşımları sağlanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı’nın verilerine göre 2017-2018 eğitim öğretim yılında 95.886 engelli öğrenci okullarına taşınmıştır ve bu taşıma için 408,9 milyon TL ödenek gerçekleştirilmiştir (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni, 2019).

Engelli öğrencilerin diğer arkadaşlarıyla birlikte aynı ortamda kaynaşık bir şekilde eğitim alması hem öğrenci hem ailesi hem de devlet kurumları tarafından istenilen önerilen ve ilk olarak başvuru olan bir yöntemdir. Fakat bazı engel durumları bu engel sahibi öğrenci ve yetişkinlerin evden dahi çıkamamalarına neden olmaktadır. Öğrencinin ağır bedensel engeli ve enfeksiyon kapma riski bu duruma birkaç örnektir. Ayrıca bedensel engelli bir öğrencinin kullandığı tekerlekli sandalye bazen çevresel ve fiziksel koşullardan dolayı işlevsiz kalabilmektedir. Bu durumda öğrencinin bazen omuzda, bazen farklı şekilde bir yerden başka bir yere taşınması öğrenci ve çevresinde fiziksel ve ruhsal problemlere de yol açabilir. Böyle durumlara karşılık evde eğitim işe koşulabilmektedir.

Türkiye’de yaygın olarak bilinen ve uygulanan bir eğitim yöntemi olmamakla birlikte günümüzde başta ABD, Kanada ve birçok Avrupa ülkesinde örgün eğitime alternatif olarak yaygın bir şekilde uygulanan ve giderek artan “Evde eğitim” (Homeschooling) uygulaması; zorunlu örgün eğitim çağındaki çocukların eğitimlerinin bir bölümünün ya da tamamının ailesi ya da ailesinin tayin ettiği kişiler tarafından yürütülmesi olarak tanımlanabilir (Şad ve Akdağ, 2010). Yurt dışında daha çok dini, ahlaki, kültürel, finansal veya teknolojik nedenlerle kendini gösteren evde eğitim uygulamaları, son yıllarda Türk Eğitim sisteminde de yer almış fakat yurt dışındaki geniş yelpazeden ziyade sağlık problemlerinden dolayı örgün eğitime devam edemeyen öğrenciler için tanımlanmış bir hak ve uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır (Çiftçi, 2016)

MEB’e (2010) göre evde eğitim, zorunlu öğrenim çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden sağlık problemi nedeniyle okul öncesi, ilköğretim veya özel eğitim programlarından herhangi birini uygulayan örgün eğitim kurumlarından doğrudan yararlanamayanlara eğitim hizmetlerinin evde sunulması esasına dayanan eğitimidir. En az dört ay süreyle sağlık problemlerinden dolayı örgün eğitimden faydalanamayacak olan bireye evde ya da hastanede sınıf öğretmenleri ve alan öğretmenleri tarafından haftada en az 10 saat olacak şekilde planlanan evde eğitim uygulaması özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitiminde fırsat eşitliği sağlaması bakımından faydalı bir uygulama olmakla beraber bazı eksiklikleri ve riskleri taşıması muhtemeldir. Örneğin, hasta bir öğrencinin enfeksiyon kapma riskinden dolayı öğretmenin öğrencinin bulunduğu ortama girmesi tehlikeli olabilmektedir. Ayrıca, evde

eğitim uygulamasından yararlanan öğrencilerin haftalık ders programlarında müzik dersine ne kadar yer verildiği, bu dersi hangi alandan öğretmenlerin yürüttüğü ve ne niteliği ayrı bir tartışma konusudur.

Sonuç olarak özel gereksinimli öğrencilerin eğitim haklarına erişilebilirliklerinin sağlanması noktasında iki tür çözüm getirildiği görülmüştür. Bunlardan birincisi öğrencinin eğitim kurumuna taşınması, diğeri ise öğrenciye evde ya da hastanede eğitim sunulmasıdır. Taşınmalı eğitim ve evde eğitim uygulamaları; her ne kadar eğitimde fırsat eşitliği sorununu asgari düzeye indirmeye çalışsa da hala sınırlılıklar taşıdıkları söylenebilir. Bu sınırlılıkların aşılması için uzaktan eğitim yöntemlerini işe koşmak etkili bir alternatif gibi durmaktadır.

2.2 Uzaktan Eğitim

2.2.1 İletişim, internet ve uzaktan eğitim

Türk Dil Kurumuna göre duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması olarak açıklanan iletişim, sosyal bir varlık olan insanın sosyalleşmesini sağlayan en önemli unsur ve insanın var olmasının en önemli koşullarından birisidir. Tarihsel süreç içerisinde iletişim araçları, iletişim kanalları veya iletişim unsurları çeşitlenerek farklılık göstermiştir. İletişimin temel unsurları olarak kabul edilen gönderici, alıcı, ileti, kanal, dönüt ve şifre insanlık tarihi boyunca çeşitli form ve suretlerde karşımıza çıkmaktadır (Kılıç, 2019).

İlk kabilelerden günümüzdeki toplumsal yapıya kadar insanlar birbirleriyle çeşitli yollarla iletişim kurmuş ve etkileşime girmiştir. Dumanla başlayan bu süreç iletişim güvercinleri ve mağara resimleri ile devam etmiştir (Elitaş, 2018). Alan yazın tarandığı zaman iletişim teknoloji ve araçlarının sınıflandırılması noktasında farklı yaklaşımlar ve isimlendirmeler görülmektedir. Kılıç'a (2019) göre tarihsel süreçte iletişim teknolojilerinin gelişim seyri genellikle basılı, analog ve dijital teknoloji olmak üzere üç aşamalı olarak ele alınmaktadır. Bu sınıflama, matbaanın icadı ve kitle iletişimi amacıyla ilk defa kullanımının gerçekleştiği basılı dönem; telgraf, telefon, telsiz ve televizyonun yer aldığı dönem, analog dönem, bilgisayar ve internetin yer aldığı dijital dönemdir. Elitaş'a göre modern matbaacılığı başlatan kişi olarak bilinen Gutenberg sonrası gelişim gösteren iletişim teknolojilerinin geleneksel iletişim teknolojileri olarak tanımlamak mümkündür. Bunlar: telefon, televizyon radyo, ses bantları ile geleneksel iletişim teknolojilerinin ilk aracı olan telgraf ve basılı yayınlardır. Yeni iletişim

teknolojileri ise bilgisayar teknolojisi ve bu yeni teknolojinin ortamı internet iletişim teknolojileridir.

Geniş kitlelere seslenebilen ilk elektromanyetik kitle iletişim aracı olan radyo ile devam eden teknolojik gelişim süreci kitle iletişim adına uzun yıllar birbirine yakın standartlarda gelişim seyri göstermiştir” (Tufan, 2018, s.5). Buna işitsel kitle aracı olan radyonun görsel yeni bir tezahürü olmaktan öteye gidemeyen televizyon da dahildir. “Seksenli yıllarda ivme kazanan uydu teknolojisinin ardından 90’lı yıllarda büyük sıçramaya sebep olan bilgi işlem ve internet teknolojisinin yaşamımıza girmesiyle birlikte kitle iletişim araçlarının uzun yıllar ulaşamadıkları aşamaya neredeyse 10 yıl gibi kısa bir sürede ulaşılmıştır” (Tufan, 2018, s.5).

Kitle iletişim araçlarının hızlı gelişimi McLuhan’ın deyimiyle dünyanın küresel bir köy halini alması yolunda önemli bir etkidir. 1960’lı yıllarda ortaya çıkan ve 21. yüzyıl itibariyle iletişim kuramları arasında çok konuşulan McLuhan’ın Global Köy (The Global Village) kavramı olarak bilinen teorisi, kitle iletişim araçlarının kullanımını toplum tarafından kapsayan ve hızla yayılarak, dünyayı küresel bir köye dönüştüreceğini açıklamak üzere üretilmişti (Medya akademi, 2020). Günümüzde mevcut kitle iletişim araçları içinde dünyanın küresel bir köye dönüşmesini sağlayabilecek aktörler içerisinde internet, baskın bir rol üstlenmektedir.

Türk Dil Kurumuna göre internet, bilgisayar ağlarının birbirine bağlanması sonucu ortaya çıkan, herhangi bir sınırlaması ve yöneticisi olmayan uluslararası bir bilgi iletişim ağıdır. Yakın bir ifadeyle başka bir tanımda ise birçok bilgisayar ağının birbirine bağlanmasıyla oluşan bir ağ (network) sistemi olan internet aracılığıyla insanlar elektronik posta göndermelerinin yanı sıra, çoklu-ortam (multimedya) nesnelere (örneğin, ses, görüntü) kullanarak dünyanın çeşitli bölgelerindeki insanlarla eş zamanlı (senkron) ve eş zamansız (asenkron) olarak etkili ve ekonomik bir şekilde iletişimde bulunabilmektedirler (Tekinarslan, 2012). Bilginin hazır hale getirilmesi, işlenmesi, kontrol edilmesi ve paylaşılması noktasında önemli bir teknoloji olan internet, yetişkinler, çocuklar, kadınlar ve erkekler gibi değişik özelliklere sahip olan kitlelerin eğitilmesi ve günümüz enformasyon toplumunda bireyin bilgi ile donatılması beklentisinden dolayı uzaktan eğitim sistemi içinde kabul görmüş bir teknolojidir (Elitaş, 2018).

Tarihsel süreç içerisinde ilk önceleri askeri amaçlı kullanım amacına hizmet etmek için ortaya çıkan internet, zaman içerisinde farklı kitlelerin kullanımına açılmış ve günümüzde dünya üzerindeki birçok insan tarafından erişilebilen ve tercih edilen bir iletişim aracı haline gelmiştir. Ülkemizde internetin ilk kullanımı 1991 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve TÜBİTAK'ın (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) internet teknolojilerini kullanan yeni bir ağın tesis edilmesi yönünde başlattıkları bir proje kapsamında 1993 yılında ilk internet bağlantısı gerçekleştirilmiştir (İnternet tarihi, 2020). Sadece ülkemizde 2020 yılı birinci çeyrek sonu itibarıyla 14,6 milyonu sabit abone, yaklaşık 62,8 milyonu ise mobil abone olmak üzere 77,4 milyon geniş bant internet kullanıcısı vardır (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2020). Bu sayı dünya nüfusunun %59'u yani 4.54 milyar internet kullanıcısı şeklindedir (We Are Social, 2020). Özellikle pandemi sürecinde şirketlerin evden çalışma sistemine geçmesi sağlık koşulları nedeniyle yüz yüze iletişimin yerini uzaktan iletişimin alması ve yüz yüze eğitime ara verilerek uzaktan eğitime geçilmesi internete olan ihtiyacı artırmıştır. İnternetin daha geniş kitlelere daha ucuz ve hızlı ulaşması amacıyla günümüzde birçok çalışma yapılmaktadır. Bunlardan birisi de Elon Musk'ın kurucusu ve Ceo'su olduğu SpaceX'in Starlink uyduları projesidir. Musk bu proje ile dünya yörüngesine binlerce minik uydu döşeyerek insanlara yüksek hızlı internet hizmeti sunmayı hedeflemektedir. Bu proje sonucunda dünyanın çevresini saracak uydular ile internet kullanıcıları yüksek hızdaki internete kablosuz olarak nerede olurlarsa olsunlar erişebileceklerdir (Webtekno, 2020).

Daha fazla bilgiye sahip olma yarışının olduğu, daha fazla bilgiye sahip olan toplumların diğer toplumlar üzerinde baskın olduğu günümüzde; bilgiye ve çağın gerekli becerilerine erişmek için okullarda belirli zaman aralığında, belirli bir program dahilinde ve belirli sınırlılıklarla verilen eğitim öğretim faaliyetleri ihtiyacı karşılayamaz duruma gelebilmektedir. Özellikle günümüz bilgi çağında toplumlar hangi statüde hangi yaşta ve hangi meslekte olursa olsun eğitilmiş bireylere ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda uzaktan eğitimin sunduğu zamandan ve mekândan bağımsız öğrenme fırsatı örgün eğitimi bitirmiş ya da örgün eğitimin dışında kalmış bireylerin istedikleri yaşta istedikleri kadar eğitim almalarına da büyük imkân tanımaktadır. Diğer bir ifadeyle uzaktan eğitim her yaşta bireyin ihtiyaç duyduğu eğitim fırsatını istediği yaşta öğrenme olanağı sağlamaktadır.

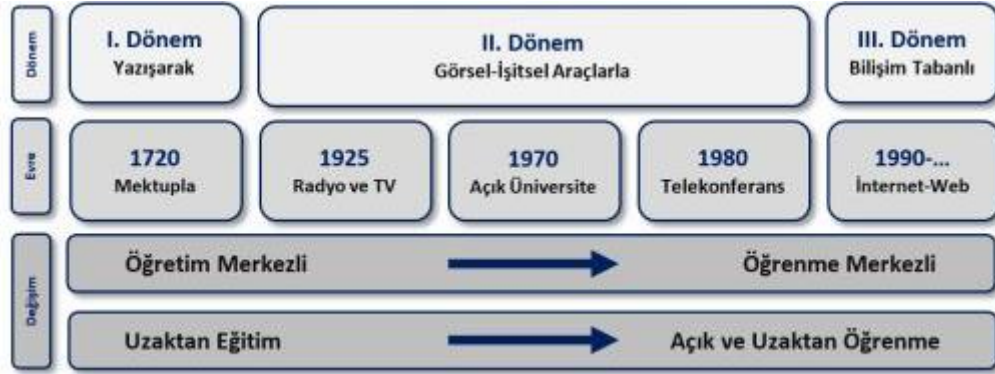
Tuncay ve Öznacar'a (2014) göre öğretmen ve öğrencinin birbirinden uzakta iken gerçekleştirdiği etkinliklerin tümünü içeren uzaktan eğitim terimi tümüyle anlamdaş olmayan değişik terimler içerir. Uzaktan eğitim kapsamındaki bu terimlerden bazıları, mektupla eğitim, evde çalışma, dış çalışma, uzaktan öğretim ve uzaktan öğretme, uzaktan öğrenim ya da uzakta öğrenmedir (Kaya, 2002). Balaban'a (2012, s.17) göre bu tanımlamalardan bazılarını şu şekilde açıklamak mümkündür:

- Uzaktan Öğrenme (Distance Learning): Öğrenci ve öğretmenin fiziksel olarak bir arada bulunmadığı durumlarda verilen eğitimidir.
- e-Öğrenme (e-Learning): İnternet üzerinde bir platform üzerinden dijital kaynaklar aracılığıyla yapılan eğitimidir.
- Karma/Harmanlanmış (Blended) Eğitim: Geleneksel ve uzaktan eğitimin farklı modellerinin bir arada kullanıldığı ve çeşitli teknolojilerden yararlanan eğitimidir. Bu eğitim türü pandemi ile birlikte hibrid eğitim olarak da çağrılmaktadır.
- M-Öğrenme (m-Learning): Mobil iletişim kaynakları aracılığıyla yapılan eğitimidir.
- Sanal Sınıf (Virtual Class): Bir öğrenme konusunu internet üzerinden öğrenmek amacıyla oluşturulan gruplara verilen addır.
- Web tabanlı Uzaktan Eğitim: İnternet ağı teknolojilerinden faydalanılarak yapılan eğitimidir.
- Eş zamanlı (Senkron) Öğrenme: Farklı mekânlarda bulunan bireylerin, iletişim teknolojileri yoluyla etkileşim içerisinde olarak gerçekleştirdikleri öğrenmedir.
- Çevrimiçi Öğrenme: İnternet üzerinden sunulan içeriklerle gerçekleştirilen öğrenmelerdir.
- Eş zamanlı olmayan Asenkron) Uzaktan Eğitim: Öğrencilere farklı zaman ve mekânlarda sunulan eğitimidir.
- Yaşam Boyu Öğrenme: Bireyin, hayatı süresince devamlı bir öğrenme durumunda olmasıdır.

Uzaktan eğitim kitle eğitimi ve kendi kendine öğrenme özelliklerini içinde barındırmakta olup farklı kültürlere sahip, değişik yaşam ve çalışma koşulları içinde bulunan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için çözümler üretebilmektedir (Okan, 2017). Alan yazın incelendiğinde uzaktan eğitim terimi tek başına kullanıldığı

gibi “Uzaktan eğitimi yöntemi” “Uzaktan eğitim modeli” “Uzaktan eğitim sistemi” gibi tamlamalar olarak da kullanıldığı görülmektedir. Bu durum uzaktan eğitimin bir yöntem mi, bir model mi, bir sistem mi ya da bunların üzerinde bir organizasyon mu olduğunun tam olarak net şekilde tasvir edilemeyeşi ya da ifade edilemeyeşinden kaynaklanabilir. Uzaktan eğitimin kuramsal çerçevesi incelendiğinde, öğrenim ve öğretimdeki öğrenci odaklı, zaman ve mekân bakımından özgürlük sunan yapısı gereği daha çok yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına dayandığı görülmektedir (Tufan, 2018).

Öğretme ve öğrenme öğelerini bir araya getiren bir terim olan uzaktan eğitimde tarihsel süreç içerisinde yazışmalı olarak başlayan uygulamalarda zamanla radyodan, televizyondan, telefondan ve bilgisayardan da yararlanılmıştır. Günümüzde ise, uzaktan eğitimde sözü edilen araç ve sunu sistemlerinin yanı sıra, elektronik mektup, bilgisayarlı konferans ve internet gibi çok ortamlı sunu sistemlerinden de yararlanılmaktadır (Kaya, 2002). Tarihsel süreç içinde uzaktan eğitim alanının dönem ve evreleri Şekil 2.4 incelendiğinde, “her dönemde yaygın olan bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğrenme-öğretme süreçlerinde kullanıldığı ve bu teknolojilerin uzaktan eğitimin dönem ve evrelerini belirlediği görülmektedir. Bu duruma ek olarak uzaktan eğitim süreçleri incelendiğinde öğrenme, açıklık, esneklik kavramlarına doğru bir yönelim olduğu dikkat çekmektedir” (Bozkurt, 2017, s.88).

Şekil 2.4 Uzaktan eğitimden açık ve uzaktan öğrenmeye doğru dönem ve evreler (Bozkurt, 2016)

Dünyadaki uzaktan eğitim uygulamaları incelendiğinde ilk mektupla eğitim uygulamasının 1728 yılında İsveç’te gerçekleştiği bilinmektedir. 20 Mart 1728 tarihli Boston Gazetesi’nde “Steno dersleri” verileceği ilanı yer almıştır. 1833 yılında İsveç’te verilen bir ilanda da açıkça mektup aracılığıyla gerçekleştirilmek istenilen öğretimden bahsetmektedir. İsveç’te başladığı bilinen mektupla eğitim yöntemi zaman içerisinde

İngiltere, Amerika ve Fransa gibi ülkelerde bulunan üniversiteler tarafından yoğunlukla kullanılmaya başlamıştır. Mektupla eğitim radyo ve televizyonun icadı ve yaygınlaşmasıyla birlikte bu iki yeni kitle iletişim aracına entegre bir şekilde kullanılmaya devam etmiştir. Daha önceleri değişik ülkelerde deneme yayını yapılmışsa da ilk radyo yayını 2 Kasım 1920 tarihinde ABD’de yapılmıştır. 1920’li yıllarda birçok üniversite radyo yayınına başlarken Amerika’da okullar için eğitsel radyo yayınları da 1923 yılında gerçekleştirmeye başlamıştır. Amerika’daki gelişimi İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği ve Almanya gibi ülkeler hızlıca takip etmiş ve amacı dünyayı sınıfa getirmek olan radyo ile eğitim döneminde milyonlarca öğrenciye ulaşılmıştır (Uşun, 2006).

1932-1937 yılları arasında ABD’de Iowa Üniversitesi dünyada ilk defa televizyonla uzaktan eğitim yayıncılığına başlamıştır. Takip eden yıllarda İngiltere, Fransa, İtalya gibi ülkelerde kullanılmaya başlayan televizyonla eğitim, radyodaki işitsel boyuta ek olarak uzaktan eğitime görsel bir boyut kazandırmıştır. Mikro öğretim, teleokul, açık üniversite, açık lise, kıtalar arası okul, videoteks, teleteks, telekonferans vb. kavramlar ve uygulamalar televizyona dayalı teknolojilerin eğitime kazandırdığı yeni boyutlardır (Uşun, 2006). “Coğrafi sınırlılıklar, izleyici maliyeti, aynı anda birden fazla kişiye hitap etmesi gibi önemli işlevleri olan televizyon, eğitimin posta ile gidemeyecek kadar uzaklara taşınması ve işitme ya da görme engelli öğrencileri televizyon ile eğitim politikalarına dâhil edilmesi açısından da ayrıcalıklı bir yere sahiptir” (Elitaş, 2018, s. 130).

Ağustos 1981’de IBM şirketinin ilk kişisel bilgisayarları tanıtmasıyla ve diğer şirketlerin bilgisayar üretimine geçmesiyle bilgisayarların fiyatları ucuzlamıştır. Uzaktan eğitim programları bu ucuzluktan etkilenerek binlerce uzaktan eğitim öğrencisi bilgisayar alarak derslere katılımlarını bilgisayar aracılığıyla gerçekleştirmiştir. 1990’lı yıllarda uydu teknolojisinin bilgisayarlar ile birlikte kullanılmasının ardından uzaktan eğitim (İşman, 2011) günümüze kadar gelişen teknolojilerle birlikte popülerliğini artırmıştır.

Ülkemizde uzaktan eğitimin tarihçesine baktığımızda ilk olarak mektupla öğretim uygulamalarının kullanıldığı görülmektedir. 1956 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü eliyle bankalarda çalışanlar mektupla öğrenim görmüşlerdir. Millî Eğitim Bakanlığının 1960 yılında

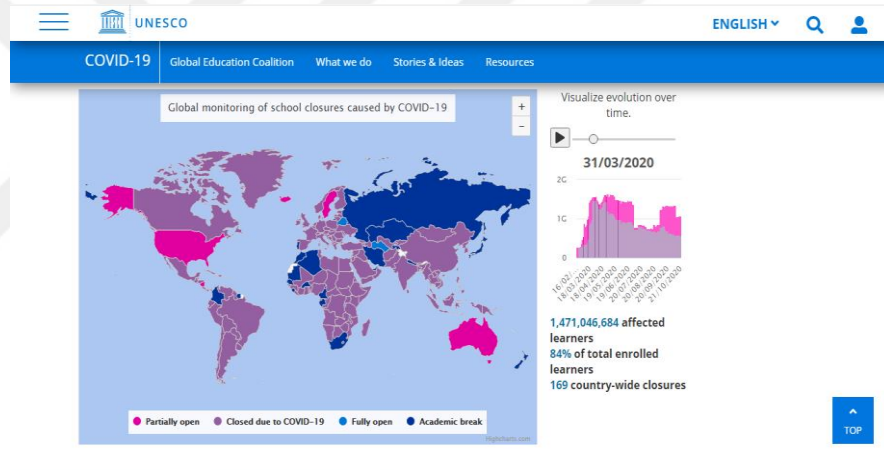
“Mektupla Öğretim” adı altında başlattığı uzaktan eğitim uygulamalarına 1974-1975 öğretim yılı itibarıyla 50 bin öğrenci kaydedilmiştir (Kaya, 2019). 1975 yılında Mektupla öğretim merkezi Yaygın Yükseköğretim Kurumuna (YAYKUR) bağlanmıştır. YAYKUR’da Açık Öğretim Dairesi Başkanlığına bağlı olarak açık öğretim, Örgün Yükseköğretim Dairesi Başkanlığı’na bağlı olarak da örgün öğretim programları uygulanmıştır (Kaya, 2002).

Radyo ile eğitim yayınlarına 1941 yılında başlanmış ve kırsal kesime yönelik olarak “Ziraat Takvimi Saati” on yılı aşkın süreyle devam edilmiştir. Televizyon dersleri ise 1950’li yıllarda başlamıştır. 1969 yılında yayınlanmaya başlayan “Susam Sokağı” uzaktan çocuk eğitimi noktasında önemli bir yer tutmaktadır. 1981 yılında ülke çapında başlatılan okuma yazma seferberliğinde televizyonun öğretime büyük katkıları olmuştur. 1981 yılında yükseköğretime yeniden düzenleyen 2547 sayılı kanun yürürlüğe girmiş ve yükseköğretim yapma basamağında uzaktan eğitim görevi üniversitelere verilmiştir. 1982-1983 öğretim yılında; yükseköğretimde, yüksek standartlarda, fırsat eşitliği ilkesi ve açık öğretim sistemiyle eğitim veren ilk fakülte Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi olmuştur (Uşun, 2006). Bunu diğer üniversiteler zaman içerisinde takip etmiştir.

MEB tarafından bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmelere okulları adapte etmek amacıyla 2011-2012 eğitim öğretim yılında FATİH projesi adında pilot bir çalışma başlatılmıştır. Daha sonra tüm ülkeye yayılan proje ile okullara etkileşimli tahta, internet altyapısı ve çeşitli materyaller sağlanarak öğrenci ve öğretmenlere tablet dağıtımı gerçekleştirilerek eğitim öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması, okullarda kullanılan teknolojinin geliştirilmesi ve öğrencilerin öğrenmelerinde Bilgi İletişim Teknolojilerinin kullanılmasının sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca MEB tarafından Fatih Projesi kapsamında farklı öğrenme stillerine (sözel, görsel, sayısal, sosyal, bireysel, işitsel öğrenme) sahip olan öğrencileri kapsayacak şekilde, e-içerikleri uzmanlar tarafından üretilen ve zenginleştirilen Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ismiyle sosyal bir platform kurulmuştur. YÖK 2018 yılında “Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi” kapsamında öğretim elemanları ve öğrencilerin dijital yetkinliklerini geliştirmeye yönelik bir proje başlatmıştır. Bu projenin günümüzdeki üçüncü aşaması ise YÖK koordinasyonunda ve TÜBİTAK-

ULAKBİM işbirliği ile 15 üniversitenin hizmetine sunulacak uzaktan eğitim platformudur.

2019 yılının aralık ayı sonlarında Çin'in Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde ortaya çıktığı düşünülen yeni tip bir koronavirüsün dünyaya yayılması sonucu Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 11 Şubat 2020 tarihinde bu salgını "Covid-19" pandemisi olarak adlandırmıştır. Pandemi kısa süre içerisinde tüm dünyaya yayılarak ekonomiden sağlığa turizmden alışkanlıklara kadar bütün insanlığı olumsuz yönde etkilemiştir. Bu olumsuz etkinin en fazla hissedildiği alanların başında eğitim gelmektedir. UNESCO'nun (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization) şekil 2.5'de görülen 31 Mart 2020 tarihli verilerine göre pandemi nedeniyle dünya üzerindeki okul öncesi, ilk, orta, lise ve yükseköğrenime kayıtlı yaklaşık 1 milyar 472 milyon öğrenci okul dışında kalmış ve 169 ülkede okullar kapanmıştır (UNESCO, 2020).

Şekil 2.5 Covid-19 Pandemisi nedeniyle kapanan okulların dünya çapındaki görünümü

Bu süreçte bazı ülkeler tamamen acil uzaktan öğretime geçerken bazı ülkeler çeşitli önlemler alarak yüz yüze eğitime denemiş, bazı ülkeler ise hibrid öğrenme yöntemlerini işe koşturmuş. Sağlık Bakanlığı tarafından 10 Mart itibariyle ülkemizde ilk Koronavirüs vakasının açıklamasından itibaren MEB ve YÖK 16 Mart tarihinde yüz yüze eğitime ara vermiş ve 23 Mart itibariyle uzaktan eğitimi işe koşturmuş. Bu süreçte MEB; TRT EBA TV, EBA İnternet Platformu ve Öğretmenler tarafından bireysel imkânlar ile eş zamanlı ve eş zamanlı olmayan uzaktan eğitim modellerini işe koşturmuş. Mili Eğitim Bakanı Ziya Selçuk'a göre 11 Eylül 2020 tarihinde günlük sanal sınıf sayısı 900 bine ulaşmıştır (Selçuk, 2020). Uzaktan eğitim için gerekli teknolojiye sahip olmayan, erişimde sorun yaşayan, ya da evde çalışma imkânı bulamayan öğrenci

ve öğretmenler için EBA destek noktaları oluşturulmuştur. YÖK ise üniversitelerin kendi uzaktan eğitim platformları ve imkânları ile eğitim ve öğretim yapabilecekleri esnek bir modeli hayata geçirmiş, önlisans, lisans ve yüksek lisans düzeydeki örgün programlarda uzaktan öğretim yoluyla verilebilecek ders oranını yüzde 40'a yükseltmiştir.

Sonuç olarak hem ülkemizde hem de dünya da “posta ile başlayan uzaktan eğitimde telekomünikasyon teknolojileri radyo, TV yayıncılığı, ses ve video kayıtları, etkileşimli ses ve video yıllardır kullanılmaktadır. Son yıllarda ise internette eş zamanlı (senkron: sohbet-chat kanalları, gerçek zamanlı görsel/işitsel konferanslar) ve farklı zamanlı (asenkron: email, tartışma listeleri, tartışma formları) bilgisayar tabanlı etkileşim araçları kullanılmaya başlanmış, günümüzde internet tabanlı uzaktan öğrenme, dünya da hızla gelişen eğitim kanallarından birisi haline gelmiştir” (Turhan, 2002’den aktaran Şahan, 2019, s.241). Örgün ve yaygın eğitimde, her seviyede her yaşta öğrenenler internet aracılığıyla bilgiye rahatlıkla ulaşabilmektedir. Ayrıca yakın zamanda hızla gelişen cep telefonu ve dizüstü bilgisayarlar gibi taşınabilir cihazların internet ile entegre bir şekilde uyumu sonucu uzaktan eğitimde kullanımı giderek artmaktadır. Mobil cihazların eğitimde kullanılması mobil öğrenme kavramını ortaya çıkarmıştır. Artık öğrenci mobil cihazlar ile istediği her yerde senkron ve asenkron olarak bilgiye ulaşabilmekte, depolayabilmekte, bilgiyi üretip paylaşabilmekte ve öğretmeni ya da içerik ile etkileşime girebilmektedir.

Yakın zamanda uzaktan eğitimde bazı teknolojilerin öğretim faaliyetlerine büyük katkı sunacağı öngörülebilir. Bunlar; artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik ve hologram teknolojisidir. Kısaca gerçekliğin bilgisayar tarafından değiştirilmesi ve artırılması olan artırılmış gerçeklik; gerçek dünyadaki çevrenin ve içindekilerin, bilgisayar tarafından üretilen; ses, görüntü, grafik ve GPS verileriyle zenginleştirilerek meydana getirilen canlı veya dolaylı fiziksel görünümüdür ve öğrenme sürecine katkı sağlayan, etkileşimi yüksek, kullanımı kolay ve kullanıcı doyumunu sağlayan öğrenme malzemelerdir (Artırılmış gerçeklik, 2020). Microsoft ve Apple gibi firmaların artırılmış gerçeklik gözlüğü üretimi noktasında faaliyetlerinin olduğu bu gözlüklerin sağlık ve mühendislik gibi bazı alanlarda kullanılmaya başlandığı bilinmektedir (Microsoft Hololens, 2020) Şekil 2.6’da bir örneği verilmiş bu gözlüklerin yüz yüze eğitimin yanı sıra uzaktan eğitimde de yakın zamanda yer edineceği öngörülmektedir. Bizi bekleyen

bir diğerk teknolojide hologram teknolojisidir. Hologram teknolojisi ile uzaktaki bir öğretmen ya da içeriğın öğrencinin bulunduğu mekâna gelmesi gerçekleşecektir. Günümüzde yüksek maliyetli ve sınırlı olarak gerçekleşen bu teknolojinin gelecek zamanda eğitim öğretim ortamlarına katkı sunacağı öngörülebilir. Bu iki teknolojinin öğrenene farklı, gerçekçi ve etkileyici deneyimler sunacağı beklenebilir.

Şekil 2.6 Microsoft tarafından üretilen artırılmış gerçeklik gözlüğü Hololens

Moore (1989) uzaktan eğitimde minimum 3 şekilde etkileşimde bahseder. Bunlar öğrenci-içerik, öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci arasında gerçekleşmektedir. İlk etkileşim, öğrenci ile yaptığı çalışmanın içeriği ve konusu arasında geçmektedir. Öğrenciye bilgi vermeye birlikte eğitmeyi ve düşünmeyi de amaçlayan uzmanlar tarafından hazırlanmış metin, radyo-televizyon yayını, etkileşimli videokaset ya da Cd'leri ve bilgisayar yazılımları aracılığıyla gerçekleştirilen tek yönlü bir etkileşim türüdür. İkinci tip etkileşim, birçok eğitimci tarafından gerekli görünen ve yine birçok öğrenci tarafından arzu edilen öğrenci ile ders materyalini hazırlayan uzman veya eğitimci konumundaki diğerk uzmanlar arasındaki etkileşimdir. Bu etkileşimde uzaktan eğitimciler yüz yüze eğitimcilerle aynı amaçlara ulaşmaya çalışırlar. Üçüncü etkileşim türü ise öğrenen ve öğrenen arasında gerçekleşmektedir. Bu tipde etkileşim bir öğrenci ile diğerk öğrenciler arasında, tek başına veya grup ortamlarında bir öğretmenin gerçek zamanlı mevcudiyeti olsun ya da olmasın gerçekleşmektedir. Moore'nin uzaktan öğrenme ve öğretmen süreçlerinde daha yaygın olarak belirttiği ve yukarıda sıralanan üç etkileşim biçimine Hillman, Willis ve Gumawardena (1994) dördüncü bir etkileşim biçimi olarak "Öğrenci-Teknoloji Etkileşimi"ni eklemişlerdir (Hillman, Willis ve Gumawardena, 1994'den aktaran Uşun, 2006, s.18).

Uzaktan eğitimde, zamansal açıdan eş zamanlı ve eş zamansız olmak üzere iki temel öğretim modeli vardır. Eş zamanlı öğretimde, öğrenci ve öğretmen aynı anda ortamda bulunuyorken, eş zamansız öğretimde ise öğrenci öğrenmek için kendisine en uygun zamanı seçer (Tufan, 2018). Uzaktan Eğitimde eğitim ortamları tek yönlü ve çift

yönlü olarak incelenebilir. Radyo/tv Programları, ses/görüntü kasetleri, cd, vcd ve basılı materyaller tek yönlü eğitim ortamları olarak gruplanabilirken, çift yönlü eğitim ortamları ise etkileşimli radyo/tv programları (canlı yayına telefon/faks/e-posta ile katılım), telefon, internet aracılığıyla eşzamanlı eğitim (söyleşi odaları), karşılıklı e-posta yollama/mektuplaşma, etkileşimli cd, vcd, telekonferans, videokonferans, internet konferans şeklinde çeşitlilik gösterir. Tek yönlü eğitim ortamları, ses/görüntü kasetleri karşılıklı gönderilerek çift yönlülüğe dönüştürülebilir (Adıyaman, 2002). Birçok uzaktan eğitimci, çift yönlü iletişim sisteminin uzaktan eğitimde yaygın olarak kullanılması gerekliliğini belirtmiştir ve bu sistem mutlaka gelecekte uzaktan eğitim sisteminin temel taşı olacaktır (İşman, 2011).

Sonuç olarak uzaktan eğitim, çalışan ya da tümüyle aile yaşantısı ile ilgili olan yetişkinlere açıklığından, yüz yüze görüşmelerden, sınıflardan ve genel yer ve zaman bağımsızlığından, kitle iletişimi ve bireyselleşme kombinasyonundan, öğrenci bağımsızlığıyla ilgili potansiyellerinden ve özgün yönteminden dolayı geleneksel yüz yüze eğitimi bir yedeği olarak kabul edilemeyecek ayrı bir eğitim türüdür (Kaya, 2002).

2.2.1 Uzaktan eğitimin yararları ve sınırlılıkları

Uzaktan eğitimin sunduğu olanaklardan bazıları şu şekilde özetlenebilir (Kaya, 2002).

- İnsanlara değişik eğitim seçeneği sunma
- Fırsat eşitsizliğini en aza indirme
- Kitle eğitimini kolaylaştırma
- Eğitimde maliyeti düşürme
- Eğitimde niteliği arttırma
- Öğrenciye serbesti sağlama
- Öğrenciye zengin bir eğitim ortamı sunma
- Öğrenciyi sınıf ortamında öğrenim görmeye zorlamama
- Bireysel öğrenmeyi sağlama
- Bağımsız öğrenme sağlama
- Bireye öğrenme sorumluluğu kazandırma
- İlk kaynaktan bilgi sağlama
- Uzmanlardan daha fazla kişinin yararlanmasını sağlama

- Belli bir zamanda ve belli bir kapalı alanda bulunma zorunluluğunu ortadan kaldırma

Kaya'nın da belirttiği üzere uzaktan eğitim birçok avantaj sunmaktadır. Bu avantajların özellikle engelli bireylerde daha kıymetli bir anlam taşıdığı söylenebilir. Yaşam alanlarından çıkmakta gönülsüz davranan, zorlanan ya da çıkmaları imkânsız bu bireyler uzaktan eğitim yönteminin sunduğu avantajlarla eğitim fırsatını yakalayabilmektedir. Eğitim maliyetleri hem fiziksel hem psikolojik hem de ekonomik olarak düşerken kendilerine zengin bir eğitim ortamı sunulabilmektedir. Engelli bireyler kitle eğitiminde uzak olarak kendi farklılıklarına uygun bireysel eğitim ortamına kavuşabilmektedirler. Alan uzmanlarına ve kaynağa ilk elden ucuz maliyetle ve hızlı bir biçimde ulaşılma özgürlüğüne sahiptirler.

Görülüyor ki uzaktan eğitim birçok yönden hem engelli bireylere hem de diğer bireylere önemli olanaklar sağlamaktadır fakat uzaktan eğitimin bazı yönlerden sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bunlar da şu şekilde özetlenebilir:

- Yüz yüze eğitim ilişkilerinin kolay sağlanamaması
- Öğrencilerin sosyalleşmelerini engellemesi
- Yardımsız ve kendi kendine öğrenme alışkanlığı olmayan öğrencilere yeterince yardım sağlayamama
- Çalışan öğrencilerin dinlenme zamanını alma
- Uygulamaya dönük derslerden yeterince yararlanamama
- Beceri ve tutuma yönelik davranışların gerçekleştirilmesinde etkili olamama
- Ulaşım olanaklarına ve iletişim teknolojilerine bağımlı olma (Kaya, 2002).

Kaya'nın da belirttiği üzere uzaktan eğitimin bazı sınırlılıkları ya da dezavantajları da bulunmaktadır. Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime kıyasla öğrenci-öğretmen, ya da öğretmen-veli arasındaki ikili ilişkilerde ve özellikle duyuşsal boyut da daha sınırlı olduğu söylenebilir. Buna “ekranın soğuk yüzü”, göz göze temasın sağlanamaması neden olabilmektedir. Ayrıca keman eğitimi gibi uygulamaya dönük derslerde öğrenci öğretmen arasında dokunarak etkileşimin gerçekleşmemesi uzaktan eğitimin zayıf noktası olarak görülebilir fakat erişilebilirlik probleminden dolayı zaten yüz yüze eğitime erişemeyen engelli bireyler için uzaktan eğitim bazı eksiklikler barındırır da en iyi alternatif olarak durmaktadır. Tabi ki verilecek uzaktan eğitimin

niteliğinin, rollerin ne kadar hazır ve istekli olduğuyula doğru orantılı olduğu unutulmamalıdır.

2.2.2 Uzaktan eğitimde roller

Rol, Türk Dil Kurumuna göre “Bir işte bir kimse veya şeyin üstüne düşen görev” olarak tanımlanmaktadır. Çalışmalarda, uzaktan eğitimdeki roller incelendiğinde genellikle öğretmen ve öğrenci arasında rollerin paylaştırıldığı görülmektedir fakat uzaktan eğitimde, özellikle küçük yaştaki çocukların eğitiminde önemli bir rol sahibinin de ebeveynler olduğu unutulmamalıdır.

Öğretmenin rolü

Geleneksel sınıf ortamlarında bilginin kaynağı öğretmendir ve öğretmenin öğrenmedeki etkisi baskındır fakat uzaktan eğitimde öğrenen merkezli bir yapı vardır. Uzaktan eğitimde öğretmen bilgi kaynağı olmaktan ziyade öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlayan bir rehber konumundadır. Uzaktan eğitim öğretmeni klasik öğretilerde aranan alan bilgisi, öğretmenlik mesleği bilgisi ve genel kültür özelliklerinin yanı sıra daha fazla özellik ve role sahiptir. İşman (2011) öğretmenin uzaktan eğitimde öğretmenin 21 rolünden bahsetmektedir. Bunlar: psikolog, öğretici, öğretim tasarımcısı, teknoloji uzmanı, teknisyen, yönetici, site eğitmeni, editör, grafik tasarımcı, sosyalleşme uzmanı, danışman, araştırmacı, lider, materyal üretici, ölçme değerlendirme uzmanı, sistem uzmanı, proje yöneticisi, iletişim uzmanı, motivasyon sağlayıcı, uzaktan eğitim uzmanı ve içerik tasarımcısı olarak sıralanmaktadır. Görüldüğü gibi uzaktan eğitimde öğretmen yüz yüze eğitim ortamlarındaki meslektaşlarına göre daha fazla alanda, daha fazla bilgi ve birikime sahip olmalıdır fakat uzaktan eğitimin aynı zamanda öğretmenin bu kadar farklı alandaki bilgi sahibi olma sorumluluğu yükünü hafifletme özelliği de bulunmaktadır. Yani uzaktan eğitim öğretmeni doğru alan uzmanlarına ulaşarak profesyonel yardımlar alabilir. Örneğin bir içerik tasarımcısından destek alarak ders içeriklerini daha etkili ve çekici hale getirebilir ya da öğretim yönetim sistemindeki problemleri belirleyerek ilgili teknik birimlerden sorunların çözülmesini isteyebilir. Buradaki önemli nokta, uzaktan eğitim öğretmenin eğitim öğretim faaliyetinin verimli gerçekleşmesini sağlayacak organizasyonu kurmasıdır.

Uzaktan eğitim öğretmenin eğitim sürecinde dikkat edeceği önemli bir unsur “etik”dir. Öğretmen Uzaktan eğitim sürecinde ve özellikle video konferans yönteminde

öğrencisinin ses ve görüntü kaydını alacağı durumlarda öğrenciden, öğrenci küçük yaşta ise ebeveyninden izin almalıdır. İzin alınarak kayıt altına alınan ses ve görüntü verileri eğer depolanacaksa bu çok sağlıklı ve güvenli bir şekilde yapılmalıdır. Aksi takdirde bu veriler başka amaçlarla başka kişiler tarafından ele geçirilebilir ve sakıncalar doğurabilir. Eğer uzaktan eğitim hizmetini veren bir kurumsa bu durum kurumlar içinde geçerlidir. Öğrencilerin kişisel verilerinin korunmasına yönelik her türlü tedbir alınmalı ve gerektiğinde profesyonel desteğe başvurulmalıdır.

Sonuç olarak, uzaktan eğitimde öğretmenin rolü teknolojik gelişmelere koşut olarak bir değişim izlemiştir. Mektup ve televizyon ile uzaktan eğitimde öğretmen bilginin kaynağı iken internet tabanlı öğrenmede ise yol gösterici pozisyonundadır. Bu bağlamda öğretici, uzaktan eğitimin öğrenci merkezli bir öğrenme ortamı olduğunu ve kendisinin de desteğiyle, öğrencinin kendi kendine öğrenmesini sağlayacak bir ortamın oluşturulması gerekliliğini unutmamalıdır (Uşun, 2006).

Öğrencinin rolü

Uzaktan eğitimde öğrencilerin rollerindeki değişim incelendiğinde yine teknolojik gelişmelerin etkisi görülmektedir. “Mektupla eğitimin yapıldığı dönemlerde öğrenciler, bilgi edinmede pasif alıcı rolündeyken, bilgisayar ve internet teknolojilerin gelişmesiyle birlikte; bilgi edinme, üretme ve paylaşma; öğrenme hedeflerini ve öğretim içeriğini belirleme; içerikle, öğretmenle ve akranlarıyla etkileşimde bulunma, grupla işbirliği halinde çalışma vb. gibi konularda aktif bir konuma gelerek öğrenmenin merkezinde yer almaktadırlar” (Gökmen, Duman ve Horzum, 2016, s.45).

İşman (2011) uzaktan eğitimde öğrencinin 12 rolünden bahsetmektedir. Bunlar; psikolog, öğretici, teknoloji uzmanı, teknisyen, site eğitmeni, sosyalleşme uzmanı, araştırmacı, lider, sistem uzmanı, uzaktan eğitim uzmanı, iletişim uzmanı ve motivasyon sağlayıcı olarak sıralanmaktadır. Uzaktan eğitim öğrencisi; kendisi ve içerik, kendisi ve öğretmen ve kendisi ve diğer öğrenciler ile gerçekleşen üç etkileşim türü esnasında bu rolleri üstlenmektedir. Uzaktan eğitimde öğrenciden kendi teknolojik imkânlarının farkında olacak kadar teknoloji uzmanı olması, işbirlikçi öğrenme esnasında diğer uzaktan eğitim arkadaşlarının sorunlarını çözecek kadar da psikolog ya da lider rolleri/özellikleri beklenmektedir. Uzaktan eğitimde öğrenci kendi bireysel farklılıklarının ve özelliklerinin bilincinde olarak kendine özgü eğitim programını öğretmenin yardımıyla oluşturma özgürlüğüne sahiptir. Uzaktan eğitimin başarısı

öğrencisinin kendi içsel güdülenmesini sağlayarak çalışmasına bağlıdır. Örneğin, uzaktan eğitim öğrencilerine yönelik yapılan bir araştırma, uzaktan eğitim öğrencilerinin geleneksel sistemdeki öğrencilerin ihtiyaç duydukları ödül yöntemine gerek duymaksızın, içsel güdülenme ile daha iyi çalıştıklarını göstermiştir (Diaz ve Cartnal, 1999'dan aktaran Tufan, 2018, s.106).

Ebeveynlerin rolü

Alan yazın incelendiği zaman uzaktan eğitimdeki roller öğrenci ve öğretmen arasında paylaşılmaktadır. Bu durum uzaktan eğitimin şimdiye kadar yoğunlukla yükseköğretim öğrencileri ya da yetişkinler tarafından tercih edilmesiyle açıklanabilir fakat günümüzde bütün dünyayı etkisi altına alarak yüz yüze eğitimi yapılamaz hale getiren Koronavirüs (Covid-19) pandemisi nedeniyle küçük yaştaki çocukların yüz yüze eğitimi de gerçekleştirilemez hale gelmiştir. Covid-19 pandemisi nedeniyle dünya çapındaki 10 öğrenciden en az 9'unun ülkemizde ise yaklaşık 25 milyon öğrencinin eğitim öğretimi kesintiye uğramıştır (UNESCO, 2020). Yirmi beş milyon öğrenciden yaklaşık 16 milyon öğrenci okul öncesi, ilkokul ve ortaokul eğitimi almaktadır ve bir anlamda bu yaştaki çocuklar kendi kendilerine uzaktan eğitime erişim noktasında çeşitli sorunlarla karşılaşabilecek ve ebeveynin yardımına ihtiyaç duyacak yaşadılar. Bu bağlamda pandemiyle birlikte, özellikle çocukların uzaktan eğitim sürecinde ebeveynlere büyük roller düşmektedir. Uzaktan eğitimde ebeveynlerin rollerini öğretici, lojistik destek sunucusu, fonlayıcı, iletişim uzmanı, motivasyon sağlayıcı, organizatör, çalışma ortamı sağlayıcı, sanal güvenlik uzmanı, teknisyen, psikolog olarak sıralayabiliriz.

Ebeveyn den öğrencinin teknik imkânlarının yükseltilmesi noktasında maddi destek sağlarken, öğrencinin alan uzmanlarına uzaktan ulaşması noktasında iletişim uzmanı ya da uzaktan eğitim sürecinde yaşanan problemlere karşı psikolog rollerine bürünmesi beklenmektedir. Aksoy ve Nayir'in (2020) yaptıkları bir araştırmada uzaktan keman eğitimde ebeveyn katılımının etkisi incelenmiş ve hem öğrencinin hem de ailesinin zamanla uzaktan eğitime karşı olumlu tutum içine girdikleri ve bu tutumun öğrencinin keman çalma performansına olumlu yönde katkı sağladığı görülmüştür. Sonuç olarak pandemiyle birlikte uzaktan eğitim yöntemi hayatımıza hızlı bir giriş yaptı ve bu durum bundan sonraki eğitim öğretim faaliyetlerinde yüz yüze eğitime dönülse dahi uzaktan eğitiminde kullanılacağı harmanlanmış/hibrit/karma öğrenme

yöntemlerine evrileceği bir döneme girildi. Bu bağlamda uzaktan eğitimdeki rollere bir yenisi daha eklenerek ebeveynlerin öğrencilerin eğitim sürecinde aktif olarak yer alacağı beklenmektedir. Uzaktan eğitimde amaca etkili bir şekilde ulaşmak için rollerin görevlerini doğru bir şekilde yerine getirmesi kadar öğretimin de iyi tasarlanması gereklidir.

2.2.3 Uzaktan eğitimde öğretim tasarımları

Değişen dünyamızda bilgi ve bilgi teknolojilerindeki gelişmelerin etkisiyle eğitimin şekli de değişmektedir. Yirmi birinci yüzyılda eğitimde klasik yöntemler yerine yenilikçi, öğrenciyi merkeze alan ve dijital uygulamaların yer edindiğini uygulamaları görebilmekteyiz. Bu değişim doğal olarak öğretimin tasarlanmasında da etkili olmaktadır. Öğretim tasarımı, belirli bir hedef kitlenin eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere sistematik bir yaklaşımla işlevsel öğrenme sistemlerini geliştirme işi olarak tanımlanır (Şimşek, 2014).

İşman ve Eskicumalı'ya (1999) göre öğretim tasarımında dört önemli soru bulunmaktadır. Bu sorular;

1. Kimin için program geliştirilecek?
2. Neler öğretilecek?
3. Öğrenmeyi en iyi biçimde gerçekleştirmede ne gibi kaynaklar ve prosedürler kullanılacak?
4. Gerekli olan öğrenmelerin oluşup oluşmadığı nasıl kontrol edilecek?

İlk olarak; uzaktan eğitim programının kimi için tasarlanacağı, diğer bir ifadeyle öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, genel özellikleri ortaya çıkarılarak öğrencilerin o dersteki ihtiyaçları genel olarak belirlenmelidir. Belirlenecek hedef davranışlar öğrencilerin özellikleri ile uyumlu olmalıdır. İkinci olarak; uzaktan eğitim faaliyetinde hangi bilgi ve davranışların öğretilmesi gerektiği açık ve net olarak belirlenmelidir. Üçüncü olarak; uzaktan eğitim-öğretim sürecinin nasıl gerçekleştirileceği belirlenir. Bu aşamada hedef ve davranışları öğrencilere kazandırırken kullanılacak olan öğrenme-öğretme yöntemlerinin ve araç gereçlerin (eğitim teknolojisi) seçim faaliyetleri bulunur. Son aşamada ise; ölçme ve değerlendirme faaliyeti gerçekleştirilir yani internet destekli

uzaktan eğitimde yapılan eğitim öğretim faaliyetlerindeki hedef ve davranışların kazanılma dereceleri belirlenir.

Göksu, Özcan, Çakır, ve Göktaş'ın (2014) yaptığı bir araştırmada 2003-2012 yılları arasında Türkiye'de yapılan çalışmalarda en fazla tercih edilen öğretim tasarım modellerinin ADDIE ve "ARCS" modeli oldukları sonucuna varılmıştır. Bu modelleri, "Dick ve Carey", "Gagne ve Briggs" ve "ASSURE" "5E" ve "Kemp, Morrison ve Ross" modelleri takip etmektedir. Özerbaş ve Kaya'nın (2017) gerçekleştirdikleri bir araştırmada, 2009-2015 yılları arasında öğretim tasarımı modelleri ile ilgili çalışmalarını incelenmiş ve yapılan çalışmalar içinde en çok ADDIE modelinin tercih edildiği tespit edilmiştir. Araştırmacılar, uzaktan eğitim, eğitsel web sitesi tasarlama, interaktif materyal geliştirme gibi süreçlerde ADDIE modelinin hemen her alan için geçerli ve olumlu sonuçlar verdiğine ulaşırken Türkiye'deki tüm uzaktan eğitim veren merkezlerin, eğitim öğretim faaliyetlerini tasarlarken ADDIE modelini kullanmalarını tavsiye etmişlerdir.

Uzaktan eğitim ortamları için geliştirilen öğretim tasarımlarında teknolojik ve diğer lojistik destekler, geleneksel bir öğretim ortamı için dizayn edilen öğretim tasarımından daha fazla önem ve dikkat gerektirir. Bu bağlamda uzaktan eğitim ortamı tasarlanırken hem pedagojik unsurlar hem de teknolojik unsurlar gözden kaçırılmamalı. Uzaktan eğitimde bu iki unsurun birbirlerine karşı üstünlükleri olmadığı gibi ikisine de büyük derecede ihtiyaç vardır. Jonassen'e göre; "Öğretim ortamlarında sadece teknolojiyi ön plana çıkarmak ve öğretim ilke ve teorilerini (yapısalcı felsefe, pragmatist felsefe, vb.) ikinci plana atmak hata olur, çünkü öğrenciler teknolojiden öğrenmez fakat anlamlı öğrenmeler için teknolojiyi bir araç olarak kullanır" (Jonassen, 2000'den aktaran Uşun, 2006, s.134)

Tufan (2018) sanal öğrenme ortamı tasarlanırken var olma hissini önemine şu sözlerle vurgu yapmıştır:

"Sanal öğretim ortamı tasarlanırken, öğrenci adına gerçek var olma duygusu gözetilmelidir. Öğretim tasarımının başarısı öğrenende yaratılan, gerçeğe en yakın algısıyla paraleldir. Var olma duygusu (presence), internet ortamında (telepresence) uzaktan var olma kavramına denk düşmektedir. Herhangi bir amaçla internet ortamında kimse

bedenen olmasa da zihinsel anlamda o ortamda bulunuyor kabul edilir. Birey, sanal ortamda bulunduğu sürece ortamla ilişki içerisinde. Bu açıdan ortamı tasarlayanlar, bireylerin ortamla olan ilişkisini kesintiye uğratmayacak türden iletişim modülleri geliştirmelidir. Özellikle öğrenim amaçlı kullanılan ortamın tasarımında var olma duygusunu kaybettirmemek adına her türlü detay düşünülmelidir.” (s.81)

Uzaktan eğitimde öğrenci ile öğretmen arasında ya da öğrenci ile içerik arasındaki uzaklık her ne kadar fiziksel olsa da aynı zamanda psikolojik bir uzaklıkta söz konusudur. Bazı görüşler mesafelerin ve ekranın soğuk yüzünün, yüz yüze eğitimin verdiği psikolojik yakınlık hissini vermekte yeterli olmadığı yönündeyken iletişim bilimci Joshep Walther “sosyal bilgi işleme” kuramında bireyler arası etkileşimin uzak mesafelerden de olsa sağlanabileceği, bilgisayar ortamındaki iletişimin yüz yüze ortamlardaki kadar etkili bir şekilde gerçekleştirilebileceği ve bireylerin duygularını yüz yüze ortamlara göre daha yavaş; fakat en az yüz yüze ortamlarda ki kadar etkili iletebileceğini ifade etmektedir (Walther, 1992’den aktaran Tufan, 2018, s.78). Bu bağlamda uzaktan eğitim ortamı tasarlanırken öğrenci-öğretmen ve öğrenci-içerik arasındaki etkileşim olabilecek en yüksek seviyede gerçekleştirilecek şekilde planlanarak uygulanmalıdır. Uzaktan eğitim ortamının tasarımında öğretmenin ya da uzaktan eğitim sunucusunun öğrenci ile etkileşimi yüksek tutabilmesi, hedeflere ulaşma noktasında büyük önem taşımaktadır. İnternet tabanlı uzaktan eğitimin; posta, radyo ve televizyona göre sunduğu çoklu ortam seçeneği, eş zamanlı ve eş zamanlı olmayan öğrenme imkânları, öğrencinin derse girişinden değerlendirilmesine kadar birçok özelliği içinde barındıran otomasyon programları, sosyal medyanın eğitimde giderek yer edinmesi, ücretsiz platformlar, kolay ve hızlı erişim ve birçok özellik ile uzaktan eğitim tasarımlarında öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşimi diğer teknolojilerden yüksek seviyede tuttuğu söylenebilir.

2.2.4 Hayat boyu öğrenme

Bilginin ve teknolojinin sürekli değiştiği ve güncellendiği, küreselleşme ile ülkelerin dolayısıyla toplum ve bireylerin birbirlerine daha yakın olduğu, birbirlerini daha yakından tanıdığı ve rekabetçi ortamın daha da güçlendiği günümüzde, bireyler hem kişisel gelişimleri hem de mesleki gelişimleri için hayatlarının belirli bir zamanını kapsayan eğitim öğretim faaliyetlerinin ötesinde yaşamları boyunca bilgi ve becerilerini

geliştirme ihtiyacı duymaktadır ya da şartlar zorlamaktadır. Diğer taraftan artık okuma yazma bilen, aritmetik bilgileri olan kişileri tanımlamakta kullanılan eğitimli insan tanımı günümüzde değişmiştir. Bunun yerine günümüzde eğitimli birey; kendisi ile ilgili gelişmeleri ve değişimleri takip edebilen, hayata uygulayan, sorgulayan, gelişime açık, bilgi ve iletişim teknolojilerini aktif olarak kullanabilen bir kişi anlamına gelmektedir. Kuşkusuz büyük değişimlerin yaşandığı günümüz dünyasında yaşanan gelişmeler yeni bilgi ve becerilerin edinilmesini gerekli kılmakta bu da yaşam boyu sürecek bir eğitime gereksinimi öne çıkarmaktadır (MEB, 2009).

Literatür incelendiğinde birçok araştırmacı tarafından farklı tanımlamalar yapılan ve genel olarak beşikten mezara kadar devam eden bir süreci kapsayan hayat boyu öğrenme; Jarvis tarafından “katılanların öğrenmesi ve anlamasına yönelik insancıl temellere oturtulmuş ve yaşamın herhangi bir dönemini kapsayabilen etkinlikler serisi”, Lengrad tarafından “geleneksel eğitimin eksikliklerin giderilmesi” ve Gelphi tarafından “insan kaynaklarının daha etkin ve yaygın kullanılması ve toplumda demokrasiyi yaygınlaştırmanın yeni bir yolu ve herkes için eğitim olarak” tanımlanmaktadır (Duman, 2007’den aktaran Kaya, 2016, s.35).

Tanımlardan da anlaşıldığı gibi hayat boyu öğrenme her yaştan bireyin öğrenme ihtiyacını karşılamaya dönük; evde, okulda, işyerinde yani bireyin olduğu her yerde, gönüllük esasına dayalı sosyo-ekonomik durum ve engellilik gibi kısıtlamaları ortadan kaldıran bir fırsat eşitliği sunmaktadır. Bu bağlamda hayat boyu öğrenme örgün eğitimin dışında kalmış ya da dışına itilmiş dezavantajlı grupların ya da engelli bireylerin öğrenme ihtiyacını karşılamaya dönük çeşitli imkânlar sunmaktadır. Bireysel farklılıkların en fazla hissedildiği özel eğitime gereksinim duyan bu bireyler kendi hızlarında, kendi mekânlarında ve istedikleri zaman eğitim öğretim imkânlarına bu sayede kavuşabileceklerdir. Önemli olan bu bireyleri hayat boyu öğrenme kapsamına alacak altyapının, teknolojinin, içeriklerin oluşturularak verimli bir şekilde etkileşimlerinin gerçekleştirilmesi ve değerlendirilerek uygulanmasıdır. Bu bağlamda yaşam boyu öğrenme her ne kadar birey odaklı bir yapı içinde olsa da bu süreçte öğrenenin dışında birçok paydaş yer almaktadır. Bunlar arasında; kanun yapıcılar, resmi ve özel okullar, öğretmenler, sivil topluluklar halk eğitim merkezleri ve dolaylı yoldan teknoloji üreticiler sayılabilir (Aspin, 2007’den aktaran Günüç, Odabaşı ve Kuzu, 2012). Avrupa Konseyi’ne göre (2009) yaşam boyu öğrenme;

- İlkokuldan üniversiteye kadar uzanan yapılandırılmış eğitim sistemini ifade eden örgün (formal) eğitimi,
- Örgün eğitimin dışında bir dizi beceri ve yeterliliği oluşturmak ve geliştirmek üzere tasarlanmış planlı kişisel ve sosyal eğitim sistemini ifade eden yaygın (non-formal) eğitimi,
- Her bireyin kendi ortamındaki eğitimsel etkinliklerden, kaynaklardan ve günlük deneyimlerden elde ederek plansız ve yaşayarak öğrenmenin gerçekleştiği eğitim sistemi (informal) olmak üzere üç alanı kapsamaktadır.

Hayat boyu öğrenme; yetişkin eğitimi, yaygın eğitim, halk eğitimi, sürekli eğitim, mesleki eğitim, iş başında eğitim, hizmet içi eğitim, uzaktan eğitim gibi eğitim türleri ile ilişkilidir (Kösterelioğlu, 2019). Hayat boyu öğrenmenin uzaktan eğitim ile ilişkisi bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişimlerle birlikte her geçen gün daha da artmaktadır. Uzaktan eğitimin sunduğu istediğin yerde öğrenme fırsatıyla bireyler okul dışında evde, sokakta, araçta vb. bilgiye ulaşabilmekte ve hiç başlamamış ya da yarım kalmış eğitimlerini zaman ve mekân sınırlaması olmadan, ister bireysel ister toplu etkinliklerle tamamlayabilmektedir. Hayat boyu öğrenme ile özellikle dezavantajlı gruplar ve engelli bireyler herhangi bir örgün eğitim kurumuna bağlı kalmadan hayat boyu öğrenme fırsatına erişebilmektedirler.

2.2.5 Engelli bireyler ve uzaktan eğitim

Engelli bireylerin genel ve mesleki eğitimlerine başlama ve bu eğitimlerini sürdürme noktasında en büyük problemi erişilebilirlikte yaşadıkları herkesçe bilinmektedir. Eğitim imkânına erişemeyen engelli birey eğitim öğretim fırsatlarını kaçırmaktadır. Bu durumun meydana getirdiği hem bireysel hem de toplumsal çıktılardan “Engelli Bireyler ve Eğitim” başlığı altında genişçe bahsedilmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen değişimlerle birlikte engelli bireyler de diğer bireyler gibi ihtiyaç duydukları eğitim öğretim faaliyetlerine daha kolay erişebilmektedir. Nitekim araştırmalar, teknoloji aracılığıyla öğrenmenin engelli kişilere sağladığı faydanın engelli olmayanlara göre daha fazla olduğunu göstermektedir (Babu, Singh, İyer ve Midha, 2007).

Teknolojik gelişmeler sınıfları öğrenmenin merkezinden çıkartarak eğitim ve öğretimi zaman ve mekândan bağımsız hale getirmiştir. Uzaktan eğitim diye tanımlanan bu bağımsızlık durumu en çok da yüz yüze eğitime ulaşamayan ve özel eğitime ihtiyaç

duyan engelli bireylere büyük fırsatlar sunmuştur. Artık evinden çıkmakta zorlanan ya da imkânsız olan engelli bir birey teknoloji yardımıyla istediği kadar eğitimi istediği zaman istediği yerden istediği öğretmenden ya da uzmandan alabilme fırsatı yakalamıştır. Bir çalışma sonucuna göre bedensel engelli öğrencilerin % 26'sı uzaktan eğitim kurslarına engelli olmayan akranlarından daha sık erişmiştir (Radford, 2011). Diğer bir ifadeyle uzaktan eğitim kursları bedensel engelli öğrenciler tarafından diğer öğrencilere kıyasla daha fazla tercih edilmiştir. Uzaktan eğitimin sunduğu esnek öğrenme olanağı her kademedeki öğrencilerin ilgisini çekmiştir. Bu esneklik yükseköğretim seviyesindeki engelli öğrencilerin de açık öğretim sistemlerine yönelmelerinde belirleyici bir rolünün olduğunu göstermektedir. Gümüş ve Fırat'ın (2016) yaptıkları bir çalışma da sonucuna göre uzaktan eğitimin engelli bireylere sağladığı esnek öğretim olanaklarından dolayı hemen her yaştan öğrencinin Açık öğretimi tercih ettiği görülmüştür.

Babu, Singh, İyer ve Midha, 2007 yaptıkları bir çalışmada yükseköğretim düzeyindeki engelli bireylere yönelik kullanılan uzaktan eğitim yönetim sistemlerinde başarılı öğrenme algılarına etki eden 4 faktörden bahsetmektedirler. Bu faktörler erişilebilirlik, kullanılabilirlik, zengin medya içerikleri ve motivasyondur. Diğer bir ifadeyle engelli bireylere yönelik hazırlanan uzaktan eğitim yönetim sistemlerinde öğrenci algısının olumlu olması sistemdeki erişilebilirlik, kullanılabilirlik, zengin medya içerikleri ve motivasyon sağlayıcı özelliklerine bağlıdır. Wall ve Sarver (2003) yükseköğretimde engelli öğrencilerin bir web sitesine erişebilirliğini sağlamak için yöneticilere bazı öneriler sunmuştur. Bunlar şu şekilde sıralanabilir;

- İşitme engelli kişilerin ses kliplerini duymayacağını unutmayın. Video veya ses içeriğine sahip siteler altyazılar veya transkriptler sağlamalıdır.
- Engelli bireylerin web sitesine nasıl erişebileceklerini açıklayan bir erişim talimatnamesi oluşturun.
- Görme engelli bireylerin kullandığı elektronik metin okuyucuların erişemediği PDF yerine HTML tarayıcıları ile metin okuma desteği sağlayın.
- Az gören kişiler belirli renkleri ve yazı tiplerini okumakta güçlük çekebilirler.
- Fiziksel engelli bireyler bazen fare kullanmakta güçlük çektikleri ve küçük linklere tıklayamadıkları için linklerin etrafında yeterli alan bırakın.

- Açıkça yazılmış metinlerle web sitesini basit tutun. Zihinsel engelli bireylere daha fazla erişilebilirlik sağlayacak grafik ve simgeler içeren metinlerle tamamlayın.
- Bir siteyi nöbet bozukluğu olan bir kişi için erişilebilir hale getirmek için hızlı bir şekilde titreyen tasarımları kullanmaktan kaçının. Yüksek titreme oranları nöbetlere neden olabilir.
- Öğrenci hizmetleri bölümüne bir teknoloji uzmanı sağlayın engelli öğrenci cihazı ilk kez kullanıyorsa eğitim almalıdır. Bu eğitim dönemin başında verilmelidir.
- Üniversite personelinizi eğitin.

Motivasyonun öğrenme çıktıları üzerindeki etkisi bilinmektedir. Yüz yüze eğitimdeki öğrenci öğretmen etkileşiminin sağladığı motivasyon seviyesine uzaktan eğitimin henüz ulaşamadığı söylenebilir. Peki zorunlu olarak uzaktan eğitimi tercih eden engelli bireylerin ders motivasyonlarını nasıl artıracamız? Burada görev öğrenene, ders içeriğine, öğretmene, tasarıma, ve ebeveynlere düşmektedir. Uzaktan eğitimde engelli öğrencinin kendisini öğrenme sürecine dahil etmesi, öğretmenlerin kendilerini hem mesleki hem de pedagojik anlamda hazırlaması, motivasyon seviyesini yüksek tutacak öğretimin planlanması ve tasarlanması, teknolojinin sunduğu bütün imkânların sunulması (buna artırılmış gerçeklik ve hologram teknolojisi de dahil) öğrenme motivasyonun etkileyen unsurlardır. Ayrıca öğrenen-içerik ve öğrenen-öğretmen arasındaki etkileşimin yüksek tutulması, engelli bireylere diğer akranlarıyla uzaktan işbirlikçi öğrenme ortamı sağlanması, küçük yaşta engelli bireylerde ebeveyn katılımının ya da bakıcıların öğrenme sürecinin içinde rol alması ve ebeveynin diğer ebeveynlerle, bakıcıların diğer bakıcılarla iletişimi, engelli bireyin öğrenme motivasyonu üzerinde etkilidir. Bradley ve Poppen (2003) tarafından yapılan bir araştırmada yaşlı ve engelli kişiler ile onların bakıcılardan oluşan katılımcıların internet üzerinden uzaktan iletişimleri sağlanmış ve araştırma sonucunda sanal arkadaşlıklar edinen deneklerin başkalarıyla temas miktarındaki memnuniyet düzeylerinin önemli ölçüde arttığı tespit edilmiştir.

Posta ile başlayan uzaktan eğitimin gelişim sürecinde internet ayrıcalıklı bir yere sahiptir. İnternet bütün dünyadaki bilgilere erişilebilirliği kolay, hızlı ve ucuz olarak sağlamaktadır. Bireysel ve kendi hızında öğrenme imkânlarının yanında; eş zamanlı ve

eş zamanlı olmayan öğrenme öğretme modellerine imkân tanınması, zengin içeriklerin çoklu ortamlarda sunulması, video konferans yöntemi, video desteği, e mail, işbirlikçi öğrenme imkânı, alan uzmanlarıyla buluşma ve araştırmanın farklı yerlerinde defalarca bahsi geçen birçok özelliği internet tabanlı uzaktan eğitimi diğer bireyler gibi engelli bireyler için de tercih edilme sebebi yapmıştır. İnternet teknolojisinin erişilebilirliğe sunduğu hizmetler engelli bireylerin de diğer bireyler gibi eğitim öğretim faaliyetlerine katılımlarında önemlidir.

Alan yazın incelendiğinde uzaktan eğitimin engeli bireylerde genel eğitimlerinin yanı sıra mesleki eğitim kazandırmaya yönelik de kullanıldığı çalışma ve girişimler görülmektedir. Örneğin, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO-International Labour Organization) tarafından 2003 yılından bu yana gelişmekte olan ve orta gelirli ülkelerdeki hükümetler; işveren ve işçi örgütleri ile engelli kişileri temsil eden kuruluşlar için engelli kişilerin işgücü piyasasına dahil edilmesine yönelik “İş dünyasında engellilere eşitliği yaygınlaştırma” başlıklı uzaktan eğitim kursu geliştirilmiş ve sunulmuştur (ILO, 2012). ILO’nun gelişmekte olan düşük ve orta gelirli on ülkeyle pilot olarak yaptığı başka bir çalışmasının sonuçlarına göre engelli bireylerin işgücünün dışında tutulması ülkelerde %3 ile % 7 arasında değişen tahmini Gayri Safi Milli Hasıla kayıpları ile sonuçlanmaktadır (ILO, 2015). Ülkemizde yüz yüze eğitim fırsatını yakalamayan engelli öğrenciler MEB tarafından sunulan Açık Öğretim okulları, Açık Öğretim Lisesi ve Açık Öğretim Mesleki Lisesi ile hem genel hem de mesleki eğitimlerin sürdürme imkânına sahiptirler. Engelli bireylerin meslek edinmesine yönelik yapılacak uzaktan eğitim faaliyetleri ile bu bireyler sadece meslek edinmeyecekler aynı zamanda ekonomik bağımsızlık da kazanacaklardır. Bu ekonomik bağımsızlık aynı zamanda ruhen bir bağımsızlık da getirecektir. Ekonomik ve ruhen bağımsız bir engelli birey ise toplumda daha fazla özgüven sahibi olacak ve diğer bireyler ile arasında bir farkın olmadığı hazzını yaşayacaktır fakat engelli bireylere yönelik verilen uzaktan klasik meslek edindirme kursları onların tüm ihtiyaçlarını karşılamakta eksik kalacaktır. Çünkü engelli bireyler de diğerleri gibi sanatın verdiği estetik doyuma ihtiyaç duyacaktır. Bu bağlamda engelli bireylere yönelik uzaktan eğitim faaliyetlerinde klasik meslek edindirmeye yönelik yapılan çalışmaların yanı sıra sanat alanlarına yönelik çalışmaların da yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bir sanat dalı olan müziğin ruhsal ve bedensel olumlu etkisine engelli bireyler diğer bireylerden daha fazla ihtiyaç duymaktadır.

2.3 Uzaktan Keman Eğitimi

Müzik eğitimi; bireyin müzik yoluyla kulağını, sesini, ritmik duyusunu ve zevkini; yaratıcılığını, topluma, çevresine ve kendine mutlu-yararlı olmasını amaçlayan yaşamsal bir gereksinimdir (Gedikli, 2007). Müzik eğitimi, “genel müzik eğitimi”, “özengen müzik eğitimi” ve “mesleki müzik eğitimi” olarak üç ana türe ayrılmaktadır. Bu türlerden birisi olan özengen müzik eğitimi; müziğe ya da müziğin belli bir dalına özengence (amatörce) ilgili, istekli, gönüllü, yatkın ve düşkün ya da tutkun olanlara yönelik olup, etkin bir müziksel katılım, zevk ve doyum sağlamak ve bunu olabildiğince sürdürüp geliştirmek için gerekli müziksel davranışlar kazandırmayı amaçlar ve gönüllülük esastır (Uçan, 2018). Fenmen müziğe özengence (amatörce) ilgi duyanların önemini şu sözlerle vurgulamaktadır;

“Bir ülkenin müziği kuşkusuz ki profesyonel müzikçiler elinde yaşam bulur ve gelişir. Ama amatörlerin katkısını da küçümsemeyelim. Bu düşünceyle sanat yaşamına atılıp her şeyini ona hasredenler olduğu gibi, çevresini sanatsever bir düzeye yüceltmiş nice amatör de vardır. Amatörlük ciddiyet düşmanı değildir, kayıtsızlık ve disiplinsizlikle ilgisi yoktur. Sanatı besleyecek olan amatörlerdir. Amatör müzikçi sayısını artırmak için tüm dünya ülkeleri çaba harcamaktadır. Sanat alanındaki yeni ataklar için amatörler büyük gereksinim vardır. Büyük sanat ordusunun erlerini onlar oluşturur. Bir ulusun sanatsal düzeyi onlarla ölçülür. Sanatçı yetiştiren kurumların yanında amatörlerinde yetişmesini sağlamak amaçlarımızdan biri olmalıdır.” (Fenmen, 1952’den aktaran Say, 2001, s.82)

Özengen müzik eğitimi ilkokul, ortaokul ve liselerde müzik kolu, müzik kulübü ve seçmeli dersler kapsamında gerçekleştirirken üniversitelerde de bunlara benzer durum ve ortamların yanı sıra serbest ya da boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla isteğe bağlı olarak yürütülen bireysel ya da toplu müzik yapma çalışmaları yoluyla gerçekleştirilir. Öte yandan özengen müzik eğitiminde örgün olmayan yaygın eğitim denilen düzenleme ve uygulamalar da büyük önem taşır. Bu çerçevede müzikle ilgili resmi, özel ve gönüllü kuruluşların ve kişilerin özengene yönelik düzenledikleri kurslar, özel dersler, bireysel ve toplu çalışmalar, konserler, şenlikler (festivaller) yarışmalar, şölenler vb. etkinlikler de özengen müzik eğitiminde oldukça ağırlıklı bir yere sahiptir (Uçan, 2018).

Özengen müzik eğitimi bir nevi genel müzik eğitimi ile mesleki müzik eğitimi arasında köprü vazifesi görmektedir. Genel müzik eğitimi alan bireyler ilgi ve istekleri ile özengen müzik eğitimi alabilecekleri öğretmen ya da kurumlara başvurarak profesyonelleşme yolunda ilk adımı atmaktadırlar. Bu adımla birlikte özengen müzik eğitimi alan öğrenciler ilgi, yetenek, çalışma ve isteklerine bağlı olarak ilerde mesleki müzik eğitimi kurumlarına yönelebilmektedir. Özengen müzik eğitimi bu anlamda büyük önem taşımaktadır. Özengen müzik eğitiminin önemli bir boyutunu da çalgı eğitimi oluşturmaktadır.

Yağışan (2008) çalgı eğitimini, müzik aleti kullanımıyla insan-çalgı/müzik buluşmasını, bütünleşmesini ve etkileşmesini sağlayan bir süreç olarak tanımlamaktadır. Parasız'a (2009) göre çalgı eğitimi; bir çalgının çalınabilmesinde uygulanan, yöntemler bütünüdür. Bireysel olarak yapılan çalgı eğitiminde öğrencilere, çalgısını doğru bir teknikle çalma, çalışma süresini verimi arttıracak şekilde ayarlama, müzik kültürlerini çalgısı yoluyla en iyi şekilde kavratma ve müzikal becerilerini arttırmaya yönelik çalışmalar çalgı eğitiminin başlıca amaçlarıdır. Çalgı eğitimi, uzun ve zorlu bir yol olmakla birlikte aynı zamanda özenli, sabırlı ve planlı çalışma gerektiren bir süreçtir. Bu zorlu yoldaki en önemli iki unsur ise öğrenci ve öğretmendir. Bireysel olarak yapılan çalgı eğitimi derslerinde öğretmen-öğrenci iletişimi ve öğretim yöntemi, hedeflenen davranışları edinme sürecinde etkin bir rol oynar.

“Keman, (nadiren kullanılan “teli parmakla çekme” veya “yay çubuğunu tellere vurma” gibi bazı özel çalma tekniklerini saymazsak) yay kıllarının tellere sürtülmesi ve bu sayede tellerin titreşim oluşturması sonucunda ses veren bir çalgıdır.” (Mustul ve Yağışan, 2018, s.189). Keman genel yapısı itibariyle gövde, sap ve baş denilen üç ana bölüm ile belirli alt bölümler ve parçalardan oluşan karmaşık bir bütündür (Uçan, 2004). Keman ve yay büyüklükleri yönünden dört çeşide ayrılır. Bu çeşitler en büyükten en küçüğe doğru tam keman/yay, üç çeyrek keman/yay, yarım keman/yay ve çeyrek keman/yay şeklinde sıralanır (Günay ve Uçan, 1980). Keman ve keman yayının başlıca öğeleri Şekil 2.7 ve 2.8’de gösterilmiştir (Akpınar, Çetinkaya ve Ağcakaya, 2019).

Şekil 2.7 Kemanın öğeleri

Şekil 2.8 Yayın öğeleri

“İnsanın müzik yaşamında kemanın çok ayrı, özel ve ayrıcalıklı bir yeri vardır. Çünkü keman insan sesine en yakın çalgısal sesi verir ve insanın müziksel duyu, düşüncü, devingi ve sezgilerini en etkili biçimde anlatır, yansıtır. İnsanın yarattığı en gelişkin, müziksel anlatım gücü en yüksek çalgıların başında gelir. Çeşitli çalgı topluluklarında ölçek ve önder işlevi görür. Dağarı/dağarcığı en geniş ve en zengin çalgıların başında gelir” (Uçan, 2004, s.9). Yaylı çalgılar ailesinin en küçük üyesi olan keman, etkili sesi ve perdesiz bir çalgı oluşunun verdiği kullanım genişliği nedeniyle yüzyıllar boyunca besteci, yorumcu ve dinleyicilerin ilgisini çekmiş ve hemen hemen her türlü müzikte yer bularak dağarcığını genişletmiştir.

Keman eğitimi, keman öğretimi yoluyla bireylerin ve onların oluşturduğu toplulukların devinişsel, bilişsel ve duyuşsal davranışlarında, kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değışiklikler oluşturma veya onlara bu nitelikte yeni davranışlar kazandırma sürecidir. Keman eğitimi hem okuliçi (formal) hem de okul dışı (informal) çalgı eğitiminde önemli bir yer tutar (Günay ve Uçan, 1980). Keman eğitiminin amaçladığı temel bilgi ve beceriler arasında doğru duruş, tutuş, temiz ses üretebilme, çalgının yapı ve özelliklerini bilme, belli düzeydeki etüdü ve eserleri seslendirebilme vb. birtakım konular bulunmaktadır (Uslu, 2012). Keman eğitimine teknik açıdan bakıldığında gerekli olan unsurlar; bedenın doğru biçimde duruşuyla başlar, devamında kemarı ve yayı doğru tutmak, kol, bilek el ve parmakları doğru

konuşlandırmak, sol el ve sağ el teknikleri gibi temel davranışlardan oluşur (Parasız, 2009). Keman eğitimi sürecinin etkili ve başarılı olmasına ilişkin Yağışan'ın tespitleri şu yöndedir:

“Keman çalmayı öğrenmek ve öğretmek, diğer sanat dallarında olduğu gibi bir eğitim sürecini kapsar. Bu eğitim ve öğretimin etkili, başarılı ve kalıcı olabilmesi için birtakım ilkeler doğrultusunda olması beklenir ancak sanat eğitiminin “yaratıcılığa açık olması ve dar kalıplarla sınırlandırılmaması” gereğinden yola çıkarak, keman eğitiminde de özellikle öğretim yöntemlerini çalgıdan ve öğrenciden daha fazla verim almaya yönelik, sınırları geniş, aynı zamanda farklı disiplinlerden de faydalanarak yeniliklere açık olarak geliştirmek gerekir. Bu bağlamda keman eğitiminde öğretim yöntemlerine yönelik farklı arayışlar (çalma/çalışma yöntemlerine farklı alanlardan yeni boyutlar eklenmesinin performansa olası katkıları vb.) ön plana çıkmaktadır.” (Yağışan, 2008,s.7)

Bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranışları içinde barındıran keman eğitimi günümüze kadar yoğunlukla yüz yüze ortamda, eş zamanlı ve usta çırak ilişkisi içinde süregelmiştir. Keman eğitiminde uzaktan eğitim yönteminin tercih edilmeyişinin nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Keman eğitiminin uzaktan gerçekleştirilemeyeceği önyargısına bağlı olarak uzaktan eğitime fırsat verilmemesi,
- Öğrenci ve öğretmenin yüz yüze etkileşimi ve ilişkiyi tercih etmesi,
- Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin sunduğu ve keman eğitiminde önemli olan dokunsal öğrenme stiline izin vermemesi,
- Öğretmenin kendi eğitim yaşantısının yüz yüze eğitimde gerçekleşmiş olması ve birikiminin bu yönde olması,
- Öğretim programlarının ve ders materyallerinin yüz yüze eğitime yönelik hazırlanması, öğretmenin teknolojiye olan uzak duruşu,
- Senkron problemine bağlı birlikte çalamama,
- Ses ve görüntü kalitesinin yüz yüze eğitime göre sınırlı ve düşük olması,
- Uzaktan eğitimde öğrenci ya da öğretmenin birbirlerini 360° ve gerçek boyutta izleyememe durumu,
- Çalgının tınısını hissedememe durumu,
- Öğretmenin öğrencinin çalgısında meydana gelebilecek fiziksel problemlere anında ve yakından müdahale edememesi,

- Öğretmen ve öğrencinin yeterli teknolojik araçlara ulaşamama durumu.

Bu nedenler aynı zamanda uzaktan keman eğitiminin dezavantajları olarak da nitelendirilebilir. Uzaktan keman eğitiminin sunduğu avantajlar şu şekilde sıralanabilir;

- Erişilebilirlik sağlayarak hasta, engelli ya da marjinal bireylere ulaşma imkânı ve eğitimde fırsat eşitliği sunması,
- Öğrenci ve öğretmene istediği mekânda istediği zaman konforlu bir öğrenme ortamı sunması,
- Öğrenci ve öğretmene ulaşım ücretinin olmamasından dolayı maliyeti düşürmesi,
- Afet, pandemi, hastalık, olumsuz iklim koşulları nedeniyle derslerin sekteye uğramaması,
- Öğrenciye çoklu ortam (video, ses, podcast vb.) sayesinde zengin bir öğrenme ortamı sunması,
- Öğretim materyallerinin öğrenciye hızlı ve ucuz olarak ulaştırılması,
- Öğrenciye bağımsız öğrenme ortamı sunması,
- Öğrencinin daha aktif olduğu ve daha fazla sorumluluk aldığı bir öğrenme süreci sunması,
- Öğretmene daha hızlı, sık ve kolay ulaşma imkânı sunması,
- Alan uzmanlarının derse davet edilmesine olanak sunması (Masterclass, whorkshop vb.)
- Çalgı taşıma sorun ve risklerinin bulunmaması.

Uzaktan keman eğitiminin yüz yüze keman eğitimine göre avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Bu dezavantajların çoğunlukla öğretmen, öğrenci, ebeveyn, sistem yöneticisi ve planlamadan kaynaklı olduğu görülmektedir. Uzaktan keman eğitiminde hedef ve amaçların ne olacağı; bunu hangi uzaktan eğitim tasarım modeliyle, hangi iletişim araçlarıyla, hangi uzaktan eğitim modeliyle, hangi öğretim yöntemleriyle, hangi içerik ve materyallerle ve hangi değerlendirme araçlarıyla öğretim sürecinin gerçekleştirileceğinin net bir şekilde planlanması gereklidir. Eğitimin planlama ve uygulama sürecinde yüz yüze eğitimin uzaktan ortama aktarılması ile sınırlı kalmayıp uzaktan eğitimin sunduğu avantajlardan da faydalanmak zengin bir eğitim süreci sunacaktır.

Tarihsel süreç içerisinde keman eğitiminde uzaktan eğitim uygulamalarının sınırlı sayıda gerçekleştirildiği görülmektedir. Alan yazın tarandığında ilk zamanlar mektup, kaset ve CD/DVD gibi eş zamanlı olmayan modellerin tercih edildiği, internetin yaygınlaşmasıyla birlikte ise sayısı daha da artan uzaktan keman eğitimi uygulamalarında video konferans ve web siteleri üzerinden hem eş zamanlı hem de eş zamanlı olmayan modellerin kullanıldığı görülmektedir.

Uzaktan müzik eğitime yönelik yurdumuzdaki örnekler tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde, 1933 yılında yayınlanan “Nota Musiki Mecmuası” adlı dergide yer alan alaturka keman derslerine rastlanmıştır. Tek yönlü uzaktan eğitim kapsamına alınabilecek derginin her sayısında başlangıç aşamasından başlayarak keman çalmaya yönelik bilgiler ve etkinlikler verilmektedir (Tutuş ve Türkmen, 2011). Tek yönlü uzaktan eğitim kapsamına alınabilecek olan dergide dikkat çeken husus sekizinci sayıda bir okuyucuya cevaben dördüncü telin mi sesine göre akort edilebileceğinin ifade edilmesidir. Bu durum yazar ile okuyucu arasında geçen bir etkileşimin belirtisidir fakat bu etkileşimin ne kadar sürdüğü veya ölçme değerlendirmenin olup olmadığına dair birçok bilinmez nedeniyle bu çalışmada çift yönlü bir uzaktan eğitim yönteminin gerçekleşip gerçekleşmediğine dair kesin kanıtlar yoktur.

Yurdumuzda bilinen ilk uzaktan keman eğitimi uygulaması 1975 yılında Ali Uçan ve Edip Günay tarafından Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Enstitüleri Müzik Bölümleri için hazırlanmış “Mektupla Keman Öğretim” metotlarıdır (bkz. Şekil 2.7). Metotların yazarlarından biri olan Ali Uçan uygulama hakkında şunları belirtmiştir:

“İçerik ve yaklaşım olarak dünyada ilk ve tek örnek olarak gösterilebilecek “mektupla keman öğretimi” uygulaması Gazi Eğitim Enstitüsü müzik bölümündeki keman öğretimi uygulamasının paraleli olarak, yarıyıllar halinde üç yıl olmak üzere her yıl için sekiz defter, toplamda ise yirmi dört defter olarak planlanmıştır. ... Çalışma gününün koşullarına göre en etkili sonuçların alınması için keman eğitime yönelik olarak yerel-ulusal öğeler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Bu sayede Türkiye’de çağdaş keman eğitimi konusunda son derece kapsamlı, tutarlı ve çok yönlü bir kaynağın kazanılmış olduğu düşünülmektedir.” (Canbay ve Nacakcı, 2011, s.138).

Mektupla ülkemizde ve dünyada bilinen ilk ve tek keman öğretimi uygulaması Gazi Eğitim Enstitüsü müzik bölümündeki keman öğretimi uygulamasının paraleli olarak, yarıyıllar halinde üç yıl olmak üzere her yıl için sekiz defter, toplamda ise yirmi dört defter olarak planlanmış olup programın yürütülmesinden kaynaklanan teknik olumsuzluklar nedeni ile sadece bir yıl öğrenci alınmış ve uygulamanın henüz ikinci yılında mektup gönderilmekten vazgeçilmiştir (Canbay ve Nacakcı, 2011). Şekil 2.7’de metodun ilk defterinden bir görsel yer almaktadır.

Şekil 2.7 Mektupla keman öğretimi metodu

Keman eğitiminde uluslararası uzaktan eğitim uygulamaları incelendiğinde radyo, ses kaseti, videokaset, televizyon ve bilgisayar gibi çeşitli teknolojilerin kullanıldığı görülmektedir. Yaylı çalgılar pedagogu Joseph Maddy 1932 ve 1948 yıllarında radyo üzerinden eğitimler vermiştir. Nebraska Üniversitesi 1949 yılında yaylı çalgı çalma duruş, tutuş gibi teknikleri film şeritleri üzerinden vermiştir. Paul Rolland gibi sayısız keman öğretmeni filmlerden ve videokasetlerden faydalanmışlardır. Burgess, Gillespie gibi keman eğitimcileri videokasetleri kendi kendine öğrenme amaçlı kullanmışlardır. Amerika'nın Georgia bölgesinde televizyon üzerinden uzaktan keman eğitimleri verilmiştir. Strange 1990 yılında yaptığı çalışma ile müzik eğitim programları ve bilgisayar destekli başlangıç aşaması keman müfredatı oluşturmuştur (Deverich, 1998). Öğrencinin keman çalmasında dinlemenin çok önemli olduğunu vurgulayan felsefesi ile Suzuki yöntemi, metotların yanında kaset ve daha sonra CD eki sunarak uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimin birleştiği harmanlanmış öğrenmenin keman eğitiminde ilk örneklerini sunmuşlardır (bkz. Şekil 2.8).

Şekil 2.8 Suzuki metodu ses kaseti ve CD eki

Uzaktan keman eğitiminde öğrencinin değerlendirilmesi sürecinde eş zamanlı olmayan model; eş zamanlı modele göre daha zor, daha güvensiz ve daha sınırlı gerçekleşebilir. Ayrıca eş zamanlı olmayan modelde öğrenciye anlık dönütler verilememektedir. Bu dezavantajlar eğitimcilerin uzaktan keman eğitiminde eş zamanlı modele daha fazla yakın durmasına neden olabilmektedir fakat bu durum uzaktan keman eğitiminin sadece eş zamanlı modelde yapılması anlamına gelmemelidir. Öğretmen öğrenciye her iki modelinde avantajlı yönlerinin kullanıldığı daha etkili ve zengin bir öğrenme ortamı sunmalıdır. Örneğin, öğretmen eş zamanlı olmayan modelde ders öncesi çevrilmiş öğrenme yöntemini kullanarak öğrenci derse hazır bulunuşluğunu sağlayacak etkinlik ve materyalleri ulaştırır. Eş zamanlı modelde dersini gerçekleştiren öğretmen ders sonunda yine eş zamanlı olmayan modelde öğrencisine ödev etkinlik ve materyallerini gönderir.

Uzaktan keman eğitiminde öğrenci yüz yüze eğitimdeki öğrenciye göre öğrenmede daha aktif ve daha sorumlu olmak zorundadır. Bu nedenle öğretmen, öğrencinin bu sorunluluğunu hafifletebilecek ve öğrenmeyi daha kolay, anlaşılır, etkili, öğrencinin öz denetimini sağlayabileceği ve öğrencinin hata yapma olasılığını en aza indirebilmesine yardımcı olacak materyaller ve uygulamalar işe koşmalıdır. Bu materyal ve uygulamalar aynı zamanda öğretmenin işini de kolaylaştıracaktır. Örneğin özellikle özengen keman eğitiminin başlangıç aşamasında tuşe ye birinci konumda yer alan bant ve işaretler eklenebilir. Bu uygulama kimi keman öğretmenlerince uygun görülmesi de uzaktan eğitimde öğrencinin ve öğretmenin işini kısa vadede kolaylaştırabilir. Bir diğer örnek de yay tutma aparatıdır (bkz. Şekil 2.9). Başlangıç aşaması keman eğitiminde doğru yay tutuşunu sağlamak çok önemlidir. Yüz yüze keman eğitiminde önemli bir yer tutan ve sıkça başvurulan dokunarak öğretme yöntemini uzaktan eğitimde günümüz teknolojisiyle henüz gerçekleştiremeyen

öğretmen, yay tutuşunu işitsel ve görsel yollarla öğretmek zorundadır. Bu bağlamda yay tutuşunun öğrenilmesi sürecine katkı sunacak materyallere ihtiyaç duyulmaktadır. Uzaktan keman eğitiminde bu ve buna benzer materyallerin kullanılması ders dışı zamanlarda öğrencinin bir sonraki derse daha az hatayla gelmesini sağlayarak öğrenme-öğretme sürecine katkı sunabilir.

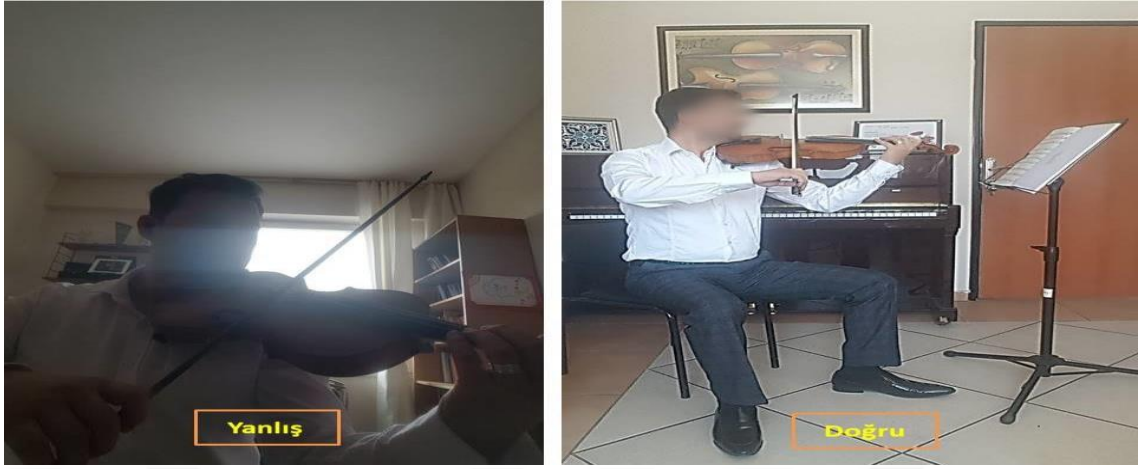
Şekil 2.9 Yay Tutma Aparatı (2009)

Uzaktan keman eğitiminde öğrenci ve öğretmenin farklı yerlerde olması aralarındaki iletişimi kuvvetlendirecek bazı tedbirlerinde alınmasını gerektirmektedir. Uzaktan keman eğitiminde öğrenci ve öğretmen arasındaki iletişim yüz yüze eğitimdeki iletişime yakın bir seviyeye getirilebilirse bu durum uzaktan eğitimin sunduğu diğer fırsatlar ile birleştirildiğinde zengin bir eğitim süreci beklenebilir. Bu bağlamda uzaktan keman eğitiminde hem öğrenciye hem de öğrenciyi yönlendirecek olan öğretmene aralarındaki iletişimin güçlendirilmesiyle birlikte dersin daha verimli işlenmesi noktasında büyük görevler düşmektedir. Aşağıda uzaktan keman eğitiminde hem öğrencinin hem de öğretmenin dikkatini çekecek ve aralarındaki iletişimi güçlendirerek etkin öğrenme öğretme faaliyetine yardımcı olacağını düşündüğümüz öneriler yer almaktadır.

1. Doğru ortamın seçilmesi ve tasarlanması

Öncelikle hem öğretmen hem de öğrenci, ders ortamlarını ısı, ışık ve sessizlik gibi unsurları göz önünde bulundurarak oluşturmalıdır. Keman çalmak için doğru ortamı Büyükaksoy (1997) müzik yapmak için uygun bir yer, sesin yankılanmadığı, ısı, ışık ve sessiz bir ortam olarak tanımlamaktadır. Özellikle ışık, uzaktan keman eğitiminde çok önemli bir unsurdur. Öğrenci ya da öğretmen hem notaları doğru görebilecekleri hem de karşı tarafın ekranından en belirgin şekilde görülebilecekleri bir pozisyon almalıdır. Şekil 2.10'da yanlış olarak belirtilen resimde ışık arkadan

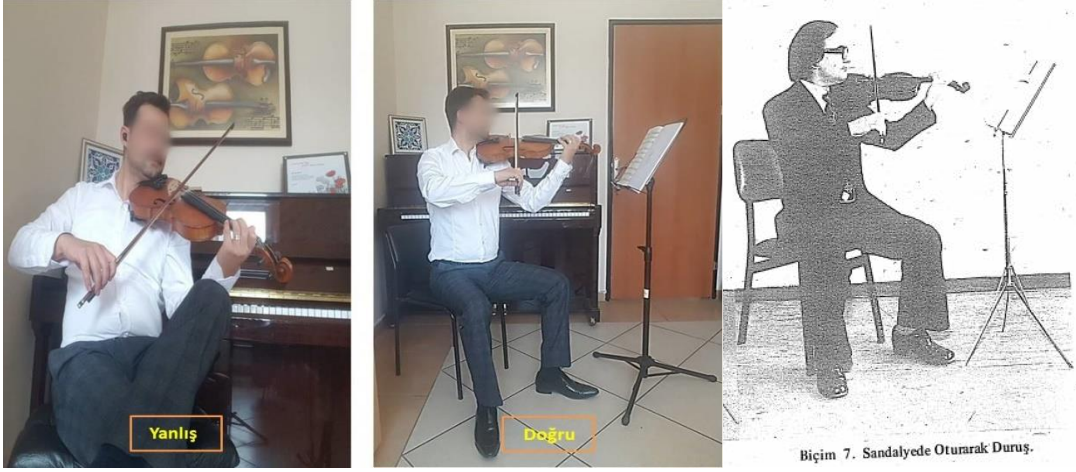
vurmuştur. Bu durumda diğer taraf ekrandan anlaşılmayan, net olmayan, muğlak bir görüntü almaktadır.

Şekil 2.10 Doğru ortamın tasarlanması

2. Doğru duruş ve tutuş.

Keman hem oturarak hem de ayakta çalınabilen bir çalgıdır. Bu çalışmadaki katılımcıların bedensel engellerinden dolayı ayakta çalma imkânları yoktu. Pandemi sürecinde edindiğimiz deneyimler bize gösterdi ki genellikle ekranı küçük aygıtların kullanılması ve öğretmen ve öğrencinin birbirlerini daha yakından görmek istemeleri gibi nedenlerden dolayı uzaktan keman eğitiminde oturarak çalma pozisyonu daha çok tercih edilmiştir. Bu noktada oturarak çalarken öğrenci gelişigüzel bir şekilde değil de belirlenmiş ilkelere göre davranış göstermelidir. Günay ve Uçan (1980) ister ayakta ister oturarak keman çalarken duruş ve tutuşun keman çalmanın temelini oluşturduğundan bahseder. Sandalye de oturuş pozisyonunda çalarken ayakların ayakta çalış pozisyonuna göre biraz daha açılabilmesi gövdenin ağırlığının kalçaya verilmesi, bacakların ağırlığının dengeli olarak dağıtılması gerekliliğini de belirtmişlerdir. Gövde doğal ve olağan dikliğinde olmalıdır. Bu ilkeler engelli bireylerin keman eğitiminde dikkate alınmayabilir çünkü bu bireyler ayaklarından destek alamadıkları için dengeyi sağlamak adına bir nebze de olsa sırtlarını sandalyeye dayamak zorunda kalabilir. Burada önemli olan engelli bireylerde bir duruş ve tutuş modeli yerine bireyin farklılıkları ve özel durumların gözlemlenerek uygun olan en doğru duruş ve tutuşu sağlamaya çalışmaktır. Şekil 2.11’de oturuş pozisyonunda yanlış ve doğru olarak gösterilebilecek örnekler verilmiştir.

Şekil 2.11 Oturuş Pozisyonunda doğru duruş ve tutuş

3. Ekranı doğru ve tam olarak yerleşme

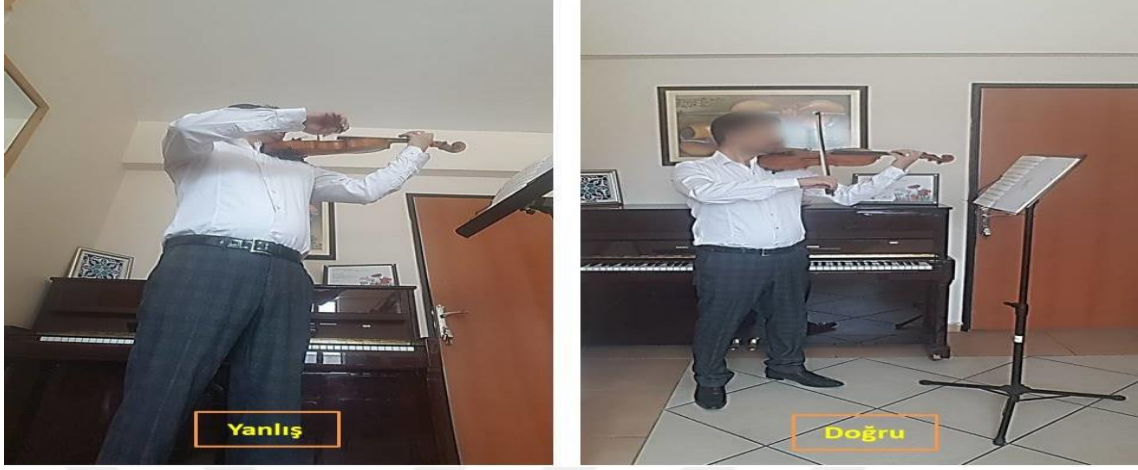
Öğretmen ve öğrencinin ekrandan birbirlerini tam olarak görmesi dersin amaca ulaşması noktasında çok önemlidir. Öğrenci ya da öğretmen ekrandan kendisini gözlemleyerek kamera karşısında karşı tarafın kendisini tam olarak görebileceği bir pozisyon almalıdır. Şekil 2.12’de yanlış olarak belirtilen görselde kemanın tuşe kısmı ve mankenin sol eli görünmemektedir. Öğrenci ve öğretmen ekranda kemanın salyangozundan (keman gövdesinin üst kısmında yer alan, şekli salyangozu andıran kısım) yayını uca kadar çektiği noktaya kadar karşı tarafın görebileceği bir pozisyon almalıdır.

Şekil 2.12 Ekranı doğru ve tam olarak yerleşme

Öğrenci ya da öğretmenin ekranda tam olarak görüntü sağlanması sadece oturuş pozisyonunda değil ayakta çalma pozisyonunda da elzemdir. İki tarafta hem oturarak hem de ayakta çalma pozisyonunda iken vizör yani kendi ekranından bakarak kadraja

ne kadar doğru bir açıyla girdiğini kontrol ederek film çerçevesinin tam içine dâhil olacak pozisyonu almalıdır. Şekil 2.13'te ayakta çalma pozisyonundayken yanlış ve doğru olarak nitelendirebileceğimiz görüntü kareleri yer almaktadır.

Şekil 2.13 Ayakta ve oturarak ekrana tam ve doğru olarak yerleşme

4. İki boyutlu görünümün üç boyutlu görünüme çevrilmesi

Günümüzde uzaktan eğitimde kullanılan Skype, Zoom, Adobe Connect, vb. uygulamalar henüz bize 3 boyutlu görüntü aktaramamaktadır yani ekrandan öğrenci ve öğretmen birbirlerini iki boyutlu olarak görebilmektedir. Bu durum keman eğitiminde büyük bir sorun gibi durmaktadır. Çünkü keman eğitimi bir cepheden görülerek modellenilecek ve kanaat getirilerek sürdürülecek bir eğitim sürecinin çok ötesinde bir özellik taşımaktadır. Nitekim bu çalışmada masterclass yaptığımız Prof. Dr. Uğur Alpagut dünyaca ünlü Türk Keman virtüozumuz Suna Kan'ın derslerine katıldığını ve Suna Kan'ın ders boyunca öğrencinin etrafında dönerek öğrenciyi gözlemlediğini belirtmiştir. Bu bağlamda doğru olarak tanımladığımız görselde öğretmen ya da öğrenci sol elinin arkasına koyacağı bir ayna ile sol el ve kolunun arkadan görünümünü; sırtını sağ tarafına koyacağı bir ayna ile de omzun ve sağ kolunun arka cepheden görüntüsünü karşı tarafa aktarabilir. Şekil 2.14'de önerilebilir isimli görselde görüldüğü gibi öğrencinin sol elinin arkasına ve sırtına iki ayna koyarak hem sol elinin hem de sırtının görülmesi mümkün hale getirilebilir.

Şekil 2.14 Ayna kullanımı

5. Kulaklık kullanımı

Uzaktan keman eğitiminde öğrenci ya da öğretmenin kullandığı teknolojilerin eğitimin verimi üzerinde etkisi tartışılmazdır. Sesin kaliteli bir şekilde duyulması ve karşı tarafa aktarılması bu verimi etkileyen en önemli faktörlerdendir. Müzik görsel unsurları barındırır da işitsel bir sanat olması nedeniyle öğretmen ve öğrenci mümkün olabildiğinde en yüksek teknolojiyi kullanmak zorundadır. Bilgisayar ya da büyük ekranın kullanıldığı uzaktan keman eğitiminde kaliteli bir ses sistemi kullanılabilir. Cep telefonu gibi küçük ekranlı araçların kullanıldığı ortamlarda ise kulaklık kullanılabilir. Kulaklık kullanımında dikkat edilecek husus kablosuz kulaklığın tercih edilmesidir. Böylece kablunun keman çalma performansına katacağı olumsuz etkiden kaçınılabılır. Şekil 2.15’de yanlış olarak betimlenen görselde kulaklık kablosunun karıştığı, doğru olarak betimlenen görselde ise kablosuz kulaklık kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 2.15 Kulaklık kullanımı

İnternet tabanlı uzaktan keman eğitiminin etkililiğini etkileyen bazı faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz.

- İnternetin hızı
- Kullanılan öğretim modelinin amaca uygun tasarlanması
- Öğretim programı ve ders içeriklerinin amaca uygunluğu ve işlevselliği
- Öğrenci ve öğretmenin hazır bulunuşlukları
- Öğrenci ve öğretmenin uzaktan eğitime yönelik tutumları
- Dersin gerçekleştirildiği ortamın (Skype vb.) işlevselliği
- Derste kullanılan teknolojik araçların ses ve görüntü kalitesi bakımından yeterliliği
- Çalışma grubu küçük yaşta çocuklardan oluşuyorsa çocukların eğitimi için ebeveyn katılımı
- Öğretmenin mesleki ve kişisel yeterliliği

Uzaktan keman eğitiminin sunduğu fırsatlardan birisi de farklı alan uzmanlarına ucuz, hızlı ve kolay ulaşmaktır. Keman eğitiminde önemli bir yer tutan masterclass'ların internetin yaygınlaşmasıyla birlikte uzaktan eş zamanlı olarak gerçekleştirildiğine şahit olmaktayız. Alan yazın tarandığı zaman uzaktan keman masterclass'larının öncülerinden birisinin ünlü keman virtüozu ve eğitimcisi Pinchas Zuckerman olduğu görülmektedir. Zuckerman 2002 yılında Manhattan Müzik Okulu ve McGill Üniversitesi dahil olmak üzere birçok kurumda internet üzerinden uzaktan keman masterclass'ı gerçekleştirmiştir (McGill, 2002). Diğer bir örnekte dünyaca ünlü kemancı ve eğitimci Itzhak Perlman'ın Mastersclass.com sitesinde ve sosyal medya platformlarından paylaştığı masterclass'lardır. Günümüzde internetin yaygınlaşması ile birlikte yurt içinde ve yurtdışında keman eğitimcisi tarafından masterclass'lar yapılmaktadır. Özellikle toplu etkinliklerin kısıtlandığı Covid-19 pandemisi ile birlikte eğitimcilerin masterclass etkinliklerini çevrimiçi sunmaya başladıkları ve çevrimiçi platformlara yöneldikleri görülmektedir. Bu duruma ünlü keman sanatçısı ve eğitimcisi Maxim Vengerov'un Covid-19 pandemisinden etkilenen öğrenci, öğretmen ve genç sanatçılara müzik eğitiminde demokratik bir erişim sağlamak adına kurduğu web sitesi örnek olarak verilebilir.

Pandemi ile birlikte yüz yüze eğitime ara verilmiş olup mesleki ve özgenen müzik eğitimi veren kurumlardaki keman eğitimi kimi kurumlarda eş zamanlı kimi

kurumlarda ise eş zamanlı olmayan modellerde uzaktan gerçekleştirilmiştir. Uzaktan keman eğitimine temkinli yaklaşan eğitimci ve öğrenciler uzaktan eğitime maruz kalmışlardır. Bu durum hem eğitimcilere hem öğrencilere hem de ilgililere büyük bir deneyim kazandırmış, uzaktan eğitimin kendi kabiliyetini tanıtmaya içinde fırsat sunmuştur. Yakın gelecekte uzaktan keman eğitiminde öğrenenlerin daha gerçekçi bir ortamda ve daha zenginleştirilmiş bir şekilde eğitim alabileceği sanal, artırılmış ve karma gerçekliği bir arada sunan genişletilmiş gerçeklik uygulamaları ile hologram teknolojisinin kullanımı öngörülebilir.

2.4 İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde “Uzaktan müzik eğitimi”, “Engelli bireylerde uzaktan eğitim” ve “Engelli bireylerde uzaktan müzik eğitimi” ile ilgili araştırmalar özetlenmiştir.

2.4.1 Uzaktan müzik eğitimi ile ilgili araştırmalar

Linklater (1997) tarafından yapılan bir araştırmada başlangıç aşaması klarnet eğitiminde üç farklı tip ses ve videokaset kullanımının öğrenci performansına etkisi karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmaya sekiz farklı okulun beşinci ve altıncı sınıflarında öğrenim gören daha önce klarnet eğitimi almamış 146 öğrenci katılmıştır. 3 gruba ayrılan tüm öğrencilere sınıfta ve evde çalışmalarını için aynı ders kitabının yanında ilave olarak birinci deney grubuna hem görsel hem de işitsel klarnet kayıtları ve eşlikleri olan videokaset; ikinci gruba işitsel klarnet kayıtları ve eşlikleri olan ses kaseti; üçüncü gruba ise sadece eşliklerin yer aldığı ses kaseti verilmiştir. Çalışmada kullanılan klarnet ve eşlik kayıtları profesyonel müzisyenler tarafından seslendirilmiştir. Aile katılımı olarak gerçekleştirilen 8 haftalık deneysel sürecin sonunda öğrenci performansları iki uzman tarafından değerlendirilmiş ve birinci gruptaki videokaset desteği alan öğrencilerin görsel fiziksel performansları üçüncü gruptaki sadece eşlik kaseti verilen öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek çıkmıştır.

Adileh (2012) tarafından yapılan bir araştırmada harmanlanmış ve yüz yüze öğrenme yöntemlerinin öğrencilerin müzik dersi başarı ve derse yönelik tutumları üzerindeki etkisi karşılaştırılmıştır. Araştırma 2010-2011 eğitim öğretim yılında Al-Quds Üniversitesinde seçmeli müzik dersi alan 179 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Ön test- son test deneysel desenin kullanıldığı çalışmada kontrol grubu ile ise sadece yüz yüze eğitim yöntemi, deney grubuyla ise yüz yüze eğitimin ve çevrim içi eğitimin

birlikte kullanıldığı harmanlanmış öğrenme yöntemi işe koşulmuştur. Çalışmanın başlangıcında her iki grubun müzik hakkındaki ön bilgileri ölçülmüş, çalışma sonunda ise öğrencilerin final dersi puanları ve müzik öğrenmeye yönelik tutumları değerlendirilmiştir. Araştırma verilerinin bağımsız örneklem t-testi ile analiz edildiği çalışmanın sonucunda yüz yüze ve harmanlanmış öğrenme grupları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Analiz, harmanlanmış öğrenme grubunun hem ders başarısı hem de müzik öğrenmeye yönelik tutumlar açısından yüz yüze öğrenme grubundan daha başarılı olduğunu göstermiştir.

Brändström, Wiklund ve Lundström (2012) tarafından yapılan bir araştırmada “Wi r Music” projesi kapsamında -Kuzey İsveç, Finlandiya ve Norveç arasında uzaktan müzik eğitiminin fırsatlarını daha sistematik yapmaya çalışan bir proje- uzaktan eğitimin, yüz yüze eğitime göre olumlu ve olumsuz yönlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla birinci durumda, jazz müzikte uzmanlaşmış bir elektrik gitar öğretmeni kendisinden 290 km uzakta yaşayan üç öğrenciye proje süresince yani yaklaşık iki yıl boyunca ayda bir kez olmak üzere uzaktan gitar eğitimi vermiştir. Bu süreçte öğrenciler kendi öğretmenleriyle derslerine devam etmiştir. Projenin ikinci durumda 11 katılımcıdan oluşan keman, çello, korno, şan ve oda müziği orkestrası müzisyenleri ve öğretmenleri ile masterclass çalışmaları yapılmıştır. İki durumda da Skype, mobil telefon ve e-mail gibi senkron ve asenkron araçlar kullanılmış ve araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme, gözlem ve alan notları ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda uzaktan eğitimin öğrencilere internet üzerinden düşük maliyetle en iyi müzisyen ve eğitimcilere hem öğrenci hem de dinleyici olarak ulaşma imkânı sunduğu, çevre yönünden uygun durumda olmayan öğrenciler için bir avantaj oluşturduğu fakat uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime bir alternatif olmadığını ve yüz yüze eğitime ulaşabilen öğrenciler için destekleyici bir sistem olarak kullanılması gerektiği belirtilmiştir.

Alpiste Penalba, Rojas-Rajs, Lorente, Iglesias, Fernández ve Monguet (2013) tarafından gerçekleştirilen The Opera eLearning isimli projede, şan öğretmenleri, koro ve orkestra şefleri, şarkıcılar ve diğer profesyonel müzisyenler tarafından yüksek kalitede ses ve görüntü deneyimi sunacak şekilde yüksek lisans seviyesindeki opera şan derslerinin uzaktan verilmesine yönelik çözüm sunulması hedeflenmiştir. Çalışmada kullanıcıların gereksinimlerine uygun teknolojik, anlık görüntü ve ses almaya dönük en

iyi modeli bulmak için deneysel çalışmalar yapılmıştır. Deneysel çalışma sonrası elde edilen model bir örnek olay çalışmasında 14 uzaktan masterclass ile başarıyla kullanılmıştır.

Angı ve Birer (2013) tarafından yapılan bir araştırmada keman öğretiminde karşılaşılan entonasyon problemlerinin nedenlerini bulmak, bu konunun önemini vurgulamak, bu problemi en aza indirmek ve hatta ortadan kaldırmak için uygulanabilecek bazı çözüm yollarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Türkiye'deki üniversitelerde görevli 34 öğretim elemanı ile gerçekleştirilen betimsel çalışmada nitel veriler kaynak tarama nicel veriler ise anket yöntemiyle toplanmıştır. Araştırma bulguları arasında sanat eğitiminde teknoloji kullanımının öğrencinin keman çalma esnasındaki entonasyon problemini azaltabileceği tespit edilmiş olup çağdaş eğitimin bir uzantısı olarak, teknolojinin her türlü imkânlarından yararlanılarak, gerekli görülürse öğrencinin icrasının analizi ve değerlendirilmesi için ses ve görüntü kayıtlarına başvurulması gerektiği önerilmiştir.

Kruse, Harlos, Callahan and Herring (2013) tarafından yapılan bir araştırmada üniversite düzeyinde Skype üzerinden piyano dersleri yürütmenin yararları, zorlukları ve uzaktan eğitimin kullanılabilirliği incelenmiştir. 2011 yılında North Texas üniversitesi klavyeli çalgılar öğretim üyesi ile 362 km uzaklıkta yaşayan master öğrencisiyle Skype üzerinden 16 hafta boyunca 8 adet 50 dakikalık dersler gerçekleştirmiştir. Verilerin gözlem, görüşme ve katılımcıların hazırladığı 8 adet haftalık e-dergi ile toplandığı çalışmanın sonucunda Skype üzerinden gerçekleştirilen piyano derslerinin doğal bir şekilde gerçekleştiğini ve öğrencinin başarıya ulaştığının hissedildiği belirtilmiştir.

Brook ve Upitis (2014) tarafından yapılan bir çalışmada çevrimiçi araçların müzik öğretimi ve öğrenimine desteği incelenmiştir. Bu amaçla araştırmada iSCORE adı verilen web tabanlı elektronik portfolyonun öğrenci ve öğretmenlerin deneyimlerini geliştirmek ve öğrencilerin daha fazla kendi kendini kontrol etmelerine yardımcı olmak için ne kadar etkili olduğu araştırılmıştır. Kanada Royal Konservatuvarı tarafından seçilen, toplamda 9 piyano, şan ve gitar öğretmenine iSCORE isimli araç tanıtılarak araç ile çalışmaları için iki öğrenci kendilerine tanımlanmış ve uygulamaya geçilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme ve gözlem formları aracılığıyla toplanan veriler içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda iSCORE isimli aracın

öğrencilerin hedeflerini daha net ifade etmelerine yardımcı olduğu ve öğretmenlerinden rehberlik olarak öğrenmeyi desteklediği ortaya çıkmıştır.

Sağır, Eden ve Şalliel (2014) yaptıkları bir araştırmada uzaktan eğitim yönteminin, müzik eğitimi ve onun alt boyutlarından biri olan müzik topluluklarının eğitimi ve yönetiminde uygulanabilirliğini incelemiştir. Bu amaçla, Malatya İnönü Üniversitesi, müzik eğitimi lisansüstü öğrencileri ve öğretim elemanlarından oluşturulan oda orkestrası, şef Orhan Şalliel ile konser öncesi birkaç provayı Skype üzerinden gerçek zamanlı görsel/işitsel telekonferans yöntemiyle gerçekleştirmiştir. Yapılan deneysel çalışmanın verimli olup olmadığını belirlemek amacıyla 15 orkestra elemanına uygulamanın verimliliği, kullanılan teknik altyapının kalitesi ve uzaktan eğitim yönteminin müzik alanında kullanılabilirliğine yönelik bir anket gerçekleştirilerek veriler toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre yapılan uygulamanın %90 oranında verimli olduğu, müzik topluluklarının yönetiminde çift yönlü iletişimli uzaktan eğitim modelinin uygulanabileceği, bu tür uygulamaların özellikle büyük şehirlere uzak olan taşra üniversitelerinde uygulanmasının çok faydalı olacağı ayrıca performans ve teorik derslerde uzaktan eğitimin daha faydalı olacağı belirtilmiştir.

Sever (2014) çevrilmiş öğrenme modelinin çalgı eğitiminde bireysel çalgı keman dersinde uygulanabilirliğini ve etkisini incelemiştir. Çalışma, sağlık sorunları nedeniyle keman dersine iki hafta kadar devam edemeyecek olan, öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan ders videoları mail ve YouTube aracılığıyla öğrenciye ulaştırılmış ve yüz yüze derslere hazırlıklı gelmesi sağlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseninin kullanıldığı çalışmada veriler öğrenciye yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formu ve öğretmen gözlem notları aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencinin derslerinden uzak geçirmek zorunda kalacağı iki haftalık süreci verimli olarak geçirdiği ve bu yöntemin hem öğrenci hem de eğitimci açısından faydalı sonuçlar ortaya çıkardığı belirtilmiştir.

Aksoy (2015) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada özengen keman eğitiminde video destekli eğitimin keman performansına etkisi incelenmiştir. Araştırma, yaşları 20-25 arasında değişen 18 başlangıç aşaması keman öğrencisi ile Konya ilindeki özel bir müzik kursunda gerçekleştirilmiş ve gerçek deneme modellerinden son test kontrol gruplu deneysel çalışma yöntemi olarak kullanılmıştır. Bire bir ve yüz yüze yapılan dersler esnasında öğrenci performansları anlık olarak videoya kaydedilmiş ve

bu kayıtlar CD ortamında dokuz deney gurubu öğrencisine ders çıkışı verilerek kendilerinden gelecek derse kadar videoları izlemeleri istenmiştir. Dokuz kontrol grubu öğrencisinin performansları kaydedilmiş ama ders videoları kendilerine verilmemiştir. Araştırmanın verileri keman çalma gözlem formu ve öğrenci görüşleri ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda: özengen keman eğitiminde video desteğinin öğrenci performansında olumlu etkisinin olduğu, ön hazırlık ve bedensel kurulum boyutlarında iki grup arasında fark görülmezken teknik ve müzikal boyut alanlarında deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek başarı elde ettiği görülmüştür. Deney grubu öğrencileri ile yapılan görüşmeler sonucunda: video destekli yapılan keman öğretiminin keman çalma performanslarına olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sözel ve sözel olmayan yönleri esnek olarak göstermesi bakımından unutkanlık ya da dikkat eksikliği sorunu yaşayan bireylerin eğitiminde ve uzaktan eğitim alan ya da eğitimcisi ile sık görüşme imkânı bulamayan bireylerin eğitiminde video destekli eğitim yönteminin kullanılması önerilmiştir.

Babacan (2015) tarafından yapılan bir araştırmada çevrimiçi işitme eğitimi veren internet siteleri incelenmiş ve işitme eğitimine yardımcı olarak çevrimiçi ortamda çalışılabilecek en uygun yazılımların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Tarama yöntemi ile gerçekleştirilen araştırmada örneklem grubunu oluşturan beş uygulama, içerikleri, birbirlerine göre artı ve eksiklikleri, çalışana yönelik sundukları seçenekleri, kişiselleştirilebilir yönleri ve kullanılabilirlikleri açısından karşılaştırılmış ve içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonucunda incelenen tüm sitelerin öğrencinin işitme kabiliyetine katkıda bulunacak nitelikte uygulamalara sahip olduğu, birbirinden farklı vurgu ve yöntemlere sahip olan bu sitelerde yer alan uygulamaları kullanan öğrencilerin farklı ve daha çok pratik yapmaları sayesinde öğrencinin kulak gelişimine avantaj sağlayacağı tespit edilmiştir. Sitelerdeki uygulamaların anlaşılabilirliğinin artması için lisan desteğinin artırılması veya bu alanda Türkçe siteler ve uygulamaların yazılması önerilmiştir.

Ruokonen ve Ruismäki (2016) tarafından yapılan bir araştırmada öğretmen temelli yüz yüze müzik eğitimini teknoloji temelli e-öğrenme ortamlarıyla zenginleştirerek teknoloji tabanlı yeni bir karma öğrenme modeli geliştirmek amaçlanmıştır. Durum çalışması yöntemi kullanılan bu çalışmada 16 öğrencinin besteleme yeteneklerini teknoloji desteğiyle geliştirmek için bir şirketten yazılım

desteği alınmış, öğrencilerin hizmetine sunulmuş ve yüz yüze eğitimi teknoloji ile desteklenmiştir. Öğrencilerin ders sonrası öğrenim deneyimlerini belirlemek amacıyla grup görüşmeleri ve yansıtıcı yazılar aracılığıyla toplanan nitel veriler, içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda karma yöntemin bağımsız ve yapıcı öğrenme için yüz yüze eğitime göre daha avantajlı olduğu, öğretmenin öğrencilere rehber rolünde yardımcı olduğu ve bilgi-iletifim teknolojileri kullanımının öğrencilerin müzikal becerilerine ilişkin bağımsız öğrenmeye yönelik tutumlarını geliştirdiği gözlemlenmiştir.

Karahan (2016) tarafından yapılan bir araştırmada eş zamanlı uzaktan piyano dersleri ile geleneksel piyano eğitiminin ğrenci performansı üzerindeki etkisi karşılaştırılmıştır. Deneysel modelin kullanıldığı çalışmaya Harran niversitesi müzik eğitimi bölümünden 10'u deney 10'u kontrol grubunda olmak üzere 20 ğrenci katılmıştır. Eğitimci deney grubu ile Skype üzerinden uzaktan; kontrol grubu ile geleneksel yöntemlerde ellifler dakikalık dersler yapmıştır. Ders esnasında öğrencilerin performansları kayıt altına alınmış ve bu performanslar daha sonra 10 kriterden oluşan bir ölçek kullanılarak 3 piyano eğitimcisi tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda eş zamanlı uzaktan piyano dersi yapılan öğrencilerle, geleneksel piyano dersi yapılan öğrenciler arasında piyano çalma performansı ve piyano çalma performanslarının gelişim düzeyleri bakımından anlamlı bir fark bulunamamış, eş zamanlı uzaktan piyano derslerinin öğrencilerin piyano çalma performanslarını geleneksel piyano derslerine yakın bir seviyede geliştirdiğini belirtilmiştir. Ayrıca uzaktan piyano öğretiminin geleneksel piyano öğretimiyle birlikte kullanıldığında ğrenci başarısına katkı sağlayabileceği, çeşitli nedenlerle geleneksel eğitime ulaşamayan ya da tam olarak faydalanamayan öğrencilere uzaktan piyano eğitimi sunulabileceği önerilmiştir.

Can ve Yungul (2017) tarafından yapılan bir araştırmada lisansüstü düzeyde çalgı eğitimi alan öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırmaya Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde bulunan üniversitelerden müzik alanında lisansüstü eğitimi alan 87 ğrenci katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, 5'li Likert leğine göre hazırlanmış anket formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrenciler iş veya özel hayatlarındaki yoğunluklar nedeniyle eğitime ayırabilecekleri zamanın kısıtlı olması, eğitim aldıkları kuruma uzak bir yerde ikamet ediyor olmaları

vb. sebeplerden dolayı uzaktan eğitimi tercih edebileceklerini belirtmiştir. Öğrenciler geleneksel sınıf ortamındaki teknolojik yetersizlikler nedeniyle bilgiye ulaşma noktasında sıkıntı yaşadıklarını bu nedenle her an her yerden bilgiye ulaşma fırsatı sağlayan uzaktan eğitimi tercih edebileceklerini belirtmiştir. Ayrıca öğrenciler uzaktan eğitim yöntemini tercih etmelerinin nedeni olarak uluslararası düzeyde gerçekleştirilen masterclass, sempozyum vb. organizasyonlara uzaktan ulaşma imkânı sağlaması olarak göstermişlerdir. Araştırmada uzaktan müzik ve çalgı eğitimine yönelik araştırmaların yapılması önerisinin yanı sıra yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitim merkezlerinde çalgı derslerinin yapılacağı uzaktan eğitim sınıflarının oluşturulması önerilmiştir.

Okan ve Arapgirli (2018) tarafından yapılan bir araştırmada uzaktan eğitim modelinin başlangıç aşaması keman öğretimine etkisi incelenmiştir. Araştırmaya Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarında öğrenim gören 12 öğrenci katılmıştır. Kontrol grubu ile yüz yüze öğretim yöntemi, deney grubu ile ise uzaktan öğrenme yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilen 8 haftalık deneysel araştırmada veriler “Öğrenci akademik başarı değerlendirme formu ile toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre geleneksel yüz yüze eğitim ile uzaktan öğretim arasında öğrencilerin edindiği temel beceriler açısından anlamlı bir fark bulunamamış olup uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitiminin gerektiğinde birbirinin yerine kullanılabileceği önerilmektedir.

Demirkol (2019) tarafından yapılan bir araştırmada Güzel Sanatlar Liseleri'nde çalışan müzik öğretmenlerinin müzik yazılım ve programlarını ne düzeyde tanıdıklarını ve müzik teknolojilerinden ne düzeyde yararlandıkları incelenmiştir. Durum çalışması modelinin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu 122 Güzel Sanatlar Lisesi öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler açık uçlu ve çoktan seçmeli sorulardan oluşan anket ile toplanmış ve teknolojiden yüksek oranda yararlanmak istedikleri, katılımcıların neredeyse tamamına yakınının müzik alanında uzaktan eğitim almadığı, ancak mezuniyet sonrasında müzik alanında zaman zaman uzaktan eğitim almak istedikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Güzel, Çakır ve Çelen (2020) tarafından yapılan bir araştırmada Youtube üzerinden verilen video desteğinin keman çalma performansına etkisi incelenmiştir. Çalışma, yaşları 10 ile 11 arasında değişen 25 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Toplamda 12 hafta süren uygulama sürecinde öğrencilere ikinci haftadan itibaren

bireysel derslere ilave olarak Youtube üzerinden video desteği verilmesi şeklinde yürütülmüştür. Gözlem formu ve öğrencilerin uygulamaya dönük görüşleri anket aracılığıyla toplanmış olup araştırma sonucunda öğrenciler tarafından izlenen Youtube videolarının öğrencilerin keman eğitimine olumlu katkısının olduğu, hatırlamada kolaylık sağladığı ve öğrencilere keman eğitimine yönelik görsel ve işitsel olarak destek verdiği sonucuna varılmıştır. Fakat sadece video derslerin keman eğitimi için yeterli olmadığı ve bireysel dersler ile desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Aksoy ve Nayir (2020) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, çevrimiçi ve çevrimdışı araç kullanımının Suzuki yöntemi ile keman eğitiminde etkisi incelenmiştir. Araştırmanın katılımcıları eğitimciden 90 km uzaklıkta yaşayan 6 yaşındaki bir öğrenci ve ailesidir. Öğrenci ile çift yönlü etkileşimli konferans ve çevrimiçi olmayan iletişim sistemleri kullanılarak sekiz oturumda başlangıç aşaması keman eğitimi ve iki “ev konseri” gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı çalışmanın verilerini öğrenci performansına ve uzaktan Suzuki yöntemine yönelik, alan uzmanı, öğrenci, ebeveyn görüşleri, öğrenci günlüğü ve araştırmacının alan notları oluşturmaktadır. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencinin keman çalmaya yönelik teknik yeterlilik ve müzikalite-temel müzik teorisi boyutlarında hedef davranışlara ulaştığı, ayrıca öğrenci ve ailenin uzaktan eğitimi benimsediği belirtilmiştir. Uzaktan çalgı eğitiminin gelişimine katkı sağlayacağı düşünülen araştırmanın sonucunda: sağlık, ulaşım, fiziksel nedenler ve izolasyon gibi olumsuz durumlarda geçici ya da sürekli olarak yüz yüze keman eğitimine ulaşamayan bireylerin uzaktan eğitim yöntemleriyle eğitimlerine devam etmesi önerilmiştir.

2.4.2 Engelli bireylerde uzaktan eğitim ile ilgili araştırmalar

Şen (2009) tarafından yapılan bir çalışmada bedensel engelli bireylerin kullandığı teknolojik cihazlar incelenerek bu cihazların web tabanlı uzaktan eğitim sistemleriyle uyumlu çalışması için yapılması gerekenlere değinilmiş ve web tabanlı uzaktan eğitim sistemleri oluşturma süreçleri incelenmiştir. Araştırmada web tabanlı uzaktan eğitim sistemlerinde belli standart ve erişilebilirlik kuralları ile engelli öğrencilerin de diğer öğrenciler ile aynı oranda eğitim almalarının sağlanabileceği sonucuna varılmıştır.

Fernández, Rodríguez, Rodríguez ve Martínez (2013) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada Pícaa adını verdikleri ve öğrenme sürecini ana aşamalarını kapsayacak

şekilde tasarlanmış bir mobil platformun özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler üzerindeki etkisi incelenmiştir. İspanyada 39 özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenci ile deneysel bir çalışma yapılmıştır. Araştırma sonucunda Pícaş öğrenme platformunu kullanımının özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin dil, matematik, çevre bilinci, özerklik ve sosyal çevre bilinci becerileri gibi temel becerilerin geliştirilmesinde olumlu katkı sunduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca araştırmacılar elektronik cihaz ve multimedya içeriklerin kullanılmasının öğrencilerin öğrenme ve dikkat konusundaki ilgilerini artırdığını belirtmişlerdir.

Efiliti ve Çoklar (2016) tarafından yapılan bir araştırmada, engelli bireye sahip ebeveynlerin, engelli bireyi ile ilgili internetten yararlanma durumları ve genel değerlendirmeleri incelenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını fiziksel, zihinsel ve işitme engelli bireye sahip toplam 45 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırmada, engelli çocuğu olan ailelerin; genel internet kullanım profilleri, internetten yararlanma üzerine düşünceleri, internetin kendilerine katkıları ve internette en çok değerli bulduğu konular, ile internetten yeteri kadar yararlanamadığını ifade eden ailelerin; yararlanamama nedenleri tespit edilmiştir. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen “Engelli bireye sahip ailelerin internet kullanım durumlarını belirleme formu” adlı açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, engelli bireye sahip ailelerin yarıya yakınının çoğunlukla teknik nedenlerden dolayı internetten yeterince yararlanamadığı sonucuna varılmıştır.

Müezzin, Arar ve Omaç (2018) tarafından yapılan bir araştırmada internet kullanımının bedensel engelli bireylerin hayatlarını devam ettirirken sosyal dışlanma ya da sosyal içerilmelerine etkisi incelenmiştir. Araştırma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nden 13’ü kadın 26’sı erkek olmak üzere 39 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri “Sosyal Dışlanma Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu” aracılığıyla toplanmış ve sonuç olarak; internet kullanımının, ortopedik engeli olan bireyler için sosyal içerilme açısından olumlu bir etkisinin olduğu belirtilmiştir.

2.4.3 Engelli bireylerde uzaktan müzik eğitimi ile ilgili araştırmalar

Alan yazın tarandığı zaman engelli bireylerde müzik eğitimine yönelik birçok çalışmaya rastlanılmıştır. Pienar (2012) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada Down Sendromlu çocuk bakıcılarının müzik terapisine yönelik algıları incelenmiş, Pirgon ve Babacan (2013) bir çalışmalarında görme engelli bir öğrencinin piyano eğitimindeki

mevcut durumunu ortaya koyarak görme engellilerin piyano öğretiminde karşılaştıkları güçlüklerle yönelik çözüm önerileri getirmeyi amaçlamıştır. Birkaç örneği sunulan engelli bireylerde müzik eğitimi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde uygulamaların büyük çoğunlukla yüz yüze eğitim şeklinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışmanın bu bölümü tezimizin odak noktası olan engelli bireylerde uzaktan müzik eğitimi ile ilgili ulaşabildiğimiz çok az sayıdaki araştırmalar ile sınırlı tutulmuştur.

Baker ve Krout (2009) tarafından yapılan bir araştırmada asperger sendromlu bir öğrenciden yüz yüze ve video konferans ortamlarında şarkı bestelemesi istenmiş ve öğrencinin müzikal beceri ve fiziksel/sosyal davranışları iki ortamda incelenmiştir. Uygulama öncesi amatörce gitarla uğraşan bir öğrenciyeye üniversitenin müzik terapi bölümünde 18 ay boyunca gitar eğitimi verilmiştir. Daha sonra araştırmanın ikinci yazarı olan müzik terapisti ile bir defa yüz yüze iki defa Skype üzerinden şarkı yazma uygulaması gerçekleştirilmiştir. Öğrenci yüz yüze ortamda şarkıyı bir oturumda, 36 dakikada, yan odada gerçekleştirilen uzaktan ortamda ise 56 dakikada ve iki oturumda yazmıştır. Araştırmada veriler, öğrencinin besteleme sürecinde kayıt altına alınan videoların analizi ve öğrencinin iki ortama yönelik düşüncelerini oluşturmaktadır. Araştırma sonunda öğrencinin Skype kullanımı esnasında yüz yüze uygulamaya göre başını daha az salladığı, göz temasında önemli bir artış olduğu, gülümseyerek uygun ve pozitif bir etkileşim içine girdiği gözlemlenmiştir. Öğrenci dizüstü bilgisayar kullanmaktan zevk aldığını belirtirken müzik terapisti öğrencinin Skype üzerinden yazdığı ikinci şarkının birinci şarkıdan daha yaratıcı olduğunu ifade etmiştir. Uzaktan eğitim araçlarıyla gerçekleştirilen müzik terapisi odaklı böyle çalışmaların tıp, psikiyatri vb. alanlarda yapılmasının gerekli olduğu önerilmiştir.

Çokcoşkun ve Karahoca (2019) tarafından yapılan bir araştırmada öğrenme güçlüğü çeken bireylere DJ'lik mesleği becerilerini web tabanlı bir eğitim platformu üzerinden kazandırmak ve bu becerilerin icrasındaki ortamın ne kadar kullanılabilir olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu zihinsel engelli gençler ve öğrenme güçlüğü çeken bir çocuk oluşturmaktadır. Nitel araştırma yönteminden durum çalışma deseninin kullanıldığı araştırmada veriler örnek sınıf gözlemleri, video kayıt, transkriptler ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda engelli bireyler için tasarlanan DJ'lik mesleği

edindirme uygulaması sayesinde birçok engelli meslek sahibi olmuştur. Uygulama içerisinde yer alan sosyalleşme ortamları ile grup içi iletişim artırılmıştır. Müzik eğitiminin özel gereksinimli öğrenenlerin bilişsel yapıları üzerindeki koordinasyona etki ederek bir işi tamamlamada etkili olduğu ve tetikleyici olduğu ortaya koyulmuştur.

BÖLÜM 3

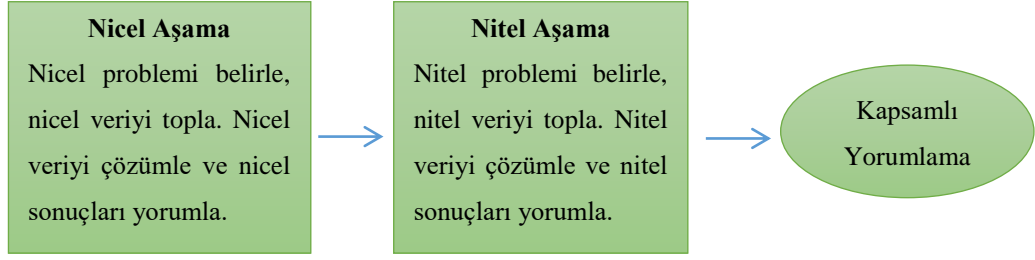
3 YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma modeli (deseni), araştırmanın sorularını cevaplamak ya da hipotezlerini test etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir plandır. İhtiyaç duyulan verilerin farklı yöntemler ve araçlar aracılığıyla, gözlem yoluyla elde edildiği araştırmalar görgül (ampirik) araştırmalar olarak adlandırılır. Ampirik bir araştırmada nicel veya nitel araştırma tekniklerinden biri kullanılabilir gibi iki yaklaşım birlikte kullanılabilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2019, s.180; Sönmez ve Alacapınar, 2018). Bu çalışmada araştırma problemini çözmeye yönelik nicel ve nitel yöntemleri birlikte kullanmak amacıyla karma yöntem işe koşulmuştur. Karma yöntem araştırması; araştırmacının nicel ve nitel araştırma tekniklerini, yöntemleri, yaklaşımları, kavramları veya dili tek bir çalışmada birleştirdiği araştırma sınıfı olarak tanımlanır (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Karma yöntem araştırması, bir araştırma problemini araştırırken nicel veya nitel yaklaşımların tek başlarına yaptığından daha fazla delil ortaya koyar ve tek başına nicel ve nitel araştırma yöntemleri ile cevaplanamayacak soruları cevaplamaya yardımcı olur (Creswell ve Clark, 2015). Karma araştırma metodunun güçlü yönlerinden bazıları şu şekildedir:

Karma araştırma; kelimeleri, resimleri ve anlatımı sayılarla ifade etmek için ya da sayıları kelimelere, resimlere ve anlatıma kesinlik kazandırmak için kullanılabilir. Araştırmacı tek bir yöntem veya yaklaşımla sınırlı olmadığından daha geniş ve daha kapsamlı bir dizi araştırma sorusunu cevaplayabilir. Araştırmacı her ikisini de bir araştırma çalışmasında kullanarak başka bir yöntemdeki zayıflıkların üstesinden gelmek için diğer yöntemin güçlü yönlerini kullanabilir (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004).

Karma yöntem araştırmaları en az bir nicel bir de nitel araştırma gerektirir. Araştırmacı çalışmasına nicel bir araştırma ile başlayıp daha sonra nitel bir araştırma ile devam edebilir (Creswell ve Clark, 2015). (bkz. Şekil 3.1)

Şekil 3.1 Karma yöntem araştırmasında nicel ve nitel aşama örneği (Creswell ve Clark, 2015)

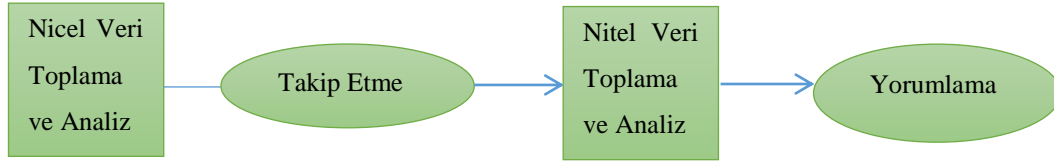
Bir çalışmada kullanmak üzere en uygun karma yöntem desenini seçerken dört önemli aşama vardır.

1. Nicel ve nitel aşamalar arasındaki etkileşim seviyesini belirleme.
2. Nicel ve nitel aşamaların önceliğini belirleme.
3. Nicel ve nitel aşamaların zamanlamasını belirleme.
4. Nicel ve nitel verileri nasıl ve nerede birleştireceğini belirleme. (Creswell ve Clark, 2015)

Karma yöntemde dört temel desen söz konusudur: Yakınsayan desen, açıklayıcı desen, keşfedici sıralı desen ve iç içe karma desen. Yakınsayan desen araştırmacının, nitel ve nicel aşamaları eş zamanlı olarak uygulamasıyla oluşur. Bu desen yöntemlere eşit öncelik verir, çözümleme sırasında bu aşamaları ayrı tutar ve daha sonra genel yorumlama yaparken sonuçları birleştirir. Açıklayıcı desende ilk olarak nicel veriler toplanır ve daha sonra nitel verilerin toplanmasına geçilir. Keşfedici sıralı desende açıklayıcı desenin tersine ilk olarak nitel veriler daha sonra nicel veriler toplanır. İç içe karma desen ise araştırma verilerinin nicel ve nitel desenler içinde toplandığı ve çözümlediği durumlarda kullanılır (Creswell ve Clark, 2015).

Bu araştırmada açıklayıcı desen kullanılmıştır. Önce nicel veriler toplanmış daha sonra bu verileri yorumlamak, derinleştirmek ve zenginleştirmek amacıyla nitel verilerin toplanmasına gidilmiştir. Sıralı model, sıralı üçgenleme, tekrarlayan desen ve nitel takip yaklaşımı olarak da isimlendirilen açıklayıcı desen iki aşamalı bir karma model tasarımıdır (Creswell ve Clark, 2015). “Bu desenin amacı nicel bulguları daha detaylı bir şekilde açıklamak için nitel verilerin kullanılmasıdır. Bu süreçte nicel verilerin toplanması ve verilerin analizini içeren ilk aşamadan sonra nitel aşamada yapılan mülakatlarla nicel boyutta verilen cevapların açıklanmasına yardımcı olmak

amaçlanmaktadır” (Creswell, 2016, s.224). Açıklayıcı deseninin örnek modeli Şekil 3.2’de verilmiştir (Creswell ve Clark, 2015, s.77).

Şekil 3.2 Açıklayıcı Desen

Araştırmanın nicel boyutunda deneysel desenlerden tek gruplu ön test-son test desen kullanılmıştır. “Deney, düzenlenmiş ve denetim altında bir ortamda bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini saptama süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgi olarak tanımlanabilir” (Sönmez ve Alacapınar, 2018, s.52). Deneysel çalışma deneysel yöntemler arasında en doğru ve net bulguların elde edildiği çalışma türüdür. Çünkü araştırmayı yürüten kişi karşılaştırılabilir işlemler yapar ve daha sonra bu işlemlerin sonuçlarını izler. Bu gruba giren araştırmalardan elde edilen sonuçların araştırmacıyı en kesin yorumlara götürmesi beklenir (Büyüköztürk vd., 2019, s.18).

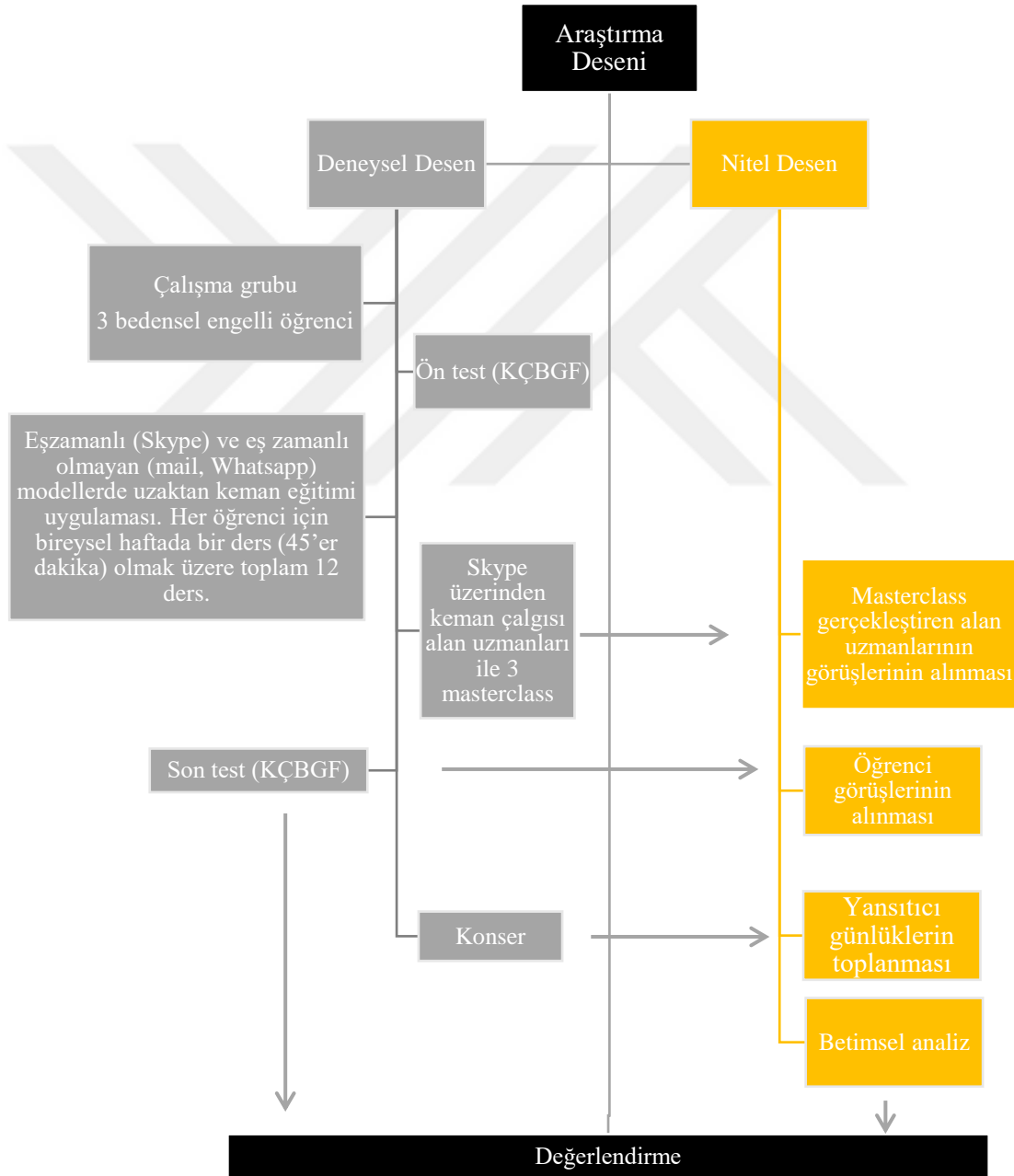
Tek gruplu ön test-son test desende “Deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test, sonrasında son test olarak aynı denekler ve aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir. Desende tek gruba (G) ait ön test ve son test değerleri arasındaki farkın (O_1 , O_2) anlamlılığı test edilir” (Büyüköztürk vd., 2012, s.208). Desenin simgesel gösterimi Şekil 3.3’te verilmiştir.

Grup	Ön test	İşlem	Son test
G	O_1	X	O_2

Şekil 3.3 Deneysel desenin simgesel gösterimi

Araştırmada, deneysel yöntemle elde edilen verileri desteklemek amacıyla nitel veri toplama yöntemlerine başvurulmuştur. “Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.39).

Nitel araştırmalar nicel araştırma yöntemine göre daha derinlemesine bilgi sağlarlar ve geleneksel araştırma yöntemleriyle ifade edilmesi zor olan sorulara cevap bulmak için gereklidir (Büyüköztürk vd., 2019, s.252). Araştırmada öğrencilerin ve öğrencilerle masterclass yapan 3 alan uzmanının modele yönelik görüşleri hakkında ayrıntılı bilgi vermek amacıyla nitel görüşmeler yapılmış, öğrenciler gözlemlenmiş ve konser günlükleri döküman incelemesine tabi tutulmuştur. Araştırma deseni Şekil 3.4'de gösterilmiştir.

Şekil 3.4 Araştırma Deseni

3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, “araştırmacının keşfetmek, anlamak, içgörü kazanmak istediği ve çoğu şeyin öğrenilebileceği bir örneklem seçiminin zorunlu olduğu varsayımına dayanır” (Merriam, 2018, s.76). Amaçlı örnekleme, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır. Belli ölçütleri karşılayan veya belli özelliklere sahip olan bir veya daha fazla özel durumlarda çalışılmak istendiği zaman tercih edilir (Büyükoztürk vd., 2019, s.92).

Çalışmada bu örnekleme yönteminin tercih edilmesinin nedeni modelin üç bedensel engelli bireyin keman çalma erişine etkisini belirlemek, öğrencilerin ve öğrencilerle masterclass yapan alan uzmanlarının uygulamaya yönelik duygu ve düşüncelerini derinlemesine incelemektir. Bu çalışmada amaçlı çalışma gruplarından homojen çalışma grubu kullanılmıştır. “Homojen çalışma grubu aynı niteliklere sahip bireylerden oluşan çalışma grubudur. Bunlar araştırmacı tarafından önceden tanımlanmış belirli özelliklere sahiptir” (Sönmez ve Alacapınar, 2018, s.174). Bu çalışmadaki bütün katılımcılar (n=3) araştırmacı tarafından uygulama öncesi aşağıda tanımlanmış özelliklere sahip olup homojen bir yapıdadır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerde aranan bazı ön koşul özellikler şu şekilde sıralanmıştır:

- Bedensel engelli olmak,
- Keman çalmasını engelleyecek şekilde zihinsel ve bedensel engeli bulunmamak,
- Erişilebilirlik problemi yaşamak,
- Çalışmadan önce özengen ya da profesyonel çalgı eğitimi almamış olmak,
- 20-25 yaşları arasında olmak,
- Keman çalmaya ilgi durmak,
- Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı istemek,
- İnternet uyumlu kendine ait bilgisayar ya da cep telefonu sahibi olmak.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1 Çalışma grubunun demografik özellikleri

Katılımcı	Yaşı	Cinsiyeti	Öğrenim Durumu	İş Durumu	Engel Durumu	Müzik eğitim durumu
K1	24	Erkek	Lisans	Öğrenci/Çalışan	Bedensel (Tekerlekli sandalye kullanıyor.)	Genel Müzik Eğitimi
K2	25	Erkek	Lisansüstü	Öğrenci	Bedensel (Tekerlekli sandalye kullanıyor.)	Genel Müzik Eğitimi
K3	23	Kadın	Lisans	Öğrenci	Bedensel (Tekerlekli sandalye kullanıyor.)	Genel Müzik Eğitimi

Tablo 3.1’de görüldüğü üzere araştırmanın katılımcıları (n=3) 23-25 yaş aralığındadır. Katılımcıların cinsiyet dağılımlarına bakıldığı zaman 1 kadın ve 2 erkekten oluştuğu görülmektedir. Öğrenim durumları incelendiğinde 2 katılımcının lisans, 1 katılımcının ise yüksek lisans derecesinde oldukları görülmektedir. Katılımcıların üçü de öğrencidir. Bir katılımcı hem öğrenci hem de bir devlet okulunda memur olarak tam zamanlı olarak çalışmaktadır. Katılımcılar bedensel engelli ve tekerlekli sandalye kullanmaktadır, fakat oturarak keman çalmalarına engel olacak bedensel ve zihinsel herhangi bir eksiklikleri yoktur. Katılımcıların bu çalışmadan önce sadece örgün eğitimde müzik dersi aldıkları yani genel müzik eğitimi aldıkları özgenen ya da mesleki bir müzik/çalgi/keman eğitimi almadıkları görülmektedir. Katılımcıların hepsi deneysel çalışma öncesi yapılan ön görüşmede kemana ilgi duyduklarını ve öğrenmek istediklerini belirtmiştir. Son olarak katılımcılar ailelerinde müzisyen olmadığını belirtmişlerdir. Bu betimsel veriler bize katılımcıların birbirlerine denk özellikler taşıdıklarını göstermektedir. Öğrencilerin deneysel çalışma öncesi keman çalma becerileri “t” testi puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı ile test edilmiştir. Öğrencilerin ön test puanları açısından denk olduğu söylenebilir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada aşağıdaki veri toplama araçları kullanılmıştır.

- Keman Çalma Becerisi Gözlem Formu
- Öğrenci Görüşme Formu
- Alan Uzmanı Görüşme Formu
- Öğrenci Konser Günlükleri

3.3.1 Keman çalma becerisi gözlem formu (KÇBGF)

Araştırmada öğrencilerin keman çalma erişilerini nicel boyutta değerlendirmek amacıyla bir gözlem formuna ihtiyaç duyulmuştur. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak

alan yazın taraması yapılarak öğrencilerin keman çalma erişilerinin nicel boyutta değerlendirilmesine ilişkin kullanılan gözlem formları ile ölçekler incelenmiştir. İncelenen gözlem formlarının ve ölçeklerin genellikle mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda kullanılmak üzere ve engelli olmayan bireyler için tasarlandıkları görülmüştür. Araştırma katılımcılarının başlangıç aşamasında, özengen müzik eğitimi alan ve tekerlekli sandalye kullanan engelli bireyler olması ve çalışmanın uzaktan eğitimle gerçekleşmesi nedeniyle öğrenci keman çalma becerilerini nicel boyutta ölçecek çalışmaya özgü bir gözlem formu oluşturulması ihtiyacı doğmuştur.

Araştırmaya özgü hazırlanan Keman Çalma Becerisi Gözlem Formu'nun taslak hali "Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Keman Dersi 9. Sınıf" öğretim programından ve Yıldırım (2009) tarafından hazırlanan "Kodaly Yönteminin İlköğretim Öğrencilerinin Keman Çalma Becerisi, Özyeterlik Algısı ve Keman Çalmaya İlişkin Tutumları Üzerindeki Etkisi" isimli doktora tezinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Form oluşturulurken katılımcıların tekerlekli sandalye kullandıkları, ayakta yardımsız duramadıkları ve bu nedenle çalışma boyunca keman eğitimlerinin oturma pozisyonunda verildiği göz önünde bulundurulmuş olup forma, öğrencilerin ayakta çalma becerilerini arayan ve ölçen herhangi bir madde eklenmemiştir. Öğrenciler geçmişlerinde tıbbi operasyonlar geçirmiştir. Bu nedenle, keman çalarken genel keman çalma oturma pozisyonuna yakın bir vaziyette ama özellikle kendilerini rahat hissedecekleri bir pozisyonda oturmaları istenmiştir. Hazırlanan taslak form, "Ön Hazırlık", "Bedensel Kurulum", "Teknik Boyut" ve "Müzikal Boyut" olmak üzere 4 ana boyutta bir araya getirilmiştir. Bu dört boyutun tümü genel becerileri ifade etmektedir. Oluşturulan dört ana boyut ve bu boyutları kapsayan 32 alt beceri, üniversitelerde ve güzel sanatlar liselerinde görev yapmakta olan 5 uzman keman eğitmeninin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlara deney sürecinde kullanılacak öğretim programı, görseller, videolar, etütler ve eserler, gönderilmiş; bilgilerine ve görüşlerine başvurulmuştur.

Hazırlanan taslak formdaki maddelerin kapsam geçerliliğinin değerlendirilmesi, Davis (1992) tekniği dikkate alınarak yapılmıştır.

"Bu teknikte maddeler, (a) "Uygun", (b) "Madde hafifçe gözden geçirilmeli", (c) "Madde ciddi olarak gözden geçirilmeli" ve (d) "Madde uygun değil" şeklinde dördü derecelendirilmektedir. Bu teknikte (a) ve (b) seçeneğini işaretleyen uzmanların sayısı, toplam uzman sayısına bölünerek maddeye ilişkin "kapsam

geçerlilik indeksi” elde edilmektedir ve bu değer istatistiksel bir ölçütle karşılaştırmak yerine, 0,80 değeri ölçüt olarak kabul edilmektedir.” (Davis, 1992’den aktaran Yurdugül, 2005, s.3)

5 uzman keman eğitimcisinin taslak formu değerlendirmeleri sonucunda, araştırmada kullanılan maddelerin Kapsam Geçerlilik İndeksleri (KGI) bir madde hariç tüm maddeler için, 0,80 üzeridir. 0,80 altında olan bir madde uzmanların önerisi ile formdan çıkarılmıştır. Ayrıca, taslak forma düşünceler kısmı eklenmiş ve uzmanlardan yapılmasını gerekli gördüğü değişiklikleri belirtmeleri istenmiştir. Formun kapsam geçerliliğine yönelik uzman görüşü alma formu (Ek-1) ve kapsam geçerliliğine ilişkin sonuçlar Ek-2’de sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda; taslak formda aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır:

- “Kemanın akordunu yapar.” yerine “Kemanın akordunu öğretmenin yardımıyla yapar.”, yayı “sürmek” yerine “kullanmak”, “parçadaki kesintili çalma (staccato) tekniği” yerine “durdurarak çalma (staccato) tekniği”, “çift ses çalışmaları” yerine “boş tel çift ses çalışmaları”, “kesintisiz çalma” yerine “parçadaki durdurmadan çalma”, ve her ses için ayrı ayrı yay kullanma (detache) tekniği” olarak değiştirilmiştir.
- Müzikalite boyutunda yer alan “Kemandan nitelikli ses üretir.” maddesi, “Parçayı güzel ve etkili bir ton ile seslendirir.” maddesi ile yakın anlam taşıdığından dolayı çıkartılarak “Kemanından güzel, nitelikli ve etkili bir renkte ses üretir.” şeklinde tek bir maddede toplanmıştır.

Keman Çalma Becerisi Gözlem Formu’nun kapsam geçerliliği için görüşlerine başvuru alan uzmanlarından gelen nicel ve nitel veriler doğrultusunda forma “*Ön Hazırlık*” (3 madde), *Bedensel Kurulum*” (12 madde), “*Teknik Boyut*” (11 madde) ve “*Müzikal Boyut*” (5 madde) olmak üzere dört ana boyut ve bu boyutları kapsayan 31 alt beceri olarak son şekli verilmiştir. Form EK-3’te sunulmuştur.

Forma son şekli verildikten sonra, gözlem formunun ve öğretim programının oluşturulma sürecinde yer alan aynı zamanda öğrenci performanslarını da değerlendirecek, üniversitelerde görevli 3 uzman keman eğitimcisinin görüşlerine hangi davranışları hangi derste gözlemlemek istediklerini öğrenmek ve ortak bir karar almak amacıyla tekrar başvurulmuştur. Çünkü başlangıç keman eğitiminde öğrenciye kazandırılması hedeflenen ve öğrenciden beklenen beceriler belirli bir sıra ile

gerçekleşebilmektedir. Alan uzmanları öğretim programı çerçevesinde ön testte 31 maddeden sadece 4 maddenin, deneysel işlemlerin başlamasıyla birlikte ise öğrenciden beklenen becerilerin artışına koşut olarak 4. ve 5. derste 31 maddeden 30'unun, 8. ve 12. derste ise formdaki bütün maddelerin gözlemlenmesi yönünde ortak görüş bildirmişlerdir.

Gözlem Formu 5'li likert tipinde hazırlanmış ve düzeyler "0/Hiç gözlemlenmedi", "1-Düşük", "2-Orta", "3-İyi" ve "4-Çok iyi" olarak sıralanmıştır. Formda "0-Hiç gözlemlenmedi" maddesi öğrencilerin başlangıç aşamasında olmalarından dolayı gözlem formunda yer almaktadır.

Gözlem formunun puanlamasında;

Gözlem Formunun tamamından alınabilecek en düşük puan (0) sıfır'dır.

$$\text{Madde Sayısı} \times 0 = 31 \times 0 = 0$$

Gözlem Formunun tamamından alınabilecek en yüksek puan (124) Yüz yirmi dört'tür.

$$\text{Madde Sayısı} \times 4 = 31 \times 4 = 124$$

Gözlem formunun değerlendirilmesi ortalama puanlar üzerinden yapılmıştır. Formdaki maddeler beşli likert tipinde oluşturulduğundan dolayı $(n-1)/5$ ($(5-1)/5=0,80$) formülü kullanılmıştır. Ortalama puanlar 0 ile 4 arasında değerler almaktadır. Tablo 3.2'de gözlem formundaki bir maddede alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar, Tablo 3.3'te ise gözlem formunun tümünden alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar görülmektedir.

Tablo 3.2 Gözlem formundaki bir maddede alınabilecek en düşük ve en yüksek puan

Puan Aralığı	Düzy
0-0,79 arası	Hiç gözlemlenmedi
0,80-1,59 arası	Düşük
1,60-2,39 arası	Orta
2,40-3,19	İyi
3,20-4,00	Çok iyi

Tablo 3.3 Gözlem formunun tümünden alınabilecek en düşük ve en yüksek puan

Puan Aralığı	Düzy
0- 24,79 arası	Hiç gözlemlenmedi
24,80-49,59 arası	Düşük
49,60-74,39 arası	Orta
74,40-99,19 arası	İyi
99,20-124 arası	Çok iyi

3.3.2 Görüşme formu

Araştırmanın nitel boyutundaki verilere ulaşmak amacıyla hem öğrenciler hem de öğrenciler ile masterclass gerçekleştiren alan uzmanlar ile görüşme teknikleri içerisinde yer alan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. “Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde araştırmacı tarafından hazırlanan sorular üzerinde yanıtlayıcının kısmen düzeltme, düzenleme hakkı vardır. Sorgulayan ve yanıtlayan, bazı soruları birlikte yeniden düzenleyebilirler. Böyle olunca da bu teknik genellikle nitel araştırmalarda kullanılabilir” (Sönmez ve Alacapınar, 2018, s.185).

Öğrenci görüşme formu

Deneysel çalışma sonrası çalışmaya derinlik katmak, uzaktan keman eğitimi modeli ve uygulamaya yönelik deneyimlerini ve duygularını tespit etmek ve modele yönelik görüşleri hakkında ayrıntılı bilgi vermek amacıyla “Bedensel Engelli Bireylere İnternet Yoluyla Uzaktan Keman Eğitimi Modeline İlişkin Öğrenci Görüşme Formu” (Ek-4) aracılığıyla öğrencilerin görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve iki bölümden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formunun birinci bölümünde öğrencilerin demografik özelliklerini, ikinci bölümünde ise öğrencilerin modele yönelik deneyim, duygu ve düşüncelerini belirlemeyi amaçlayan açık uçlu sorular bulunmaktadır. Formun oluşturulması aşamasında Necmettin Erbakan Üniversitesi’nde görevli biri keman çalgısı alan uzmanı olmak üzere üç müzik eğitimcisinin ve bir Türkçe öğretmeninin görüşlerinden yararlanılarak görüşme formlarına son halleri verilmiştir. Öğrencilerin formlarda yer alan sorulara verdiği cevaplar Skype programı ile video formatında kaydedilmiştir. Öğrencilere görüşme öncesi ses ve görüntü kayıtlarının alınacağı bildirilerek izinler alınmıştır. Skype üzerinde kaydedilen görüşme verileri depolanması ve saklanması amacıyla harici diske indirilmiştir. Bu sayede verilerin eksik veya yanlış olma ihtimalinin önüne büyük ölçüde geçilmiştir. Öğrenciler ile görüşme dağılımı tablosu ve görüşme anından bir kare Tablo 3.4’de ve Şekil 3.5’te verilmiştir.

Tablo 3.4 Katılımcılar ile görüşme dağılımı tablosu

Görüşme				
Katılımcı	Yeri	Yapılış şekli	Süresi	Görüşme tarihi
K.1	Skype	Bireysel	25 dk.	18 Ekim 2019
K.2	Skype	Bireysel	26 dk	21 Kasım 2019
K.3	Skype	Bireysel	20 dk.	25 Aralık 2019

Şekil 3.5 Deneysel çalışma sonrası modele yönelik öğrenci görüşlerinin alınması ânı

Alan uzmanı görüşme formu

Öğrenciler ile masterclass gerçekleştiren üç keman çalgısı alan uzmanının modele yönelik deneyimlerini, duygu ve düşüncelerini alarak modele yönelik görüşleri hakkında ayrıntılı bilgi vermek amacıyla masterclass'lar sonrası “Bedensel Engelli Bireylere İnternet Yoluyla Uzaktan Keman Eğitimi Modeline İlişkin Alan Uzmanı Görüşme Formu” (EK-5) aracılığıyla görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve iki bölümden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formunun birinci bölümde; alan uzmanlarının uzaktan masterclass uygulamasına yönelik düşüncelerini ikinci bölümünde ise alan uzmanlarının modele, uzaktan keman eğitimine ve engelli bireylere yönelik uzaktan müzik/keman eğitimine ilişkin deneyim, duygu ve düşüncelerini belirlemeyi amaçlayan açık uçlu sorular bulunmaktadır. Formun oluşturulması aşamasında Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde görevli biri keman çalgısı alan uzmanı olmak üzere üç müzik eğitimcisinin ve bir Türkçe öğretmenin görüşlerinden yararlanılarak görüşme formlarına son halleri verilmiştir. Uzmanların formlarda yer alan sorulara verdiği cevaplar Skype programı ile video formatında kaydedilmiştir. Uzmanlara görüşme öncesi ses ve görüntü kayıtlarının alınacağı bildirilerek izinler alınmıştır. Skype üzerinde kaydedilen görüşme verileri depolanması ve saklanması amacıyla harici diske indirilmiştir. Bu sayede verilerin eksik veya yanlış olma ihtimalinin önüne büyük ölçüde geçilmiştir. Tablo3.5'te alan uzmanları ile yapılan görüşmelere ait veriler gösterilmiştir.

Tablo 3.5 Masterclass gerçekleştiren alan uzmanları ile görüşme dağılımı tablosu

Görüşme				
Alan Uzmanı	Yeri	Yapılış şekli	Süresi	Görüşme tarihi
Prof. Dr. Uğur ALPAGUT	Skype	Bireysel	34 dk.	04 Aralık 2019
Prof. Dr. Nihan YAĞIŞAN	Skype	Bireysel	30 dk.	26 Aralık 2019
Prof. Dr. Zehra GULİYEVA	Skype	Bireysel	25 dk.	29 Aralık 2019

3.3.3 Konser günlükleri

Öğrencilerden 3 Aralık Dünya Engelliler Günü'nde gerçekleşen “Müzik Engel Tanımaz” isimli konsere ve konser öncesi gerçekleşen 4 provaya ilişkin duygu ve düşüncelerini yansıtan günlük tutmaları istenmiştir. Moon, günlüklerin çeşitli amaçlar için kullanılabileceğini belirtmiştir. Bunlar: “Deneyimi kaydetmek, deneyimden öğrenmeyi arttırmak, anlamayı ve anlamının sunumunu desteklemek, öğrenen ve bir başkası arasında iletişim sağlamak, eleştirel düşünmeyi geliştirmek, üstbilişi teşvik etmek, aktif katılımı artırmak, yansıtma yeteneğini geliştirmek, problem çözme becerilerini geliştirmek, kişisel gelişimi sağlamak, tedavi etmek veya davranış değişikliğini desteklemek, yaratıcılığı artırmak, yazmayı geliştirmek, kendini ifade etmeyi geliştirmek, grup içerisinde iletişimi artırmak” şeklinde sıralanabilir. (Moon, 2007'den aktaran Cengiz, 2014, s.25). Yıldırım ve Şimşek (2008) araştırma sürecinde katılımcıların uygulamaya ilişkin günlük tutmalarının bireysel gözlemlere, duygulara tepkilere, yorumlara ve açıklamalara ulaşmada yararlı olabileceğini belirtmiştir.

3.3.4 Geçerlik ve güvenilirlik

Çalışmadaki nicel verilere ulaşmak için başvurulmuş Keman Çalma Becerisi Gözlem Formu'nun genel güvenilirlik katsayısı cronbach alpha = 0,81 olarak bulunmuştur. Bu sonuç ölçeğin yüksek güvenilirlikte olduğuna işaret etmektedir. Formun kapsam geçerliği çalışmalarına “Veri Toplama Araçları/Keman Çalma Becerisi Gözlem Formu” bölümünde ayrıntılı olarak değinilmiştir. Çalışmadaki nitel verilerin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları şu şekildedir:

Lincoln ve Guba (1985) nitel araştırmanın niteliğini artıracak bazı stratejiler önermiş ancak bu önerileri nicel araştırmada geleneksel olarak kabul gören ve önemli değer ölçütleri olarak ön plana çıkaran “geçerlik” ve “güvenirlik” kavramları çerçevesinde değil de, nitel araştırmanın doğasına uygun olabileceğini düşündükleri alternatif kavramlarla yapmışlardır (Lincoln ve Guba, 1985'den aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.264). Bu bağlamda araştırmanın nitel boyutuna ilişkin geçerlik ve

güvenirlik kavramları yerine inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik kavramlarının kullanılması tercih edilmiştir.

İnandırıcılığın başarılı bir şekilde sağlanması amacıyla araştırmacı, veri kaynakları olan 3 öğrenci ile deneysel çalışmadan konsere kadar geçen sürede yaklaşık 13 ay geçirmiş; görüşme, gözlem, günlük gibi farklı yöntemlerle veri kaynaklarını çeşitlendirmiş ve öğrenciler ile masterclass gerçekleştiren keman çalgısı alan uzmanları ile bireysel olarak katılımcı teyidi gerçekleştirmiştir. Aktarılabirliğin sağlanabilmesi için nitel verileri ayrıntılı betimleme yoluna gidilmiş ve doğrudan alıntılar sıkça kullanılmıştır. Tutarlığın sağlanabilmesi için veriler bütün katılımcılarla benzer süreçlerde toplanmış, tüm veriler kayıt altına alınmış, nitel verilerin çözümlenmesi (kodlar ve temalara atanması) araştırmacı ve tez danışmanı ile gerçekleştirilmiştir.

3.3.5 Araştırmanın etiği

Araştırma sürecinde etik ilkelere azami surette dikkat edilmiş olup, öğrencilerin seçiminde gönüllülük ilkesine bağlı kalınmıştır. Öğrencilere araştırmanın başlangıcında amaca ve sürece ilişkin bilgilendirme yapılmış, kendileriyle gerçekleştirilen her etkileşimde görsel ve işitsel verilerin kayıt altına alınacağı, depolanacağı elde edilen kayıtların sadece araştırma da kullanılacağı ve istedikleri zaman çalışmayı bırakabilecekleri bildirilmiştir. Tezde ve tezden üretilecek yayınlarda isim ve görsellerinin rahatlıkla kullanabileceğini beyan eden öğrencilerin sözlü onayları Skype üzerinden alınmıştır. Yazılı onayları ise “Araştırma Katılımcısı Gönüllü Katılım Formu” (EK-6) aracılığıyla alınmıştır. Öğrenciler isimlerinin ve görüntü ve ses kayıtlarının araştırma kapsamında kullanılabileceğini hem sözlü hem de yazılı olarak beyan etmişlerdir fakat öğrencilerin isimleri araştırma boyunca gizli tutulmuş ve K.1, K.2 ve K.3 şeklinde kodlanmıştır. Öğrencilerin bulunduğu görsellerde de öğrencilerin yüzleri bulanıklaştırılmıştır. Öğrenciler ile masterclass gerçekleştiren keman çalgısı alan uzmanları da isimlerinin ve görüntülerinin araştırmada rahatlıkla kullanılabileceğini beyan etmişlerdir buna rağmen araştırmada alan uzmanlarının isimleri gizlenerek A.U.1, A.U.2 ve A.U.3 şeklinde kodlanmıştır. Bununla birlikte araştırmanın etik kurul onayı için gerekli belgeler düzenlenip Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na başvurulmuş ve ilgili kurul tarafından araştırmaya 2020/102 Karar No.lu belge ile Etik Kurul Onayı verilmiştir. (EK-7)

3.3.6 Deneysel işlemler

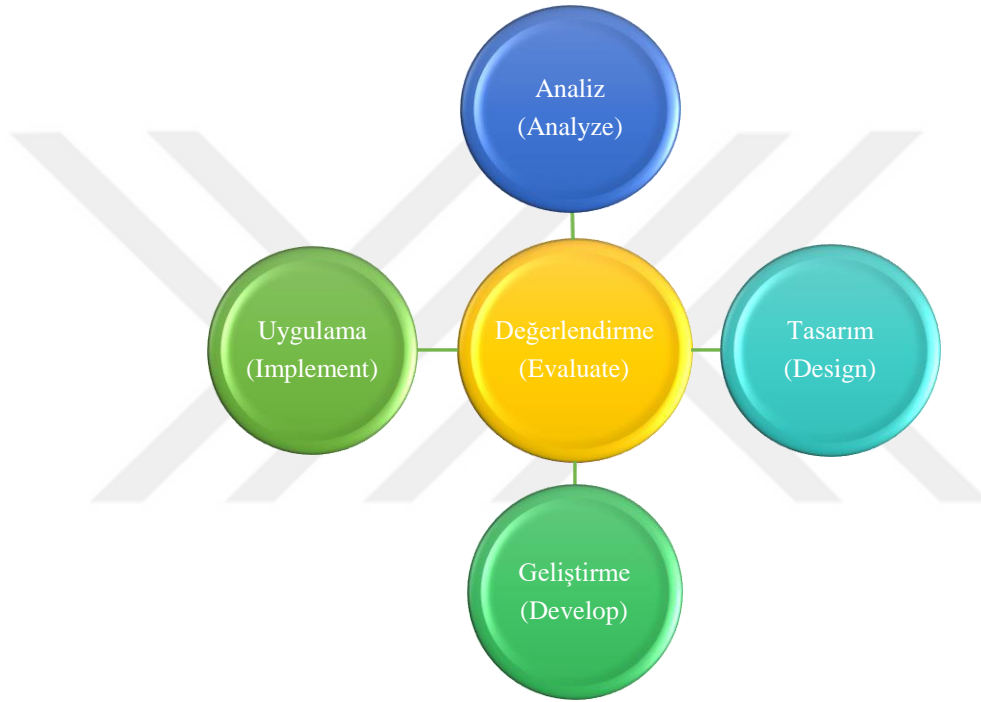
Araştırmanın deneysel işlemler sürecinde aşağıdaki sıra izlenmiştir:

- Literatür taraması yapıldıktan sonra araştırmada öğretim modelinin tasarlanması, kullanılacak iletişim araçlarının ve uzaktan eğitim modelinin belirlenmesi,
- Literatür taraması yapıldıktan sonra alan uzmanlarının görüşleri alınarak 12 haftalık öğretim programının belirlenmesi,
- Alan uzmanlarının görüşleri alınarak öğretim materyallerinin belirlenmesi,
- Araştırmanın fonlanması için Necmettin Erbakan Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projesi (BAP) birimine başvurulması ve özel sponsorlar ile iletişime geçilmesi,
- Öğretim materyalleri temin edildikten sonra, fiziki materyallerinin kargo ile dijital materyallerin ise mail ve WhatsApp yoluyla öğrencilere ulaştırılması,
- Öğrencilerin teknik altyapılarının belirlenerek eksiklerinin tamamlanması ve gerekli uygulama ve programların (Skype, G-Strings) bilgisayar ve telefonlarına yüklenmesi,
- Deneysel çalışma öncesi ön test yapılması,
- Haftada 1 ders (45 dakika) ve bireysel olmak üzere 12 hafta boyunca derslerin gerçekleştirilmesi,
- Masterclass gerçekleştirecek alan uzmanlarının belirlenerek masterclass'ların gerçekleştirilmesi,
- Masterclass gerçekleştiren uzmanlarının görüşlerinin alınması,
- Son test yapılması,
- Öğrencilerin modele yönelik görüşlerinin alınması,
- Çevrimiçi canlı konser etkinliğinin gerçekleştirilmesi.

Öğretim Modelinin Tasarlanması

Bu araştırmada bedensel engelli bireylere internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli geliştirilmeye çalışılmıştır. Richey ve Klein (2007) tasarım ve geliştirme araştırmalarını iki büyük kategori içerisinde ele almaktadır. Bunlardan birincisi “Ürün ve Araç Araştırması”, ikincisi ise “Model Araştırması”dır. Bu çalışmada “Model Araştırması” uygulanmıştır. Richey ve Klein’a göre model araştırması tasarım ve geliştirme modellerinin geliştirilmesi, doğrulanması ve kullanımına yönelik çalışmalarla ilgilidir. Bu çalışmalar modellere ve süreçlere odaklanır. Bu araştırmanın nihai amacı

genellikle yeni (veya geliştirilmiş) bir tasarım veya geliştirme modeli biçiminde yeni bilginin üretilmesidir. Bu çalışmada öğrenciler için kişiselleştirilmiş ve anlamlı öğrenme/öğretme ortamları hazırlayabilmek için öğretim tasarımı modelleri içerisinde en bilinen ve birçok modelin çekirdeği olarak kabul edilen ADDIE modeli tercih edilmiştir (bkz. Şekil 3.6). ADDIE; Analysis (Analiz), Design (Tasarım), Development (Geliştirme), Implementation (Uygulama) ve Evaluation (Değerlendirme) kelimelerinin birleştirilmesinden oluşur ve sürecin hangi aşamalardan oluştuğunu açık bir şekilde gösterir (Özerbaş ve Kaya, 2017, s.28).

Şekil 3.6 Tasarım geliştirme sürecinin 5 çekirdek elementi ADDIE (Gustafson ve Branch, 2002)

Aşağıda bu çalışmadaki ADDIE modeli kapsamında gerçekleştirilen işlem basamakları Arkün, Baş, Avcı, Çevik ve Gürcan'ın (2009) ADDIE öğretim tasarımı modeli basamaklarına ilişkin ifadelerine yer verilerek her bir basamakta yapılanlar açıklanmıştır.

Analiz: Bu basamak; hedef kitlenin, tasarımcı ihtiyacının, öğrenme gereksinimlerinin, sınırlılıkların ve öğrenenlerin hali hazırdaki bilgi ve becerilerinin belirlendiği yerdir. Problem ve problemin kaynağı sistem analiz edilerek tanımlanır (Arkün vd., 2009). Bu çalışmada hedef kitle erişilebilirlik problemi yaşayan, keman çalmasına engel teşkil etmeyecek şekilde bedensel fonksiyonlarını kullanabilen 3 bedensel engelli birey olarak belirlenmiştir. Bu bireyler daha önce genel müzik

eğitimlerinin dışında özengen ya da profesyonel müzik ve çalgı eğitimi almamışlardır. Bu nedenle başlangıç aşaması keman eğitimi programı uygulanmıştır. Bu program 12 hafta yani bir akademik dönem olarak belirlenmiştir. 12 hafta, modelin öğrencilerin üzerindeki etkisini görmek için yeterli bir zaman olarak görülmüştür. Çalışmada internet üzerinden eş zamanlı ve eş zamanlı olmayan uzaktan eğitim modellerinde bir öğrenme-öğretme ortamı geliştirilmesi; derslerin, bireysel olarak araştırmacı ile, masterclass'ların ise toplu olarak alan uzmanları gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Öğrencilerin bilgisayar cep telefonu vb. iletişim araçları ve internete erişim durumları incelendikten sonra tasarım aşamasına geçilmiştir.

Tasarım: Bu basamak analiz aşamasından gelen verilerin analiz edilerek bilgi ve becerilerin kazandırılmasına ilişkin en uygun ortamın seçildiği, öğretim yöntemi, öğrenme etkinlikleri ile değerlendirme sürecinin tasarlanmasıdır (Arkün vd., 2009). Çalışmada öğrenme öğretme ortamı eş zamanlı modelde Skype uygulaması üzerinden video konferans yöntemi ile eş zamanlı olmayan modelde ise WhatsApp uygulaması kullanılması belirlenmiştir. Yapılandırmacı yaklaşım temelinde öğrenenin aktif olduğu öğretmen-öğrenci ve içerik etkileşiminin yoğun olduğu bir ortam ile öğretim yöntemi, öğrenme etkinlikleri ve değerlendirme süreci tasarlanmıştır. Bu süreçlere “Öğretim Programının Hazırlanması”, “Öğretim Materyalleri” ve “Verilerin Toplama Araçları” bölümünde ayrıntılı olarak değinilmiştir.

Geliştirme: Bu basamakta bütün öğretim materyalleri ve kullanılacak tüm araçlar hazırlanarak uygun öğrenme ortamı hazırlanır. Bu aşamada geliştirilen ürün gözden geçirilir, değerlendirilir ve gerekli durumlarda yeniden düzeltmeye gidilir (Arkün vd., 2009). Çalışmanın bu basamağında öğretim süreci boyunca kullanılacak tüm materyaller ve araçlar (iletişim araçları) hazırlanmıştır. Ders materyallerinin zengin içeriklere sahip olması noktasında titiz davranılmış, alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuş ve alınan dönütler değerlendirilmiştir.

Uygulama: Bu basamakta tasarım gerçek öğrenenlerle uygulanır (Arkün vd., 2009). Öğrenciler için gerekli keman, keman yastığı, nota sehпасı, Ömer Can Keman Eğitimi 1 metodu, susturucu, vb. fiziksel materyaller kargo ile evlerine gönderilmiştir. Elektronik kaynak ve materyaller WhatsApp üzerinden gönderilmiştir. Çalışmada her bir öğrenci ile Skype uygulaması üzerinden birebir eş zamanlı 12 ders yürütülmüştür. Ayrıca keman çalgısı alan uzmanları ile 3 farklı masterclass düzenlenmiştir. Deneysel çalışma

sonrası öğrencilerin ürünlerini sergilemeleri için bir konser gerçekleştirilmiştir. Bu sürece çalışmada “Dersler”, “Masterclaslar” ve “Konser” bölümünde detaylı olarak değinilmiştir.

Değerlendirme: Bu basamakta tasarımın öğrenme hedeflerini öğrenen ihtiyaçlarını ne kadar karşıladığı kontrol edilir. Değerlendirme basamağı diğer dört basamakla doğrudan ilişkilidir ve diğer basamaklara tekrar dönülmesi gerekebilir. Diğer basamakların sonunda da değerlendirme yapılması sürecin daha hızlı işlemesine olanak sağlayabilir (Arkün vd., 2009). Çalışmanın bu basamağında elde edilen nicel veriler çalışmanın “Bulgular” kısmında yer almaktadır. Ayrıca öğrencilerin, öğrencilerle masterclass gerçekleştiren alan uzmanlarının modele yönelik görüşleri ile araştırmacının notları alt problemler aracılığıyla incelenmiş ve yine çalışmanın “Bulgular” kısmında yer verilmiştir.

Öğretim Programının Hazırlanması

Araştırmanın öğretim süreci haftada 1 ders (45 dakika) olmak üzere 12 hafta ile sınırlandırılmıştır. On iki hafta, bir eğitim öğretim yılında yarım döneme denk gelen bir süreç olmasının yanı sıra başlangıç aşaması keman eğitiminde öğrencinin temel davranışlarını gözlemleyebilmek için uygun bir süre olarak belirlenmiştir. Araştırmanın öğretim programı aşağıdaki süreçler izlenerek oluşturulmuştur.

- Türkiye’de kullanılan başlangıç aşaması keman eğitimi öğretim programları ve metotlarının alan taraması yapılarak belirlenmesi ve alan uzmanlarının görüşüne sunulması.
- Alan uzmanlarının bu çalışmadaki hedef davranışlar ve ders içerikleri noktasında “Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Keman Dersi Öğretim Programı”, “Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Keman Ders Kitabı 9” ile “Ömer Can Keman Eğitimi 1” kaynaklarından yararlanmanın uygun olduğu yönünde görüş bildirmesi.
- Alan uzmanları tarafından uygun görülen öğretim programı ve metotlarda yer alan hedef davranışların belirlenerek bir havuzda toplanması.
- Havuzda toplanan hedef davranışların, kaynaklardan alınmış ve araştırmacı tarafından hazırlanmış ders içeriklerinin 12 haftalık ders süreci için uygunluğu ve

sıralanması için 3 üniversite 2 güzel sanatlar lisesi keman eğitimcilerinden alan uzman görüşlerine başvurulması.

- Alan uzmanlarının görüşleri neticesinde araştırmacı tarafından 12 haftalık öğretim programının hazırlanması.

Özellikle özengen keman eğitiminde öğrencilerin örgün eğitim kurumlarında aldıkları genel müzik eğitimlerindeki bilgileri unutması nedeniyle keman eğitiminin yanında temel müzik teorisi eğitiminin de verilmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda başlangıç aşaması keman eğitimi, öğrenciye keman eğitiminin yanı sıra teorik müzik eğitiminin de verildiği bir süreci kapsamaktadır. Buradan hareketle öğretim programı başlangıç aşaması keman eğitimini yanı sıra temel müzik eğitimini de kapsayan bir çerçevede oluşturulmuştur. Öğretim programı EK-8’de sunulmuştur.

Öğretim Materyalleri

Araştırmada öğretim materyali olarak Vanetta VL-14 marka keman, Almira marka keman yastığı, ya masaüstü bilgisayar ya dizüstü bilgisayar ya da cep telefonu, nota sehпасı, internet sitelerinde yer alan görsel ve videolar, Ömer Can Keman Eğitimi 1 Metodu, ve keman susturucusu kullanılmıştır. Bu fiziki materyaller öğrencilerin evlerine kargo aracılığıyla ulaştırılmıştır. Öğrencilerin kemanı, araştırmacı tarafından seçilmiştir. Öğrencilerin yetişkin olmasından dolayı 4/4 (tam) keman tercih edilmiştir.

Araştırmada kullanılacak teknik malzemeler çalışmanın verimli bir şekilde gerçekleşmesi için çok önemli bir yer tutmaktadır. Görüntü kalitesinden ses kalitesine, internet hızından uygulamanın ara yüzünün kullanılabilirliğine kadar birçok değişken, öğrenci ve öğretmenin performansından tutumuna kadar etkileyebilmektedir. Araştırmacı tarafından çalışmanın doğal bir ortamda gerçekleşmesi kaygısı nedeniyle öğrenci ve öğretmende bulunan teknik araçlar kullanılmıştır. Çalışma boyunca öğrencilerden ikisi şahsi dizüstü bilgisayar ve cep telefonu kullanmış, birisi ise bilgisayarı olmadığı için sadece cep telefonu kullanmıştır. Araştırmacı dizüstü bilgisayar ve cep telefonu kullanmıştır. Masterclass gerçekleştiren alan uzmanları ise dizüstü bilgisayarları ile çalışmaya katılmışlardır. Öğrenciler, öğretmen ve alan uzmanları internet ihtiyaçlarını wifi ve mobil veri ile temin etmişlerdir. Deneysel süreç boyunca öğretmenin kullandığı teknik araçların özellikleri şu şekildedir:

Öğretmen: İnternet Bağlantı türü: Mobil ve Wifi.

Bağlantı Hızı: İndirme, 35.5 Mbps. Yükleme, 40.21.

Dizüstü Bilgisayar: Windows 10 Education, Intel ® Core ™ İ3 CPU 2.13 Ghz
64 Bit İşletim Sistemi, 6 Gb Ram.

Cep Telefonu: Samsung Note 5.

Eşzamanlı modelde: Skype™ ve Telekonferans.

Eş zamanlı olmayan modelde: Whatsapp, Mail, Sms.

İnternet Bağlantı türü: Kablolu ve kablosuz

Öğretmenin 2. Katılımcı ile gerçekleştirdiği 5. derste internet hızı verileri aşağıdaki gibidir.

Ping: 12 ms.

Download: 13 Mbps.

Upload: 4.02 Mbps.

Katılımcı 1: Dizüstü bilgisayar: Yok. Cep Telefonu: iPhone 8

Katılımcı 2: Dizüstü bilgisayar: Windows 7 Intel ® Core ™ İ3 CPU 2.13 Ghz 32
Bit İşletim Sistemi, 2 Gb Ram. Cep Telefonu Huawei P30 Lite 128 Gb

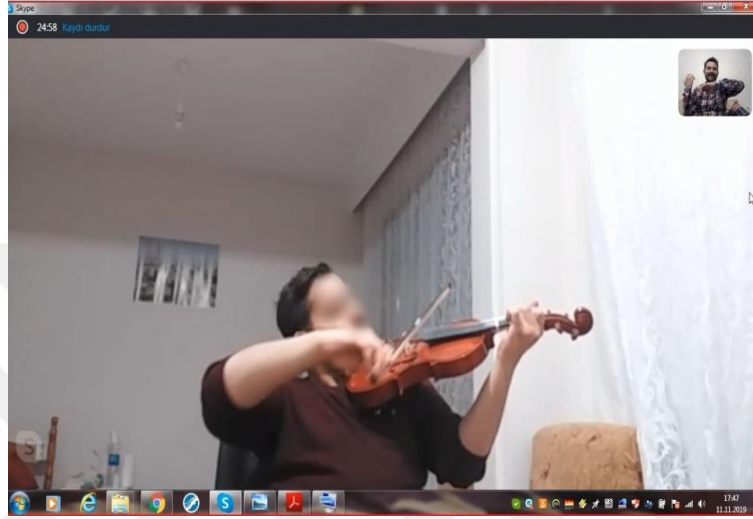
Katılımcı 3: Dizüstü bilgisayar: Windows 10 Intel ® Core ™ İ5 CPU 2.13 Ghz
64 Bit İşletim Sistemi, 4 Gb Ram. Samsung Galaxy S6 Cep Telefonu

Dersler

İnternet yoluyla uzaktan gerçekleştirilen dersler 12 hafta boyunca 45'er dakika ve birebir olarak planlanmıştır. Bu süreç öncesinde ya da dersler esansında öğrenciler ile yüz yüze kesinlikle gelinmemiştir. Derslerde eş zamanlı uzaktan eğitim modeli ve eş zamanlı olmayan uzaktan eğitim modeli birlikte kullanılmıştır.

Eş zamanlı eğitim modelde video konferans yöntemi tercih edilmiştir. Keman eğitiminde yoğunlukla gösterip yaptırma tekniğinin işe koşulması, öğrenciyi anlık olarak gözlemlmek ve öğrenciyeye anlık dönüt vermek ve yüz yüze eğitime en yakın

yöntem olması nedeniyle video konferans yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmada dersler Skype programının sunduğu ortamda gerçekleştirilmiştir. Skype programı daha az bağlantı sorunu ses ve görüntü kalitesindeki yükseklik, ücretsiz oluşu, birden fazla katılımcının kabul edilmesi, ekran görüntüsü alma, kayıt özelliği, güvenilirlik, tanınırlık ve ulaşılabilirlik özellikleri nedeniyle bu çalışmada tercih edilmiştir. Şekil 3.7’de Skype ortamında gerçekleştirilen dersten bir kare yer almaktadır.

Şekil 3.7 Skype üzerinden gerçekleştirilen eş zamanlı ders ortamından bir kare

Skype ortamında öğrenci ile sesli ve görüntülü etkileşim sunulmaktadır. Aynı zamanda öğrenci ile sohbet kısmından yazışma yapılabilir. Anlık görüntü resmi alınabilir ve ders kaydı yapılabilir. Bu kayıtlar uygulamanın ekran paylaşma özelliği sayesinde öğrenciye gösterilebilir ve üzerinde tartışılabilir. Ekran paylaşımı sayesinde öğretmen kendi bilgisayarında olan ya da internet üzerindeki ses, video vb. materyalleri öğrenciye anlık olarak izletebilir. Kayıt altına alınan dersler arşivlenebilir. Çalışmada eş zamanlı gerçekleşen derslerde bu özelliklerin tamamı kullanılarak öğrenciye zengin bir öğrenme ortamı sunulması amaçlanmıştır. Şekil 3.8’de ekran paylaşımının yer aldığı bir an görülmektedir.

Şekil 3.8 Skype üzerinden ekran paylaşımı

Uzaktan eğitimde önemli bir husus öğrencinin derse olan ilgisini yüksek tutabilmektedir. Derslerde dikkat çekme güdüleme gibi ders öğretim teknikleri yoğunlukla işe koşulmuş özellikle görsel unsurlara çokça yer verilmiştir. Şekil 3.9’da ekran paylaşımı yapılarak öğrenciye YouTube platformunda yay tutuşu ile ilgili bir videonun izletilme anı yer almaktadır (Violinmasterclass, 2020).

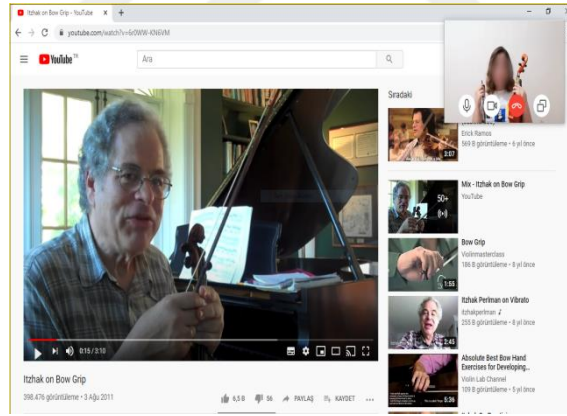
Şekil 3.9 Youtube üzerinden yay tutuşu ile ilgili bir videonun izletilme ânı

Çalışmadaki öğrencilerin bedensel engelli olmaları nedeniyle güdüleme boyutunda öğrencilere olumlu örnekler sunulmuştur. Her ders engelli bir sanatçının hayatı, başarı hikayesi anlatılmış; örnekler verilmiştir. 2004 yılında geçirdiği trafik kazası sonucu sağ kolunu kaybeden Manami isimli hemşire ve müzisyen bu örneklerdendir (bkz. Şekil 3.10).

Şekil 3.10 Bedensel engelli keman virtüozu Manami İto (İto, 2019)

Yine öğrencilerin güdülenmesi ve uzaktan eğitimin sunduğu farklı alan uzmanlarına ulaşabilme fırsatı değerlendirilmiş 4 yaşında yakalandığı çocuk felci nedeniyle hayatına bedensel engelli olarak devam eden dünyaca ünlü keman virtüozu ve eğitimcisi Itzhak Perlman'ın YouTube'da yer alan eğitim videolarına sıkça başvurulmuştur. Şekil 3.11'de ekran paylaşımı yapılarak Perlman'ın YouTube'da yer alan ve yay tutuşunu anlattığı eğitim videosunun öğrenciye izletilme anından bir görsel yer almaktadır (Itzhak Perlman, 2019).

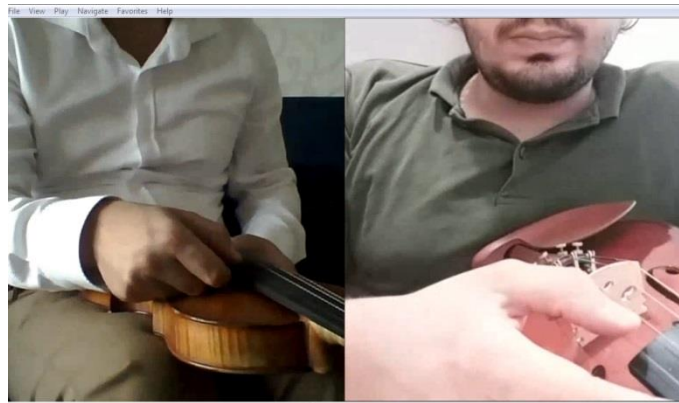

Şekil 3.11 Itzhak Perlman'ın yay tutuşunu anlattığı videosu

Bu tür videoların derslerde izletilmesinin amacı elbette öğretimin zenginleştirilmesidir fakat diğer bir amacı da öğrencilerin dinlenmeleri için fırsat yaratmaktır. Ders esnasında yorulup yorulmadıkları sürekli sorulmuş ve dinlenmeleri için fırsatlar verilmiştir.

Kemanda diyapazon ya da bir başka referanstan ses aldıktan sonra telleri birbirine kaynaştırarak akort yapabilmek asgari bir kulak eğitimi ve yeteneği, belirli bir süre ve deneyim sonrası gerçekleşebilmektedir. Bunda öğrencinin yeteneği, ders sıklığı

gibi farklı değişkenler etkili olabilmektedir. Günümüzde fiziki bir akort cihazı ya da cep telefonuna indirilen uygulamalar sayesinde akort yapmak teknolojinin yardımıyla daha da kolaylaşabilmektedir. Genellikle yüz yüze keman eğitiminin başlangıç aşamasının ilk derslerinde öğrencinin kemanının akordunu öğretmen yaparken öğrenciden kendisini izleyerek öğrenmesini ve bir süre sonra öğrenciden akordunu kendisinin yapması istemektedir. Çalışmamızda öğrencinin kemanının uzaktan nasıl akortlanacağı, karşımızda duran büyük bir handikaptı. Bunun birinci nedeni, keman akordunun uzaktan yapıldığı bir uygulamaya alan yazında daha önce ulaşılabilirdi. Diğer nedeni de çalışma grubundaki öğrencilerin başlangıç aşamasında olmasına bağlı olarak daha önceki yaşantılarında hiç keman akordu deneyimi yaşamamış olmasıydı. Öğrencinin keman burgularını ne kadar çevireceği, çevirirken içe doğru ne kadar basınç uygulayacağı ya da kemanın fixlerinin (akort yapmayı kolaylaştırmak için kuyruk üzerine takılan madeni burğu) hassasiyeti hakkında hiçbir fikri yoktu ki bu sorunlar; telin kopması, eşiğin düşmesine bağlı olarak öğrencinin korkması ve eğitimin o anda aksaması gibi başka problemlere de yol açabilecekti. Bu nedenle bu çalışmada akort konusunun üzerinde sakin, hassas, soğukkanlı ve titizce durulmuştur. İlk olarak araştırmacı öğretmen kemanın alındığı yerden kemanların eşiklerini takarak ve akortlayarak öğrencilere göndermesini rica etmiştir. Böylece kemanlar öğrenciye eşiği takılmış ve her ne kadar düşse de doğru akorda yakın bir şekilde ulaştırılmıştır. Öğretmen ilk ders pizzicato tekniğini öğretmek öğrenciden telleri çekmesini istemiştir. Bu çalışmada öğretmen öğrencinin kemanını uzaktan şu sırayla akortlamıştır.

Şekil 3.12 Uzaktan keman akordu yapılması

1. Öğrenciden kemanını dizlerinin üzerinde, çenelik kısmı kendine doğru gelecek şekilde tutması istenmiştir (Şekil 3.12).

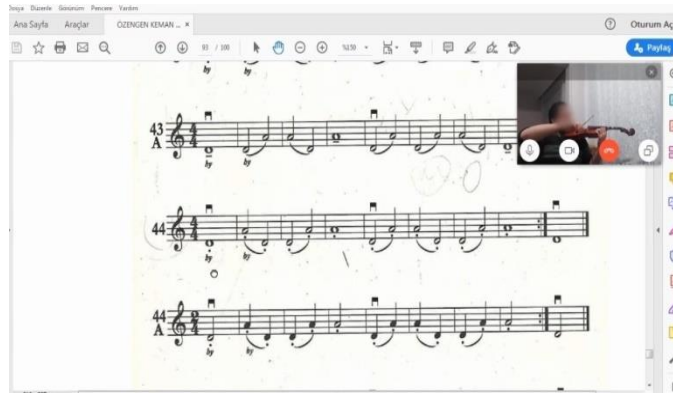
2. La telini pizzicato olarak çekmesi istenmiştir.

3. Öğretmen kendi kemanındaki La telini dokunarak kıyaslama yapmış ve öğrenciyi burgulardan ya da fixlerden yönlendirerek öğrencinin kemanının La telini akortlamıştır.

4. Daha sonra diğer tellere aynı işlem sırasıyla yapılmıştır.

5. İlerleyen derslerde ise öğrenciler cep telefonlarına indirdikleri mobil uygulamalar sayesinde akortlarını öğretmenin yardımıyla yapmaya başlamışlardır. İlk derslerde yaklaşık 6-10 dakika süren akortlama işlemi ilerleyen derslerde 1-2 dakikaya düşmüştür.

Deneysel çalışma esnasında bir öğrencinin kemanının Mi teli kopmuştur. Kopan telin yerine yenisi yine uzaktan tarif edilerek takılmıştır. Derslerde sık sık öğretmenin bilgisayarı tarafından ekran paylaşımı yapılmış, öğrencinin çaldığı eser ekrana yansıtılmış ve öğrenci ile çalınan eserin aynı karede olması sağlanmıştır. Buradaki amaç öğrencilerin ders kayıtlarını izlerken takip edebilmelerini kolaylaştırmak ve öz denetim yapmalarını sağlamaktır. Ayrıca bu sayede öğrenci ve öğretmenin aynı pencereden notaya bakmaları sağlanabilmektedir (bkz. Şekil 3.13).

Şekil 3.13 Öğrenci ve çaldığı eser aynı ekranda

Yüz yüze gerçekleştirilen özegen keman eğitiminde öğrenci ulaşım durumu ve maddi nedenler gibi değişkenlerden dolayı öğretmeni ile genellikle haftada bir defa ders saatinde görüşebilirken uzaktan eğitimde aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere öğrenci öğretmeni ile ders dışında defalarca etkileşime girebilmektedir. Öğrenen ve öğretmen arasındaki sık etkileşim imkânı uzaktan eğitimin sağladığı avantajlardan birisidir. Bu çalışmada ders dışı etkileşimler Skype dışında WhatsApp görüntülü arama, sesli ve

yazılı mesaj gönderme, video ve ders içeriği gönderme şeklinde gerçekleşmiştir. Tablo 3.6'de deneysel çalışma sürecinde öğrencilerle gerçekleşen ders içi ve ders dışı etkileşim dağılımı görülmektedir.

Tablo 3.6 Ders içi ve ders dışı öğrenci-öğretmen etkileşim dağılımı

K.1		K.2		K.3	
Ders	Ders Dışı	Ders	Ders Dışı	Ders	Ders Dışı
02.08.2019	03.08.2019	05.09.2019	06.09.2019	09.10.2019	10.10.2019
09.08.2019	04.08.2019	12.09.2019	08.09.2019	16.10.2019	13.10.2019
16.08.2019	07.08.2019	19.09.2019	11.09.2019	23.10.2019	15.10.2019
23.08.2019	12.08.2019	26.09.2019	17.09.2019	30.10.2019	24.10.2019
30.08.2019	15.08.2019	03.10.2019	27.09.2019	06.11.2019	29.10.2019
06.09.2019	17.08.2019	10.10.2019	07.10.2019	13.11.2019	03.11.2019
13.09.2019	26.08.2019	17.10.2019	18.10.2019	20.11.2019	08.11.2019
20.09.2019	05.09.2019	24.10.2019	29.10.2019	27.11.2019	12.11.2019
27.09.2019	14.09.2019	31.10.2019	12.11.2019	04.12.2019	16.11.2019
04.10.2019	25.09.2019	07.11.2019	20.11.2019	11.12.2019	23.12.2019
11.10.2019	07.10.2019	14.11.2019	30.11.2019	18.12.2019	28.12.2019
18.10.2019	14.10.2019	21.11.2019	04.12.2019	25.12.2019	04.12.2019
			(Masterclass)		(Masterclass)
	04.12.2019		26.12.2019		09.12.2019
	(Masterclass)		(Masterclass)		
	09.12.2019		29.12.2019		16.12.2019
			(Masterclass)		
	26.12.2019				23.12.2019
	(Masterclass)				
	29.12.2019				26.12.2019
	(Masterclass)				(Masterclass)
					28.12.2019
					29.12.2019
					(Masterclass)

Tablo 3.6'da görüldüğü gibi bu çalışmada uzaktan eğitim yönteminin zaman ve mekândan bağımsız öğrenme ortamı sunma özelliği sayesinde öğrenci ve öğretmen ders saatlerinin dışında akort yapma, takıldığı yeri sorma vb. durumlarda sık sık etkileşime girebilmiştir. Tablo incelendiğinde öğrencinin talebine yönelik gerçekleşen ders dışı etkileşimlerin sıklığı öğrencinin akordunu artık kendisinin yapabildiği, ödevleri artık daha iyi anlayabildiği son derslere doğru giderek seyrekleştiği görülmektedir. Çalışmanın eş zamanlı olmayan modelde gerçekleştirilen kısmı yoğunlukla WhatsApp programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Çevrilmiş/Ters Yüz öğrenme (Flipped Learning) gibi yöntemlerin kullanıldığı bu modelde öğrencilere bir sonraki derste

hedefler ilgili videolar gönderilmiş ve öğrencinin hazırbulunuşluğu sağlanmaya çalışılmıştır.

Masterclass'lar

Masterclass, belirli bir disiplinin öğrencilerine, o disiplin uzmanı tarafından genellikle müzik, aynı zamanda resim ve drama gibi sanatlarda öğrencilerin becerilerinin geliştirilmesinin amaçlandığı bir sınıftır (Masterclass, 2020). Bu sınıflar genellikle davetli uzmanın, öğrencilerin, öğretmenin ve seyircilerin olduğu yüz yüze bir ortamda gerçekleşir. Uzman, keman masterclass'ı esnasında öğretmenin belirlediği ya da uzmanın seçtiği öğrencilerden bir gam, etüt ya da eser dinleyerek öğrencinin performansına dönütler yapar, uzman isterse eseri kendisi yorumlar ve öğrenciye tekrar çaldırır ve bu şekilde en mükemmel seviyeye ulaşmaya kadar etkileşim devam eder. Uzman masterclass'larda kendi deneyimlerini ve parçalar hakkındaki vurgulamak istediği özellikleri de paylaşabilir. Keman eğitiminde masterclass'lar önemli bir yer tutmaktadır. Bu sınıflarda öğrenciler kendi öğretmenlerinden başka öğretmenlerin deneyimlerinden yararlanma fırsatı bulurken farklı deneyimler yaşayabilmektedir. Bu deneyimler çoğu zaman kalıcı izli olabilmektedir. Masterclass'lar öğrenciye diğer arkadaşlarının performanslarını görmesi ve uzmanı başkasının üzerinde çalışırken görmesi bakımından zengin bir öğrenme ortamı sunar. Ayrıca bu sınıflar genellikle seyircilerin önünde gerçekleştiği için konser atmosferi içerisinde gerçekleşir ve öğrenciler için büyük fırsatlar sunar. Masterclass'lar aynı zamanda öğrencilerin öğretmenine de başka bir uzmanın gözünden bakma fırsatı sunar ve kendi öz denetimini yapmasını sağlar.

Masterclass'lar sayesinde dünyaca ünlü keman sanatçılarına ve öğretmenlerine ulaşma imkânı vardır fakat yüz yüze gerçekleştirilen bu etkinliklere sınırlı sayıda öğrenci katılabileceği gibi ulaşım konaklama ve katılım ücreti gibi dezavantajlar nedeniyle bu fırsatlardan her öğrenci faydalanamamaktadır. Uzaktan eğitimin sunduğu avantajlardan birisi olan her zaman her yerde öğrenme nedeniyle çevrimiçi masterclass'lara öğrenciler daha ekonomik ve hızlı olarak ulaşabilmektedir.

Bu bağlamda çalışmada ulusal ve uluslararası boyutta üç keman eğitimcisi ve sanatçısı alan uzmanı ile farklı günlerde Skype üzerinden üç masterclass gerçekleştirilmiştir. Masterclass'lara ait afişler EK-9, EK-10 ve EK-11'de sunulmuştur. Masterclass'larda başlangıç keman eğitimine ilişkin duruş, tutuş, sol el ve sağ el teknikleri, pozisyon, artikülasyon ve ton gibi konulara değinilmiş ve bu konulara ilişkin

uygulamalar yapılmıştır. Bu araştırmada masterclass yapılmasının öğrenciye, öğrencinin öğretmenine ve masterclass'ı gerçekleştiren alan uzmanına sağladığı avantajları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Zaman ve mekâna bağlı olmaksızın ekonomik olarak alan uzmanlarına ulaşma imkânı sunması,
- Öğrencilere, öğretmenleri dışında başka eğitimcilerin deneyimlerinden faydalanma imkânı sunması,
- Öğretmene farklı alan uzmanlarının öğrencileri hakkındaki görüşlerini görme fırsatını sunması,
- Alan uzmanlarına engelli öğrencilerle uzaktan keman eğitimi deneyimi sunması,
- Alan uzmanlarının modele yönelik görüşlerinin alınarak araştırmaya ve başka araştırmalara katkı sağlaması,
- Öğrencilerin birbirleriyle ve farklı alan uzmanlarıyla iletişim ve etkileşime geçmesini sağlayarak motivasyonlarını artırması,
- Öğrencileri güdülemesi,
- Araştırmadaki teknolojinin ne kadar kullanışlı ve etkili olduğunun deneyimlenmesi.

Tablo 3.7'de masterclass'lara ilişkin bilgiler, Şekil 3.14, 3.15 ve 3.16'da ise Masterclass'lardan anlık görüntüler yer almaktadır.

Tablo 3.7 Masterclass gerçekleştiren alan uzmanları ile ders dağılımı tablosu

Masterclass			
Alan uzmanı	Yeri	Süresi	Masterclass'ın yapıldığı tarih
Prof. Dr. Uğur Alpagut (Bolu)	Skype	84 dk.	04.12.2019
Prof. Dr. Nihan Yağışan (Antalya)	Skype	43 dk	26.12.2019
Prof. Dr. Zehra Guliyeva (Azerbaycan)	Skype	53 dk.	29.12.2019

Şekil 3.14 Prof Dr. Uğur Alpagut'un masterclass'ından bir kesit

Şekil 3.15 Prof Dr. Nihan Yağışan'ın masterclass'ından bir kesit

Şekil 3.16 Prof Dr. Zehra Guliyeva'nın masterclass'ından bir kesit

Konser

Çalışmanın uygulama aşamasının sonunda öğrencilerin performanslarını sergileyebilmeleri için 3 Aralık Dünya Engelliler Günü'nde "Müzik Engel Tanımaz" isimli bir konser gerçekleştirilmiştir. Konser afişi EK-12'de sunulmuştur. İletişim

teknolojilerine bağı olarak yaşanabilecek senkron, ses kalitesi ve görüntü kalitesi risklerini en aza indirmek ve öğrencilerin sahne heyecanı ve deneyimini yaşamalarını sağlamak amacıyla konser Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Erol Güngör Konferans Salonu'nda pandemi nedeniyle alınan tedbirler kapsamında çok az sayıdaki katılımcı ile yüz yüze olarak gerçekleştirilmiştir. Şekil 3.17'de bir karesi verilmiş olan konser, sosyal medya aracılığıyla önceden geniş kitlelere duyurulmuş, konser esnasında da Necmettin Erbakan Üniversitesi'nin YouTube kanalından hedef kitleye çevrim içi ve canlı bir şekilde izleyicilere sunulmuştur (NEÜ, 2020). Yaklaşık 41 dakika süren konserde öğrenciler Caddelerde Rüzgar, Gülnihal, Çanakkale Türküsü, 9. Senfoni Tema ve İzmir Marşı gibi Batı Klasik, Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği ve popüler müzik eserlerini icra etmişlerdir. Konserde öğrencilere Prof. Dr. Aynur Elhan NAYİR (Tez danışmanı) piyano ile eşlik etmiştir. Konser öncesi öğrenciler; yüz yüze ve farklı günlerde 3 defa, toplamda 4 saat provaya alınmıştır.

Şekil 3.17 Müzik Engel Tanımaz Çevrimiçi Konseri

3.4 Verilerin Toplanması

Bu çalışma, araştırma sorularına cevap bulmak amacıyla hem nicel hem de nitel verilere başvurulmuş bir karma yöntem çalışmasıdır. Cresswell ve Klark (2015) bu karma yöntem çalışmasının deseni olan açıklayıcı desende veri toplama işlemlerini şu biçimde tanımlamıştır:

“Açıklayıcı desende veri toplama işlemleri, ilk olarak gerçekleşen nicel veri toplama, bilgileri analiz etme ve toplanan nitel bilgilerden çıkarılan sonuçlardan oluşur. Bu nedenle bu desende örnekleme iki aşamadan oluşur: nicel ve nitel aşama. Bu

desende nicel ve nitel veri toplama birbirinden bağımsız değil, birbiriyle bağlantılıdır” (s. 198).

Bu çalışmanın ilk aşamasında nicel verilerin toplanmasına, ikinci aşamasında ise nitel verilerin toplanması yoluna gidilmiştir. Çalışmanın nicel boyutundaki veriler “Keman Çalma Becerisi Gözlem Formu (KÇBGF)” ile toplanmıştır. Araştırmanın nitel boyutundaki verileri ise deneysel çalışma sonrası öğrencilerin modele ilişkin görüşlerinin alındığı “Öğrenci Görüşme Formu” ile toplanan veriler, “Konser günlükleri” ve deneysel çalışma esnasında öğrencilerle Masterclass gerçekleştiren keman çalgısı alan uzmanlarından “Alan Uzmanı Görüşme Formu” aracılığıyla toplanan veriler oluşturmaktadır.

Çalışmadaki nicel veriler, KÇBGF ile 2019-2020 akademik yılının ikinci yarısında toplanmıştır. Öğrencilerin 1., 4., 5., 8. ve 12. ders video kayıtları, KÇBGF ile birlikte çeşitli üniversitelerde görev yapan 3 keman çalgısı alan uzmanına WeTransfer üzerinden gönderilmiştir. Alan uzmanlarını Prof. Dr. Uğur ALPAGUT, Prof. Dr. Öznur ÖZTOSUN ÇAYDERE ve Dr. Öğr. Üyesi Önder MUSTUL oluşturmaktadır. Kendilerinden öğrencilerin videolarda yer alan performanslarını izleyerek KÇBGF üzerinde öğrencileri değerlendirmeleri istenmiştir. Form üzerinde öğrenci performanslarını değerlendiren uzmanlar, verileri mail üzerinden araştırmacıya göndermiştir. Araştırmacı değerlendirmeye dahil olmamıştır.

Çalışmadaki nitel verilerden öğrencilerin ve alan uzmanlarının modele yönelik görüşleri 2019-2020 akademik yılının ikinci yarısında, öğrencilerin konser günlükleri ise 2020-2021 akademik yılının ilk yarısında toplanmıştır. Nitel verilerin toplanma sürecine ilişkin detaylar “Görüşme Formu” ve “Konser Günlükleri” bölümünde ayrıntılı olarak verilmiştir.

Çalışmadaki nitel verilerden birisi, öğrencilerin modele ilişkin görüşlerini almak amacıyla deneysel çalışma sonrası öğrencilerden yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Son ders olan 12. ders sonunda Skype üzerinden öğrencilerle bireysel olarak modele ilişkin görüşme yapılmış, sorular sözlü olarak sunulmuş ve sözlü izinleri doğrultusunda görüşmeler video formatında kayıt altına alınmıştır. Çalışmadaki nitel verilerden bir diğeri de öğrencilerle masterclass gerçekleştiren alan uzmanlarından yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Skype üzerinden yapılan masterclass’lar sonrası alan uzmanları ile modele ilişkin görüşme yapılmış, sorular sözlü olarak

sunulmuş ve sözlü izinleri doğrultusunda görüşmeler video formatında kayıt altına alınmıştır. Çalışmadaki son nitel veri ise “Konser Günlükleri”dir . Öğrencilerden konser öncesi gerçekleştirilen 4 prova ve konsere ilişkin duygu ve düşüncelerini yansıtan günlük tutmaları istenmiştir. Öğrenciler kendi el yazmaları günlükleri konser sonrası araştırmacıya ulaştırmıştır.

Araştırmadaki verilerin toplanması hususunda araştırmannın başında öğrencilerden “Araştırma Katılımcısı Gönüllü Katılım Formu” ile alınmıştır. Ayrıca her dersin başında kayıta girmeden sözlü izinleri alınmıştır. Yine alan uzmanlarından masterclass’lar öncesi kayıt alınacağına dair bilgilendirme yapılmış ve izinleri alınmıştır. Araştırmada öğrencilerin yer aldığı görsellerde yüzleri belirsizleştirilmiştir. Alan uzmanları yüzlerinin görünmesinde bir sakınca olmadığını belirtmişlerdir. Bu nedenle çalışmada alan uzmanlarının yüzleri açık olarak verilmiştir.

3.5 Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada elde edilen nicel veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Çalışma grubundaki öğrenci sayılarının yetersiz olması nedeniyle (n=3) parametrik olmayan testler seçilmiştir. Çalışmada denek sayısının az olması ve ön test son test puanlara arasındaki farkın test edilmesi amacıyla bağımlı gruplar için t testi kullanılmıştır. Bağımlı (ilişkili) gruplar/örneklemeler için t testi, iki bağımlı puan setinden elde edilen ortalamalar arasındaki farkı test eder. Araştırmada t testinin iki deseninden birisi olan ve eşleştirilmiş örneklemeler desenine göre daha genel bir kullanımı olan tekrarlı ölçümler deseni tercih edilmiştir. Bu desende aynı deneklerin, bir program öncesinde ve sonrasında ölçümleri alınarak tekrarlı ölçümler elde edilir (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2013).

Araştırmada toplanan nitel verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. “Bu teknikte elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır; görüşülen ve gözlemlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sıkça yer verilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.224). “Betimsel analizde araştırmacının temel görevi gerçeğin neye benzediğini göstermek ve ona kavramsallığı eklemektir” (Sönmez ve Alacapınar, 2018, s.273).

Creswell ve Klark'a (2015, s.221) göre nitel veri analizi; verileri kodlamayı, metni küçük birimlere ayırmayı, her bir birime etiketler atamayı ve kodları temalar altında gruplandırmayı içermektedir. Araştırmada öğrenci görüşleri, alan uzmanı görüşleri ve öğrenci günlüklerinden elde edilen nitel veriler; ilk olarak araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılmış ardından görüşme sürecinde kullanılan sorulara göre düzenlenmiştir. Veriler; araştırmacı ve tez danışmanı ve bir öğretim elemanı tarafından kodlanmış, temalara göre sınıflandırılmıştır. Bulgular katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlardan doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur.

BÖLÜM 4

4 BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın nicel ve nitel boyutlarına ilişkin toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

4.1 Nicel Boyuta İlişkin Bulgular

4.1.1 Birinci denenceye ilişkin bulgular

İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (1. ders) son test (12. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır.

İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (1. ders) son test (12. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımlı gruplar t testi ile hesaplanmıştır. Hesaplanan sonuçlar tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1 İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri 1.ders-12.ders ön test son test erişimi puanları ortalamaları

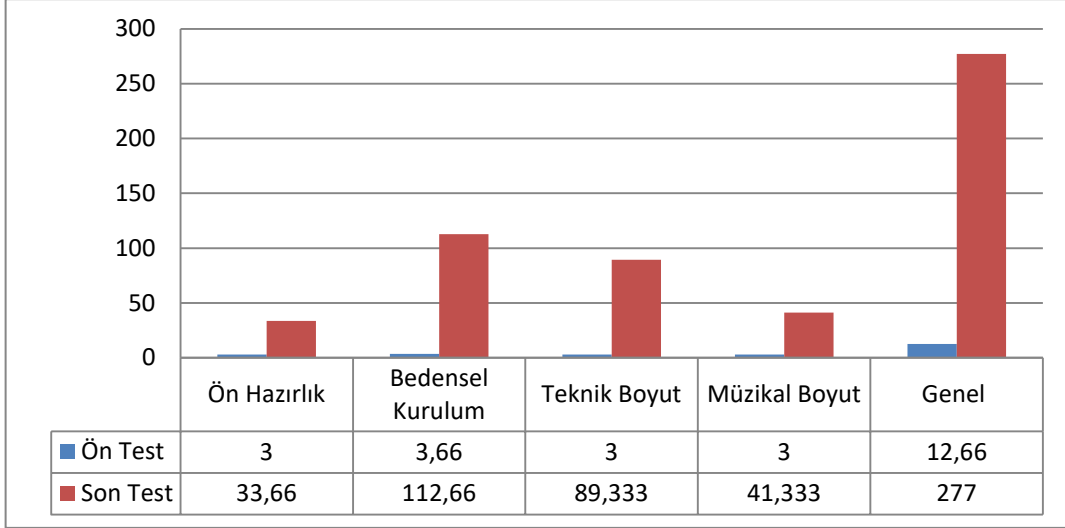
Alt Beceriler	Grup	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	P
Ön Hazırlık	Ön-test	3	3,00	0,00	2	-34,773	0,001
	Son-test	3	33,66	1,527			
Bedensel Kurulum	Ön-test	3	3,66	0,577	2	-20,599	0,002
	Son-test	3	112,66	8,73			
Teknik Boyut	Ön-test	3	3,00	0,00	2	-14,640	0,005
	Son-test	3	89,333	10,214			
Müzikal Boyut	Ön-test	3	3,00	0,00	2	-21,733	0,002
	Son-test	3	41,333	3,055			
Genel Beceriler	Ön-test	3	12,66	0,577	2	-21,293	0,002
	Son-test	3	277,00	20,952			

*($p < 0,05$)

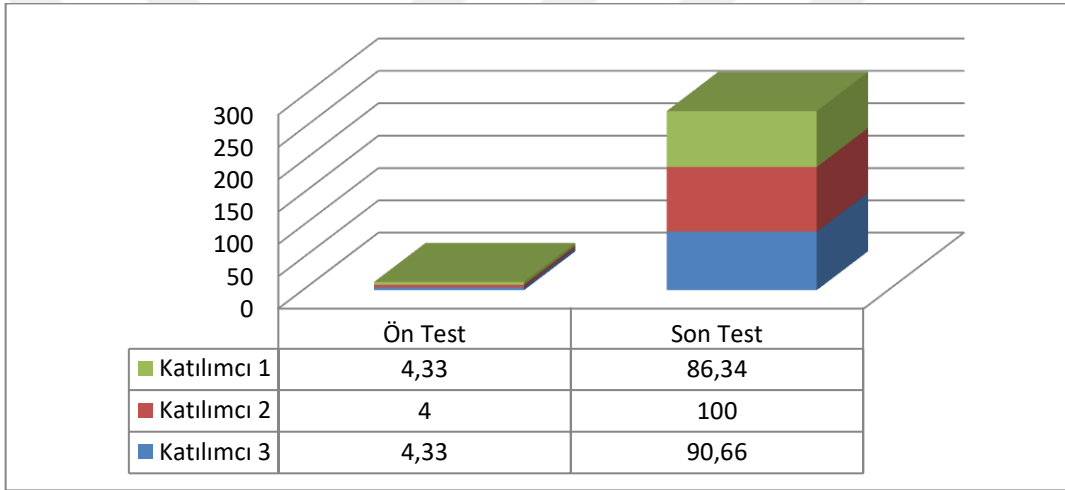
Tablo 4.1’de görüldüğü gibi internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalma gözlem formu ölçeğinden

aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımlı gruplar için kullanılan t testiyle yoklanmıştır. Alt beceriler olan ön hazırlık için uygulama öncesi puanı ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=3,00$) ile uygulama sonrası puanı ($\bar{X}_{\text{son-test}}=33,66$) arasında hesaplanan t değeri (-34,773), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark vardır ($t_{(2)}=-34,773$ $p<0,05$). Bedensel kurulum ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=3,66$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son-test}}=112,66$) için hesaplanan t değeri (-20,599), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark vardır ($t_{(2)}=-20,599$, $p<0,05$). Teknik boyut ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=3,00$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son test}}=89,333$), hesaplanan t değeri (-14,640), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark vardır ($t_{(2)}=-14,640$, $p<0,05$). Müzikal boyut ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=3,00$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son test}}=41,333$) için hesaplanan t değeri (-21,733), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark vardır ($t_{(2)}=-21,733$, $p<0,05$). Genel beceriler ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=12,66$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son-test}}=277,00$) için hesaplanan için hesaplanan t değeri (-21,293), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark ($t_{(2)}=-21,293$, $p<0,05$) olduğu görülmektedir.

Bu farklılığa dayanarak, internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeliyle, öğrencilerin keman çalmaya ilişkin ön test son test (1.ders-12.ders) genel ve alt becerilerinde anlamlı derecede bir farkın olduğu söylenebilir. Öğrencilerin ön test (1. ders) ve son test (12. ders) toplam puanlarını gösteren grafik Şekil 4.1’de, alt becerilerin toplamı olan genel becerilerde aldıkları bireysel puanları gösteren grafik ise Şekil 4.2’de verilmiştir.

Şekil 4.1 Öğrencilerin ön test (1. ders) son test (12. ders) toplam puanlarını gösteren grafik

Şekil 4.2 Öğrencilerin ön test (1. ders) son test (12. ders) genel becerilerde aldıkları bireysel puanlar

Şekil 4.2’de öğrencilerin gözlem formunun tüm boyutları kapsayan genel becerilerde aldıkları ön test (1. ders) puanları incelendiğinde birinci katılımcının 4,33 ikinci katılımcının 4,00 ve üçüncü katılımcının 4,33 puan aldığı görülmektedir. Bu bulgular gözlem formunun tümünde alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar tablosu ile (Tablo 4.2) karşılaştırıldığında üç katılımcının aldıkları puanlar 0-24,79 aralığında olduğu için “Hiç gözlemlenmedi” olarak ifade edilebilir. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin genel becerilerdeki ön test (1. ders) puanlarının birbirlerine denk olduğu söylenebilir.

Katılımcıların gözlem formunun tüm boyutlarını kapsayan genel becerilerden aldıkları son test (12. ders) puanları incelendiğinde birinci katılımcının 86,34 ikinci katılımcının 100, üçüncü katılımcının ise 90,66 puan aldığı görülmektedir. Bu bulgular gözlem formunun tümünde alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar tablosu ile

(Tablo 4.2) karşılaştırıldığında birinci katılımcının aldığı 86,34 puan 74,40-99,19 arasında olduğu için “iyi”, ikinci katılımcının aldığı 100 puan 99,20-124 aralığında olduğu için “çok iyi” üçüncü katılımcının aldığı 90,66 puan ise 74,40-99,19 aralığında olduğu için “iyi” olarak ifade edilebilir. Diğer bir ifadeyle birinci ve üçüncü katılımcının birbirlerine yakın, ikinci katılımcının ise diğer öğrencilerden bir derece daha yüksek performans (Çok iyi) gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.2 Gözlem formunun tümünden alınabilecek en düşük ve en yüksek puan

Puan Aralığı	Düzy
0- 24,79 arası	Hiç gözlemlenmedi
24,80-49,59 arası	Düşük
49,60-74,39 arası	Orta
74,40-99,19 arası	İyi
99,20-124 arası	Çok iyi

4.1.2 İkinci denenceye ilişkin bulgular

İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (1. ders) son test (4. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır.

İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (1. ders) son test (4. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımlı gruplar t testi ile hesaplanmıştır. Hesaplanan sonuçlar tablo 4.3’de sunulmuştur.

Tablo 4.3 İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri 1.ders-4.ders ön test son test erişiş puanları ortalamaları

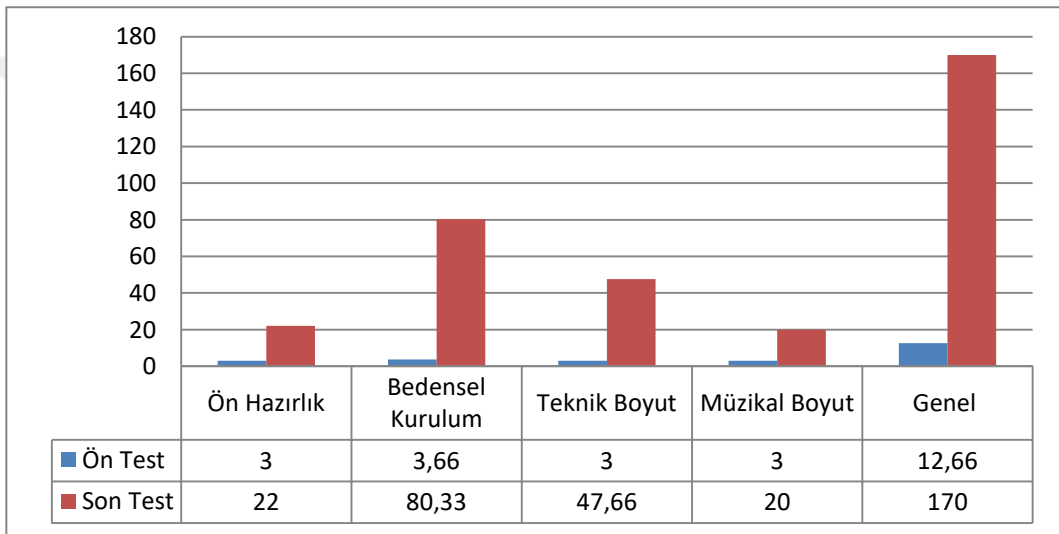
Alt Beceriler	Grup	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	P
Ön Hazırlık	Ön-test	3	3,00	0,00	2	-32,909	0,001
	Son-test	3	22,00	1,00			
Bedensel Kurulum	Ön-test	3	3,66	0,577	2	-9,477	0,011
	Son-test	3	80,33	14,571			
Teknik Boyut	Ön-test	3	3,00	0,00	2	-7,365	0,018
	Son-test	3	47,66	10,50			
Müzikal Boyut	Ön-test	3	3,00	0,000	2	-8,500	0,014
	Son-test	3	20,00	3,464			
Genel Beceriler	Ön-test	3	12,66	0,577	2	-9,755	0,010
	Son-test	3	170,00	28,478			

*($p < 0,05$)

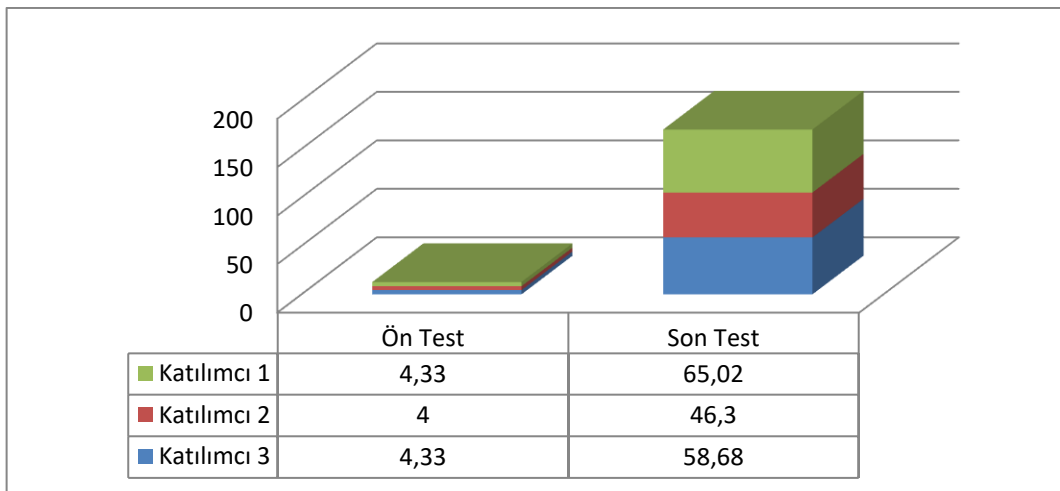
Tablo 4.3’de görüldüğü gibi internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalma gözlem formu ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımlı gruplar için kullanılan t testiyle yoklanmıştır. Alt beceriler olan ön hazırlık için uygulama öncesi puanı ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=3,00$) ile uygulama sonrası puanı ($\bar{X}_{\text{son-test}}=22,00$) arasında hesaplanan t değeri (-32,909), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark vardır ($t_{(2)}=-32,909, p < 0,05$). Bedensel kurulum ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=3,66$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son-test}}=80,33$) için hesaplanan t değeri (-9,477), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark vardır ($t_{(2)}=9,477, p < 0,05$). Teknik boyut ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=3,00$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son test}}=47,66$), hesaplanan t değeri (7,365), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark vardır ($t_{(2)}=7,365 p < 0,05$). Müzikal boyut ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=3,00$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son test}}=20,00$) için hesaplanan t değeri (-8,500), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark vardır ($t_{(2)}=-8,500 p < 0,05$). Genel beceriler ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=12,66$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son-$

$t_{test}=170,00$) için hesaplanan t değeri (9,755), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark ($t_{(2)}=9,755, p<0,05$) olduğu görülmektedir.

Bu farklılığa dayanarak, internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeliyle, öğrencilerin keman çalmaya ilişkin ön test son test (1.ders-4.ders) genel ve alt becerilerinde anlamlı derecede bir farkın olduğu söylenebilir. Öğrencilerin ön test (1. ders) ve son test (4. ders) toplam puanlarını gösteren grafik Şekil 4.3’de, alt becerilerin toplamı olan genel becerilerde aldıkları bireysel puanları gösteren grafik ise Şekil 4.4’de verilmiştir.

Şekil 4.3 Öğrencilerin ön test (1. ders) son test (4. ders) toplam puanlarını gösteren grafik

Şekil 4.4 Öğrencilerin ön test (1. ders) son test (4. ders) genel becerilerde aldıkları bireysel puanlar

Şekil 4.4’de öğrencilerin gözlem formunun tüm boyutlarını kapsayan genel becerilerden aldıkları ön test puanları (1. ders) incelendiğinde birinci katılımcının 4,33 ikinci katılımcının 4,00 üçüncü katılımcının ise 4,33 puan aldığı görülmektedir. Bu bulgular gözlem formunun tümünde alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar tablosu ile karşılaştırıldığında üç katılımcının aldıkları puanlar 0-24,79 aralığında olduğu için “hiç gözlemlenmedi” olarak ifade edilebilir. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin genel becerilerdeki ön test (1. ders) puanlarının birbirine denk olduğu söylenebilir.

Katılımcıların gözlem formunun tüm boyutlarını kapsayan genel becerilerden aldıkları son test (4. ders) puanları incelendiğinde birinci katılımcının 65,02 ikinci katılımcının 46,3 üçüncü katılımcının ise 58,68 puan aldığı görülmektedir. Bu bulgular gözlem formunun tümünde alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar tablosu ile (Tablo 4.4) karşılaştırıldığında birinci katılımcının aldığı 65,02 puan 49,60-74,39 arasında olduğu için “orta”, ikinci katılımcının aldığı 46,3 puan, 24,80-49,59 aralığında olduğu için “düşük”, üçüncü katılımcının aldığı 58,68 puan ise 49,60-74,39 arasında olduğu için “orta” olarak ifade edilebilir. Diğer bir ifadeyle birinci ve üçüncü katılımcının birbirlerine yakın, ikinci katılımcının ise diğer arkadaşlarından bir derece daha düşük performans (düşük) gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.4 Gözlem formunun tümünden alınabilecek en düşük ve en yüksek puan

Puan Aralığı	Düzy
0- 24,79 arası	Hiç Gözlemlenmedi
24,80-49,59 arası	Düşük
49,60-74,39 arası	Orta
74,40-99,19 arası	İyi
99,20-124 arası	Çok İyi

4.1.3 Üçüncü denenceye ilişkin bulgular

İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (5. ders) son test (8. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır.

İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (5. ders) son test (8. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımlı gruplar t testi ile hesaplanmıştır. Hesaplanan sonuçlar Tablo 4.5’de sunulmuştur.

Tablo 4.5 İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri 5.ders-8.ders ön test son test erişim puanları ortalamaları

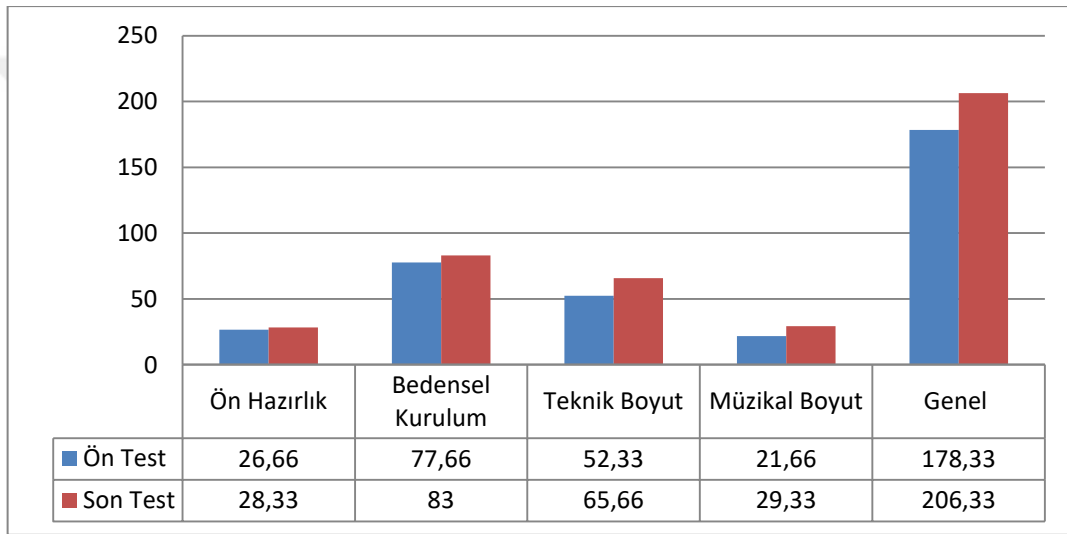
Alt Beceriler	Grup	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	P
Ön Hazırlık	Ön-test	3	26,66	1,154	2	-1,387	0,300
	Son-test	3	28,33	2,081			
Bedensel Kurulum	Ön-test	3	77,66	3,055	2	-3,024	0,094
	Son-test	3	83,00	0,00			
Teknik Boyut	Ön-test	3	52,33	9,073	2	-2,715	0,113
	Son-test	3	65,66	1,527			
Müzikal Boyut	Ön-test	3	21,66	3,055	2	-2,638	0,119
	Son-test	3	29,33	2,309			
Genel Beceriler	Ön-test	3	178,33	8,020	2	-6,110	0,026
	Son-test	3	206,33	2,081			

*($p<0,05$)

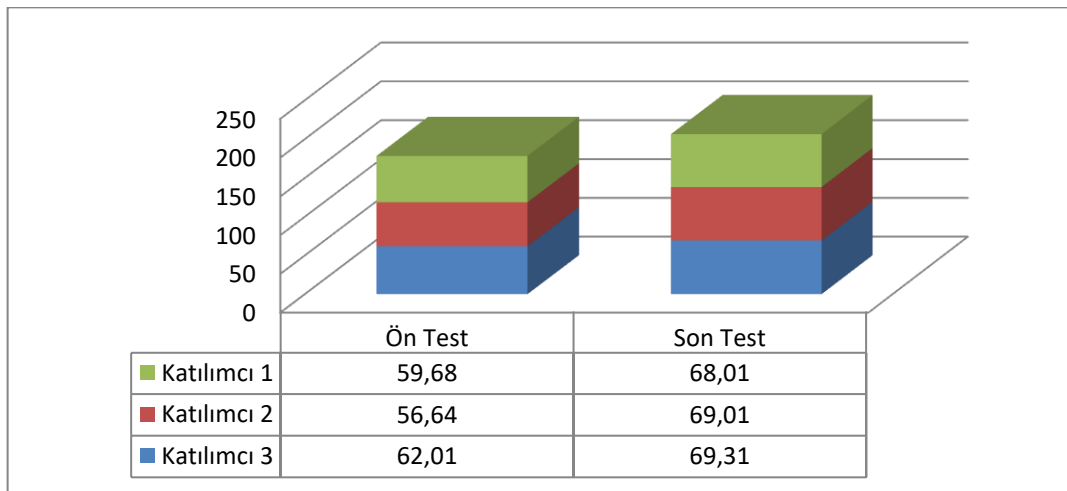
Tablo 4.5’de görüldüğü gibi internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalma gözlem formu ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımlı gruplar için kullanılan t testiyle yoklanmıştır. Alt beceriler olan ön hazırlık için uygulama öncesi puanı ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=26,66$) ile uygulama sonrası puanı ($\bar{X}_{\text{son-test}}=28,33$) arasında hesaplanan t değeri (-1,387), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden küçük olduğundan aralarında anlamlı bir fark yoktur ($t_{(2)}=-1,387, p<0,05$). Bedensel kurulum ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=77,66$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son-test}}=83,00$) için hesaplanan t değeri (-3,024), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden küçük olduğundan aralarında anlamlı bir fark yoktur ($t_{(2)}=-3,024, p<0,05$). Teknik boyut ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=52,33$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son test}}=65,66$), hesaplanan t değeri (-2,715), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden küçük olduğundan aralarında anlamlı bir fark yoktur ($t_{(2)}=-2,715, p<0,05$). Müzikal boyut ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=21,66$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son test}}=29,33$) için hesaplanan t değeri (-2,638), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden küçük olduğundan aralarında anlamlı bir fark yoktur ($t_{(2)}=-2,638 p<0,05$). Genel beceriler ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=178,33$) ile son test puan

ortalaması ($\bar{X}_{\text{son-test}}=206,33$) için hesaplanan t değeri (-6,110), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark ($t_{(2)}=-6,110$ $p<0,05$) olduğu görülmektedir.

Bu farklılığa dayanarak, internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeliyle, öğrencilerin keman çalmaya ilişkin alt becerilerinde ön test son test (5.ders - 8.ders) erişileri üzerinde anlamlı derecede bir fark olmazken genel becerilerinde anlamlı bir farkın olduğu söylenebilir. Öğrencilerin ön test (5. ders) ve son test (8. ders) toplam puanlarını gösteren grafik Şekil 4.5’de, alt becerilerin toplamı olan genel becerilerde aldıkları bireysel puanları gösteren grafik ise Şekil 4.6’da verilmiştir.

Şekil 4.5 Öğrencilerin ön test (5. ders) son test (8. ders) toplam puanlarını gösteren grafik

Şekil 4.6 Öğrencilerin ön test (5. ders) son test (8. ders) genel becerilerde aldıkları bireysel puanlar

Şekil 4.6’da öğrencilerin gözlem formunun tüm boyutlarını kapsayan genel becerilerden aldıkları ön test (5. ders) puanları incelendiğinde birinci katılımcının 59,68 ikinci katılımcının 56,64 üçüncü katılımcının ise 62,01 puan aldığı görülmektedir. Bu bulgular gözlem formunun tümünde alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar tablosu ile karşılaştırıldığında üç katılımcının aldıkları puanlar 49,60-74,39 arası aralığında olduğu için “orta” olarak ifade edilebilir. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin genel becerilerdeki ön test (5. ders) puanlarının birbirine denk olduğu söylenebilir.

Katılımcıların gözlem formunun tüm boyutları kapsayan genel aldıkları son test (8.ders) puanları incelendiğinde birinci katılımcının 68,01 ikinci katılımcının 69,01 üçüncü katılımcının ise 69,31 puan aldığı görülmektedir. Bu bulgular gözlem formunun tümünde alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar tablosu ile (Tablo 4.6) karşılaştırıldığında üç katılımcının aldıkları puanlar 49,60-74,39 arası aralığında olduğu için “orta” olarak ifade edilebilir. Diğer bir ifadeyle üç katılımcının da son test (8.ders) puanlarının birbirlerine yakın, son testte ön teste göre genel bir artışın olduğu fakat bunun gözlem formundaki ifade derecesini “orta” değiştirmedeği söylenebilir.

Tablo 4.6 Gözlem formunun tümünden alınabilecek en düşük ve en yüksek puan

Puan Aralığı	Düzy
0- 24,79 arası	Hiç Gözlemlenmedi
24,80-49,59 arası	Düşük
49,60-74,39 arası	Orta
74,40-99,19 arası	İyi
99,20-124 arası	Çok İyi

4.1.4 Dördüncü denenceye ilişkin bulgular

İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (8. ders) son test (12. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır.

İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (8. ders) son test (12. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımlı gruplar t testi ile hesaplanmıştır. Hesaplanan sonuçlar Tablo 4.7’de sunulmuştur.

Tablo 4.7 İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri 8.ders-12.ders ön test son test erişim puanları ortalamaları

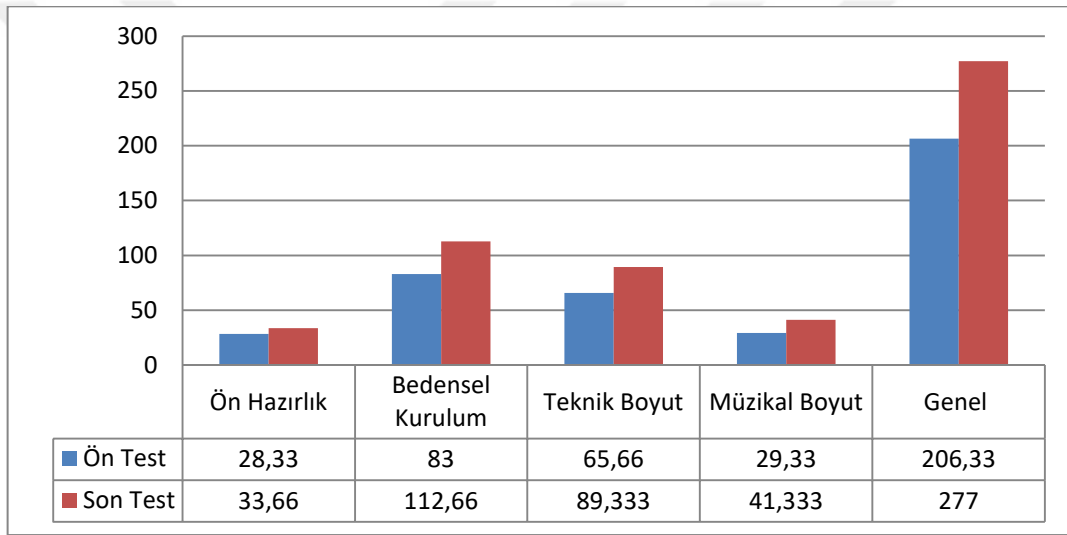
Alt Beceriler	Grup	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	P
Ön Hazırlık	Ön-test	3	28,33	2,081			
	Son-test	3	33,66	1,527	2	-2,874	0,103
Bedensel Kurulum	Ön-test	3	83,00	0,0			
	Son-test	3	112,66	8,736	2	-5,881	0,028
Teknik Boyut	Ön-test	3	65,66	1,527			
	Son-test	3	89,33	10,21	2	-4,176	0,053
Müzikal Boyut	Ön-test	3	29,33	2,309			
	Son-test	3	41,33	3,055	2	-10,392	0,009
Genel Beceriler	Ön-test	3	206,33	2,081			
	Son-test	3	277,00	20,95	2	-6,164	0,025

*($p < 0,05$)

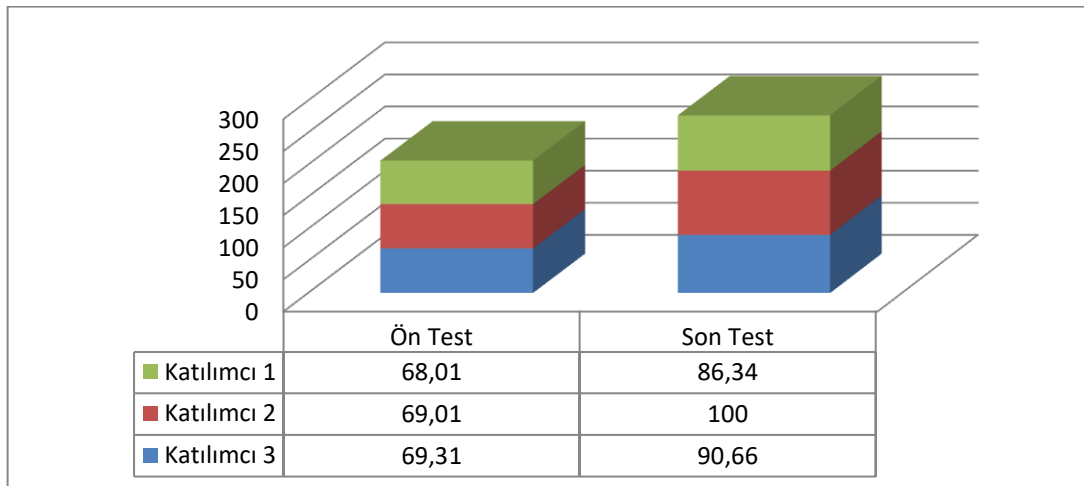
Tablo 4.7’de görüldüğü üzere internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalma gözlem formu ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımlı gruplar için kullanılan t testiyle yoklanmıştır. Alt beceriler olan ön hazırlık için uygulama öncesi puanı ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=28,33$) ile uygulama sonrası puanı ($\bar{X}_{\text{son-test}}=33,66$) arasında hesaplanan t değeri (-2,874), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden küçük olduğundan aralarında anlamlı bir fark yoktur ($t_{(2)}=-2,874$ $p < 0,05$). Bedensel kurulum ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=83,00$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son-test}}=112,66$) için hesaplanan t değeri (-5,881), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark vardır ($t_{(2)}=-5,881$ $p < 0,05$). Teknik boyut ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=65,66$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son test}}=89,33$), hesaplanan t değeri (-4,176), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark vardır ($t_{(2)}=-4,176$, $p < 0,05$). Müzikal boyut ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=29,33$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son test}}=41,33$) için hesaplanan t değeri (-10,392), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark vardır ($t_{(2)}=-10,392$ $p < 0,05$).

Genel beceriler ön test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ön-test}}=206,33$) ile son test puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{son-test}}=277,00$) için hesaplanan t değeri (-6,164), tablodan 0,05 manidarlık ve 2 serbestlik derecesiyle okunan 4,303 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir fark ($t_{(2)}=-6,164 p<0,05$) olduğu görülmektedir.

Bu farklılığa dayanarak, internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeliyle, öğrencilerin ön test son test (8.ders-12.ders) erişileri üzerinde keman çalmaya ilişkin “Ön Hazırlık” boyutta anlamlı bir fark olmazken, diğer boyutlar ve genel becerilerde anlamlı derecede bir farkın olduğu söylenebilir. Öğrencilerin ön test (8. ders) ve son test (12. ders) toplam puanlarını gösteren grafik Şekil 4.7’de, alt becerilerin toplamı olan genel becerilerde aldıkları bireysel puanları gösteren grafik ise Şekil 4.8’de verilmiştir.

Şekil 4.7 Öğrencilerin ön test (8. ders) son test (12. ders) toplam puanlarını gösteren grafik

Şekil 4.8 Öğrencilerin ön test (8. ders) son test (12. ders) genel becerilerde aldıkları bireysel puanlar

Şekil 4.8’de öğrencilerin gözlem formunun tüm boyutlarını kapsayan genel becerilerden aldıkları ön test puanları incelendiğinde birinci katılımcının 68,01 ikinci katılımcının 69,01 üçüncü katılımcının ise 69,31 puan aldığı görülmektedir. Bu bulgular gözlem formunun tümünde alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar tablosu ile karşılaştırıldığında üç katılımcının aldıkları puanlar 49,60-74,39 arası aralığında olduğu için “orta” olarak ifade edilebilir. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin genel becerilerdeki ön test (8. ders) puanlarının birbirine denk olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin son test (12. ders) puanları incelendiğinde birinci katılımcının 86,34 ikinci katılımcının 100 üçüncü katılımcının ise 90,66 puan aldığı görülmektedir. Bu bulgular gözlem formunun tümünde alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar tablosu (Tablo 4.8) ile karşılaştırıldığında birinci katılımcının aldığı 86,34 puan, 74,40-99,19 aralığında olduğu için “iyi”, ikinci katılımcının aldığı 100 puan 99,20-124 aralığında olduğu için “çok iyi” üçüncü katılımcının aldığı 90,66 puan olan ise 74,40-99,19 aralığında olduğu için “iyi” olarak ifade edilebilir. Diğer bir ifadeyle birinci ve üçüncü katılımcının birbirlerine yakın oldukları ikinci katılımcının ise diğer arkadaşlarından bir derece daha iyi bir performans “Çok iyi” gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.8 Gözlem formunun tümünden alınabilecek en düşük ve en yüksek puan

Puan Aralığı	Düzy
0- 24,79 arası	Hiç gözlemlenmedi
24,80-49,59 arası	Düşük
49,60-74,39 arası	Orta
74,40-99,19 arası	İyi
99,20-124 arası	Çok iyi

4.2 Nitel Boyuta İlişkin Bulgular

4.2.1 Birinci alt probleme ilişkin bulgular

İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan öğrencilerle deneysel çalışma sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden ve konser günlüklerinden toplanan nitel veriler beş tema altında analiz edilmiştir. Yapılan betimsel analizde temalar sırasıyla: “Deneyim”, “Bedensel Engelli bir bireyin çalgı eğitiminde karşılaşılabileceği problemler”, “Uzaktan keman eğitiminin yaşantılarına ve performanslarına etkisi”, “Modelde karşılaşılan zorluklar ve çözüm önerileri” ve “Modeldeki roller ve özellikleri” adları altında verilmiştir. Öğrenci görüşlerinden ulaşılan kodlar ve temalar Tablo 4.9, 4.10, 4.11, 4.12 ve 4.13’te yer almaktadır.

Tablo 4.9 Öğrencilerin çalışmadan önceki “uzaktan eğitim ve müzik eğitimi deneyimlerine” ilişkin görüşleri

Tema	Kod
Deneyim	Uzaktan Eğitim Müzik Eğitimi

Tablo 4.9’da görüldüğü üzere öğrencilerin bu çalışmadan önce uzaktan eğitim ve müzik eğitimi deneyimleri hakkında görüşleri incelenmiştir. Öğrencilerin tümü uzaktan eğitimi **ilk defa** deneyimlediklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler daha önce ilk ve ortaokulda müzik eğitimi aldıklarını, nota bilmediklerini, flüt harici herhangi bir çalgı çalmadıklarını ve **şimdiye kadar herhangi bir çalgının özengen ya da profesyonel olarak eğitimini almadıklarını** belirtmişlerdir. Öğrencilere bu çalışmaya kadar neden bir çalgı eğitimi almadıkları sorulduğu zaman ise **fiziki şartların** kendilerine engel oluşturabileceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir.

*“İlköğretimde müzik dersimiz vardı... **Bütün müzik eğitimim bundan ibaret.** Bu çalışmaya kadar herhangi bir uzaktan eğitim deneyimim olmadı.” K.1*

“Daha önceden üniversitemizin koro çalışmalarına katıldım. Sporcu olduğum için enstrüman çalmaya vakit ayıramadım ama bir çalgı çalmayı her zaman istedim.” K.2

*“**Şimdiye kadar bir çalgı eğitimi almadım** ama zamanla kemana ilgi duydum kursa gitmeyi düşündüm ama karşılaşacağım sıkıntıları da biliyordum ve siz karşıma çıktınız, siz benim en büyük şanssınız.”K.3*

Tablo 4.10 Bedensel engelli bireylerin bir çalgı öğreneceği zaman karşılaşılabileceği problemlere yönelik öğrenci görüşleri

Tema	Kod
Bedensel Engelli Bir Bireyin Çalgı Eğitiminde Karşılaşılabileceği Problemler	Erişilebilirlik
	İklim koşulları
	Çalgı farklılığı
	Refakatçi sorunu

Tablo 4.10’da görüldüğü gibi öğrenciler, engelli bireylerin bir çalgı öğreneceği zaman karşılaşılabileceği problemleri farklı değişkenler açısından değerlendirmiştir. İlk olarak öğrenciler dersin alınacağı kursa ulaşım ve kursun fiziksel özelliklerinin **erişilebilirlik** bakımından bedensel engelliler için zorluklar meydana getireceğini ifade etmişlerdir. Bir diğer değişkende **iklim şartlarıdır**. Öğrenciler bedensel engelli bireylerin özellikle kış şartlarında kurs merkezine gitmekte zorlanacaklarını, bu durumun onlarda fiziksel bir yorgunluk oluşturacağını belirtmiştir. Bir öğrenci olumsuz iklim şartlarında; yanında bulunması ya da çalgıyı taşıması için bir refakatçi aramak zorunda kalılabileceğini ifade etmiştir. Bir öğrenci de karşılaşılabilecek zorluklara, öğrenmek istenilen çalgının fiziksel özelliklerini ekleyerek, bedensel engelli öğrencilerin çalgı seçiminde kendi engel durumlarını da göz önünde bulundurmalarının önemine değinmiştir.

*Fiziki şartlar beni bir çalgı öğrenme noktasında mahrum etti. **Erişilebilirlikte ciddi sıkıntılar yaşadım.** Bağlama çalmayı çok isterdim. Birkaç senedir içimde uhde kalmıştı. Kurslara gidemedim çünkü biliyorum ki kursların fiziki şartları baya sıkıntılı. Engelliler için altyapıyı imkânları yok asansör vb. gibi asansör olan yerlerde de asansör çalışmıyor. Başka bir örnekte lavabo ihtiyacı konusu. Bazı eğitim merkezlerinde engelliler için lavabo yok ama uzaktan eğitim alan engelli bir öğrenci müsaade isteyip telefonu kapattıktan sonra evinde ki lavaboya gidebilir.” ... “Engelli bir arkadaşımız **en büyük problemi erişilebilirlik, fiziksel şartlar ve özellikle kış kartlarında yaşar.** Birde kursun uzaklığı ve ulaşım imkânı da çok önemli. Çünkü bazı engelli arkadaşlar fizyolojik olarak yorgunluğu kaldıramıyor. Özellikle Serebral Palsi tanısı konmuş arkadaşlarımız ya da kas hastalığına yakalanmış arkadaşlarımız.” K.1*

“Bu çalgıya göre değişebilir çünkü kemandan bütün yay çalarken oturuş pozisyonumdan dolayı zorlanabilirdim. Ben oturuş pozisyonumu değiştirdim ama her bedensel engeli bunu değiştiremez ama bunun da üstesinden geldik.” K.2

*“Ben bir videoda görmüştüm, bir tane kızın tek kolu vardı yayı tuttuğu kolunda da çengel gibi bir şey vardı ben o kızı gördükten sonra hiçbir şeyin engel olamayacağını düşündüm. Genel olarak bugüne kadar engelimi sorun etmediğim ve canım ne istese yaptığım için hiç düşünmedim fakat bedensel engelli bir arkadaş çalgısını taşıması ve yardım etmesi için yanına **refakatçi bulmak zorunda kalabilir.**”*

K.3

Tablo 4.11 Uzaktan keman eğitiminin bedensel engelli öğrencilerin yaşantılarına ve keman performanslarına etkisine ilişkin öğrenci görüşleri

Tema	Kod
Uzaktan keman eğitiminin yaşantılarına ve performanslarına etkisi	İlk duygu
	Psikolojik etki
	Toplumsal etki
	Sosyalleşme
	Ulaşımına bağlı zaman tasarrufu
	Ekonomik fayda
	Video kayıt desteği

Tablo 4.11’de görüldüğü gibi öğrenciler, uzaktan keman eğitiminin kendi yaşantılarına ve keman çalma performanslarına etkisini farklı değişkenler açısından değerlendirmişlerdir. Öğrencilere uzaktan keman öğrenmeyi isteyip istemedikleri sorulduğu zaman; **öğrenciler bu düşüncenin** kendilerini çok şaşırttığını, heyecanlandığını ve **kendilerine mükemmel, yaratıcı ve aynı zamanda çılgınca** geldiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler kemanın zor bir çalgı olduğunu bildiklerini fakat içlerinde bulunan azim ve istek sayesinde bu zor çalgıyı çalabileceklerini düşündüklerini belirtmişlerdir.

“ Bana teklif edildiği zaman neden olmasın dedim en kötü ihtimal bir şey kaybetmemiş olacaktım. Ben uzaktan eğitimle verebileceğinize inandım. Ben de azimde var. Tabi kemana bilmiyordum, zorluğu neydi... Yayı elime aldığım zaman yavaş yavaş yaptıktan sonra (yayı eline alır) ilk hafta zorlandım ama emek verdikten çaba gösterdikten sonra oluyor... Keman çalmak çok güzel bir duygu.” K.1

“Erişilebilirlik anlamında gerçekten çok güzel düşünülmüş bir proje. Bunu şimdi çok daha iyi anlıyorum zira şu anda ki hava koşulları akülü sandalyem ile dışarıya çıkmaya müsait değil.” K.1 (Konser günlüklerinden alıntılanmıştır.)

“İlk duyduğumda çok çılgınca bir fikir olduğunu hissettim çünkü keman duyduğum kadarıyla enstrümanların içinde en zorlarından biriydi. Bunun uzaktan eğitimle internet üzerinden verilmesi nereye götürür ne kadar olur gibi sorularım vardı ama benim hayata bakışım ve hayat felsefem olarak düşündüğümde ben hep çılgın işler

peşindeydim ve çılgın işler yaptım. O yüzden denemek istedim ve kolay bir şey olduğunu gördüm.” K.2

“Çok şaşırdım. Ben keman çalmayı çok istiyordum ama ailem istemiyordu. Çünkü onlar okulun var sorumlulukların var diyorlardı. Anne ne dersen de ben ikinci dönem keman alıp kursa gideceğim dedim. Sonra siz bana teklif edince ben hemen atladım çünkü çok istediğim bir şeydi.” K.3

Öğrencilere keman çalmanın kendi yaşantılarına neler kattığını sorduğumuz zaman öğrencilerden birisi keman çalmaya başladıktan sonra kendisinde **ruhsal olarak bir sakinleşme** hissettiğini, daha az sinirlendiğini, canı sıkıldığı zaman **kemanını çalarak mutlu olduğunu** belirtmiştir. Öğrenciler keman çalmaya başladıktan sonra **çevresiyle ilişkilerinde olumlu yönde değişiklik olduğunu** engelli olmayan diğer arkadaşlarının onları imrendiğini ve bu durumun **özgüvenlerini artırdığını** ifade etmişlerdir. Kemanı öğrendikten sonra keman çalarak maddi gelir sağlayabileceğini belirten öğrenciler ayrıca daha önce duydukları şarkıları kendileri çalabildiği zaman mutluluk duyduklarını ifade etmişlerdir.

*“Benim öğrenim gördüğüm bölüm özel eğitim bölümü ve ilerde benim de engelli öğrencilerim olacak. Bizim branşımızın müzik ile ilişkisi çok fazla oluyor ve öğrencilerime ilerde keman çalabilirim ayrıca keman çalmak insanların gözünde keman çalıyor profili de oluşturuyor. Bu da bana özgüven veriyor. Engelli arkadaşlar genellikle toplumun içinde rol almayı çok isterler ve bu imkân verildiği zaman bunu en iyi şekilde yerine getirmek için gayret ederler. Bir çalgı çalmak engelli bir birey için çok fazla anlam ifade ediyor ayrıca çalgı çalan bir engelliği gördükleri zaman **toplumun engellilere yönelik önyargıları da kırılıyor.**” K.1*

*“En başta sosyal ortamlarda biraz daha öne çıkıyorsun. Diğer insanlarla konuşma, ilgi alanı biraz daha farklılaşmış oluyor. Özellikle engeli olmayan diğer bireylerle ilk tanışırken keman çaldığımdan bahsedince çoğu insan sana imrenir hale geliyor. Bende bir engel yok ama sen keman çalıyorsun. Benim hayalimdi ama sen yapıyorsun gibi diyaloglar oluyor aramızda. Bu durum engellilere acımak değil de gerçekten **fırsat verildiği zaman bir şeyler başarabildiğinin göstergesi oldu.** Ayrıca hayatımı fazladan güçlendirmiş oldum ve bu güçlendirmeden mutluluk duyuyorum*

ayrıca duyduğum ya da sevdiğim şarkıları çalabilme fırsatım oldu bu da benim için ayrı bir mutluluk”. K.2

“Kendimi tekerlekli sandalyede bağımlı ya da o dört duvar içerisinde kısıtlanmış olarak hissetmeden **bir şeyler başardığımı** kanıtladım, bunu daha da ileriye taşıdığımı gösterdim, ve buna herkesi inandırdım. Böylece **o dört duvar ve sandalyeyi yıkmış oldum** aslında.” K2 Konser günlüklerinden alınmıştır)

“Hocam inanamazsınız ama ben **kendimi daha da sakin** hissetmeye başladım. Canım mı sıkkın kafam mı bozuk hemen **şifayı alıyorum ve sakinleşiyorum** (Şifa; Öğrencinin kemanına verdiği isim). Bilmediğim ama çalmak istediğim şarkıların notasını internetten buluyorum çalmaya çalışıyorum sizin verdiğiniz alıştırmalara bakıyorum, kemanla uğraşıyorum ve huzur buluyorum.” K.3

“Keman çalmayı çok seviyorum. Bazen böyle düşünüyorum da sanırım artık hayatımı Kemandan önceki ve sonraki olarak ayırabiliyorum. O kadar etki ettiğini hissedebiliyorum. Artık eskisine nazaran duygularımı daha az içimde tutuyorum :) mesela bir şeye yine kafamı taktığımda kemanımda parça çalışıyorum. Repertuarımı genişletmek hem kafamı meşgul ediyor, hem de ruhumu besliyor. :)” K.3 (Konser günlüklerinden alınmıştır)

Öğrencilere uzaktan keman eğitiminin bedensel engelli bireylerin yaşamlarına neler katabileceği sorulduğu zaman ilk olarak erişilebilirliği sağladığını ve bu özelliğinin kendileri için çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenciler ayrıca **ulaşımında kolaylık sağlaması, zamandan tasarruf sağlaması ve fiziksel yorgunluğu aza indirmesi**; tam zamanlı çalışmanın engelli birey için **eğitim fırsatı sunması**, bireysel farkındalık, **özgüven sağlayıcı, motivasyon artırıcı** etkisinin yanı sıra **toplumsal bakış açısına olumlu etkisini** de sıralamışlardır.

“Bir etkinlikte engelli birey çalgı çalarsa insanların gözünde bir **artı** oluyor. O ilgi engelli bireylerde özgüven oluşmasına ve toplumun içine karışmasına yardımcı olur. Erişilebilirlik bakımından ben başka kurslara katılamadım.”... “Kabaca tabir etmek gerekirse **hizmet ayağımıza geldi**. (Gülümser) **Kursa ya da öğretmene ulaşamıyorsanız içinizde uhde kalıyor. Bu da kendinize olan özgüveninizi de zedeliyor ama şimdi ulaşabiliyoruz, kendinizi gösterme çabası ve bir şey elde etme gayreti içine**

giriyorsunuz ve insan ulaştığı zaman mutlu olabiliyor. **Dolayısıyla güzel bir çalışma, erişilebilirliği sağlıyor.**” K.1

“Erişilebilirlik anlamında beni çok rahatlattı. Hem çalışan hem de öğrenci olduğum için akşam saatleri dersi işleyebiliyorduk. **Dersler uzaktan olmasaydı** gündüz çalıştığım için **belki katılamazdım.**” ...“Bu çalışma benim gibi engelli olup fiziki koşullardan dolayı **erişilebilirlik problemi yaşayan arkadaşlarımın hobilerini yerine getirmesine olanak sağlayacaktır.**” K.1 (Konser günlüklerinden alıntılanmıştır.)

“Bir engelli için fiziki erişilebilirlik çok önemli. Dersin yapılacağı bina ile kendi yaşadığı evin uzaklığından, ulaşım aracının ne olacağına kadar bunlar çalgı eğitimi isteğini köreltebilir ama bu **zorluklar uzaktan eğitimde büyük anlamda aşılabilmiş oldu** ayrıca engelli bireylere çok şey katacağını düşünüyorum yani ben engelliyim diye bir kenarda durup beklemektense bir şeyler yapmak gerekli. Böylece ortaya bir şeyler koyunca ve başarınca hayatında çok güzel şeyler olabilir çünkü kendine ve çevresine **kendini kanıtlamış oluyorsun.** Bu yüzden engelli bireyler için **bir nimet** olarak görebiliriz. Söyleyeceklerimi engelli olmayan bireyler içinde düşünebiliriz ama engelliler içinde olur. Ulaşımında vakit harcama olasılığı var ve bu vakti harcamamış olursun. Çünkü uzaktan eğitimle öğretmen bilgisayarını açtığında direk karşında oluyor. **Bedensel engelliler bu ulaşım problemini yaşamamış oluyor.** Bence bu engelliler için büyük bir artı. Çünkü bunun mevsimsel olarak Konya'mıza baktığımız zaman kışı yazı var. Özellikle kış aylarında sorun oluyor. Ama **uzaktan eğitimle bu sorunlar ortadan kalkmış oluyor.** Hem zamandan tasarruf etmiş oluyorsun hem ulaşımından hem de enerjini kaybetmemiş oluyorsun çünkü yolda ister istemez bir enerji kaybetmiş olacaksın. Bir de engelli bir birey hem engelinden hem de bilmediği bir ortamda bulunmasından dolayı yüz yüze eğitimde çekingen olabiliyor ama uzaktan eğitimde evde olduğu için böyle bir sorunu olmaz, yabancılık çekmez ve strese girmez. Öncelikle böyle bir çalışma yaptığınız için gerçekten çok teşekkür ederim. Bu çalışmanın özellikle engelliler açısından çok faydalı olacağını ve ışık tutacağını düşünüyorum. Engelliler konusunda günümüzde her ne kadar çalışmalar yapılsa da bir eksiklik oluyor ve bu sebepten dolayı engelliler geri kalmış olabiliyor bazen kendisi isteyemiyor bazen de böyle bir şey olduğunun farkına varamıyor. Ama bunu daha yaygın hale getirip kanıtladığımızda engelli bireyin aklına gelmesi de birileri bakıp bak bu şekilde oluyor deyince daha kolay oluyor. Bu anlamda çok mükemmel bir çalışma

*olduğunu düşünüyorum. Engelliye hem özgüven de aşılabilir olacak. Şimdi öyle ki eve kapanan engellilerimiz var. **Bu engellilerimizin dışarıya çıkması da sebep olacak.** Çünkü o engellilerimiz evde bilgisayar başında yaşıyorlar ve kimseye kendini göstermek istemiyorlar. Ama bu şekilde sadece birebir eğitim deyip uzaktan başladığında ve kemanı çalmaya başlayınca artık dışarda da çalmayı isteyecek. İstek arzu onda başardıkça oluşacak ve baştaki evde kalma düşüncesinden ister istemez uzaklaşacak. O yüzden çok güzel bir çalışma teşekkür ederim. K.2*

*“Bir defa sizin gibi bir insanla tanıştım çok mutluyum uzaktan da olsa ben birçok şey öğrendiğimi düşünüyorum. Yani 3 ay oldu neredeyse başlayalı ama **bence iyi bir yol kat ettiğime inanıyorum.**” K.3*

*“Her şarkı çalışmada heyecanımı kontrol edebilmek için annem ve Yakup hocamla göz kontağı kurmaya özen gösterdim. **Konser bence mükemmel geçti.** Ayrıca bugün klübümüz de yayınlandı. Ondandan da olumlu dönüşler aldım bu yüzden **şuan iki kat sevinçliyim. 3 Aralık benim günüm oldu. O kadar güzel geri dönüşler aldım ki, çok mutluyum.** Buradan bir senedir bize bir abi anlayışıyla, hocalığını da şahane yaparak keman öğretmeyi başaran Yakup hocama ve konserden kısa bir süre önce tanışmamıza rağmen bize bir hoca gibi değil de, bir anne gibi hissettiren ve ilgilenen Aynur hocama sonsuz teşekkürler. Sizi seviyorum. ... **Hayallerinizin önünde hiçbir engel duramaz.**” K.3 (Konser günlüklerinden alıntılanmıştır)*

Öğrenciler uzaktan keman eğitimi süreçlerinde video kayıt desteğinin performanslarına çok fayda sağladığını belirtmişlerdir. Video kayıt desteğinin kendilerini karşıdan görmelerine yardımcı olduğunu, **motivasyonlarının artmasına** yönelik olumlu etkisinin olduğunu, **özeleştirici yapımlarını sağladığını, dersi hatırlamalarını sağladığını, arşiv oluşturduklarını ve dış görünüşlerine dikkat etmeleri** noktasında dikkat çektiğini ifade etmişlerdir.

*“Derslerin kayıt altına alınması aslında **geriye dönük olarak kendimizi görmemizi sağlıyor.** O dersi ya da ödevi çalışırken untabiliyoruz ama **dersi tekrar kayıttan izleyince hatırlıyoruz.** Hatta ben ders kaydını defalarca izlediğim zamanlar oldu. Özellikle Ömer Can hocamızın kitabında bir ödevi çalışırken nasıl olacak diye düşündüm, sizi aramaktansa ders kayıtlarımı izledim. **Erişilebilirlik imkânım oldu** çünkü sizi aradığımda müsait olmayabilirdiniz o anda benim de çalışma şevkim vardı*

ertelemek zorunda kalacaktım ama videodan açtım hatırladım ve izledim. Bu kayıtları arşivlemeyi düşünüyorum. Belki 30-40 sene sonra torunlarıma göstermek istiyorum bakan buradaydım buraya geçtik diye bazen de özeleştiriy yaptım hatta bazı videoları izlemek istemedim.” (gülümser). K.1

“Bir sonraki dersimize kadar bir haftalık ara oluyor. Video kaydı son derste ne yaptığımızı, ne yapmamız gerektiğini sizin hangi ödevleri verdiğinizi gibi genel olarak ders tekrarının en kolay halini ve komple dersin yaşanmış halini tekrar gözlerimin önüne getirmiş oluyor. Bu da güzel bir şey. İlk derslerde çok bir şey bilmediğim için özeleştiriy yapamadım ama ilerledikçe şurada şöyle tutsaydım heyecanlanmasaydım gibi **özeleştireler yaptım.**” K.2

“Ders videolarını çok fazla izledim çünkü ben nota ezberleyemiyorum ama keman da yerlerini ezberliyorum. Onun içinde her parça öğrendiğimizde ben o dersleri özledim. Sizi ve kendimi takip ederek çaldım. Hatta bir videoyu 10 kere falan izlemişliğim oldu. **Çok fazla özeleştiriy yaptım.** Mesela yaya çok bastırduğum yerlerde kötü sesler oluşunca ben kendime dayanamıyorum hocam nasıl dayanıyor diye merak ettim”(gülümser). Diğer taraftan derslerin videoya kaydedilmesi benim **dış görünüme önem vermeme de neden oldu.** Artık derslerde makyajıma ve giyim kuşamıma dikkat ediyorum. Videolarda **kendimi bakımlı görmek beni ayrıca motive ediyor.** Ayrıca kendimi ilk derslerde videoda görmekten hoşlanmazdım. Hata yaptığımı görmek istemiyordum. Ama ilk videolardan sonra son videoları izledikten sonra geliştiğimi gördüm ve bu durum beni bu fobimden uzaklaştırdı.” K.3

Tablo 4.12 Öğrencilerin uzaktan keman eğitimi sürecinde karşılaştıkları zorluklara ve buldukları çözümlere ilişkin görüşleri

Tema	Kod
Modelde karşılaşılan zorluklar ve çözüm önerileri	Araçların sınırlılığı
	İnternet hızı

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi öğrencilerin uzaktan keman eğitimleri sürecinde sadece teknolojik sınırlılıklar noktasında zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bir öğrenci; bilgisayarının olmadığını, bu yüzden derslere cep telefonu ile katıldığını, bunun da küçük bir ekranda bazı davranış ve içerikleri görmekte zorluk oluşturduğunu belirtmiştir. Öğrenciler zaman zaman **internet hızından kaynaklı gecikmeler** ve **görüntü kalitesizliği** yaşadıklarını da ifade ederken bu problemlerin uzaktan eğitimin

kendilerine sunduğu fırsatlara kıyasla büyütülecek şeyler olmadığını da eklemişlerdir.

“Uzaktan çalgı eğitiminde en büyük sıkıntım bilgisayarım olmadığı için telefondan bağlanmam oldu. Ekran küçük olduğu için bazen notaları göremiyordum. Bazen de internet bağlantısında sıkıntı yaşadım ama ilerde 5G’ye geçilirse bu sorun çözülebilir. Ara ara ses ve görüntü bakımından gecikme yaşadım ama artılarını düşündüğüm zaman bu eksikleri görmeyebiliriz.” K.1

“Sadece ben yurttan kaldığım için internet bağlantısında sorunlar yaşadım. Ben de kendi internetimi kullandım ya da başka çözümler ürettim. Onun dışında telefonun şarjı bittiyse bilgisayardan ya da tam tersi olarak çözümler ürettim çünkü bu teknolojik aletlerde zaman zaman sorunlar oluşabiliyor ama günümüzde artık bir bilgisayar ve telefon hemen hemen herkeste olabiliyor. En azından telefon. Ondan ona geçme imkânı oluyor. Yani genel olarak teknolojik sorunlar oluyor. Zaten yaşadığın alanda ders yapıyorsun. Ekstra ulaşım gerektiren bir şey yapmıyorsun. O yüzden cihazında da bir sorun yoksa hem görsel hem işitsel bir sorun yaşamıyorsun.” K.2

“Yüz yüze eğitim almadığım için bir kıyaslama yapamam ama yüz yüze olsaydık da yine siz bana bu yayı tutturarak öğrettirdiniz ama o işi yapacak kişi yine de bendim yani ben çalışırsam yapabilirdim çalışmazsam yapamazdım. Bu yüzden düşününce yüz yüze eğitimle uzaktan eğitim arasında bir fark görmüyorum açıkçası.” K.3

Tablo 4.13 Öğrencilerin uzaktan keman eğitiminde bedensel engelli bir öğrenci ve öğretmende bulunması gereken özelliklere ilişkin görüşleri

Tema	Kod
Roller ve Özellikleri	Çalışkanlık
	İlgi ve istek
	Sevgi
	Cesaret
Öğrencide bulunması gereken özellikler	Sabır
	İletişim
	Empati
Öğretmende bulunması gereken özellikler	Empati
	Motivasyon sağlayıcı

Tablo 4.13’de görüldüğü gibi öğrenciler uzaktan keman eğitiminde bedensel engelli bir öğrencinin ilk olarak çalışkan olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler ayrıca öğrencinin ödevlerini zamanında yapmasını, **çalgısına vakit ayırmasını, çok pratik yapmasını, ders videolarına sıkça başvurmasının** gerekliliğini de belirtmiştir.

*“Ben uzaktan çalgı eğitimi alan arkadaşlara derslerin videolarını izlemesini ve verilen ödevleri çalışmasını şiddetle tavsiye ederim. Ben biraz yoğun olduğum için elimden geldiğince ilgilenmeye çalışıyordum ama çok vakit ayıramadım. Keman ilgi istiyor çok ilgilenirseniz bu beklentilerinizi karşılayabilecek bir enstrüman yani çok çalıştıkları zaman başarılı olacaklardır. **Mümkün merteye tekrar hocam. Hata yapmaktan korkmamalılar.**” K.1*

*“Kendi açımdan söylersem daha fazla vakit ayırması lazım (Gülümser). **Sabırlı olması** lazım. Videolara biraz daha **vakit ayırmalı**. Kendini vermesini ve heyecan yapmamasını öneririm. Çünkü ne kadar rahatsan özellikle kemanda o zaman işler daha kolay oluyor. Bolca **tekrar yapmasını** öneririm. Hem de çok tekrar çünkü ilk başta bir şey bilmiyorsun ve elin tutuşun parmakların yay hepsiyle özdeşleşmen gerekiyor. Onlarla bir olman gerekiyor. Haftada eline bir almayla olmuyor. Biraz daha **çalgıyla bütünleşmek lazım.**” K.2*

*“Bir defa kesinlikle **kaydedilen dersleri izlemeli** çünkü ben kendi derslerimden çok şey öğrendim. Ders esnasında öğrenemediğim şeyleri daha sonra **videoları izleyerek pekiştirdim.**” K.3*

Öğrenciler uzaktan keman eğitiminde öğretmenin ilk olarak **sabırlı** olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler, öğretmende bulunması gereken özellikleri: **öğrencilerini sürekli takip eden, olumlu iletişim kurma özelliğine sahip, sempatik ve sosyal, uzaktan da olsa öğrencisinin yorgunluğunu hissedebilecek kadar iyi tanıyan, anlayışlı ve öğrenciyi motive eden** bir kimlik olarak belirtmişlerdir.

*“Öğrencilerin hataları çok olacağı için **öğretmenin çok sabırlı** olması gerekli bir de **çok iyi iletişim becerisine** sahip olması lazım. Bunlara ilave olarak **engelli bireyler duygusal olarak hassas olurlar.** Öğretmen sen yapamazsın beceremiyorsun gibi ithamlarda bulunursa karşı taraf işi kökten bitirebilir. Sosyal anlamda da sempatik olması lazım siz de kusur görmediğimiz için fazla bir şeyler aklıma gelmiyor.” K.1*

*“Sizin gibi Hocam (Gülümser)...**Ders saatinden önce öğrenciyle irtibata geçip teyit emeniz çok güzeldi. Derslerde ara ara soruyorsunuz yoruldu mu biraz ara verelim mi gibi. Bu çok iyi oluyordu çünkü özellikle bedensel engelliler her zaman oturuş pozisyonunda ve keman çalarken de oturma pozisyonundalar ve orada ister istemez kendilerini kasıyorlar bu durumda yanlış çalmaya ve hataların artmasına neden oluyor. Bu yüzden öğretmen arada sosyal meselelerden konuşsa öğrenciyle farklı konular konuşsa hem öğrenci dinlenmiş olur hem de dinlenirse ilgisini çekse daha iyi oluyor. Bire bir ders olduğu için de bugün nasılsın günün nasıl geçti gibi kişisel sorularla öğrenci rahatlatıldığında öğrencinin hata oranı biraz da düşmüş olur bence.**” K.2*

*“Kesinlikle öğretmenin **sabırlı** olması lazım çünkü ben ilk başlarda felakettim. Ses çıkarmayı bile beceremedim. Sabırdan sonra anlayış çünkü kendi yoğunluğumdan dolayı takvimi şaşırtma oluyor dersimizi bugün yerine yarın yapabilir miyiz gibi.” K.3*

“Ahh bir de şu Çanakkale Türküsü’nde yapamadığım ritmi yapabilsem. Bu durum gerçekten çok üzmeye başladı beni. Neyse ki yarın dersim var. Yakup hoca beraber halledebileceğimizi söyledi. Onun bana bu kadar güvenmesi beni çok fazla motive ediyor. Gerçekten en büyük ve en güzel şansım kemanım ve keman hocam oldu.” K.3 (Konser Günlüklerinden alıntılanmıştır)

4.2.2 İkinci alt probleme ilişkin bulgular

İnternet Yoluyla Uzaktan Keman Eğitim Modeliyle keman eğitimi alan öğrencilerle masterclass gerçekleştiren alan uzmanlarıyla yapılan görüşme sonrasında toplanan veriler altı tema altında analiz edilmiştir. Yapılan betimsel analizde temalar sırasıyla: “Kullanılan Teknolojinin Yeterliliği”, “Etkililik”, “Modelin Geliştirilmesi”, “Uzaktan Keman Eğitiminin Avantajları” ve “Uzaktan Keman Eğitiminin dezavantajları” adları altında verilmiştir. Alan uzmanlarından oluşan temalar ve kodlar Tablo 4.14, 4.15, 4.16, 4.17 ve 4.18’ de yer almaktadır.

Tablo 4.14 Alan Uzmanlarının “Çalışmada kullanılan teknolojinin öğrenmeye etkisi bakımından yeterliliği”ne yönelik görüşleri

Tema	Kod
Kullanılan Teknolojinin Yeterliliği	Görüntü Kalitesi
	Ses Kalitesi
	İletişim ve Etkileşim

Tablo 4.14’de görüldüğü gibi alan uzmanları çalışmada kullanılan teknolojinin yeterliliğini 3 boyutta değerlendirmiştir. Bunlardan ilki **görüntü kalitesidir**. Alan uzmanlarının üçü de çalışmanın sınırlılığı ve mevcut teknolojiler kapsamında görüntü kalitesinin yeterli olduğunu fakat öğrencilerde bulunan teknolojik araçların birbirine denk olmamasına ve öğrencilerinin bulunduğu mekânlardaki ışığa karşı pozisyonlarının farklı olmasına bağlı olarak görüntü kalitelerinin farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda alan uzmanları daha etkili ve ideal bir keman eğitimi için öğrencinin sadece karşıdan görüldüğü bir açının yeterli olamayacağını, mümkünse öğrenci ve öğretmenin bulunduğu ortamın stüdyo ortamına yakın standartlara getirilmesini ve öğretmenin istediği zaman öğrencinin belirli davranışlarını daha yakından görebileceği zoom yapma imkânının olması gerektiğini belirtmişlerdir.

*“Bu çalışma **stüdyo şartlarında olsa çok güzel olur ama çok pahalı olur, yani farklı kamera açılarıyla zoom yapabilme imkânlarıyla üç boyutlu çekimlerle öğrenciler çok daha güzel kavrayabilirler fakat öğretmen ve öğrenciler her zaman o tür lüks imkânlarla sahip olamıyor ama imkânlar dahilinde çok **orijinal bir çalışma olmuş** özellikle engelli arkadaşlarımızla çalışmak.”*** A.U.1

*“Aslında bu yöntemde eğitim yapılamayacak bir şey değil fakat şu olabilir; eğer herkes aynı açıdan aynı benzer cihazları kullanırsa daha net görüntü alınabilir. Biri telefon biri dizüstü, biri masaüstü... Öğrenci kendisini kameradan görüyor zaten özellikle öğretmenin doğru açıda kendisini görmesini sağlaması biraz öğretmen ve öğrencinin elinde. Bu modelde ekran ayna vazifesi yapıyor bir anlamda. **Aslında yüz yüze olmaktan farklı bir şey değil. Sadece öğrenciyi dokunsal olarak yönlendiremiyorsun.** Elini kolunu alıp düzeltme şansın olmuyor ama en azından bunu anlatarak yapıyorsun. Açıların aynı olmasını ben öneririm. Duruş tutuş açıları aynı olmalı.”* A.U.2

“Aslında çok verimli bir çalışma fakat öğrencilerin küçük davranışlarını tam net olarak göremedim. Eğer tam görseydim daha fazla yardımcı olabilirdim.” A.U.3

Etkili bir keman eğitimi açısından öğrencinin sadece karşıdan değil farklı açılardan görünmesi de elzemdir. Örneğin öğretmen öğrenciyi izlerken öğrencinin yayın tutulmasında çok önemli etkisi olan sağ el başparmağının dış bükeyliğinden sol el başparmağının sol el işaret parmağının karşısında aldığı pozisyona kadar rahatlıkla görebilmelidir. Yüz yüze eğitimde bu mümkündür. Bazen öğrenci bu fırsatı öğretmene sunarken bazen de öğretmen öğrencinin etrafında dolaşarak ya da farklı şekillerde verimli bir gözlem durumu oluşturabilmektedir fakat uzaktan eğitimde bu çalışma özelinde bu mümkün değildir. Çünkü öğrenciler öğretmen tarafından tek bir cepheden/karşıdan cep telefonu ya da bilgisayarın kamerası ile görüntülenebilmektedir. Bu da öğretmenin öğrencideki görmek istediği bazı davranışları istediği açıda ve istediği zamanda görmesi noktasında bir sınırlılıktır. Bu sınırlılık dahilinde öğretmen, karşıdan göremediği davranışları görmek istediği zaman bunu öğrenciden istemek zorundadır. Bu durumda da öğrenci ya performansını kesmek zorunda kalmakta ya da doğal izleme süreci gerçekleşmemektedir. Bir diğer sorun ise öğretmen ve öğrencinin karşı taraftan küçük ekranda görülmesidir. Bu durum zaten küçük bir noktada yer alan bazı parmak davranışlarını iyice gözlemlenemez hale getirebilmektedir. Böyle durumlara karşılık alan uzmanlarının da belirttiği üzere öğrencinin farklı açılardan görüntülenebileceği teknolojinin kullanılması, küçük ekranların büyük ekranlara yansıtılarak izlenebilmesi çok önemlidir. Bir diğer hususta öğrencinin performansını sergilerken zoom yapılarak görüntülenebilme imkânıdır. Skype uygulamasının mevcut durumda böyle bir özelliği yoktur. Skype uygulamasında öğretmen öğrenci performansını sergilerken kayıt altına aldıktan sonra kayıt üzerinde zoom yapabilmektedir. Eğer anlık olarak zoom yapabilme imkânı bulunursa öğretmen öğrenciye daha etkili, daha hızlı ve daha doğru şekilde müdahalede bulunabilir.

Alan uzmanları, çalışmadaki teknolojinin **ses kalitesi bakımından gayet yeterli** olduğunu belirtmişlerdir. Her ne kadar çalışma esnasında kemanın doğal sesi biraz metalikleşmeye uğrasa da ya da bazen görüntü ve ses arasında **senkron problemi** oluşsa da alan uzmanları bu problemlerin öğrenmeye etki ve gözleme bakımından sorun teşkil etmeyeceğini belirtmişlerdir.

“Bence ses kalitesi gayet güzel ve yeterliydi. Tabi ki teknoloji sürekli geliyor. Ben şimdi odamdan bağlandım, siz oradan bağlandınız çocuklar başka yerden. Bu tür bir çalışma için gayet yeterli bence.” A.U.1

“Benzer ve kaliteli ses sitemleri kullanılabilir.” A.U.2

“Ses kalitesi çok güzeldi.” A.U.1

Alan uzmanları son olarak çalışmadaki teknolojinin öğrenci ile iletişim ve etkileşim bakımından yeterli olduğunu belirtmişlerdir. İletişim ve etkileşimdeki yeterlilik öğrencinin anlamasıyla doğru orantılıdır. Alan uzmanlarına göre öğrenciler ders esnasında teknoloji üzerinden öğretmenini anlamış ve olumlu dönütler vermiştir.

“Tabi ki öğrencinin beni anladığını hissettim.” A.U.1

“Bu yöntemde dersler bireysel yapıldığı için bence anlamaması için bir sebep yok. Hatta tam tersine öğrenci şu anda kayıta olduğunu, ekranda olduğunu bildiği için öğretmenine dikkatini daha yoğun bile veriyordur. Sadece öğrencinin aktif olması gerekir. Öğrenci alıcı olarak değil aynı zamanda öğretmen ile de sürekli temas halinde kalarak kendisini test etmesini sağlayabilir. Yani karşıdan yönetilen bir kişi olarak değil de olayın içinde olayı, çalışmanın içinde olduğunu bilmesi ve buna katkı sağlaması gerekir. Yani “öğretmenim şu açı nasıl, doğru tutuyor muyum? Ya da çok emin olamadım, şurada şöyle bir sıkıntı yaşıyorum” gibi. Öğretmen öğrenciden yorum olacak ki o yolunu takip edecek yoksa farklı bir yöntem mi kullanması lazım bakacak. Yani çocuğa ulaştığını bilmeli. Ya da ulaşamadığını da bilmeli. Öğretmenin de sürekli karşıdan “şunu şöyle yap bunu böyle yap, oldu, olmadı” şeklinde değil de işin içine girerek yapmasında fayda var. Yani karşılıklı interaktif olunması gerekli.” A.U.2

“Bence anladılar.” A.U.3

Tablo 4.15 Alan uzmanlarının çalışmanın engelli bireylerin yaşamları ve müzik eğitimleri üzerine etkisine ilişkin görüşleri

Tema	Kod
Etkililik	Eğitimde fırsat eşitliği Psikolojik etki Sosyolojik etki Ekonomik etki Bireysel ve toplumsal sorumluluk

Tablo 4.15’te görüldüğü gibi alan uzmanları çalışmanın engelli bireylerin yaşamlarına ve müzik eğitimlerine etkisini beş boyutta değerlendirmişlerdir. Bunlardan birisi bu çalışmanın çeşitli engellerden dolayı eğitim öğretim imkânını bulamamış, özelde engelli genelde ise **dezavantajlı gruplara** ulaşma imkânını sunuyor olmasının getirdiği eğitim ve öğretimdeki **fırsat eşitliğine katkısıdır**. Ayrıca uzmanlar masterclass’lar aracılığıyla öğrencilerin yurt içi ve yurtdışındaki uzmanlara kolaylıkla ulaşabileceğini, bunun **yüz yüze eğitimde daha maliyetli ve zor** olacağını da vurgulamışlardır. Uzmanlar bu çalışmanın öğrencilerde bıraktığı psikolojik, bilişsel ve sosyal etkiye de değinmişlerdir. **Çalışma ile öğrencilerin müzik aracılığıyla kendi iç dünyalarında bir zenginlik oluşarak motivasyonlarının ve özgüven birikimlerinin artacağı, farklı öğretmen ve çevreler tanıyarak sosyalleşmelerine katkı sunulacağı ve bu durumdan hem engelli bireylerin hem de toplumun kazançlı çıkacağı vurgulanmıştır**. Uzmanlar ayrıca bu çalışmanın engelli bireylere sunduğu ekonomik faydalara da değinmiştir. **Keman dersi alan bir engelli bireyin yeterliliği sağladığı zaman kurs verebileceği ya da sanatçı olarak faaliyetlere katılarak maddi gelir sağlayabileceği de belirtilmiştir**. Son olarak uzmanlar böyle **dezavantajlı gruplara ulaşarak onların hayatına katkılar sunmanın eğitimcilerin, akademisyenlerin ve toplumun bir görevi olduğunu belirtmişlerdir**.

“Engelli bireyler için çok yararlı bir çalışma olmuş. Beni konuk ettiğiniz gibi başka hocaları da davet ederek onların bu ders sayesinde hiç tanımadıkları insanları tanımaları, bilgi birikimlerini çok üst düzeye taşımalarını da sağlamış oluyorsunuz. Bir yandan da onların temel eğitimleri sürüyor. Onlar bu başlangıçtan sonra yüz yüze bire bir eğitim de alabilirler. Bu arada Ali Uçan ve Edip Günay hocalarımızın zamanında yaptığı uzaktan eğitim kitapları vardı. Mektuplar şeklinde. Onlar o zaman Gazi’ye

gelmeden öyle bir dönem olmuş yani müzik öğretmenleri mektupla uzaktan eğitim olarak eğitilmişler. Onlar çok güzel şeyler. O tarihlerde Ali Uçan ve Edip Günay kalemi ele alıp o mektupla keman eğitimi yapacağız diye davranışları detaylı bir şekilde anlattıkları o olaylar Türkiye için büyük bir yenilikti. Yani Türkiye’de tasvir eden anlatan öyle yayınlar yoktu. Dolayısıyla teori ve uygulamayı bir araya getiren her türlü anlayışa ve bunlar arasında örgütlenmeler yol açmak lazım. Bazen kötü şartlar insanlara hiç ummadıkları fırsatları sunabilir... Engelli bireyler ile yapılan çalışmalarda öğretmenin engelli öğrenciyle çalışırken eksiklikleri olduklarını hissettirmemesi lazım. Mesela ben paralellikten bahsederken onların uzuvlar paralel olmayabilir, duruşu bozuk olabilir. O zaman öğrenciye özgü sistematik geliştirilmeli. Onun engeli olduğunu hissettirmemek lazım. Olumsuz aşağılayıcı ekilememesi için onları normalize ederek anlatılması lazım. Onları katmak normal hayatın içine katmak için bu söylediklerim.” A.U.1

“Kesinlikle düşünüyorum, bu çocuk ve insanları topluma kazandırmak adına onların hayatına müzik gibi çok güzel bir şeyi dahil ederek bedene yetersiz gibi düşündükleri durumların aslında bir engel olmadığını, hem bilişsel hem de fiziksel anlamda becerilerini bir işe dahil ederek, bunun getirisini alarak doyuma ulaşma noktasında, bir anlamda kendi yeterliliklerini kabul etme görme, bundan mutluluk duyma, toplumda öne çıkarma, yani pek çok psikolojik, fiziksel, sosyal getirileri olacağını düşünüyorum. Hatta ekonomik bile olabilir mi? Olmaz mı tabi ki kendisini çok geliştirir oturduğu yerden mesleğini bir çalgı hocası olarak devam ettirebilir. Elinize sağlık onları o noktaya getirmiş olmak çok önemli. Bravo.” A.U.2

“Engelli arkadaşlarımıza yardımcı olmak hepimizin görevi, onlara masterclass’lar yaparak dersler vermek onlarla temasta olmak çok güzel bir fikirdi.”
A.U.3

Tablo 4.16 Alan Uzmanlarının “Modelin Geliştirilmesine” yönelik görüşleri

Tema	Kod
Modelin Geliştirilmesi	Devlet kurumları ve özel girişimcilerden destek alma ve fonlanma
	Ulusal ve Uluslararası organizasyonlarla iletişim kurma
	Daha fazla çalışma yapılması
	Masterclass ve seminerler düzenlenmesi
	Kullanılan teknolojinin geliştirilmesi
	Farklı öğretim tekniklerinin de işe koşulması
	Ders içeriklerinin zenginleştirilmesi
	Uygun oturuş pozisyonu
	Erken yaşta başlangıç ve örnek sanatçılar

Tablo 4.16’da görüldüğü gibi alan uzmanları hem bu çalışmaya hem de bundan sonra ki yapılacak çalışmalara katkı sunması bakımından bazı öneriler sunmuştur. Alan uzmanları bu tür çalışmaların gerçekleşmesi, hız kazanması ya da çoğalması bakımından; **araştırmacıların devletin ilgili birimleri, özel şirket ya da şahıslarla iletişime geçerek maddi ve manevi destek alma yoluna gitmelerini önermişlerdir.** Böylece hem araştırmacının üzerindeki yük hafifleyecek hem de paydaşların artmasına bağlı olarak daha geniş katılımlı çalışmalar yapılabilecektir. Bir diğer öneri, **araştırmacı ya da öğretmenlerin gelişen teknolojiyi sürekli takip ederek derslerine entegre etmesidir.** Uzmanlar ayrıca üniversitelerde bulunan uzaktan eğitim merkezlerinde özellikle dezavantajlı grupların eğitimine yönelik laboratuvarların oluşturulması faklı ya da yeni teknik ve yöntemlerin denenmesinin önemine değinmişlerdir.

Uzmanlar, öğrencinin kamera karşısında öğretmenin kendisini rahatlıkla görebileceği ama öğrencinin kendi konforunu da sağlayacağı bir pozisyonda olması gerektiğini de belirtmiştir. Bazı öğrencilerin tekerlekli sandalyelerinin kolçaklarının hareket etme kabiliyetine sahip olmamasından dolayı özellikle sağ kollarını rahat hareket ettirme noktasında zorlandıklarını gözlemlediklerini belirten uzmanlar, mümkünse keman çalacakları zaman tekerlekli sandalye dışında başka bir yerde

çalışmalarını önermişlerdir. Ayrıca uzmanlar, dünyaca ünlü, bedensel engelli ve tekerlekli sandalye kullanan keman sanatçısı Itzhak Perlman'ın tekerlekli sandalyesinin kullanılmasına dikkat çekerken, son olarak engeli bireylerin keman eğitimine erken yaşta başlamasının önemini vurgulamışlardır.

*“Bununla ilgili mesela İSME’ nin (International Society for Music Education - Müzik eğitimi alanında uluslararası bir kuruluş) içinde müzisyen sağlığı diye alt gruplar vardır. Müzik terapi gibi. Gidip bu grupların çalışmalarını izlemek lazım. Sonra bizde yapılan bu çalışmaları orada sunmak lazım ve dış ülkelerdeki gelişmelerle bizim kendi gerçeklerimiz arasında köprüler kurup devletin ve üniversitelerin bunun farkında olup buna özel fonlar sağlaması lazım. **Çünkü en önemli şey engellilere yönelik yapacağımız eğitim ve sosyal hizmetlerdir. Ama bizim bunları önce kendimizi geliştirip her anlamda iyi yapılandırılmış programlar ve uluslararası şekilde de test edilmiş şekilde yapmamız lazım.** Mesela dünya konferansından 3 gün önce bu alt grupla kendi içlerinde toplanıyor. Sunumlar yapıyorlar. Yani bu tür faaliyetlere üniversitelerin ve devletin ödenek ayırması lazım çünkü bu çalışmalar bizim engelli çocuklarımıza döndürülmeli. Eğitimcilerimizin sizin gibi doktora tezlerinde bunları denemeleri görmeleri geliştirmesi, ondan sonra grupların oluşması ve bu grupların dünya ile ilişkisinin sağlanması ve sonra bunların kendi ülkemize özgü sistemler halinde ve düzenli olarak öğrenciler verilmesi, seminerler olabilir, alan uzmanları olabilir bu şekilde verilebilir. Bir de bunların halk ile paylaşılması için herhangi bir üniversitemizin kanal kurması televizyon yayını şeklinde olabilir. Engellilerin eğitimine yönelik hatta diğer kanallarda da zorunlu olabilir zaman zaman duyarlılık adına. İsteyenler izlesin...Teknolojiden çok daha iyi yararlanmalı. **Teknoloji kullanımının böyle özel grupların eğitiminde olumlu etkileri olabilir.** Laboratuvarlar şeklinde olabilir. Bu uzaktan eğitim alanları zaman zaman belli merkezler alarak aynı açık öğretim sınavları gibi bunun eğitim modelini düşünelim. ÖSYM'nin de (Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi) koordinasyonu ile bu insanları belli merkezlerde toplayıp birebir çalışmalar yapabiliriz seminerlerde olabilir. Kendilerini yenilemek için müzik öğretmenleri de bu seminerlere katılabilir. Ayrıca bu beraberlikte orkestra, koro gibi toplu etkinliklerde yapılabilir. Sonra sertifikalar verilebilir. Müzik ve sanat eğitimini yaygınlaştırması sağlanabilir. Açık öğretim modeli farklı bir mantığa yerleştirilebilir.”*

A.U.1

*“Hem hoca hem öğrencinin karşılıklı birbirini daha net görmesi için daha kaliteli cihazlar kullanılabilir. Onun dışında materyal ve ödevlendirmeler noktasında öğretmen kendi çektiği videoları görselleri gönderebilir. Ders öncesi çalışma egzersizleri gibi. Öğrenci derse kadar beklemeden çalışmalarını size gönderebilir. Öğretmen içinde takibi çok kolay olacaktır... Artık teknolojinin çok önemli olduğu bir çağda yaşıyoruz ve uzaktan eğitim diye bir şey var. Özellikle bizim üniversitemizde lisansüstü çalışmaların çoğu uzaktan eğitim sistemi ile yürüyor ama uygulamalı alanlar da ne kadar sonuç verir düşünenecek olursak tabii ki dezavantajlar yaşanacaktır. Ses kalitesi olsun enstrüman seçimi olsun, performansla ilgili bize bazı şeyleri net aktaramayabilir ama temel davranışları kazandırma noktasında elbette çok net bilgiler verecektir. Özellikle toplu uygulamalar yapılmasında da avantajlı olacağını düşünüyorum yani bir araya gelme noktasında sıkıntı yaşanan durumlarda, öğrencilerin birbiriyle irtibatı noktasında, hocanın kontrolü noktasında olsun hocanın kontrolü daha kolay olacaktır diye düşünüyorum. **Motive edici bir şey asluna bakarsanız çünkü kişinin o anda kayıttta olduğunu bilmesi biraz daha dikkat ve özeni de beraberinde getirecektir diye düşünüyorum.**” A.U.2*

*“Tekerlekli sandalyelerinde bulunan kolçaklar çalmalarına biraz engel oluyor gibi. Onların daha rahat oturacakları başka bir şey olur ve keman çalacakları zaman ona geçerlerse daha rahat ederler ya da kolçakları hareket eden bir sandalye ye oturabilirler. Örneğin İtzhak Perlman’ın oturağında kolçak yok. Çok güzel de her şeyi çalıyor. Ama **Perlman’ın avantajı keman çalmaya çok küçük yaşlarda başlamasıdır.**” A.U.3*

Tablo 4.17 Alan uzmanlarının “Uzaktan keman eğitiminin sunduğu avantajlara yönlerine yönelik” görüşleri

Tema	Kod
Avantajlar	Dezavantajlı gruplara ulaşma Derslerin kayıt altına alınması Ebeveyn katılımını sağlaması Gelişen teknoloji ve uzaktan eğitimin yaygınlaşması Erken yaş eğitimindeki etkisi Bireysel öğrenme sağlaması Öğrenci ve öğretmen arasında daha sık iletişim ve etkileşim sağlaması

Tablo 4.17’de görüldüğü üzere alan uzmanları teknolojinin gelişimine bağlı olarak uzaktan eğitimde ve uzaktan keman eğitiminde olumlu gelişmelerin yaşanacağını beklemediklerini belirtmişlerdir. Bu gelişmelere koştut olarak öğretmenlerin de tecrübe kazanacağını ekleyen uzmanlar; **uzaktan eğitimin özellikle kırsal ya da uzak bölgelerde yaşayan öğrencilere, engelli bireylere, ekonomik yönden problem yaşayan bireylere, küçük çocukların eğitimine ve ailelerin öğrenme sürecine katılımının sağlanmasına ve sağlık sorunları nedeniyle yüz yüze eğitimin yapılamadığı zamanlarda fayda sağlayacağını belirtmişlerdir.** Uzmanlar; uzaktan eğitimin sunduğu kolay, ucuz ve hızlı iletişim sayesinde öğretmen ve öğrencinin yüz yüze eğitime kıyasla daha fazla iletişim ve etkileşime girebileceklerini belirtmiştir.

“Ben aslında zorlukları olmasına rağmen tecrübelendikçe bu konuda da iyi şeyler yapılabileceğini düşünüyorum. Birçok üniversitede var uzaktan eğitim merkezi. Türkiye’nin ya da dünyanın her yerinden bize ulaşamayan bir öğrenci, nasıl Türkçe öğrenmek için Avustralya’dan uzaktan derslere katılıyorsa bizim de öğretim tekniklerimizi ve içeriklerimizi iyi düzenleyerek insanlara bu yolla aktarmamız mümkün olabilir diye düşünüyorum. A.U.1

“Özellikle küçük yaşta başlayan çocuklara çok tavsiye ediyorum. Ben kendi öğrencilerime de tavsiye ediyorum. Aileleri derse alıyorum ve dersi kaydetmelerini özellikle istiyorum. Bizim işimiz elbette işitsel ama içinde görsel de bir iş aslına

bakarsınız. Mesela sen yüksek lisans tezinde video desteğinin katkılarını gördün, ders sonrası ders CD'lerini vererek daha aktif ve sıcak olarak bilmesi gereken şeyleri gündemde tutun. Bu özellikle başlangıçta ve küçük yaşta daha çok etkili olacaktır. Mutlaka kullanılmalı. Nasıl yaparsak, yani dersi kayda mı alır dinler, kendisini görsel olarak mı çeker, ya da daha başka profesyonel geniş çaplı kullanabileceği ekipmanlar mı kullanır, yoksa haftada bir hocayı görerek, şu anda eğitim kurumlarında ders saatleri yetersiz olduğu için ve bizim çalgı eğitimimizde günlük yaşantının bir parçası olması gerektiği için, haftada bir elimize alıp hatırlayacağımız bir şey olmadığı için bunu bir şekilde hayatımıza dâhil etmenin yollarına bakmamız gerekiyor.” A.U.2

*“Benim birçok öğrencim yurtdışında ve çok güzel konservatuvarlarda eğitimlerini devam ettiriyorlar. Lakin her bir sınavdan önce kendilerini dinletmek ve tavsiyelerimi duymak için beni görüntülü arıyorlar. Kimi zamanda ben hasta oluyorum, hava olayları birbirimize ulaşmamıza imkân vermiyor, ama biz **Skype ile çok güzel temas kurup çalışabiliyoruz.**” A.U.3*

Tablo 4.18 Alan Uzmanlarının “Uzaktan keman eğitiminin dezavantajlarına” yönelik görüşleri

Tema	Kod
Dezavantajlar	Keman eğitiminde süregelen alışkanlıklar
	Ton/Tını ve dinamiklerdeki sınırlılık
	Görüş açısı
	Ses kalitesi
	Toplu dersler

Tablo 4.18’de görüldüğü üzere alan uzmanları internet yoluyla uzaktan keman eğitimine yönelik sorunları çeşitli değişkenler açısından değerlendirmiştir. Bunlardan ilki keman eğitiminde yüzyıllardır süre gelen **yüz yüze eğitime alışılmışlık halidir**. Yani öğretmen ve öğrencinin aynı mekânda, aynı zamanda usta çırak ilişkisi içinde; işitsel, dokunsal ve farklı açılardan yakın ve uzak görsel temas halinde bulunma durumu. Uzmanlar uzaktan keman eğitiminde bu alışılmışlığın hemen hemen tam tersi bir durumun söz konusu olduğunu, bunun da ilk başta hem öğretmen hem de öğrenci için dezavantaj oluşturabileceğini belirtmişlerdir. Uzmanlar ayrıca uzaktan eğitimin başlangıç aşaması keman eğitiminde verilebileceğini fakat ileri seviyelerdeki

öğrencilerin kazanması gereken ton, tını ve dinamikler gibi özel davranışlarda mevcut ses teknolojisinin yeterli olmayacağını belirtmişlerdir. Son olarak uzmanlar **senkron problemine bağlı olarak öğrenciyle ya da öğrenciler arasında çok sesli çalışmaların anlık olarak yapılamamasını uzaktan eğitimin keman eğitiminde dezavantajı** olarak ifade etmişlerdir.

*“Temel anlatımlar belki uzun sürebilir. Tekrar izleme şansları da var ama. Her zaman **usta çırak ilişkisine ve göz göze bir temasa bağlı eğitim anlayışımızda söz konusu tabiki..** Tabi yüz yüze olsaydık ben öğrenciye çeşitli açılardan, gösterirdim, dönerdim, biliyorsunuz bizim derslerimizi tıpkı bir heykeli yontar gibi, hocanın mutlaka etrafında dönmesi anlatması lazım, uygulaması lazım. Maalesef bunları yitiriyoruz gündün güne. Yani yerinde oturup hiç çalgısını eline almadan sağ yap sol yap diye öğretiyorlar. İşte biraz önce anlattığım teorik bilinçlenme, yay hareketleri, uçuşa geçme gibi aşamalı şeyler zaten insanı anlatmaya iten şeyler interaktif şeyler. Hem bilişsel hem duyuşsal hem devinişsel ders yapılmayı gerektiriyor müzik eğitimi. Mesela Suna Kan’ın master düzeyindeki derslerini izledim, öğrencilerinin etrafında hep dönerdi. Öğrenciyi kaliteye, doğruya teknik öğretime, ve estetiğe stile, daha çok stile iten hareketlerdi. Ben bir keman hocasında ister normal ister engelli bireylere versin üstün yetenekler olması gerekli. Mesela homojenliği anlatırken tonu anlatması lazım. O ton Brahms’da işine yarayacak Beethoven’da yarayacak.” A.U.1*

*“**Tondur mesela.** Hoca karşıdan her ne kadar gösteriyor olsa da yayda ki o basıncı gösteremiyor olması, onları ulaştırmaması dezavantajlar olabilir. Sol el de mesela hafif basmakla kuvvetli basmak arasındaki ton farkını belki yakın çekimlerle çözebiliriz diye düşünüyorum. Yani sadece uzaktan eğitimle bu eğitim sürecini tamamlamanın çok mümkün olmadığını düşünüyorum. Yani sağlık problemlerinden dolayı evinden çıkamayan bireyler tam öğrenmeyi gerçekleştiremez mi size göre? Hayır, şunu kastettim aslında. **Amatör değil de profesyonel bir eğitim olacaksa belki bu alanda yüz yüze eğitime göre kısıtlı kalabilir. Eksik kalabilir. Onun dışında başlangıçta ya da belli seviyeye gelme noktasında gayet kullanılabilir olduğunu düşünüyorum.**” A.U.2*

*“**Bence kemanın tınısı hususunda sorun olabilir.** Biz kemancılar için çok önemli olan bir husus olan tını ve dinamik çalmayı ancak yüz yüze temasta olgunlaştırabilirsin. **Skype ile % 100 yapamazsın.**” A.U.3*

Araştırmacı notları

Uygulamanın başında bizi en çok endişelendiren noktalardan birisi öğrencinin kemanının uzaktan nasıl akortlanacağıydı. Bunun nedeni, öğrencilerin daha önce keman çalmamış olması, keman akordu için burguların ve fixlerin hassas kullanılması gerekliliği ve alan yazında daha önce böyle bir örnek uygulamaya ulaşmamış olmamızıdır. Bu çalışmanın gerçekleşmesi için keman akordu hayati bir önem taşıymaktaydı. İlk derslerde hiç ecele etmeden akorda uzunca vakit ayırdık hatta akortlama için ayrılan sürenin bir derste 7-8 dakikayı bulduğu zamanlar bile oldu. Akort yaparken öğrencilere sakin ve soğukkanlı davranmalarını ifade ettik çünkü ğrenci teli kopartabilir, bu durum öğrencide korkuya ve paniğe neden olabilir ve daha büyük sorunlara maruz kalabilirdik. Öğrenciler gayet sakin ve soğukkanlı bir vaziyette hem burgulardan hem de fixlerden kemanlarını akortlamayı başardı ve ilk derslerdeki uzun süre yerini birkaç dakikaya bıraktı.

Öğrencilerden birisi “ğretmenim çalışırken telim koptu.” şeklinde bir mesaj attığında uygulama öncesi aldığımız önlemlerden birisinin ne kadar işe yaradığını gördüm. Öğrencilere kemanlarının yanında bir takım da tel göndermiştim. Uygulama ncesi hazırladığımız “tel nasıl takılır” videosunu ğrenci ile paylaşarak videoyu izlemesini ve daha sonra aramasını istedim. Daha sonra uzaktan, kemanın telini ğrencimizle birlikte taktık.

Uygulamamızda video kayıt desteğinin olması bize büyük yararlar sağladı. Öğrenciler derste tam anlayamadıkları noktaları, videoları dersten sonra izleyerek anladıklarını belirttiler. Dersi hatırlamalarını sağladı. Video kayıt desteği öğrencinin kendisini gzlememesi, değerlendirmesi, eleştirmesine neden olurken zamanla zgven artışına bağlı olarak motivasyonu artırdı. Bir ayna görevi gören video desteği aynı zamanda dersleri arşivleme olanağı da sağladı. Bu çalışmada video kaydının bir özelliğini de keşfettik. Öğrencilerden bazıları kendilerini videoda izledikten sonra dış görünümlerine daha fazla dikkat etmeye ve bir sonraki derse dış görünümlerine daha çok dikkat ederek gelmeye başladılar. Ders esnasında, mikro ğretim tekniği kullandığımız durumlarda oldu. Öğrencilerin ders esansında anlık görüntüleri çekilerek aksak nokta hemen ekrana yansıtıldı ve üzerinde tartışıldı.

Uygulamadaki en büyük problemlerden birisi de öğrenciyi 3 boyutlu olarak görememektir. Bu noktada ayna kullanmayı denedik. Öğrencinin sol elinin arkasına bir ayna koyarak sol elini arkadan görme imkânı bulduk. Böylece bu problemi bir nebze de olsa çözdük. Bu çalışmayı bir daha yapsaydım kamera sayısını artırarak öğrenciyi farklı açılardan görebileceğim bir uygulamayı denerdim.

Uygulama boyunca ses ve görüntü kalitesi bakımından büyük ölçekli sorunlar yaşamadık. Keman sesinin mekanikleşmesi zaten beklenen bir durumdu. Görüntü ve ses arasında senkron problemi yaşamadık. Görüntü kalitesinde mekândaki ışığı doğru kullanarak en iyi şekilde verim alamaya çalıştık.

Uygulamada öğrencilerimle internet hızından dolayı eş zamanlı olarak çok sesli eserler seslendiremedik. Bu, uzaktan keman eğitimini ve çalışmanın eksikliği olarak görülebilir. Bir öğrencim ile senkron durumumuzu test etmek için bir düet çalışması yaptık. İlk olarak öğrencim başladı, ben de üzerine eş zamanlı olarak çaldım. Daha sonra ders kaydını izlediğimiz zaman kayıta gecikme yaşandığını gördük. Gördük ki çalışmada kullandığımız mevcut internet hızı eş zamanlı çok sesli çalışmalar yapmak için henüz hazır değil lakin yakın gelecekte 5G teknolojisi ya da başka teknolojiler ile bu problemin de aşılabileceğini öngörmekteyiz.

Öğrenciler derslere tam zamanında ve aksatmadan geldiler. Herhangi bir devamsızlık ya da aksama yaşamadık. Bu durumu öğrencilerin kemana olan ilgi ve sevgisine bağlayabiliriz.

Bu uygulamayı tekrar yapsaydık öğrencilere kablosuz kulaklık kullanmalarını, daha büyük ekranlı araçlar kullanmalarını önerirdik.

Bu çalışmada ki önemli uygulamalardan birisi de hiç şüphesiz masterclass yapmaktır. Öğrencilerle yurt içi ve yurt dışından keman çalgısı alan uzmanlarını uzaktan buluşturduk ve bu buluşma sayesinde hem öğrenciler başka öğretmenlerin deneyim ve pratiklerinden yararlandılar hem de alan uzmanlarına bir deneyim sağlamış olduk. Bu sayede alan uzmanlarının model hakkındaki görüşlerini de alma fırsatımız oldu. Böylece modeldeki eksik yönlerimizi de gördük. Ayrıca öğrencilerimiz bireysel derslerin dışında toplu etkinlik yapmış oldular. Bu onların sosyalleşmesi ve diğer arkadaşlarının performanslarını görmeleri bakımından önemliydi.

Bu çalışmadaki diğer önemli uygulama ise deneysel çalışma sonrası yapılan konser etkinliğidir. Öğrencilerimiz konser ile çalışmada elde ettikleri kazanımları sadece bana değil tüm insanlara göstermiş oldu. Ayrıca bu konser ile hem kendilerinde hem de izleyenlerde büyük bir farkındalık oluşturdular. Çalışmayı bir daha yapsaydım deneysel çalışma sonrası bir konser değil de birkaç derste bir konser gerekleştirirdim.

Uygulamanın ilk başında öğrencilerde hissettiğim “Nasıl olacak” kaygısının zamanla kaybolduğunu gözlemledim. Dersler ilerledikçe ve öğrenciler bir şeyleri başardıkça kendilerine olan güvenleri arttı ve bu güven başarıyı getirdi. Öğrenciler bedensel engelli olmalarından dolayı sadece ayakta çalma pozisyonunu gerekleştiremediler. Son olarak bu çalışmayı engelli olmayan diğer bireyler ile aynı şartlarda yapsaydım, hedef kazanımlara en fazla bu kadar ulaşabilirdim diyebilirim.

BÖLÜM 5

5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde bedensel engelli bireylerin keman çalma erişilerinde internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin etkisine ve modele ilişkin öğrenci ve alan uzmanlarının görüşlerine ait bulguların tartışma, sonuç ve önerilerine yer verilmiştir.

5.1 Tartışma

Bu karma yöntem araştırmasında internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin bedensel engelli bireylerin keman çalma erişilerine etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda bedensel engelli üç birey ile 12 hafta ve haftada 1 ders (45 dk.) olmak üzere uzaktan başlangıç aşaması keman eğitimi uygulaması yapılmıştır. Araştırmada verilerin toplanması için hem nicel hem de nitel yöntemlere başvurulmuştur. Araştırmanın nicel verilerini “Keman Çalma Becerisi Gözlem Formu”ndan toplanan veriler oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel verilerini ise öğrencilerin modele yönelik görüşleri, konser günlüklerinden toplanan veriler ve öğrenciler ile masterclass gerçekleştiren keman çalgısı alan uzmanlarının modele yönelik görüşleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın nicel boyutundaki denencelere ilişkin bulgular incelendiğinde:

İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin etkisine yönelik yapılan analizler sonucunda öğrencilerin deney öncesi ön test (1. ders) ve deney sonrası son test (12. ders) keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerilerinde (Ön Hazırlık, Bedensel Kurulum, Teknik Boyut, Müzikal Boyut) son test lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç ile araştırmanın ilk denencesi olan “İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (1. ders) son test (12. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır.” ifadesinin doğrulandığı görülmektedir. Üç öğrencinin ön test (1. ders) puanları incelendiğinde tümünün gözlem formundan 0-24,79 (Hiç Gözlemlenmedi) aralığında puan alması öğrencilerin çalışma öncesi keman çalma erişilerine sahip olmadıkları olarak yorumlanabilir. Öğrencilerin son test (12. ders) puanları incelendiğinde tümünün gözlem formundan 86,34 ve 99,20 (İyi-Çok İyi) aralığında puanlar alması 3 öğrencinin de birbirlerine yakın bir erişim sergilediği ve modelin tüm öğrencilere olumlu yönde etki ettiği şeklinde yorumlanabilir.

İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin etkisine yönelik yapılan analizler sonucunda öğrencilerin deney öncesi ön test (1. ders) ve deney sonrası son test (4. ders) keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerilerinde (Ön Hazırlık, Bedensel Kurulum, Teknik Boyut, Müzikal Boyut) son test lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç ile araştırmanın ikinci denencesi olan “İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (1. ders) son test (4. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır.” ifadesinin doğrulandığı görülmektedir.

İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin etkisine yönelik yapılan analizler sonucunda öğrencilerin ön test (5. ders) ve son test (8. ders) keman çalmaya ilişkin alt becerilerinde (Ön Hazırlık, Bedensel Kurulum, Teknik Boyut, Müzikal Boyut) son test lehine anlamlı bir fark olmazken genel becerilerinde anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç ile araştırmanın üçüncü denencesi olan “İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (5. ders) son test (8. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır” ifadesinin alt becerilerde doğrulanmazken genel becerilerde doğrulandığı görülmektedir.

İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin etkisine yönelik yapılan analizler sonucunda öğrencilerin ön test (8. ders) ve son test (12. ders) keman çalmaya ilişkin alt becerilerinde (Ön Hazırlık, Bedensel Kurulum, Teknik Boyut, Müzikal Boyut) son test lehine “Ön hazırlık” boyutunda anlamlı bir fark olmazken diğer alt becerilerde ve genel becerilerinde anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç ile araştırmanın üçüncü denencesi olan “İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli uygulanan bedensel engelli öğrencilerin keman çalmaya ilişkin genel ve alt becerileri ön test (8. ders) son test (12. ders) puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır.” ifadesinin alt becerilerden “Ön Hazırlık” boyutunda doğrulanmazken diğer alt beceriler ve genel becerilerde doğrulandığı görülmektedir.

Araştırmanın nicel boyuttaki önemli bir sonucu internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin bedensel engelli bireylerin alt ve genel becerilerde keman çalma erişimlerine olumlu yönde etki etmiş olmasıdır fakat araştırmanın 5. ve 8. dersleri arasında alt becerilerin tümünde, 8. ve 12. dersler arasında ise alt becerilerde yer alan ön hazırlık boyutunda olumlu yönde etki yaptığı söylenemez. Beşinci ve sekizinci dersler

arasında öğrencilerin alt becerilerde aldıkları puanlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmayışı iki ders arasındaki sürenin kısa olması şeklinde yorumlanabilir. Sekizinci ve on ikinci derslerde öğrencilerin “Ön Hazırlık” boyutunda aldıkları puanların artış göstermemesinin nedeni bu boyutta alınan puanların ilk 4 derste yüksek seviyeye çıkmış olması şeklinde yorumlanabilir.

Alan yazın incelendiği zaman yurt içinde ve yurt dışında uzaktan keman eğitime yönelik birçok çalışmaya rastlanılsa da bedensel engelli bireylerin internet yoluyla uzaktan keman eğitime yönelik bir çalışmaya ulaşamadığıdır. Bu nedenle tartışmaya alan yazında yer alan uzaktan keman eğitimi, engelli bireylerde uzaktan eğitim ve engelli bireylerde müzik eğitimi ile ilgili deneysel ve betimsel çalışmalar ile devam edilmiştir.

Okan ve Arapgirli (2018) tarafından yapılan uzaktan eğitim modelinin başlangıç aşaması keman öğretime etkisinin incelendiği bir çalışmada bu çalışmanın bulgularına benzer bir sonuca ulaşılmıştır. İlgili çalışmanın sonucuna göre yüz yüze eğitim ile uzaktan öğretim arasında öğrencilerin edindiği temel beceriler açısından anlamlı bir fark bulunamamış olup uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitiminin gerektiğinde birbirinin yerine kullanılabilmesi önerilmektedir. Bu araştırmanın bulguları Fernández, Rodríguez, Rodríguez ve Martínez (2013) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmanın sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. İspanya’da 39 özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenci ile gerçekleştirilen ilgili çalışmanın sonucunda: Picaa adını verdikleri mobil öğrenme platformu kullanımının özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin dil, matematik, çevre bilinci, özerklik ve sosyal çevre bilinci becerileri gibi temel becerilerin geliştirilmesinde olumlu katkı sunduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca araştırmacılar elektronik cihaz ve multimedya içeriklerin kullanılmasının öğrencilerin öğrenme ve dikkat konusundaki ilgilerini artırdığını belirtmişlerdir. Bu araştırmanın bulguları Baker ve Krout (2009) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. İlgili çalışmada, Asperger Sendromlu bir öğrenciden yüz yüze ve video konferans ortamlarında şarkı bestelemesi istenmiş ve öğrencinin müzikal beceri ve fiziksel/sosyal davranışları iki ortamda incelenmiştir. Araştırma sonunda öğrencinin Skype kullanımı esnasında yüz yüze uygulamaya göre başını daha az salladığı, göz temasında önemli bir artış olduğu, gülümseyerek uygun ve pozitif bir etkileşim içine girdiği gözlemlenmiştir.

Uzaktan eğitim araçlarıyla gerçekleştirilen müzik terapisi odaklı böyle çalışmaların tıp, psikiyatri vb. alanlarda yapılmasının gerekli olduğu önerilmiştir.

Kruse, Harlos, Callahan and Herring (2013) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçları bu araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. İlgili çalışmada üniversite düzeyinde Skype üzerinden piyano dersleri yürütmenin yararları, zorlukları ve uzaktan eğitimin kullanılabilirliği incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda Skype üzerinden gerçekleştirilen piyano derslerinin doğal bir şekilde gerçekleştiğini ve öğrencinin başarıya ulaştığının hissedildiği belirtilmiştir. Brook ve Upitis (2014) tarafından yapılan bir çalışmada çevrimiçi araçların müzik öğretimi ve öğrenimine desteği incelenmiştir. Araştırma sonucunda iSCORE isimli aracın öğrencilerin hedeflerini daha net ifade etmelerine yardımcı olduğu ve öğretmenlerinden rehberlik olarak öğrenmeyi desteklediği ortaya çıkmıştır.

Karahan (2016) tarafından yapılan bir çalışmada eş zamanlı uzaktan piyano dersleri ile geleneksel piyano eğitiminin öğrenci performansı üzerindeki etkisi karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda eş zamanlı uzaktan piyano dersi yapılan öğrencilerle, geleneksel piyano dersi yapılan öğrenciler arasında piyano çalma performansı ve piyano çalma performanslarının gelişim düzeyleri bakımından anlamlı bir fark bulunamamış; eş zamanlı uzaktan piyano derslerinin öğrencilerin piyano çalma performanslarını geleneksel piyano derslerine yakın bir seviyede geliştirdiğini belirtilmiştir. Bu bulgular Aksoy ve Nayir (2020) tarafından gerçekleştirilen çevrimiçi ve çevrimdışı araç kullanımının Suzuki yöntemi ile keman eğitiminde etkisinin incelendiği çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Araştırmanın sonucunda öğrencinin keman çalmaya yönelik, teknik yeterlilik ve müzikalite-temel müzik teorisi boyutlarında hedef davranışlara ulaştığı, ayrıca öğrenci ve ailenin uzaktan eğitimi benimsediği belirtilmiştir. Uzaktan çalgı eğitiminin gelişimine katkı sağlayacağı düşünülen araştırmanın sonucunda: sağlık problemleri, ulaşım sıkıntısı, fiziksel nedenler ve izolasyon gibi olumsuz durumlarda geçici ya da sürekli olarak yüz yüze keman eğitimine ulaşamayan bireylerin uzaktan eğitim yöntemleriyle eğitimlerine devam etmesi önerilmiştir.

Yukarıda sözü edilen uzaktan çalgı ve müzik eğitimi konulu çalışmaların katılımcıları kimi zaman engelli kim zaman da engelli olmayan bireylerden oluşmaktadır. Bu çalışmanın, sınırlılıklarda çerçevesi çizilmiş özellikleri taşıyan

bedensel engelli bireyler ile gerçekleştirilmesi ve diğer çalışmalar ile aynı yönde olumlu bulgulara ulaşılması uzaktan eğitimin sadece engeli olmayan bireyler için değil engelli bireyler içinde olumlu yönde katkı sunduğu olarak yorumlanabilir. Diğer taraftan alan yazın tarandığında uzaktan eğitimin davranış ya da uygulama gerektiren derslerde faydalı olmadığına yönelik yargılar gözlemlenmektedir. Genelde çalgı eğitimi özelde ise keman eğitimi psikomotor davranışların bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranışlarla desteklenerek beceriye dönüştürüldüğü bir faaliyettir (Yağışan, 2008) Bu bağlamda bu çalışmanın bulguları ile yukarıda söz edilen çalışmaların bulguları uzaktan eğitimin davranış ve uygulama gerektiren derslerde etkili olmadığı sonucu ile ters düşmektedir.

Araştırmanın nitel boyutundaki birinci ve ikinci alt probleme ilişkin bulgular incelendiğinde:

Öğrencilere uzaktan keman öğrenmeyi isteyip istemedikleri ilk sorulduğu zaman: bunun kendilerini çok şaşırttığını, heyecanlandıklarını ve bu fikrin kendilerine mükemmel, yaratıcı ve aynı zamanda çılgınca geldiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılara bu fikrin şaşırtıcı, heyecan verici, mükemmel, yaratıcı ve aynı zamanda çılgınca gelmesinin altında birçok neden olabilir. Bu nedenlerden birisi dünya genelinde engelli bireylerin henüz temel ve mesleki eğitim hakları diğer bireyler ile eşit ve istenilen düzeyde sağlanamamışken kendilerine keman eğitimi verileceği ve bunun konforlarını bozmadan rahat bir ortamda uzaktan yapılacağı fikri olabilir. Diğer bir nedenle de engelli bireylerin yaşadığı erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik problemlerinin var olduğu gerçeğidir.

Öğrencilerin erişilebilirlikte ve ulaşılabilirlikte problem yaşayacaklarını düşündükleri için uygulama öncesine kadar bir çalgı eğitimi almadıkları, uzaktan keman eğitimi modeli uygulaması sonrası öğrencilerin bu yöndeki görüşlerinin değişerek bu modelle birlikte kendileri için erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik problemini ortadan kalktığını belirtmeleri araştırmanın nitel bulguları arasındadır. Çalışmada öğrencilerle masterclass gerçekleştiren ve modele yönelik görüşlerine başvuru alan keman çalgısı alan uzmanları da öğrencilerle aynı yönde görüş bildirerek bu modelin özelde bedensel engelli genelde ise dezavantajlı bireylerde fırsat eşitliği sağlayarak erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik sağlanması bakımından önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgular uzaktan eğitimin öğrencilere internet üzerinden düşük maliyetle en iyi müzisyen ve eğitimcilerle hem öğrenci hem de dinleyici olarak ulaşma imkânı sunduğu, çevre

yönünden uygun durumda olmayan öğrenciler için bir avantaj oluşturduğu sonucuna ulaşan Brändström, Wiklund ve Lundström'un (2012) çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Can ve Yungul (2017) tarafından yapılan bir araştırmada lisansüstü düzeyde çalgı eğitimi alan öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrenciler uzaktan eğitim yöntemini tercih etmelerinin nedenini uluslararası düzeyde gerçekleştirilen masterclass, sempozyum vb. organizasyonlara uzaktan ulaşma imkânı sağlaması olarak belirtmişlerdir. Bu bulgular, Şen (2009) tarafından yapılan "Bedensel engellilerin web tabanlı uzaktan eğitim sisteminden yararlandırılması" isimli çalışmasının bulgularıyla da benzerlik göstermektedir. Şen çalışmasında web tabanlı uzaktan eğitim sistemlerinde belli standart ve erişilebilirlik kuralları ile engelli öğrencilerin de diğer öğrenciler ile aynı oranda eğitim almalarının sağlanabileceğini belirtmiştir. Erişilebilirlik bağlamında bu çalışmanın bulgularını destekler biçimde Sağer, Eden ve Şalliel (2014) yaptıkları çalışmada uzaktan müzik eğitimi ve yönetimi uygulamasının özellikle büyük şehirlere uzak olan taşra üniversitelerinde uygulanmasının çok faydalı olacağı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın bulguları Aksoy ve Nayir'in (2019) bedensel engelli bireylerin sosyal yaşantılarında müzik etkinliklerine katılma durumları isimli çalışmasının sonuçları ile örtüşmektedir. Aksoy ve Nayir'in çalışmasında bedensel engelli bireyler bir çalgı çalmayı öğrenmek istemelerine rağmen bir çalgı çalmak için erişilebilirlik ve ulaşılabilirlikte problem yaşayacakları düşüncesini taşıdıklarını belirtmişlerdir. Karahan (2016) eş zamanlı uzaktan piyano dersleri ile geleneksel piyano eğitiminin öğrenci performansı üzerindeki etkisini incelediği çalışmasının sonucunda çeşitli nedenlerle geleneksel eğitime ulaşamayan ya da tam olarak faydalanamayan öğrenciler için uzaktan piyano eğitimi sunulabileceğini önermiştir.

Öğrencilerden birisinin keman çalmaya başladıktan sonra ruhsal olarak bir sakinleşme hissettiğini, daha az sinirlendiğini, canı sıkıldığı zaman kemanını çalarak mutlu olduğunu belirtmesi; bir diğerinin, özgüveninin arttığını, ilerde mesleki olarak düşünebileceğini belirtmesi; bir diğerinin ise sosyal ortamlarda eskiye göre daha fazla ön plana çıktığını, toplumsal bakış açısının değiştiğini hissetmesi, çevresiyle ilişkilerinde olumlu yönde değişiklik olduğunu, engeli olmayan diğer arkadaşlarının ona imrendiğini ve sevdiği şarkıları çalmanın kendisini mutlu ettiğini belirtmesi araştırmanın nitel bulguları arasındadır. Çalışmada öğrencilerle masterclass

gerçekleştiren ve modele yönelik görüşlerine başvuru alan uzmanları da öğrencilerle aynı yönde görüş bildirerek bu modelin öğrencilerin ruhsal, bedensel ve sosyal gelişimlerine olumlu yönde etki yapacağını belirtmişlerdir. Bu bulgular müziğin ya da müzik eğitiminin sadece engelli bireylere değil tüm bireylere kazandırdığı olumlu kazanımlardan bazıları olarak yorumlanabilir. Aynı zamanda yüz yüze gerçekleştirilen uygulamalarda beklenen bu sonucun uzaktan eğitim ile gerçekleştirildiğinde de aynı sonuçları çıkardığı görülmektedir.

Yukarıda belirtilen öz güven artışı, beğenilme hissi, kabul edilme, terapi, mesleki kazanım ve sosyalleşme gibi kavram ve kazanımlar engelli bireyler için diğer bireylerden daha fazla önem arz edebilir. Sarıgül (2016) tarafından yapılan Bedensel engellilerde sosyal dışlanma Ağrı ili örneği isimli çalışmanın sonucunda; sosyal faaliyetlere katılan engelli bireylerin hiçbir zaman katılmayan engelli bireylere göre daha az dışlandıklarını, bunun da sosyal faaliyetlerin engellilerin dışlanmasını önleyici bir rolü olduğunu belirtmiştir. Çokoşkun ve Karahoca (2019) tarafından yapılan katılımcılarını zihinsel engelli gençler ve öğrenme güçlüğü çeken bireylerin oluşturduğu bir araştırmanın sonucunda engelli bireyler için tasarlanan DJ'lik mesleği edindirme uygulaması sayesinde birçok engeli meslek sahibi olmuştur. Uygulama içerisinde yer alan sosyalleşme ortamları ile grup içi iletişim artırılmıştır. Müzik eğitiminin özel gereksinimli öğrenenlerin bilişsel yapıları üzerindeki koordinasyonda etki ederek bir işi tamamlamada etkili olduğu ve tetikleyici olduğu ortaya koyulmuştur. Coşkun ve Karahoca'nın araştırma sonuçları bu araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Müezzin, Arar ve Omaç (2018) tarafından yapılan bir çalışmada internet kullanımının bedensel engelli bireylerin hayatlarını devam ettirirken sosyal dışlanma ya da sosyal içerilmelerine etkisi incelenmiş ve araştırma sonucunda internet kullanımının, ortopedik engeli olan bireyler için sosyal içerilme açısından olumlu bir etkisi olduğu belirtilmiştir. Bu sonuç araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Pienar (2012) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada Down Sendromlu çocuk bakıcılarının müzik terapisine yönelik algıları incelenmiştir. Araştırma sonucunda bakıcılar Down Sendromlu çocukların müzik icra etmeyi, müzik dinlerken hareket etmeyi ve dans etmeyi sevdiğini belirtmişlerdir. Ayrıca bu çocukların kendi başlarına olduklarında müzik dinlediklerini, enstrüman çalmaya, sesleri ve hareketleri taklit etmeye istekli ve iyi bir ritim duygusuna sahip olduklarını, müzik seansları sırasında coşku ve aktivite

seviyelerinde artış olduğunu ve müzik olduğunda göz teması kurmanın daha kolay olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğrenciler uzaktan eğitimin ulaşımında kolaylık sağlaması, zamandan tasarruf sağlaması, fiziksel yorgunluğu aza indirmesi ve tam zamanlı bir işte çalışan engelliler için eğitim fırsatı sunması gibi faydalar sağladığını belirtmişlerdir. Bu bulgular Can (2017) tarafından müzik eğitimi kurumlarında çalgı eğitimi alan öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelendiği çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Can çalışmasında; geleneksel yani yüz yüze çalgı eğitiminde öğrencilerin ders ortamına ulaşımında zaman kaybı ve maddi kayıp yaşadıkları, iş ve özel hayatlarındaki yoğunluklar nedeniyle eğitime ayırabilecekleri zamanın kısıtlı olması ve çalgılarını taşıma zorunluluğunun problem oluşturduğunu, bu gibi unsurlardan dolayı uzaktan eğitimin tercih edilebileceği sonucuna ulaşmıştır. Uzaktan eğitim, hem ulaşımında kolaylık sağlaması hem de zamandan tasarruf sağlaması özellikleri ile ister bu çalışmadaki katılımcılar gibi bedensel engelli bireylerden oluşsun ister Can'ın çalışmasındaki gibi engelli olmayan bireylerden oluşsun tüm bireyler için kimi zaman bir zorunluluk kimi zaman ise çekici bir tercih sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın nitel bulguları arasında uzaktan keman eğitimi sürecinde video kayıt desteğinin öğrencilerin keman çalma erişimlerine olumlu yönde katkısıyla birlikte dış görünümüne dikkat etmelerine, motivasyonlarının artmasına, dersi hatırlamalarına ve öğrencilerin kendilerini izleyerek özeleştirme yapmalarına da katkı sağladığı yer almaktadır. Araştırmacılar tarafından videoların (veya filmlerin) eğitim-öğretim ortamlarında kullanılmasının birçok yararı olduğu ifade edilmektedir. “Bunlar: bilişsel fayda (çok ve iyi öğrenme, bellekte tutma, hatırlama) psikolojik fayda (motivasyon, öğrenme zevki) ve bilgileri görselleştirme kolaylığı şeklindedir” (Pekdağ, 2010).

Bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikte Linklater (1997) tarafından yapılan bir çalışmada başlangıç aşaması klarnet eğitiminde üç farklı tip ses ve videokaset kullanımının öğrenci performansına etkisi karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda birinci gruptaki videokaset desteği alan öğrencilerin görsel, fiziksel performansları; üçüncü gruptaki sadece eşlik kaseti verilen öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. Angı ve Birer (2013) tarafından yapılan bir çalışmada keman öğretiminde karşılaşılan entonasyon problemlerinin

nedenlerini bulmak, bu konunun önemini vurgulamak, bu problemi en aza indirmek ve hatta ortadan kaldırmak için uygulanabilecek bazı çözüm yollarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda sanat eğitiminde teknoloji kullanımının öğrencinin keman çalma esnasındaki entonasyon problemini azaltabileceği tespit edilmiş olup çağdaş eğitimin bir uzantısı olarak teknolojinin her türlü imkânlarından yararlanılarak gerekli görülürse öğrencinin icrasının analizi ve değerlendirilmesi için ses ve görüntü kayıtlarına başvurulması gerektiği önerilmiştir.

Güzel Çakır ve Çelen (2020) tarafından yapılan bir araştırma sonucunda Youtube üzerinden verilen video desteğinin öğrencilere hatırlamada kolaylık sağladığı fakat sadece video derslerin keman eğitimi için yeterli olmadığı ve bireysel dersler ile desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Kesendere (2018) araştırma sonuçlarına göre özengen keman eğitiminde video desteği alan deney grubu öğrencileri video desteği almayan kontrol grubuna göre daha başarılı bulunmuştur. Aksoy (2015) tarafından yapılan bir araştırmada başlangıç aşaması özengen keman eğitiminde video desteği alan öğrencilerin video desteği almayan öğrencilere göre teknik ve müzikal boyutta daha başarılı olduklarını, video destekli öğretimin eğitimcisi ile sık görüşme imkânı bulamayan öğrenciler tarafından tercih edilebileceği belirtilmiştir. Sever (2014) tarafından yapılan bir çalışmada sağlık sorunları nedeniyle dersine ara veren bir öğrencinin keman eğitiminde çevrilmiş öğrenme modeli işe koşulmuş, ders içerikleri öğrenciye videolar aracılığıyla gönderilmiştir. Çalışma sonucunda bu yöntemle uzakta kalınan sürecin hem öğrenci hem de öğretmen tarafından faydalı bir şekilde tamamlandığı görülmüştür. Erim ve Yöndem'in (2009) araştırma sonuçlarına göre video model destekli gitar öğretiminin gitar tutuş, sağ el sol el performansları ve tek sesli bir eser üzerindeki performansa olumlu etkisi olduğu görülmüştür.

Araştırmada öğrenciler uzaktan eğitim veren keman öğretmenini teknolojiyi iyi kullanan sevgi ve saygı sahibi, anlayışlı, sempatik, olumlu, iyi iletişim kuran bir kimlik olarak tanımlamaktadır. Bu bulgular Demirkol (2019) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. İlgili araştırmanın sonucunda katılımcı Güzel Sanatlar Liseleri'nde çalışan müzik öğretmenlerinin neredeyse tamamına yakınının müzik alanında uzaktan eğitim almadığı, ancak mezuniyet sonrasında müzik alanında zaman zaman uzaktan eğitim almak istedikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu bulguları destekler biçimde Özmenteş (2013) tarafından yapılan bir

çalışmada öğretmenlerin öğrenci ile çok iyi iletişim kurması gerektiği, öğrenciyi iyi tanıyıp özelliklerini iyi bilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aksoy ve Nayir (2020) tarafından yapılan bir başka çalışmada veliler; uzaktan keman eğitimi veren öğretmenin özelliklerini; özverili, sabırlı ve öğrencinin dilinden anlayan bir kimlik olarak ifade etmişlerdir.

Öğrenciler çalışmadaki konser etkinliğini sonrası aileleri ve izleyicilerden aldıkları geri dönütlerin kendilerinde mutluluk ve kemana yönelik motivasyon artışı sağladığını ifade etmişlerdir. Bu bulgu Özmenteş'in (2013) bir çalışmasındaki bulgular ile örtüşmektedir. Özmenteş'in çalışmasında bir katılımcı; konser vermenin öğrencilerin motivasyonlarında çok etkili bir araç olduğunu ve öğrencilerin konserlerindeki başarı ya da başarısızlıklarından dolayı çalgılarına yönelik motivasyonlarının arttığını belirtmiştir.

5.2 Sonuç

Bu çalışmada internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin bedensel engelli bireylerin keman çalma erişimlerine etkisi incelenmiştir. Bu çalışmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak "İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli" araştırmanın çalışma grubu bedensel engelli bireylerde keman eğitimine erişilebilirlik sağladığı ve modelin keman eğitiminde fırsat eşitliğine katkı sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Model engelli bireylerin başlangıç aşaması keman çalma becerilerine olumlu yönde etki yapmıştır. Model ile uygulamaya katılan bedensel engelli öğrencilerde ruhsal bir sakinleşme, daha az sinirlenme, keman çaldığı zaman mutlu olma, özgüven artışı, motivasyon artışı, toplum tarafından kabul edilme, ön plana çıkma ve beğenilme, çevre ile olumlu yönde iletişim kurma ve mesleki yönelimlerine etki gibi duygu ve kazanımlarının oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Modelin bedensel engelli bireylerin ulaşım problemini çözerek zamandan tasarruf sağladığı ve fiziksel yorgunluğu aza indirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Modelde kullanılan video kayıt desteğinin öğrencilerin özeleştirici yapmalarına, dersi hatırlamalarına yardımcı olduğu ve dış görünüşlerine özen göstermelerine katkı sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Modelde kullanılan teknolojiye ses ve görüntü kalitesinin öğrenci-içerik, ve öğrenci-öğretmen iletişimi ve karşılıklı etkileşimi bakımından yeterli olduğu fakat daha da geliştirilmesi gerektiği henüz çok sesli eş zamanlı çalışmalara olanak tanımadığı başlangıç aşaması keman eğitiminde faydalı olabileceği fakat ileri seviyedeki öğrencilerde tını, ton ve dinamik gibi unsurlarda yetersiz kalabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Uzaktan keman eğitim alan öğrencinin; çalışkan, çalgısına vakit ayıran, çalgısını seven, ders videolarına sıkça başvuran, azimli ve cesur, uzaktan keman eğitim veren öğretmenin ise; sabırlı, teknolojiyi iyi kullanan, sevgi ve saygı sahibi, anlayışlı, sempatik, olumlu, iyi iletişim kuran bir kimlik özelliklerini taşıması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Konser vermenin öğrencilerde mutluluk ve kemana yönelik motivasyon artışı hissi meydana getirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak bu modelin bir işte çalışkan bedensel engelli bireylere eğitim fırsatı sağlayarak yaşam boyu öğrenmeye katkı sunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.3 Öneriler

Aşağıda bedensel engelli bireylere internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modeli çalışmasından elde edilen bulgulara dayalı olarak engelli bireyler, bedensel engelli bireyler, akademisyenler, kanun yapımcılar, teknoloji üreticileri, müzik eğitimcileri ve özel eğitimciler için alan yazına fayda sağlayabilecek önerilere yer verilmiştir.

- Bu çalışma üç bedensel engelli birey ile başlangıç aşamasında uzaktan keman eğitimi ile gerçekleştirilmiştir. Benzer ya da farklı engellilik türüne sahip bireyler ile daha geniş katılımlı ve farklı çalgıların eğitiminin verilmesi şeklinde başka uygulamalar yapılabilir.
- Bu modelin kurumlar ve paydaşlar ile iletişime geçilerek hem engelli bireylere hem de dezavantajlı bireylere yönelik yaygınlaştırılması sağlanabilir.
- Keman eğitimi alan bedensel engelli öğrencilerin keman çalarken tekerlekli sandalyelerinin kolçaklarını açarak, sandalyelerini hareket etmelerine engel olmayacak şekilde getirmeleri ya da başka bir yerde çalmaları önerilebilir.
- Müzik eğitimi alan engelli bireylere konserlerde sıkça yer verilmesi önerilebilir.
- Devlet yetkilileri, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları tarafından engelli bireylerin kültürel sanatsal faaliyetlere katılmaları noktasında daha fazla teşvik edici maddi ve manevi destek sağlayabilir.
- Engelli öğrencilerin bireysel çalgı derslerine ilave olarak birlikte öğrenmeyi ve sosyalleşmeyi sağlayacak toplu uzaktan keman/çalgı eğitimi dersleri tasarlanabilir.

- Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde kazanılmış deneyimlerin pandemi sonrasında yüz yüze eğitime ulaşamayan engelli bireylerin uzaktan eğitiminde kullanılması önerilebilir.
- Yaşam boyu öğrenme kapsamında özengen müzik eğitimi almak isteyen engelli bireylere; rahatlıkla erişebilecekleri, kullanışlı, zengin medya içeriklerine sahip web tabanlı uzaktan müzik eğitimi ortamlarının ve mobil uygulamaların sunulması önerilebilir.
- Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı özengen müzik kurslarının, halk eğitim merkezlerinin ve belediyeler bünyesindeki meslek edindirme kurslarının engelli bireylere yönelik uzaktan müzik eğitim kursları açarak bu bireylerin hem sanatsal ihtiyaçlarının karşılanmasına hem de mesleki yönelimlerine katkı sunulabilir.
- Uzaktan eş zamanlı gerçekleştirilen çalgı eğitiminde öğretmenin öğrencinin görüntüsünü büyültememesi ve öğrenciyi 360 derece izleyememesi video konferans programlarının büyük bir sınırlılığı olarak durmaktadır. Bu bağlamda bahsedilen sınırlılıkların giderilmesi hususunda teknoloji firmaları ile birlikte projeler yürütülebilir. Hologram ve genişletilmiş gerçeklik teknolojilerinin uzaktan keman/çalgı eğitiminde kullanılabilirliğine yönelik teknoloji firmaları ile projeler geliştirilip araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adıyaman Z. (2002). Uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil eğitimi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 1(11), 92-97.
- Adileh, M. (2012). Teaching music as a university elective course through e-learning. *Australian Journal of Music Education*, 1, 71-79.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2020, Kasım). *Erişilebilirlik*. Retrieved 20.11.2020 from <https://erisilebilirlik.ailevecalisma.gov.tr/>
- Akpınar, M., Çetinkaya, H., Ağcakaya, P. (2019). *MEB Güzel Sanatlar Lisesi Keman Ders Kitabı 9*. Devlet Kitapları.
- Aksoy, Y. (2015). *Özengen keman eğitiminde video destekli öğretimin keman performansına etkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi. <https://hdl.handle.net/20.500.12452/662>
- Aksoy, Y., ve Nayir, A. E. (2019). *Bedensel engelli bireylerin sosyal yaşantılarında müzik etkinliklerine katılma durumlarının incelenmesi (Konya ili örneği)*. Arslan, E., Tapur, T. ve Aladağ, C. (Ed.), *Sosyal Bilimler Araştırmaları* (pp.192-201) içinde. Çizgi Kitabevi.
- Aksoy, Y., ve Nayir, A.E. (2020) Suzuki yöntemi ile keman eğitiminde çevrimiçi ve çevrimdışı uzaktan eğitim araçlarının kullanımına ilişkin aile ve uzman görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(104), 34-42. <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.42684>
- Alpaslan, A. C. (2020). *EGED Görme engellilerde müzik eğitimi zirvesi*. [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=Wd8O4ED1n1Q&t=413s>
- Alpiste Penalba, F., Rojas-Rajs, T., Lorente, P., Iglesias, F., Fernández, J., & Monguet, J. (2013). A telepresence learning environment for opera singing: Distance lessons implementations over Internet2. *Interactive Learning Environments*, 21(5), 438–455. <https://doi.org/10.1080/10494820.2011.584322>
- Angı, Ç. E., ve Birer, A. R. H. (2013). Keman öğretiminde karşılaşılan entonasyon problemleri ve çözüm önerileri. *SED Journal of Art Education*, 1(2), 48-69.
- Arkün, S., Baş, T., Avcı, Ü., Çevik, V. ve Gürcan, T. (2009). *ADDIE tasarım modeline göre web tabanlı bir öğrenme ortamı geliştirilmesi*. Eğitim Değişen Yüzü: Yeni Paradigmalar 25.Yıl Konferansı, 14 Mart, Ankara.
- Arslan, H., ve Altıntaş, G. (2014). Engellilerin Çalışma Yaşamına Katılımını Arttırarak Toplumla Kaynaşmalarını Sağlamayı Hedefleyen Bir Model Önerisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 165-186.
- Artırılmış gerçeklik (2020). Vikipedi içinde. Retrieved 05.07.2020 from https://tr.wikipedia.org/wiki/Art%C4%B1r%C4%B1lm%C4%B1%C5%9F_ger%C3%A7eklik

- Ataç, C. A., ve Efilti, E. (2018). *Engelli kardeşi olan ergenlerin utangaçlık düzeylerinin incelenmesi*. Şahin, E., Temizer, A., Erdoğan, F. (Ed.), Eğitim Bilimlerinde Güncel Akademik Çalışmalar (pp.141-154) içinde. IVPE.
- Avrupa Konseyi (2009). *Manual for facilitators in non-formal education*. Council of Europe Publishing. Retrieved 11.12.2020, from <https://rm.coe.int/16807023d1>
- Babu, R. Singh, R. Iyer, L., ve Midha, V. (2007). Differences in factors affecting academic success for disabled individuals in technology-mediated learning environments. *AMCIS*.1-12 Retrieved 11.12.2020, from <http://aisel.aisnet.org/amcis2007/132>
- Babacan, D. (2015). Çevrimiçi işitme eğitimi uygulamalarının karşılaştırılmalı incelemesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 24-35.
- Baker, F., & Krout R. (2009). Songwriting via Skype: An online music therapy intervention to enhance social skills in an adolescent diagnosed with asperger's syndrome. *British Journal of Music Therapy*, 23(2), 3-14.
- Balaban, E. (2012). *Dünyada ve Türkiye'de uzaktan eğitim ve bir proje önerisi*. Retrieved 11.12.2020 from http://erdalbalaban.com/wpcontent/uploads/2012/12/UE_UzaktanE%C4%9FitimEB.pdf
- Baydağ, C. (2020). Engelli bireylerin gelişim özelliklerinde müzik eğitiminin önemi. *Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi*, 10(1), 1-7.
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, (2020). *Türkiye elektronik haberleşme sektörü üç aylık pazar verileri raporu*. Retrieved from <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/pazar-verileri/2020-1-16-07-20-kurum-disi.pdf>
- BM. (2008). *Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme*. Retrieved 06.08.2019 from <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/07/20090714-1.htm>
- BM. (1948). *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*. Resmi Gazete (Sayı: 7217). Retrieved from <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>
- Bozkurt, A. (2016). *Bağlantıcı kitlesel açık çevrimiçi derslerde etkileşim örüntüleri ve öğreten-öğrenen rollerinin belirlenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye'de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Bradley, N., ve Poppen, W. (2003). Assistive technology, computers and "Internet may decrease sense of isolation for homebound elderly and disabled persons". *Technology and Disability*, 15, 19-25.

- Brändström, S., Wiklund, C., & Lundström, E. (2012). Developing distance music education in Arctic Scandinavia: Electric guitar teaching and master classes. *Music Education Research*, 14(4), 448–456.
- Brook J., & Upitis, R. (2014). Can an online tool support contemporary independent music teaching and learning? *Music Education Research*, 17(1), 34–47. <https://doi.org/10.1080/14613808.2014.969217>
- Buz, S. ve Karabulut, A. (2015). Ortopedik engelli kadınlar: toplumsal cinsiyet çerçevesinde bir çalışma. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 25-45.
- Büyükaksoy, F. (1997). *Keman öğretiminde ilkeler ve yöntemler*. Armoni.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Pegem A.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2013). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik* (12. Baskı). Pegem Akademi.
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004, 10 Temmuz) Resmi Gazete (Sayı: 25531). Retrieved from <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>
- Can, A. A. ve Yungul, O. (2017). Müzik eğitimi kurumlarında çalgı eğitimi alan lisansüstü öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Sciences*, 5(45), 155–168.
- Canbay, A., ve Nacakçı, Z. (2011). Mektupla keman öğretim uygulamasına yönelik içerik analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(21), 134–152.
- Cangür, Ş., Gülşen C., Seval Ç., Mazhar K., Hakan K., Sezai B., Emre İ., ve Handan A. (2013). Düzce ilinde bedensel ve/veya zihinsel engelli bireylere sahip ailelerin toplumsal yaşama katılımlarının karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Cengiz, C. (2014). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının genel kimya laboratuvarı dersinde hazırladıkları yansıtıcı günlüklerin yansıtıcı düşünme ve akademik başarı üzerine etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Creswell, J.W. (2016). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (2. Baskı). Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W., & Clark, W. L. P. (2015). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi* (2. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Çaha, H. (2016). Engellilerin toplumsal hayata katılmasına yönelik politikalar: Türkiye, ABD ve Japonya örnekleri. *İnsan ve Toplum*, 5(10), 123-150.
- Çiftçi, S. (2016) *Türkiye'de evde eğitim uygulamalarının bu eğitimi veren öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesi* (pp. 3285-3289) içinde. Antalya: 1. International Academic Research Congress

- Çokçoşkun, Y., ve Karahoca, D. (2019). Engelli bireylerin meslek eğitimi için bir model önerisi. *Turkish Studies*, 14(1) 395-423.
- Demirkol Yalçın, P. (2019). Güzel sanatlar lisesi müzik öğretmenlerinin müzik teknolojilerinden yararlanma durumlarına ilişkin görüşleri. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 51-62.
- Deverich, R. K. (1998). *Distance education strategies for strings: a framework of violin instruction for adult amateurs* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. University of California.
- DİE (2004). T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı, Türkiye Özürlüler Araştırması 2002, Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Dünya Engellilik Raporu (2011). Retrieved 10.09.2019 from <https://www.who.int/publications/i/item/world-report-on-disability>
- EGED (2015). *Üniversitelerde engellilere yönelik erişilebilirlik hususunda mevcut durum analizi: 2014-2015*. Eğitimde Görme Engelliler Derneği.
- Efilti, E., ve Çoklar, A. N. (2016). Engelli çocuğa sahip anne-babaların çocuğu ile ilgili internetten yararlanma durumları. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 18(1), 59-73.
- Elitaş, T. (2018). *Uzaktan eğitim ve iletişim teknolojileri*. Cinius Yayınları.
- Engelliler Hakkında Kanun (2005, 7 Haziran). Resmi Gazete (Sayı: 25868). Retrieved from <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf>
- Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni (2019). T.C. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Retrieved from <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/9085/buelten-haziran2019-son.pdf>
- Erişilebilirlik (2017). *Erişilebilirlik izleme ve denetleme formları*, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Başak Matbaacılık.
- Erim, A., ve Yöndem, S. (2009). Video model destekli öğretimin gitar performansına etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 45-55.
- Ergüden, D. A. (2008). *Sosyal dışlanma açısından bedensel engelli bireylerin yaşantılarının incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Fernández-López, Á., Rodríguez-Fórtiz, M. J., Rodríguez-Almendros, M. L., & Martínez-Segura, M. J. (2013). Mobile learning technology based on iOS devices to support students with special education needs. *Computers & Education*, 61, 77–90. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2012.09.014>
- Gedikli, E. (2007). *Müzik eğitimi* (2. Baskı). Ezgi Kitabevi.

- Gökmen, Ö. F., Duman, İ., ve Horzum, M. B. (2016). Uzaktan eğitimde kuramlar, değişimler ve yeni yönelimler, *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 29-51.
- Göksu, İ. Özcan, K. V., Çakır, R., ve Göktaş, Y. (2014). Türkiye’de öğretim tasarımı modelleriyle ilgili yapılmış çalışmalar. *İlköğretim Online*, 13(2), 694-709.
- Gustafson, K. L., Branch, R. M. (2002). *Survey of instructional development models*. ERIC Clearinghouse on Information & Technology.
- Gümüş, M., ve Fırat, M. (2016). Açık ve uzaktan öğrenmenin tercih edilme nedenlerinin belirlenmesi. *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 158-168.
- Günay, E., ve Uçan, A. (1980). *Çevreden evrene keman eğitimi*. Yeni Dağarcık Yayınları.
- Günüç, S., Odabaşı, H. F., ve Kuzu, A. (2012). Yaşam boyu öğrenmeyi etkileyen faktörler. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 309-325.
- Gürek, M. (2016). Yerel yönetimlerin engellilere yönelik eğitim faaliyetleri. *ABMYO Dergisi*, 42,131-143.
- Güzel, B. B., Çakır, H., ve Çelen, Y. (2020). Youtube üzerinden video destekli keman öğretimine ilişkin öğrenci görüşleri. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 4(1), 31-43.
- Microsoft Hololens (2020). Retrieved 10. 11. 2020 from <https://www.microsoft.com/en-us/hololens>
- İnternet Tarihi (2020). *Dünyada internetin gelişimi*. Retrieved from <http://www.internetarsivi.metu.edu.tr/tarihce.php>
- ILO (2012). *International Labour Office Disability Inclusion*. Retrieved from https://www.ilo.org/gb/GBSessions/previous-sessions/GB316/pol/WCMS_191384/lang--en/index.htm
- ILO (2015). *International Labour Office Reporting on Disability*. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---ifp_skills/documents/publication/wcms_127002.pdf
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim*. Pegem Akademi.
- İşman, A., ve Eskicumalı, A. (1999). *Eğitimde planlama ve değerlendirme*. Değişim Yayınları.
- Ito, M. (5 Eylül 2019). *Tek kolu olan Japon hemşire azmetti, keman virtüozü oldu*. Retrieved from <https://www.trthaber.com/haber/yasam/tek-lykolu-olan-japon-hemsire-azmetti-keman-virtuozu-oldu-384045.html>
- Itzhak Perlman. (8 Kasım 2019). *Itzhak on bow grip* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=6r0WW-KN6VM>

- Johnson, R., & Onwuegbuzie, A. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.
- Kamuda Engelli İstihdamının Analizi (2015). T.C. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Karacaoğlu, Ö. C., ve Çabuk, B. (2002). İngiltere ve Türkiye eğitim sistemlerinin karşılaştırılması. *Millî Eğitim Dergisi*, 155-156.
- Karahan, A. S. (2016). Eş zamanlı uzaktan piyano öğretiminin geleneksel piyano öğretimiyle karşılaştırılması. *Journal of Turkish Studies*, 11(21), 211-228. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.11244>.
- Karataş, K. (1998). Özürlüler kentlerde özgürce hareket etmek istiyorlar. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 2(4), 10-13.
- Karataş, K. (2002). Engellilerin toplumla bütünleşme sorunları. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 2(2), 43-55.
- Kaya, Z. (2019). Türkiye'deki ilk uzaktan eğitim uygulamaları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching*, 8(4), 48-68.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Pegem A Yayınları.
- Kaya, H. E. (2016). *Yaşam boyu yetişkin eğitimi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kesendere, Y.(2018). Bursa'da özengen keman eğitimi alan bireylerin keman eğitimine yönelik video desteği kullanımının etkilerinin değerlendirilmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Kılıç, N. (2019). Geleneksel medya ile yeni medyanın karşılaştırılması: Kuramsal bir analiz çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(36), 227-239.
- Koutsoupidou, T. (2014). Online distance learning and music training: Benefits, drawbacks and challenges. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and eLearning*, 29(3), 243-255. <https://doi.org/10.1080/02680513.2015.1011112>
- Kösterelioğlu, M. A. (2019). *Yetişkin eğitimiyle ilişkili temel kavramlar: Yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenme*. Pegem Akademi.
- Köten, E., ve Erdoğan, B. (2014). Sosyal dahil etme adı altında sosyal dışlanmanın yeniden üretimi: Engelli gençler ve internet. *Sosyologca*, 8, 128-149.
- Kruse, N. B., Harlos, S. C., Callahan, R. M., & Herring, M. L. (2013). Skype music lessons in the academy: Intersections of music education, applied music and technology. *Journal of Music Technology and Education* 6(1), 43-60. https://doi.org/10.1386/jmte.6.1.43_1
- Linklater, F. (1997). Effects of Audio- and Videotape Models on Performance Achievement of Beginning Clarinetists. *Journal of Research in Music Education*, 45(3), 402-414

- Masterclass (2020). Vikipedi içinde. Retrieved 05.07.2020 from https://tr.wikipedia.org/wiki/Master_class
- McGILL (2002). *Zuckerman Masterclass*. Retrieved 16.10.2020 from <http://srl.mcgill.ca/projects/rtnm/>
- MEB (2009). *Hayat boyu öğrenme strateji belgesi*. Retrieved 23.07.2019 from <https://www.memurlar.net/common/news/documents/145960/dokuman.pdf>
- MEB (2010). Evde ve hastanede eğitim hizmetleri yönergesi. *Tebliğler Dergisi*, 2629 (73).
- Medya Akademi (2020). *Global Köy*. Retrieved 22.07.2020 from <https://medyaakademi.com.tr/2020/01/18/marshall-mcluhan-ve-iletisim-teorileri/>
- Merriam, S. B. (2018). *Qualitative research. A guide to design and implementation*. (S. Turan, Çeviri Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Microsoft Hololens (2020). Retrieved 22.07.2020 from <https://www.microsoft.com/en-us/hololens>
- Moore, M. G. (1989). Editorial: Three types of interaction. *American Journal of Distance Education*, 3(2), 1-7. <https://doi.org/10.1080/08923648909526659>
- Mshvidobadze, T., & Gogoladze, T. (2012). About web-based distance learning. *International Journal of Distributed and Parallel Systems*, 3(3), 133-143.
- Mustul, Ö., ve Yağışan N. (2018). Keman öğretiminde mikro öğretim tekniğinin öğretim becerilerine etkisi. *The Journal of Academic Social Sciences*, 6(85), 184-204.
- Müezzın, E. E., Arar, M., ve Omaç, E. (2018). Investigation of internet usage and social exclusion - Social inclusion of individuals who diagnosed orthopaedic disability. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 5(2), 106-124.
- NEÜ. (2020, 5 Aralık). 3 Aralık dünya engelliler günü “Müzik Engel Tanımaz” Konseri. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=mnIap3MQA9s&t=274s>
- Okan, S. (2017). *Uzaktan eğitim modelinin keman öğrenimine etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Okan, S., ve Arapgirli, H. (2018). The effect of distance learning model on beginners level violin instruction. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 20(1), 1-16.
- Osuji, C. U., ve Amadi, J. C. (2020). Global education marketing: Using distance learning to export knowledge implications on globalization. *Journal of Education & Entrepreneurship*, 7(1), 14-25.

- Özerbaş, M. A., ve Kaya, B.A. (2017). Öğretim tasarımı çalışmalarının içerik analizi: ADDIE modeli örnekleme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 26-42.
- Özmenteş, S. (2013). Çalgı eğitiminde öğrenci motivasyonu ve performans. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 320-331.
- Parasız, G. (2009). *Keman öğretiminde kullanılmakta olan çağdaş Türk müziği eserlerinin seslendirilmesine yönelik olarak oluşturulan alıştırma çalışmalarının etkililik ve işgörsellik yönünden incelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Pekdağ, B. (2010). Kimya öğreniminde alternatif yollar. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 2, 79-110.
- Pienar, D. (2012). Music therapy for children with down syndrome: Perceptions of caregivers in a special school setting. *Kairaranga*, 13(1), 36-43.
- Pirgon, Y. ve Babacan, E. (2013). Görme engelli öğrencilerin piyano eğitimi üzerine durum çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 191-207.
- Radford, A.W. (2011). *Stats in brief: Learning at a distance: Undergraduate enrollment in distance education courses and degree programs*. Institute of Education Science, National Center for Education Statistics. Retrieved from <https://nces.ed.gov/pubs2012/2012154.pdf>
- Rees, Fred. J. (2002). Distance learning and collaboration in music education. In R.Colwell & C. Richardson (Eds.), *The new handbook of research in music education* (pp. 257-273). Oxford University Press.
- Richey, R.C., & Klein, J.D. (2007). *Design and Development Research: Methods, Strategies, and Issues* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203826034>
- Ruokonen, I., & Ruismäki, H. (2016). E-Learning in Music: A Case Study of Learning Group Composing in a Blended Learning Environment. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 217, 109–115. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.02.039>
- Sağır, T. Eden, A., ve Şallıel, O. (2014). Müzik eğitiminde uzaktan eğitim ve orkestra uygulamaları. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4(9), 69–79.
- Sarıgül, A. (2016). *Bedensel engellilerde sosyal dışlanma Ağrı ili Örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Say, A. (2001). *Müzik öğretimi* (3. Baskı). Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Selçuk, Z. [@ziyasehcuk]. (2020, 11 Eylül). *Günlük sanal sınıf sayısı* [Tweet]. <https://twitter.com/ziyasehcuk/status/1304381517544783878?s=19>
- Sever, G. (2014). Bireysel çalgı keman derslerinde çevrilmiş öğrenme modelinin uygulanması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 2(2), 27-42.

- Sevinç, İ., ve Çay, M. (2017). Fiziksel engelli bireylerin üniversite eğitimi sırasında karşılaştıkları sorunlar (Akdeniz üniversitesi örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 13, 219-238.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2018). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Şad, N.S. ve Akdağ, M. (2010) Evde eğitim. *Millî Eğitim Dergisi*, 188, 19-31.
- Şahan, H. H. (2019). İnternet tabanlı öğrenme. Demirel, Ö. (Editör). *Eğitimde yeni yönelimler* (7. Baskı.,pp. 239-249). Pegem Akademi.
- Şen, B. (2009). *Bedensel Engellilerin web tabanlı uzaktan eğitim sisteminden yararlandırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Şimşek, A. (2014). *Öğretim tasarımı*. İstanbul: Nobel Basımevi.
- T.C. Anayasa (1982). Retrieved from https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf
- Tekinarıslan, E. (2012). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* (7. Baskı). Pegem Akademi.
- Tellioglu, S. ve Şimşek, N. (2016). Dünyada ve Türkiye’de engelli dostu turizm. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(33), 552-567.
- Tellioglu, S. (2019) Türkiye’de engellilere yönelik sosyal hizmetlerin ve politikaların tarihçesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (88), 818-832.
- Tian S. (2019). Research on distance education learning support service for the disabled. *5th International Conference on Modern Education and Social Science*, 92-98. Retrieved from <http://www.dpi-proceedings.com/index.php/dtssehs/article/view/33732/32319>
- Tiyek, R., Eryiğit, B.H., ve Baş, E. (2016). Engellilerin erişilebilirlik sorunu ve TSE standartları çerçevesinde bir araştırma. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12, 225-261.
- Tufan, F. (2018). *Uzaktan öğretim ve yeni iletişim süreçleri*. Nobel Bilimsel Eserler.
- Tuncay, N., ve Öznacar M. D. (2014). *Sanal düşler ve özel gerçekler: Özel eğitim gerektiren bireyler ve uzaktan eğitim*. Anı Yayıncılık.
- Tutuş Y., ve Türkmen U. (2011). Nota musiki mecmuasının tanıtımı ve bu dergide yer alan alaturka keman dersleri makaleler dizisinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 149-165.
- TÜİK (2011). *Özürümlülerin sorun ve beklenti araştırması*. T.C. Başbakanlık, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.

- Uçan, A. (2004). *Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri İçin Keman Ders Kitabı*. İstanbul: Devlet Kitapları.
- Uçan, A. (2018). *Müzik eğitimi*. Arkadaş Yayıncılık.
- UNESCO, (2020). *Covid-19 pandemisi nedeniyle kapanan okulların dünya çapındaki görünümü*. Retrieved 03.09.2020 from <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- Uslu, M. (2012). Nitelikli keman eğitimine yönelik yaklaşımlar. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4) 1-11.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Nobel Basımevi.
- Ünalın H. T. (2005). *Anadolu üniversitesi eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü grafik eğitimi dersinde bilgisayar destekli eğitimin etkililiği*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Violinmasterclass (2020). Retrieved 05.10.2019 from https://www.youtube.com/watch?v=w_hGdGVruH8
- Wall P. S., & Sarver L. (2003). Disabled student access in an era of technology. *Internet and Higher Education* 6, 277–284.
- We Are Social (2020). *Dünya çapındaki dijital kullanım raporu*. Retrieved 13.10.2020 from <https://wearesocial.com/digital-2020>
- Webtekno (2020). *Starlink nasıl çalışacak?* Retrieved 22.07.2020 from <https://www.webtekno.com/spacex-internet-starlink-tum-detaylar-h87232.html>
- WHO, (2020). *Engellilik*. Retrieved 22.06.2020 from https://www.who.int/health-topics/disability#tab=tab_1
- Yağışan, N. (2008). *Keman çalmanın biyomekanik analizi*. Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Yay tutma Aparatı (2019). Retrieved 21.11.2019 from www.amazon.com
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K. (2009). *Kodaly Yönteminin İlköğretim Öğrencilerinin Keman Çalma Becerisi, Özyeterlik Algısı Ve Keman Çalmaya İlişkin Tutumları Üzerindeki Etkisi*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- YÖK (2020). *Engelli Öğrenci Sayıları Raporu*. Retrieved 19.12.2019 from <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Yurdakul, B. (2019). Uzaktan Eğitim. Demirel, Ö. (Editör). *Eğitimde yeni yönelimler* (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Yurdugül, H. (2005). *Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik & indekslerinin kullanılması*. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde sunulan bildiri. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

EKLER

EK-1: KEMAN ÇALMA BECERİSİ GÖZLEM FORMU UZMAN GÖRÜŞÜ ALMA FORMU VE UZMAN DEĞERLENDİRMELERİ

EK-2: KEMAN ÇALMA BECERİSİ GÖZLEM FORMU UZMAN GÖRÜŞÜ SONUÇLARI TABLOSU

EK-3: KEMAN ÇALMA BECERİSİ GÖZLEM FORMU

EK-4: ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

EK-5: ALAN UZMANI GÖRÜŞME FORMU

EK-6: ARAŞTIRMA KATILIMCISI GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

EK-7: ETİK KURUL RAPORU

EK-8: ÖĞRETİM PROGRAMI

EK-9: PROF. DR. UĞUR ALPAGUT'UN MASTERCLASS AFİŞİ

EK-10: PROF. DR. NİHAN YAĞIŞAN'IN MASTERCLASS AFİŞİ

EK-11: PROF. DR. ZEHRA GULİYEVA'NIN MASTERCLASS AFİŞİ

EK-12: KONSER AFİŞİ

EK-1: KEMAN ÇALMA BECERİSİ GÖZLEM FORMU UZMAN GÖRÜŞÜ ALMA FORMU VE UZMAN DEĞERLENDİRMELERİ

KEMAN ÇALMA BECERİSİ GÖZLEM FORMUNUN KAPSAM GEÇERLİLİĞİNE YÖNELİK UZMAN GÖRÜŞÜ ALMA FORMU

Bu form, "Bedensel Engelli Bireylere İnternet Yoluyla Uzaktan Keman Eğitimi Modeli" adlı çalışmada kullanılmak üzere hazırlanan gözlem formlarındaki beceri boyutlarına ait alt becerilerin belirlenmesine yönelik uzman görüşü alma amacıyla oluşturulmuştur.

Çalışma kapsamındaki 12 haftalık (12 ders) başlangıç aşaması özengen keman eğitimi için, Ek-1 de sunulan etüt ve eserler doğrultusunda kazanılması hedeflenen dört boyut (Ön Hazırlık, Bedensel Kurulum, Teknik Boyut, Müzikal Boyut) ve bu dört boyuta ait alt beceriler tabloya eklenmiştir.

- Lütfen belirlenen alt becerileri tablo üzerinde değerlendiriniz.
- Düşünceler kısmında tabloda yer alan becerilerle ilgili düşüncelerinizi ve gerekli düzeltmeleri yapabilirsiniz.

Öğrencinin; Adı Soyadı: Gözlem Tarihi: Gözlemcinin Adı Soyadı:		Hiz. Gözlemlenmedi					5 ALAN UZMANININ GÖRÜŞÜ			
		Hiz.	Düşük	Orta	İyi	Çok İyi	Madde Uygun (a)	Madde Biraz Düzeltildi (b)	Madde Oldukça Düzeltildi (c)	Madde Uygun Değil (d)
0	1	2	3	4						
1	ÖN HAZIRLIK	Yastığı uygun şekilde kemana takar.					✓✓✓✓✓			
2		Kemanın akordunu kendisi yapar.					✓✓			
3		Nota sehpası karşısında uygun yeri ve pozisyonu alır.					✓✓✓✓✓			
BEDENSEL KURULUM										
4	Kemanın Doğru Tutma	Kemanı tutarken vücudunun fiziksel yapısına uygun olarak, doğal ve rahat bir kurulum sağlar.					✓✓✓✓✓			
5		Kemanı baş ve omuz arasında doğru biçimde yerleştirir.					✓✓✓✓✓			
6		Kemanı sol el işaret ve başparmağı arasında doğru yerleştirir.					✓✓✓✓✓			
7		Sol el bileğini düz tutar.					✓✓✓✓✓	✓		
8		Sol el dirseğini uygun tutar.					✓✓✓✓✓	✓		
9	Yayı Doğru Tutma	Sol elini ve parmaklarını tuşeye doğru şekilde yerleştirir.					✓✓✓✓✓	✓✓		
10		Sağ el başparmağını dışbükey bir şekilde tutar.					✓✓✓✓✓		✓	
11		Sağ el orta ve yüzük parmaklarını yayın öke kısmında tutar.					✓✓✓✓✓	✓✓		
12		Sağ el işaret parmağını yay üzerinde yatık bir şekilde tutar.					✓✓✓✓✓	✓✓		
13		Serçe parmağın uygun yuvarlaklığı sağlar.					✓✓✓✓✓			
14	Sağ el üzerindeki düzlüğü sağlar.					✓✓✓✓✓				
15	Sağ ön kol, dirsek ve eli tellere uygun yükseklikte yer alır.					✓✓✓✓✓	✓✓			
TEKNİK BOYUT										
16	Yayı tuşe ve köprü arasındaki en uygun bölgede ve simetrik olarak sürer.					✓✓✓✓✓	✓			
17	Yayın bölümlerini (orta, alt yar, üst yar, bütün yay) esere uygun doğru şekilde kullanır.					✓✓✓✓✓				
18	Yayı sürerken sağ bileğini doğru şekilde kullanır.					✓✓✓✓✓	✓✓			
19	Sol elin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü parmağını tuşeye doğru düşürür.					✓✓✓✓✓				
20	Parmak tutar.					✓✓✓✓✓				
21	Parçadaki kesintili çalma (staccato) tekniğini doğru uygular.					✓✓✓✓✓	✓			
22	Parçadaki kesintisiz çalma (detache) tekniğini doğru uygular.					✓✓✓✓✓	✓			
23	Parçadaki bağlı çalma (legato) tekniğini doğru uygular.					✓✓✓✓✓				
24	Çift ses çalışmalarını rahat, homojen ve doğru şekilde gerçekleştirir.					✓✓✓✓✓	✓			
25	Yayı işaretlerine uygun olarak sürer.					✓✓✓✓✓	✓✓			
26	Tel değişimlerini yumuşak ve pürüzsüz yapar.					✓✓✓✓✓				
MÜZİKAL BOYUT										
27	Kemandan nitelikli ses üretir.						✓		✓✓	
28	Sesleri doğru ve temiz çalar. (entonyasyon)					✓✓✓✓✓				
29	Parçayı güzel ve etkili bir ton ile seslendirir.					✓✓✓✓✓	✓✓			
30	Parçayı aynı tempoda kalarak çalar.					✓✓✓✓✓	✓✓			
31	Parçadaki nüansları etkili bir şekilde gerçekleştirir.					✓✓✓✓✓				
32	Parçayı belli bütünlük içinde seslendirir.					✓✓✓✓✓				

Düşünceler:

**EK-2: KEMAN ÇALMA BECERİSİ GÖZLEM FORMU UZMAN GÖRÜŞÜ
SONUÇLARI TABLOSU**

Keman Çalma Becerisi Gözlem Formunun Kapsam Geçerliliğine Yönelik Sonuçlar

Taslak Formun Ön Hazırlık Boyutuna İlişkin Sonuçlar			
Madde	Toplam uzman katılımcı	Uzmanlardan (a-b) diyenlerin toplamı	Kapsam geçerliliği indeksi
1	5	5	1
2	5	5	1
3	5	5	1
Taslak Formun Bedensel Kurulum Boyutuna İlişkin Sonuçlar			
4	5	5	1
5	5	5	1
6	5	5	1
7	5	5	1
8	5	5	1
9	5	5	1
10	5	4	0,80
11	5	5	1
12	5	5	1
13	5	5	1
14	5	5	1
15	5	5	1
Taslak Formun Teknik Boyutuna İlişkin Sonuçlar			
16	5	5	1
17	5	5	1
18	5	5	1
19	5	5	1
20	5	5	1
21	5	5	1
22	5	5	1
23	5	5	1
24	5	5	1
25	5	5	1
26	5	5	1
Taslak Formun Müzikal Boyutuna İlişkin Sonuçlar			
27	5	1	0,20
28	5	5	1
29	5	5	1
30	5	5	1
31	5	5	1
32	5	5	1

EK-3: KEMAN ÇALMA BECERİSİ GÖZLEM FORMU

KEMAN ÇALMA BECERİSİ GÖZLEM FORMU (KÇBGF)									
Öğrencinin Adı Soyadı:					Hiç gözlemlenmedi	Düşük	Orta	İyi	Çok İyi
Kaçınıcı Ders Gözlemlenmekte:									
Gözlemcinin Adı Soyadı:									
Gözlem Tarihi:									
					0	1	2	3	4
1	ÖN HAZIRLIK	Yastığı uygun şekilde kemana takar.							
2		Kemana akordunu öğretmenin yardımıyla yapar.							
3		Nota sehpa karşısında uygun yeri ve pozisyonu alır.							
BEDENSEL KURULUM									
4	Kemana Doğru Tutma	Kemana tutarken vücudunun fiziksel yapısına uygun olarak, doğal ve rahat bir kurulum sağlar.							
5		Kemana baş ve omuz arasına doğru biçimde yerleştirir.							
6		Kemana sol el işaret ve başparmağı arasına doğru yerleştirir.							
7	Kemana Doğru Tutma	Sol el bileğini hedef tele, tel değişimlerine göre ve tel değişimlerinde elin tellere aldığı açıya göre düz ve rahat tutar.							
8		Sol el dirseğini hedef tele ve tellerin değişimine göre açılarak rahat ve uygun tutar.							
9		Sol elini ve parmaklarını tuşeye ve tellere uygun yerleştirir.							
10	Yayı Doğru Tutma	Sağ el başparmağının ucunu, topuğun çubuk üzerinde bittiği yere ve bu uzantıya değecek şekilde dışbükey bir biçimde tutar.							
11		Sağ el orta ve yüzük parmaklarını, yay üzerinde uygun bir şekilde tutar.							
12		Sağ el işaret parmağını yayın üzerinde ikinci boğumun hemen altından basıncı dengelemek üzere yatık bir şekilde tutar.							
13		Serçe parmağına uygun yuvarlaklığı sağlar.							
14		Sağ el üzerindeki düzlüğü sağlar.							
15	Sağ ön kol, dirsek hafif aşağıda olmak üzere sağ eli tellere uygun yükseklikte yer alır.								
TEKNİK BOYUT									
16	Yayı tuşe ve köprü arasındaki en uygun bölgede ve simetrik olarak kullanır.								
17	Yayın bölümlerini (orta, alt yarı, üst yarı, bütün yay) esere uygun doğru şekilde kullanır.								
18	Sağ bileğini yayın orta, dip ve uç bölgelerine uygun olarak kullanır.								
19	Sol elin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü parmağını tuşeye doğru düşürür.								
20	Parmak tutar.								
21	Parçadaki durdurarak çalma (staccato) tekniğini doğru uygular.								
22	Parçadaki durdurmadan çalma, ve her ses için ayrı ayrı yay kullanma (detache) tekniğini doğru uygular.								
23	Parçadaki bağlı çalma (legato) tekniğini doğru uygular.								
24	Boş tel çift ses çalışmalarını rahat, homojen ve doğru şekilde gerçekleştirir.								
25	Yayı yön (çekme-itme) işaretlerine göre kullanır.								
26	Tel değişimlerini yumuşak ve pürüzsüz yapar.								
MÜZİKAL BOYUT									
27	Kemanaından güzel, nitelikli ve etkili bir renkte ses üretir.								
28	Sesleri doğru ve temiz çalar. (Entonasyon)								
29	Parçayı aynı tempoda kalarak çalar.								
30	Parçadaki nüansları etkili bir şekilde gerçekleştirir.								
31	Parçayı belli bir bütünlük içerisinde seslendirir.								

EK-4: ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

Bedensel Engelli Bireylere İnternet Yoluyla Uzaktan Keman Eğitimi Modeline İlişkin Öğrenci Görüşme Formu

Merhaba, bildiğiniz üzere doktora tezimin konusu ‘Bedensel Engelli Bireylere İnternet Yoluyla Uzaktan Keman Eğitimi Modeli’dir. Bu çalışma kapsamında sizinle 12 hafta boyunca haftada 1 ders (45 dakika) olmak üzere 12 uzaktan keman eğitimi dersi, 3 masterclass gerçekleştirdik. İzininizle bu model hakkında sizinle görüşme yapmak istiyorum. Yapacağımız bu görüşmelerde elde edilen veriler sadece bu araştırmada kullanılacak ve kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. İzin verirseniz görüşmeyi videoya kaydetmek istiyorum.

Bu görüşmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim.

1. Adınız?
2. Yaşınız?
3. Eğitim durumunuz?
4. Bu çalışmadan önce uzaktan eğitim deneyimi yaşadınız mı?
5. Daha önce özengen ya da profesyonel müzik eğitimi aldınız mı?
6. İki ders arası keman çalışmaya ortalama ne kadar vakit ayırabildiniz?
7. Bedensel engelli bir birey çalgı öğrenmek isterse karşısına hangi zorluklar çıkabilir?
8. Size uzaktan keman eğitimi verileceğini ilk duyduğunuzda neler hissettiniz?
9. Keman çalmaya başladıktan sonra hayatınızda ne tür değişiklikler oldu?
10. Uzaktan çalgı eğitimi engelli bireylerin yaşantılarına ne tür katkılar sunabilir?
11. Uzaktan çalgı eğitimi alırken zorlandığınız durumlar oldu mu? Olduysa hangi durumlarda zorlandınız? Hangi çözümlere başvurdunuz?
12. Derslerin videoya kaydedilmesi keman çalma performansınıza ne tür katkılar sunmuş olabilir?
13. Uzaktan çalgı eğitimi alan bir öğrencide neler yapmasını/yapmamasını önerirdiniz?
14. Uzaktan çalgı eğitimi veren bir öğretmende bulunması gereken özellikler nelerdir? Nasıl bir profili olmalıdır?
15. Ekleme istediğiniz bir şey var mı?

Bu çalışmayı kabul ettiğiniz için teşekkür eder, hayatınızda başarılar dilerim.

EK-5: ALAN UZMANI GÖRÜŞME FORMU

Bedensel Engelli Bireylere İnternet Yoluyla Uzaktan Keman Eğitimi Modeline Yönelik Uzman Görüşleri

Merhaba, bildiğiniz üzere doktora tezimin konusu ‘Bedensel Engelli Bireylere İnternet Yoluyla Uzaktan Keman Eğitimi Modeli’dir. Bu çalışma kapsamında biraz öncede sizinle öğrencilerimize yönelik bir masterclass gerçekleştirdik. İzinizle bu model hakkında sizinle görüşme yapmak istiyorum. Yapacağımız bu görüşmelerde elde edilen veriler sadece bu araştırmada kullanılacak ve kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. İzin verirseniz görüşmeyi videoya kaydetmek istiyorum.

Bu görüşmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim.

1. Daha önce böyle bir çalışmaya katıldınız mı? Daha önce bedensel engelli bir bireye çalgı eğitimi verdiniz mi? Cevabınız “evet” ise nasıl bir yöntem izlediniz?

2. Bu çalışmadaki görüntü kalitesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Temel teknik davranışların daha doğru tespit edilebilmesi açısından önerileriniz nelerdir?

3. Bu çalışmadaki ses kalitesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Temel teknik davranışların daha doğru tespit edilebilmesi açısından önerileriniz nelerdir?

4. Bu çalışmada eğitimci ve öğrenci arasındaki etkileşimi anlama tepki verme boyutunda nasıl değerlendiriyorsunuz?

5. Böyle bir uygulamanın engelli bireylerin müzik eğitimlerine fayda sağlayacağını düşünüyor musunuz? Nedenleriyle açıklar mısınız?

6. Bedensel engelli bireylere yönelik internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin kullanılabilirliği ve işlevselliği hakkında görüşleriniz nelerdir?

7. Bedensel engelli bireylere yönelik internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin geliştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?

8. İnternet yoluyla uzaktan keman eğitimi çalgı eğitiminde hangi avantajları sunabilir? Derslerinizde uygular mısınız? Diğer çalgı eğitimcilerine tavsiye eder misiniz? (Zorunlu durumlarda; sömestr tatili vs.)

9. İnternet yoluyla uzaktan eğitiminin çalgı eğitiminde kullanılması hangi dezavantajları beraberinde getirebilir?

10. Müzik eğitimi veren kurumlarda böyle bir uygulamanın gerçekleştirilebileceği altyapıya sahip laboratuvarların oluşturulması gerektiğini düşünür müsünüz? Ne gibi getirileri olabilir?

EK-6: ARAŞTIRMA KATILIMCISI GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (1)

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULUNA SUNULACAK GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, "Bedensel Engelli Bireylere internet Yoluyla Uzaktan Keman Eğitimi Modeli" başlıklı bir araştırma çalışması olup internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin bedensel engelli bireylerin keman çalma becerilerine etkisinin incelenmesi amacını taşımaktadır. Çalışma, doktora tezi çalışması olup Prof. Dr. Aynur Elhan NAYIR'ın danışmanlığında Öğr. Görevlisi Yakup AKSOY tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile engelli bireylerin erişilebilirlik sorunlarına çözüm üretilmesinin yanında onların müzik yaşantılarına katkı sunacak ve alan yazının gelişimine ışık tutulacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, sizlerle 12 haftalık uzaktan keman eğitimi uygulaması yapılacak alan uzmanları ile yine uzaktan 3 masterclass (keman eğitimi etkinliği) düzenlenerek farklı deneyimler yaşamamız sağlanacak, bir konser düzenlenecek ve deneysel çalışma sonrası keman çalma performansınız 3 alan uzmanı tarafından izlenerek nicel boyutta değerlendirilecek ayrıca deneysel çalışma sonrası siz ve alan uzmanları ile uygulamaya ilişkin görüşmeler ve konser günlükleri ile veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler gizli tutularak korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Necmettin Erbakan Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı'ndan Öğretim Görevlisi Yakup AKSOY'a yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı : Yakup AKSOY
Adres : Necip Fazıl, Yeni Meram Cad.
No:132. 42090 Meram / Konya
İş Tel : (0332) 3238220/ 5795
Cep Tel : 537 271 21 12

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.
(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı: *M. Aksoy*
İmza: *M. Aksoy*

ARAŞTIRMA KATILIMCISI GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (2)

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULUNA SUNULACAK GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, "Bedensel Engelli Bireylere internet Yoluyla Uzaktan Keman Eğitimi Modeli" başlıklı bir araştırma çalışması olup internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin bedensel engelli bireylerin keman çalma becerilerine etkisinin incelenmesi amacıyla taşımaktadır. Çalışma, doktora tezi çalışması olup Prof. Dr. Aynur Elhan NAYIR'ın danışmanlığında Öğr. Görevlisi Yakup AKSOY tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile engelli bireylerin erişilebilirlik sorunlarına çözüm üretilmesinin yanında onların müzik yaşantılarına katkı sunacak ve alan yazının gelişimine ışık tutulacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, sizlerle 12 haftalık uzaktan keman eğitimi uygulaması yapılacak alan uzmanları ile yine uzaktan 3 masterclass (keman eğitimi etkinliği) düzenlenerek farklı deneyimler yaşamanız sağlanacak, bir konser düzenlenecek ve deneysel çalışma sonrası keman çalma performansınız 3 alan uzmanı tarafından izlenerek nicel boyutta değerlendirilecek ayrıca deneysel çalışma sonrası siz ve alan uzmanları ile uygulamaya ilişkin görüşmeler ve konser günlükleri ile veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler gizli tutularak korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Necmettin Erbakan Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı'ndan Öğretim Görevlisi Yakup AKSOY'a yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı : Yakup AKSOY
Adres : Necip Fazıl, Yeni Meram Cad.
No:132. 42090 Meram / Konya

İş Tel : (0332) 3238220/ 5795
Cep Tel : 537 271 21 12

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.
(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:
İmza:

ARAŞTIRMA KATILIMCISI GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (3)

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULUNA SUNULACAK
GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, "Bedensel Engelli Bireylere İnternet Yoluyla Uzaktan Keman Eğitimi Modeli" başlıklı bir araştırma çalışması olup internet yoluyla uzaktan keman eğitimi modelinin bedensel engelli bireylerin keman çalma becerilerine etkisinin incelenmesi amacıyla taşımaktadır. Çalışma, doktora tezi çalışması olup Prof. Dr. Aynur Elhan NAYIR'ın danışmanlığında Öğr. Görevlisi Yakup AKSOY tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile engelli bireylerin erişilebilirlik sorunlarına çözüm üretilmesinin yanında onların müzik yaşantılarına katkı sunacak ve alan yazının gelişimine ışık tutulacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, sizlerle 12 haftalık uzaktan keman eğitimi uygulaması yapılacak alan uzmanları ile yine uzaktan 3 masterclass (keman eğitimi etkinliği) düzenlenerek farklı deneyimler yaşamanız sağlanacak, bir konser düzenlenecek ve deneysel çalışma sonrası keman çalma performansınız 3 alan uzmanı tarafından izlenerek nicel boyutta değerlendirilecek ayrıca deneysel çalışma sonrası siz ve alan uzmanları ile uygulamaya ilişkin görüşmeler ve konser günlükleri ile veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler gizli tutularak korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmamız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Necmettin Erbakan Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı'ndan Öğretim Görevlisi Yakup AKSOY'a yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı : Yakup AKSOY
Adres : Necip Fazıl, Yeni Meram Cad.
No:132. 42090 Meram / Konya

İş Tel : (0332) 3238220/ 5795
Cep Tel : 537 271 21 12

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.
(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Adı ve Soyadı :
İmza: _____

EK-7: ETİK KURUL RAPORU

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih:18/12/2020 Toplantı Sayısı:03 Karar No:2020/102
Araştırmanın Başlığı	Bedensel Engelli Bireylere İnternet Yoluyla Uzaktan Keman Eğitimi Modeli
Sorumlu Araştırmacı	Öğr. Gör. Yakup AKSOY
Yardımcı Araştırmacılar	Prof. Dr. Aynur Elhan NAYİR
Etik Kurul Kararı	Oy Çokluğu ☐ Oy birliği ☒ Uygun ☒ Uygun Değil ☐ Düzeltme* ☐ Görevsizlik** ☐
Düzeltme ise gerekçeleri *	
Görevsizlik ise gerekçeleri**	

ASLI GİBİDİR
28/12/2020

Dr. Öğr. _____
Etik Kurul Başkanı

ÖĞRETİM PROGRAMININ DEVAMI

<p>7. DERS</p> <p>ÜNİTE</p> <p>Keman Çalışmada Konular</p>	<p>KAZANIMLAR</p> <p>1. Yayın Teller Üzerindeki Kullanımı, Yayın Bölümleri ve Temel Yay Teknikleri</p>	<p>1.1. Sol ve Re teller geçişlerini kontrollü bir şekilde gerçekleştirir.</p>	<p>1.2. La ve Mi teller geçişlerini kontrollü bir şekilde gerçekleştirir.</p>	<p>2. Keman Çalışmada Sol elin Konumu</p>	<p>2.1. Sağ ve sol kolun tel değişikliği esnasındaki eş güdümünü sağlar.</p>	<p>3. Tonal-Makamsal Dizi, Etüt ve Eserler</p>	<p>3.1. Birinci konumda bir oktav Re majör Gami inici ve çıkıcı olarak çalar.</p>	<p>3.2. Birinci konumda bir oktav Sol majör Gami inici ve çıkıcı olarak çalar.</p>	<p>3.3. Birinci konumda bir oktav La majör Gami inici ve çıkıcı olarak çalar.</p>	<p>3.4. Ömer Can Keman Eğitimi 1 kitabındaki 47-52 numaralı etütleri çalar.</p>	<p>3.5. Yaşasın Okulumuz Şarkısının ikinci cümlesini çalar.</p>
<p>8. DERS</p> <p>ÜNİTE</p> <p>Keman Çalışmada Konular</p>	<p>KAZANIMLAR</p>	<p>1. Tonal-Makamsal Dizi, Etüt ve Eserler</p> <p>1.1. Ömer Can Keman Eğitimi 1 kitabındaki 53-57 numaralı etütleri çalar.</p>	<p>1.2. "Yaşasın Okulumuz" şarkısının tümünü çalar.</p>	<p>2. Keman Çalışmada Sol elin Konumu</p>	<p>2.1. La telinde Do natürel notasını çalar.</p>	<p>3. Tonal-Makamsal Dizi, Etüt ve Eserler</p>	<p>3.1. Birinci konumda, La telinde minör 5'li aralığı çıkıcı ve inici olarak yayın farklı bölümlerinde ve 2. bağı (legato) olarak çalar.</p>	<p>Ömer Can Keman Eğitimi 1 kitabındaki 58-61 numaralı etütleri çalar.</p>	<p>3.2. "Süt İçtim Dilim Yandı" türküsünün birinci cümlesini çalar.</p>		
<p>9. DERS</p> <p>ÜNİTE</p> <p>Keman Çalışmada Konular</p>	<p>KAZANIMLAR</p>	<p>1.1. Kemannın akordunu yapar.</p>	<p>1.2. "Süt İçtim Dilim Yandı" türküsünün ikinci cümlesini çalar.</p>	<p>2. Keman Çalışmada Sol elin Konumu</p>	<p>2.1. La telinde Do natürel notasını çalar.</p>	<p>2. Müzikalite</p>	<p>2.1. Piano, forte arasındaki farkı bilir, uygular.</p>	<p>2.2. Temel hız terimlerini bilir.</p>	<p>2.3. Eseri uygun hızda ve bütünlük içerisinde çalar.</p>		
<p>10. DERS</p> <p>ÜNİTE</p> <p>Keman Çalışmada Konular</p>	<p>KAZANIMLAR</p>	<p>1.1. Ömer Can Keman Eğitimi 1 kitabındaki 62-63 numaralı etütleri çalar.</p>	<p>1.2. "Süt İçtim Dilim Yandı" türküsünün ikinci cümlesini çalar.</p>	<p>1.3. "Süt İçtim Dilim Yandı" türküsünün tümünü çalar.</p>							
<p>11. DERS</p> <p>ÜNİTE</p> <p>Keman Çalışmada Konular</p>	<p>KAZANIMLAR</p>	<p>1.1. Birinci konumda iki oktav çıkıcı ve inici Sol Majör Gam yapar.</p>	<p>1.2. Ömer Can Keman Eğitimi 1 kitabındaki 64-65 numaralı etütleri çalar.</p>	<p>1.3. "Gülihal" isimli eserin birinci bölümünü seslendirir.</p>							
<p>12. DERS</p> <p>ÜNİTE</p> <p>Keman Çalışmada Konular</p>	<p>KAZANIMLAR</p>	<p>1.1. "Gülihal" isimli eserin birinci bölümünü seslendirir.</p>	<p>1.2. "Gülihal" isimli eserin ikinci bölümünü seslendirir.</p>	<p>1.3. "Gülihal" isimli eserin tümünü seslendirir.</p>							

EK-9: PROF. DR. UĞUR ALPAGUT'UN MASTERCLASS AFİŞİ

KEMAN

ÇEVİRİMÇİ MASTERCLASS

Prof. Dr. Uğur ALPAGUT
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ

Öğrenciler
Yakup AKSOY'un Keman Sınıfı

Hazırlayan:
Öğr. Gör. Yakup AKSOY

 4 ARALIK 2019 Saat 18.00

 İnternet Üzerinden (Skype)

EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ

EK-10: PROF. DR. NİHAN YAĞIŞAN'IN MASTERCLASS AFİŞİ

KEMAN

**ÇEVİRİMLİ
MASTERCLASS**

Prof. Dr. Nihan YAĞIŞAN

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ ANTALYA DEVLET KONSERVATUVARI MÜDÜRÜ

Öğrenciler

Yakup AKSOY'un Keman Sınıfı

Hazırlayan:
Öğr. Gör. Yakup AKSOY

26 ARALIK 2019 Saat 14.30

İnternet Üzerinden (Skype)

EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ

EK-11: PROF. DR. ZEHRA GULİYEVA'NIN MASTERCLASS AFİŞİ

KEMAN

**ÇEVİRİMİÇİ
MASTERCLASS**

Prof. Dr. ZEHRA GULİYEVA

BAKÜ MÜZİK AKADEMİSİ ÖĞRETİM ÜYESİ

Öğrenciler

Öğr. Gör. Yakup AKSOY'un Keman Sınıfı

Hazırlayan:

Prof. Dr. Aynur Elhan NAYIR

Öğr. Gör. Yakup AKSOY

29 ARALIK 2019 Saat TSİ -20.00

İnternet Üzerinden (Skype)

**EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ**

MÜZİK ENGEL TANIMAZ

DÜNYA ENGELLİLER GÜNÜ **ÇEVİRİMİÇİ KONSERİ**

CANLI YAYIN
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

3
ARALIK
2020
15:00

PIYANO EŞLİK
PROF. DR. HYNUR ELHAN NAYIR

SUNUCU
ALİ BEKTAŞ

HAZIRLAYAN
ÖĞR. GÖR. YAKUP AKSOY